AGDER fylkeskommune

Handlings- og økonomiplan 2027 - 2030

Årsbudsjett 2027

Fylkeskommunedirektørens forslag

Foto: Per Kristian Leikanger

Forkortet versjon uten måltabeller, strategier og oppdrag.

Uttrekk fra Framsikt per 3.11.2027 – vil ikke bli oppdatert med eventuelle endringer eller svar på politiske spørsmål. Se fullversjon på:

https://pub.framsikt.net/2027/agder/bm-2027-agderfkhop27

Forord 3
Budsjettet på 1-2-3 og leserveiledning 3
Budsjettvedtak 7
Driftsbudsjettet 13
Investeringer 18
Sosial bærekraft - handlingsprogram levekår 27
Klima- og miljømessig bærekraft - klimabudsjett 35
Befolkningsutvikling 62
Medarbeidere og organisasjon 63
Samfunnssikkerhet og beredskap 72
Satsingsområder 74
Planer, strategier og regionalt samarbeid 75
Direktørområdene 84
Organisasjon og tannhelse 84
Næring, plan og kultur 97
Virksomhetsstyring og eiendom 120
Samferdsel 127
Utdanning 139

Forord

Vi må prioritere for å gjennomføre

Agder fylkeskommune står, som resten av kommunesektoren, i en krevende situasjon. Vi har mindre økonomisk handlingsrom, samtidig som forventningene til tjenestene våre øker. Skal vi få gjennomført det vi setter i gang, må vi prioritere tydelig og bruke ressursene der de gir størst effekt.

De siste to årene har vi arbeidet for å flytte ressurser fra administrasjon til tjenesteproduksjon. Utfordringen handler imidlertid ikke bare om økonomi. Den handler også om arbeidskraft. Konkurransen om kompetanse blir stadig sterkere, og det merkes særlig innen samferdsel. Vi arbeider med å styrke kapasiteten, men tilgangen på nødvendig kompetanse er begrenset.

Handlings- og økonomiplanen må ta utgangspunkt i det vi faktisk har kapasitet til å gjennomføre. Derfor legger vi fram et realistisk investeringsbudsjett. Det innebærer at enkelte samferdselsprosjekter må skyves ut i tid, samtidig som vi prioriterer nødvendige eiendomsinvesteringer innen utdanning og tannhelse. Målet er ikke å gjøre mindre, men å sikre god gjennomføring av det som allerede er vedtatt.

Samtidig står vi overfor utfordringer som ingen kan løse alene. Krig, klima og kunstig intelligens påvirker samfunnsutviklingen og stiller nye krav til både beredskap, omstillingsevne og samarbeid. Derfor må vi i enda større grad samordne innsatsen på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer.

Agder fylkeskommune skal både levere gode tjenester og ivareta rollen som regional utvikler. Nettopp derfor er arbeidet gjennom #vårtagder viktig. Når kommunene, næringslivet, utdanningsinstitusjonene, frivilligheten og offentlige aktører samler seg om felles mål, skaper vi resultater som ingen av oss kunne oppnådd alene. Arbeidet for å få flere i arbeid er et godt eksempel på hva vi kan få til når vi trekker i samme retning.

Målet vårt er å utvikle et bærekraftig, inkluderende og attraktivt Agder. Det krever prioriteringer, gjennomføringsevne og vilje til samarbeid. Med kraften i fellesskapet skal vi prioritere klokt, gjennomføre det vi setter i gang og bidra til å realisere målene i Regionplan Agder 2030.

Budsjettet på 1-2-3 og leserveiledning

Budsjettet på 1-2-3

Agder fylkeskommune har i 2027 en ramme på 6,8 milliarder kroner i frie midler til drift og det foreslås en ramme på nesten 1,2 milliard kroner til investeringer.

Fylkeskommunedirektøren legger fram et forslag til driftsbudsjett med balanse mellom utgifter og inntekter. Budsjettforslaget har et netto driftsresultat på 314 mill. kroner, som utgjør 3,8 prosent av driftsinntekter.

Det er et budsjett med høy aktivitet i tjenesteproduksjonen og et fortsatt høyt investeringsnivå. Det økonomiske utgangspunktet er bedre enn tidligere forutsatt, som følge av økte inntekter, god økonomistyring og gjennomførte omstillingstiltak. Samtidig viser arbeidet med denne økonomiplanen at behovet for videre omstilling øker utover i planperioden.

Inntekter

Skatteinntekter og rammetilskudd fra staten utgjør til sammen 6 317 mill. kroner og er hoveddelen av fylkeskommunens frie inntekter. Det budsjetteres med 464 mill. kroner i konsesjonskraftsinntekter og 32 mill. kroner i andre frie inntekter, som til sammen gir en ramme på 6 781 mill. kroner. Fylkeskommunen kan også velge å bruke av tidligere års overskudd. I 2027 er det ikke lagt opp til det og det foreslås å avsette 54 mill. kroner til fond.

Driftsbudsjettet

Av de frie inntektene avsettes det først midler til finansutgifter på 317 mill. kroner og egenfinansiering av investeringer på 260 mill. kroner. De resterende 6 151 mill. kronene benyttes til tjenesteproduksjon.

Budsjettforslaget innebærer stramme prioriteringer, men gir samtidig rom for enkelte nye tiltak og videreføring av viktige satsinger. Dette er mulig gjennom flere omprioriteringer innenfor eksisterende rammer. Ser en bort fra vedtatte effektiviserings- og omstillingstiltak, opprettholdes i hovedsak dagens tjenestenivå og dekningsgrader i det fylkeskommunale tjenestetilbudet.

De største tjenesteområdene er utdanning og samferdsel. For utdanning og videregående opplæring foreslås det en mindre økning i rammen. Økningen skyldes flere elever og lærlinger, konsekvensene av en underfinansiert fullføringsreform og videreføring av satsingen på flere i arbeid. Samtidig videreføres omstillingskravene, som særlig berører tilbudsstrukturen.

På samferdselsområdet foreslås det en mindre reduksjon i rammen. Bevilgningene til drift og vedlikehold av fylkesvegnettet reduseres som følge av områdets omstillingskrav. Samtidig styrkes kollektivtransporten ved at økningen i frie inntekter som er begrunnet med kollektiv, foreslås disponert til dette formålet. En del av midlene benyttes til å styrke budsjettet i 2027, mens resten foreslås avsatt til fond for å møte framtidige utfordringer. Kollektivtransporten har vært preget av sterk kostnadsvekst, og utfallet av kontraktsforhandlingene for ny kollektivkontrakt i Kristiansandsregionen fra 1. juli 2028 er usikkert. Det arbeides også for økte bidrag gjennom byvekstavtalen. Fylkeskommunedirektøren vurderer den økonomiske utviklingen innen kollektivtransport som usikker.

Det legges fortsatt opp til høy aktivitet innen næring, plan og kultur. Siste del av bevilgningen til museumsbygget Nodeviga utbetales. Satsinger og tilskudd som avsluttes i 2026, sammen med omprioriteringer, gir rom for enkelte nye satsinger uten at rammen økes.

Tannhelsetjenesten styrkes for å møte økningen i pasienter som omfattes av 75-prosent rabattordning, økt kapasitet gjennom offentlig-privat samarbeid og videre digital utvikling gjennom DigiDOT. Samtidig videreføres arbeidet med å etablere en mer effektiv tannhelsestruktur.

For stabsområdene organisasjon, virksomhetsstyring og eiendom videreføres budsjettene i stor grad på dagens nivå. Det er budsjettert med en engangsutbetaling til Kristiansand kommune i forbindelse med overføring av eierskapet til damanleggene.

Investeringsbudsjettet

Forslaget til investeringsbudsjett er ekspansivt i 2027 og gjennom hele økonomiplanperioden. Dette fører til større behov for reduksjon av aktiviteter på driftsområdet. Noen prosjekter på samferdselsområde er skjøvet ut i tid, både av økonomiske årsaker og for å gi nok tid til nødvendig planlegging og forarbeid.

Det foreslås investeringer for 1 162 mill. kroner i 2027, fordelt på 876 mill. kroner til samferdsel, 203 mill. kroner til skolebygg, 62 mill. kroner til ladeinfrastruktur og 20 mill. kroner til tannhelse. For

fireårsperioden planlegges det med investeringer på 4,2 mrd. kroner. Realiseringen av fylkeskommunens del av byvekstavtalen, med krav om 15 prosent egenfinansiering, prioriteres innenfor porteføljen til samferdselsområdet.

Låneopptak og gjeld

Fylkeskommunens investeringer finansieres med 510 mill. kroner i bruk av lån, 260 mill. kroner i overføringer fra drift til investering og 164 mill. kroner i tilskudd fra andre. Resterende finansiering er kompensasjon for merverdiavgift og salg av varige driftsmidler. Ved utløpet av 2026 har fylkeskommunen en samlet brutto lånegjeld på 4 360 mill. kroner, og ved slutten av planperioden øker denne til 5 141 mill. kroner. Gjeldsgraden er under måltallet på 65 prosent av driftsinntektene gjennom hele perioden, og øker til 61,4 prosent ved økonomiplanperioden slutt.

Utviklingen i økonomiplanperioden

Fylkeskommunedirektøren legger fram en økonomiplan med høy aktivitet i tjenesteproduksjonen og et fortsatt svært høyt investeringsnivå. De omfattende investeringene, særlig på fylkesvegnettet, legger økende press på driftsøkonomien gjennom høye renter og avdrag. Det vil derfor også etter 2027 være behov for omstilling og effektivisering, og det er innarbeidet ytterligere omstillingskrav i perioden 2028–2030.

Selv om inntektsrammene ble styrket i 2026, er finansieringen av kollektivtransporten fortsatt krevende i planperioden. Samtidig er vedlikeholdsbehovet på fylkesvegnettet stort. Når den ekstraordinære bevilgningen fra 2026 ikke videreføres, bidrar dette, sammen med omstillingskravene på samferdselsområdet, til økt vedlikeholdsetterslep.

Innen utdanning vil lavere elevtall redusere rammetilskuddet, samtidig som fullføringsreformen har gitt nye oppgaver som ikke er fullt ut finansiert. Dette gjør det nødvendig å tilpasse ressursbruken i årene framover.

Fylkeskommunedirektøren legger fram en realistisk økonomiplan som ivaretar videre utvikling av tjenester og samfunnsoppdrag innenfor stramme økonomiske rammer. Samtidig må kostnadsnivået reduseres og ressursene i større grad prioriteres til kjerneoppgavene. For å sikre en bærekraftig fylkeskommunal økonomi må omstillingsarbeidet videreføres og aktivitetsnivået gradvis tilpasses de økonomiske rammene.

Leserveiledning

Denne nettsiden inneholder Agder fylkeskommunes handlings- og økonomiplan for perioden 2027-2030, årsbudsjett for 2027, klimabudsjett og handlingsprogram for levekår. I tillegg til den offisielle, digitale fullversjonen er det utarbeidet en forkortet, trykkevennlig versjon som et pdf-dokument.

På forsiden av den digitale versjonen er informasjonen delt inn i seks hoveddeler:

- Introduksjon
- Politiske spørsmål og svar
- Grafikk og nøkkeltall
- Sentrale kapitler
- Satsingsområder - fra Regionplan Agder 2030

- Direktørområdene med virksomheter.

Introduksjon og politiske spørsmål og svar

Ut over forord, sammendrag budsjettet på 1-2-3 og leseveiledning finner en her oversikt over politiske spørsmål og svar. Disse oppdateres løpende når politikerne spør og administrasjonen svarer i politikermodulen i styringsssystemet Framsikt.

Grafikk og nøkkeltall

Her presenteres overordnede nøkkeltall, samt et kart med oversikt over fylkeskommunens investeringsprosjekter.

Sentrale kapitler

Her finner en forslag til budsjettvedtak, beskrivelse av drift- og investeringsbudsjettet og omtale av samfunnssikkerhet og beredskap. Videre følger en presentasjon av de tre bærekraftsperspektivene:

- Sosial bærekraft, inkludert handlingsprogram for levekår
- Klima og miljømessig bærekraft, inkludert fylkeskommunens klimabudsjett for 2027
- Økonomisk bærekraft, inkludert analyse av fylkeskommunens økonomiske handlingsregler (måltall)

Til slutt følger øvrige sentrale kapitler som inngår i handlings- og økonomiplanen.

Satsingsområder

Her omtales hvert av de fem satsingsområdene i regionplan Agder 2030, med tilhørende hovedmål, delmål og indikatorer. Hovedmål har betegnelsen “2024” i parentes for å markere at de er hentet fra “Regionplan Agder 2030 med regional planstrategi” - Vedtatt av fylkestinget 22. oktober 2024.

Direktørområdene

Her presenteres fylkeskommunens fem direktørområder med driftsbudsjett, mål, strategier og oppdrag som skal følges opp.

Budsjettvedtak

Fylkeskommunedirektørens forslag til vedtak

1. Fylkestinget vedtar handlings- og økonomiplan 2027- 2030 slik det fremgår av de respektive kapitler i planen.
2. Fylkestinget vedtar årsbudsjett 2027 slik det fremgår av budsjettforslaget, i henhold til forskriftsbestemte skjemaer for bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 første og annet ledd, og bevilgningsoversikt investering etter § 5-5 første og annet ledd.
3. Fylkestinget slutter seg til fylkeskommunedirektørens forslag til finansielle måltall, slik de fremgår av budsjettforslaget.
4. Rammen for opptak av lån til nye investeringer i 2027 settes til 515 mill. kroner, jf. kommunelovens § 14-15 første ledd. Fylkeskommunedirektøren gis fullmakt til å avtale rentebetingelser, avdragstid og øvrige betingelser for nye lån i henhold til reglement for finans- og gjeldsforvaltning for Agder fylkeskommune, samt undertegne lånedokumentene. Avdragstiden tilpasses bestemmelsene i kommunelovens § 14-18 og avdragsbeløp fastsettes i budsjettet.
5. Rammen for opptak av lån til finansieringsordningen i 2027 for kommuner som ønsker å gjennomføre tiltak på fylkesveg, settes til 100 mill. kroner. Forventede utgifter i 2027 knyttet til avtaler med kommunene og finansieringen av disse, innarbeides i tertialrapportene.
6. Renteinntekter tilhørende fond tilbakeføres ikke til fondene i 2027, med unntak av lovpålagte ordninger.
7. Ved utskriving av fylkesskatten for 2027 legges det til grunn den maksimale skattøren som vedtas av Stortinget i statsbudsjettet.
8. Premieavviket amortiseres over ett år. Fylkeskommunedirektøren gis fullmakt til å foreta den nødvendige regnskapsføringen. Det skal gis en orientering om premieavviket i årsrapporten for 2027.

Bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 første ledd (tilpasset)

Beløp i 1000

	Regnskap	Oppr. budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Sentrale inntekter						
Inntekts- og formuesskatt	-2 256 610	-2 350 852	-2 531 597	-2 531 597	-2 531 597	-2 531 597
Rammetilskudd	-3 374 696	-3 501 623	-3 753 906	-3 753 906	-3 753 906	-3 753 906
Andre generelle driftsinntekter	-32 509	-33 141	-32 000	-32 000	-32 000	-32 000
Konsesjonskraft	-440 880	-432 000	-463 797	-463 797	-405 000	-405 000
Sum Sentrale inntekter	**-6 104 695**	**-6 317 616**	**-6 781 300**	**-6 781 300**	**-6 722 503**	**-6 722 503**
Sentrale utgifter						
Avskrivninger	468 813	496 388	528 828	560 579	585 676	585 676
Sum Sentrale utgifter	**468 813**	**496 388**	**528 828**	**560 579**	**585 676**	**585 676**
Driftsutgifter per tjenesteområde	5 527 582	5 906 959	6 150 797	6 137 536	6 147 791	6 134 441
Brutto resultat (KOSTRA)	**-108 300**	**85 731**	**-101 675**	**-83 185**	**10 964**	**-2 386**
Netto finansutgifter og inntekter						
Renteinntekter	-109 201	-107 635	-129 088	-121 573	-110 621	-108 621
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	-26 165	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Renteutgifter	195 900	199 971	221 491	220 581	217 382	229 608
Avdrag på lån	220 973	220 973	229 598	246 599	258 765	276 354
Netto finansutgifter i tjenesteområdene	-12 975	0	0	0	0	0
Sum Netto finansutgifter og inntekter	**268 531**	**308 309**	**317 001**	**340 607**	**360 526**	**392 341**
Motpost avskrivninger	-468 813	-496 388	-528 828	-560 579	-585 676	-585 676
Motpost avskrivninger i tjenesteområdene	0	0	0	0	0	0
Netto resultat	**-308 582**	**-102 348**	**-313 502**	**-303 157**	**-214 186**	**-195 721**
Avsetninger og årsoppgjørsdisposisjoner						
Overføring til investering	249 830	240 000	260 000	260 000	210 000	210 000
Avsetning til bundne fond	7 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Bruk av bundne driftsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	-321 111	-73 652	-22 498	-2 843	-11 814	-30 279
Avsetning til disposisjonsfond	284 178	0	60 000	30 000	0	0
Netto avsetninger og årsoppgjørsdisposisjoner i tjenesteområdene	88 686	-84 000	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Sum Avsetninger og årsoppgjørsdisposisjoner	**308 582**	**102 348**	**313 502**	**303 157**	**214 186**	**195 721**
Årsoverskudd / underskudd	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 andre ledd (tilpasset)

Beløp i 1000

	Regnskap	Oppr. budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Fylkeskommunedirektør	2 455	2 975	2 975	2 975	2 975	2 975
Felles inntekter og utgifter	40 919	-14 956	-10 798	-10 278	-9 823	-9 823
Utgått - Analyse og plan	6 960	0	0	0	0	0
Utgått - Folkehelse	77 061	0	0	0	0	0
Organisasjon og tannhelse	379 195	411 801	416 878	422 128	422 578	418 728
Næring, plan og kultur	362 147	419 729	425 721	402 139	393 889	391 189
Utgått - Regionplan 2030	15 728	0	0	0	0	0
Virksomhetsstyring og eiendom	198 602	344 374	433 687	391 989	388 289	401 589
Samferdsel	1 724 017	1 753 261	1 826 800	1 859 149	1 876 549	1 869 049
Utdanning	2 796 208	2 905 775	3 051 534	3 065 434	3 069 334	3 056 734
Sum netto rammer	**5 603 292**	**5 822 959**	**6 146 797**	**6 133 536**	**6 143 791**	**6 130 441**
Herav:						
Renteinntekter	-15 116	0	0	0	0	0
Utbytter	-7 000	0	0	0	0	0
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	8 475	0	0	0	0	0
Renteutgifter	666	0	0	0	0	0
Overføring til investering	74 015	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	140 057	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	-178 415	0	0	0	0	0
Avsetninger til disposisjonsfond	17 608	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	35 421	-84 000	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum rammer uten 1A-poster	**5 527 582**	**5 906 959**	**6 150 797**	**6 137 536**	**6 147 791**	**6 134 441**

Bevilgningsoversikt investering etter § 5-5 første ledd

Beløp i 1000

	Regnskap 2025	Oppr. budsjett 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028	Øk.plan 2029	Øk.plan 2030
Investeringer i varige driftsmidler	624 505	1 057 475	1 161 922	1 022 446	1 013 718	973 078
Tilskudd til andres investeringer	5 433	0	0	0	0	0
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	3 651	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	**633 590**	**1 060 475**	**1 164 922**	**1 025 446**	**1 016 718**	**976 078**
Kompensasjon for merverdiavgift	-94 101	-158 540	-179 556	-168 615	-169 054	-156 485
Tilskudd fra andre	-142 133	-118 121	-164 319	-207 500	-110 000	-144 000
Salg av varige driftsmidler	-22 897	-45 000	-51 000	0	0	0
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Bruk av lån	-23 438	-494 499	-510 047	-364 971	-527 664	-465 593
Sum investeringsinntekter	**-282 569**	**-816 160**	**-904 922**	**-741 086**	**-806 718**	**-766 078**
Videreutlån	0	0	0	0	0	0
Bruk av lån til videreutlån	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån til videreutlån	13 439	6 473	6 214	6 221	6 229	0
Mottatte avdrag på videreutlån	-13 439	-6 473	-6 214	-6 221	-6 229	0
Netto utgifter videreutlån	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Overføring fra drift	-323 845	-240 000	-260 000	-260 000	-210 000	-210 000
Avsetninger til bundne investeringsfond	861	0	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	-28 036	-4 314	0	-24 360	0	0
Avsetninger til ubundet investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	**-351 020**	**-244 314**	**-260 000**	**-284 360**	**-210 000**	**-210 000**
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Bevilgningsoversikt investering etter § 5-5 andre ledd

1. Investeringer i varige driftsmidler

Beløp i 1000

	Regnskap 2025	Oppr. budsjett 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028	Øk.plan 2029	Øk.plan 2030
Samferdsel						
Ta vare på det vi har	102 468	127 427	183 354	143 500	167 218	119 278
Prioritere barn og unge	69 106	134 958	133 513	123 500	146 000	156 500
Øvrige tiltak på fylkesveg	125 993	467 412	333 187	168 000	154 000	182 800
Bompengeprosjekter og byvekstavtale	80 683	150 010	226 000	295 946	150 000	200 000
Sum Samferdsel	**378 250**	**879 807**	**876 054**	**730 946**	**617 218**	**658 578**
Eiendom						
Skolebygg	118 288	90 968	202 968	239 000	300 000	220 000
Administrative bygg	0	0	1 000	1 000	1 000	1 000
Infrastruktur	36 080	56 700	61 900	21 500	20 500	23 500
Tannhelse	1 721	30 000	20 000	30 000	75 000	70 000
Sum Eiendom	**156 088**	**177 668**	**285 868**	**291 500**	**396 500**	**314 500**
Andre prosjekter						
Andre Prosjekter	-1 580	0	0	0	0	0
Sum Andre prosjekter	**-1 580**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Prosjektstruktur mangler						
Prosjektstruktur mangler	91 747	0	0	0	0	0
Sum Prosjektstruktur mangler	**91 747**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Investeringer i varige driftsmidler	**624 505**	**1 057 475**	**1 161 922**	**1 022 446**	**1 013 718**	**973 078**

2. Tilskudd til andres investeringer

Beløp i 1000

	Regnskap 2025	Oppr. budsjett 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028	Øk.plan 2029	Øk.plan 2030
Omlegging Fv. Kvinesdal kommune	110	0	0	0	0	0
Gang og sykkelsti FV8 Flekkerøy - Paulen AS	133	0	0	0	0	0
Nytt fortau Fv.9 - Dvergsnesveien, Dvergsnes Tomteselskap AS	131	0	0	0	0	0
Søviga Kileneset 2017, Repstad eiendom AS	194	0	0	0	0	0
Søviga-Kileneset 2018, Repstad eiendom AS	17	0	0	0	0	0
Langenesveien-Nodenesveien, Aamodts Eiendom AS	41	0	0	0	0	0
Høvågveien, Drangsvann AS	200	0	0	0	0	0
Torp-Benestad FV 401, Agderbygg Eiendom AS	38	0	0	0	0	0
Kongshavn øst FV3, Kaspar Strømme AS	166	0	0	0	0	0
Kryss B ved Høvågveien /Drangsvann utbygging AS	100	0	0	0	0	0
Fortau langs fv. 3954/ Pålsnes Utbygging AS	103	0	0	0	0	0
Fv. 3640 Terje Løvås vei – Tønnevoldskogen AS	101	0	0	0	0	0
Fv. 3616 Støleveien - Støleveien AS	504	0	0	0	0	0
Fv 456 Langenes skole - Repstad Eiendom AS	120	0	0	0	0	0
Fv 3622 Mollandsveien - Aas Eiendomsutvikling AS	54	0	0	0	0	0
Fv 3494 Holmen Kilsund - Kilsund Eiendom AS	12	0	0	0	0	0
Fv 472 Myrveien - Lyngdal kommune	69	0	0	0	0	0
Fv 420 Sangereidåsen - TT- eiendom AS	389	0	0	0	0	0

	Regnskap 2025	Oppr. budsjett 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028	Øk.plan 2029	Øk.plan 2030
Fv 401 Indre Årsnes - Modalen Eiendom AS	50	0	0	0	0	0
Fv 43 Kvås - Lyngdal kommune	740	0	0	0	0	0
Valle kirke - Valle kommune	122	0	0	0	0	0
Marnarkrysset- Marnarkrysset AS	273	0	0	0	0	0
Norkirka Vennesla kommune	21	0	0	0	0	0
Leireveien - Repstad Eiendom AS	31	0	0	0	0	0
Holteveien - TDR Eiendom AS	305	0	0	0	0	0
Ravnåsvegen - Vennesla kommune	27	0	0	0	0	0
Hogganvikveien – Lande Boligfelt AS	303	0	0	0	0	0
Fv 401 Høvågveien – Drangsvann AS	950	0	0	0	0	0
Fv 3820 – Valle kommune	132	0	0	0	0	0
Tilskudd til andres investeringer	**5 433**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

3. Investeringer i aksjer og andeler i selskaper

Beløp i 1000

	Regnskap 2025	Oppr. budsjett 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028	Øk.plan 2029	Øk.plan 2030
Kjøp og salg av aksjer	973	0	0	0	0	0
Egenkapitalinnskudd KLP	2 678	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	**3 651**	**3 000**	**3 000**	**3 000**	**3 000**	**3 000**

4. Utlån av egne midler

Beløp i 1000

	Regnskap 2025	Oppr. budsjett 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028	Øk.plan 2029	Øk.plan 2030
Utlån av egne midler	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum del 1-4	**633 590**	**1 060 475**	**1 164 922**	**1 025 446**	**1 016 718**	**976 078**

Driftsbudsjettet

Fylkeskommunedirektøren legger fram en økonomiplan med høy aktivitet i tjenesteproduksjon og høye investeringer. For 2027 er budsjettforslaget i balanse, med et netto driftsresultat på 314 mill. kroner, tilsvarende 3,8 prosent av driftsinntektene. Budsjettet innebærer stramme prioriteringer, men gir samtidig rom for enkelte nye tiltak og videreføring av viktige satsinger gjennom omprioriteringer innenfor eksisterende rammer. Samtidig videreføres arbeidet med omstilling og effektivisering for å sikre en bærekraftig økonomisk utvikling i årene som kommer.

Utover i perioden legger investeringsnivået på fylkesvegnettet press på driftsøkonomien gjennom en kraftig økning i renter og avdrag. Dette innebærer at det også etter 2027 er behov for omstilling og effektivisering. Det er derfor foreslått å videreføre omstillingen med 25 mill. kroner i 2028, yttereligere 25 mill. kroner i 2029 og ytterligere 25 mill. kroner i 2030. Innsparingen er fordelt andelsmessig etter netto driftsbudsjett mellom områdene.

Selv om de statlige inntektsrammene ble styrket i 2026, er det fortsatt krevende å finansiere satsingen på kollektivtransport gjennom planperioden. Hvis tjenestetilbudet skal opprettholdes vil det være behov for økt statlig finansiering, utover det som fordeles gjennom inntektssystemet og delkostnadsnøkkelen for persontransport. Samtidig er det et stort behov for vedlikehold av fylkesvegnettet. I 2026 mottok fylkeskommunen en ekstraordinær statlig bevilgning til formålet, men denne er ikke videreført i de ordinære rammene. Kombinert med omstillings- og effektiviseringskrav for samferdselsområdet bidrar dette til at vedlikeholdsetterslepet øker i planperioden.

Innen utdanningsområdet når antallet 16-18-åringer en topp i 2027, for deretter å falle. Med lavere elevtall reduseres rammetilskuddet, og det vil være utfordrende å redusere ressursbruken på utdanningsområde tilsvarende. I tillegg har fullføringsreformen bidratt til flere elever og oppgaver, som langt fra er fullfinansiert.

For tannhelsetjenesten fortsetter omstillingsarbeidet for en mer effektiv og framtidsrettet tannhelsetjeneste, med økning i rabatterte pasientgrupper, digitalisering og offentlig-privat kapasitetssamarbeid.

Sentrale inntekter

Beløp i 1000

			Økonomiplan			
	Regnskap 2025	Oppr. bud. i fjor 2026	2027	2028	2029	2030
Inntekts- og formuesskatt	-2 256 610	-2 350 852	-2 531 597	-2 531 597	-2 531 597	-2 531 597
Rammetilskudd	-3 374 696	-3 501 623	-3 753 906	-3 753 906	-3 753 906	-3 753 906
Andre generelle driftsinntekter	-32 509	-33 141	-32 000	-32 000	-32 000	-32 000
Konsesjonskraft	-440 880	-432 000	-463 797	-463 797	-405 000	-405 000
Sum sentrale inntekter	**-6 104 695**	**-6 317 616**	**-6 781 300**	**-6 781 300**	**-6 722 503**	**-6 722 503**

Skatt og rammetilskudd

Skatteinntekter og rammetilskudd, inkludert inntektsutjevning, utgjør hoveddelen av fylkeskommunens frie inntekter. Disse inntektene vurderes samlet når de økonomiske rammene for kommunesektoren fastsettes i statsbudsjettet, og budsjettanslagene for hele planperioden bygger på forutsetningene i forslaget til statsbudsjett for 2027.

Fra 2026 til 2027 er det beregnet at skatteinntektene øker med 183 mill. kroner, mens rammetilskuddet, inkludert inntektsutjevning, øker med 252 mill. kroner. Samlet gir dette en økning i de frie inntektene på 435 mill. kroner.

Økningen i skatt og rammetilskudd skyldes i hovedsak en deflator på 3,8 prosent, som utgjør 222 mill. kroner. Kompensasjon for demografiske endringer og vekst i de frie inntektene til fylkeskommunene er samlet beregnet til 0,6 mrd. kroner nasjonalt, noe som gir en økning på 35 mill. kroner for Agder fylkeskommune.

Gjennom 2026 har det vært flere økninger i inntektsrammen som er videreført i forslaget til statsbudsjett for 2027. Ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2026 ble de frie inntektene økt med totalt 95 mill. kroner. De største økningene var 58 mill. kroner til kollektivtransport og 5 mill. kroner knyttet til gjeninnføring av gratis ferger. Samtidig ble 36 mill. kroner i øremerkede tilskudd innlemmet i rammetilskuddet, herunder 30 mill. kroner til fullføringsreformen i videregående opplæring og veiledning av nyutdannede lærere, samt 6 mill. kroner til folkehelsearbeid. Dette er i tråd med Kommunekommisjonens anbefalinger om redusert statlig detaljstyring. Rammen ble ytterligere styrket gjennom forliket om revidert nasjonalbudsjett, med en økning på 26 mill. kroner. Av dette var 17 mill. kroner begrunnet med kollektivtransport, 6 mill. kroner med tannhelse og 3 mill. kroner med takstsamarbeid. Samlet gir disse endringene en deflatorjustert økning i de frie inntektene på 130 mill. kroner.

Skatteanslagene økte kraftig gjennom 2026. Deler av økningen er videreført inn i 2027, for å kompensere for høyere deflator gjennom 2026. Denne effekten er residualberegnet til 48 mill. kroner.

Konsesjonskraft

Inntekter fra konsesjonskraft er budsjetter med 464 mill.kr i 2027 og 2028, som er en økning på 32 mill. kroner sammenlignet med forrige planperiode. For 2029 og 2030 er inntektene budsjettert med 405 mill. kroner, som er det samme som forrige planperiode.

Inntektene baseres på prognoser fra Konsesjonskraft IKS (KIKS), som forvalter fylkeskommunens og kommunene på Agders rettigheter knyttet til konsesjonskraft. KIKS følger en risikostrategi som skal bidra til stabile og forutsigbare inntekter gjennom planperioden. Kraftmarkedet er samtidig preget av betydelige svingninger, påvirket av blant annet nedbørsmengder, magasinfylling, produksjon av vind- og solkraft, samt internasjonale priser på energi. Agder ligger i prisområde NO2, som i perioder har hatt høyere kraftpriser enn andre deler av landet. Gjennom høsten 2026 vurderer KIKS størrelsen på reservekapital og nivået på framtidige utbetalinger. Dette fastsettes endelig av representantskapet i desember 2026.

En stor andel av inntektene fra konsesjonskraft skal brukes til å finansiere investeringer. I planperioden finansierer mellom 52 og 56 prosent av inntektene investeringsformål, mens den resterende andelen benyttes til tjenesteproduksjon i driften.

Andre generelle driftsinntekter

Andre generelle driftsinntekter består av rentekompensasjon som er budsjettert med 32 mill. kroner i hele perioden.

Rentekompensasjonsordningen ble innført for å bidra til at fylkeskommunene kan gjennomføre nødvendige investeringer innen transport, samferdsel og eiendom uten at høye renteutgifter svekker

økonomien vesentlig. Ordningen skal blant annet legge til rette for en rasjonell gjennomføring av større investeringstiltak på fylkesvegnettet, i kollektivtransporten og eiendomsmassen.

Sentrale utgifter

Beløp i 1000

			Økonomiplan			
	Regnskap 2025	Oppr. bud. i fjor 2026	2027	2028	2029	2030
Avskrivninger	468 813	496 388	528 828	560 579	585 676	585 676
Sum sentrale utgifter	**468 813**	**496 388**	**528 828**	**560 579**	**585 676**	**585 676**

Avskrivningen øker utover i perioden, som en følge av høyere investeringstakt de siste årene.

Driftsutgifter per tjenesteområde (1B)

Beløp i 1000

			Økonomiplan			
	Regnskap 2025	Oppr. bud. i fjor 2026	2027	2028	2029	2030
Fylkeskommunedirektør	2 455	2 975	2 975	2 975	2 975	2 975
Felles inntekter og utgifter	40 919	-14 956	-10 798	-10 278	-9 823	-9 823
Utgått - Analyse og plan	6 960	0	0	0	0	0
Utgått - Folkehelse	77 061	0	0	0	0	0
Organisasjon og tannhelse	379 195	411 801	416 878	422 128	422 578	418 728
Næring, plan og kultur	362 147	419 729	425 721	402 139	393 889	391 189
Utgått - Regionplan 2030	15 728	0	0	0	0	0
Virksomhetsstyring og eiendom	198 602	344 374	433 687	391 989	388 289	401 589
Samferdsel	1 724 017	1 753 261	1 826 800	1 859 149	1 876 549	1 869 049
Utdanning	2 796 208	2 905 775	3 051 534	3 065 434	3 069 334	3 056 734
Driftsutgifter per tjenesteområde	**5 603 292**	**5 822 959**	**6 146 797**	**6 133 536**	**6 143 791**	**6 130 441**

Endringer fra 2026 til 2027

Forslaget til driftsbudsjett for tjenesteområdene er på 6 147 mill. kroner og øker med 324 mill. kroner fra 2026 til 2027.

Ved budsjetteringen av 2027 tas det utgangspunkt i rammene fra forrige økonomiplan, som inkluderer siste del av omstillingsvedtaket fra desember 2024 med 51 mill. kroner. Rammen økes deretter med 240 mill. kroner som følge av forventet lønns- og prisvekst. Den resterende økningen på 84 mill. kroner gjelder demografiske endringer, omorganisering og omstilling, politiske vedtak og nye satsinger.

Korrigert for lønns- og prisvekst endrer rammene per område seg som følger:

For området organisasjon og tannhelse er det en reduksjon på 11 mill. kroner. Organisasjonsdelen reduserer budsjettet med 24 mill. kroner som følge av interne overføringer av budsjett for IT, energi og ansatte innen dokumentasjonsforvaltning. Samtidig øker budsjettet med 4 mill. kroner, hvor 2 mill. kroner til valggjennomføring er den største posten. For tannhelsetjenesten er det en budsjettøkning på 8 mill. kroner knyttet til flere pasienter med rabattert behandling, offentlig-privat samarbeid (OPS) og utvikling av programvaren DigiDOT.

For området næring, plan og kultur foreslås det en samlet reduksjon på 6 mill. kroner. Interne flyttinger av budsjett og omstillingskrav reduserer budsjettet med 9 mill. kroner. Det er en økning på 9 mill. kroner til siste del av byggingen av Nodeviga museumshavn. Det foreslås flere nye satsinger som beløper seg til 7,5 mill. kroner. Samtidig utgår satsinger og tilskudd på 13 mill. kroner. Det er også foreslått en innsparing på 4 mill. kroner som følge av tidligere vedtak knyttet til frivillighet og 2 mill. kroner innen sosialt entreprenørskap.

For området virksomhetsstyring og eiendom foreslås det en økning på 77 mill. kroner. Interne flyttinger av budsjett for IT, energi og ansatte innen dokumentasjonsforvaltning øker budsjettet med 54 mill. kroner. Budsjettet øker videre som følge av kostnader til IT-utviklingsprosjekter, tilbakeføring av tannklinikkene og elektrifisering av Dalane 2, til sammen 13 mill. kroner, samt en utbetaling på 20 mill. kroner i forbindelse med overføring av damanlegg til Kristiansand kommune. Det er foreslått innsparingstiltak på 10 mill. kroner.

For området samferdsel foreslås det en reduksjon på 2 mill. kroner. Nye tiltak omfatter økt driftstilskudd til Agder Kollektivtrafikk AS på 16 mill. kroner, helårsvirkningen av nye kontrakter på 9 mill. kroner og en reduksjon i ekstraordinært tilskudd til kollektivtrafikk i distriktene på 5 mill. kroner. Samtidig er samferdselsområdet pålagt et samlet omstillings- og innsparingskrav 25 mill. kroner, hvor innsparingen tas innen drift og vedlikehold av fylkesvegnettet.

For området utdanning foreslås det en økning på 29 mill. kroner. Økningen er knyttet til vekst i elevtall, flere lærlinger og effekter av fullføringsreformen gjennom økt behov for voksenopplæring og tilrettelagte grupper. Samtidig har området et omstillingskrav for 2027 på 25 mill. kroner, som planlegges realisert gjennom effektivisering av tilbudsstrukturen og enkelte andre innsparingstiltak. Det foreslås å styrke budsjettene med 10 mill. kroner som følge av elevtallsvekst blant ungdom og med 14 mill. kroner til tilrettelagte grupper. Flere lærlinger gir et økt behov i fag- og yrkesopplæringen på 30 mill. kroner til lærlingtilskudd, oppfølging av tilrettelagte elever og kostnadsøkninger knyttet til fagprøvenemndene. Satsingene på Ung i Agder, Nettskolen og videregående opplæring for voksne videreføres og styrkes, med en samlet budsjettøkning på 15 mill. kroner. Samtidig videreføres arbeidet med effektivisering gjennom tilpasninger i tilbudsstrukturen, omorganisering av voksenopplæringen og endringer i Karriere Agder.

Endringer utover i planperioden

Fra 2028 og ut planperioden utgår enkelte satsinger og tiltak fra budsjettet, samtidig som kostnadene øker på flere områder. Det er foreslått et årlig omstillingskrav på 25 mill. kroner fra 2028, som øker til 50 mill. kroner i 2029 og 75 mill. kroner i 2030. Kravet fordeles forholdsmessig mellom sektorene.

For organisasjon og tannhelse er det lagt til grunn fortsatt vekst i utgiftene knyttet til rabattordninger og offentlig-privat kapasitetssamarbeid. Innen næring, plan og kultur videreføres ikke flere tidsavgrensede satsinger og tilskudd gjennom hele planperioden. For virksomhetsstyring og eiendom fases enkelte kostnader ut, samtidig som det er avsatt midler til leiekostnader for Agder Arena fra 2030.

På samferdselsområdet videreføres ikke det ekstra innsparingskravet på 10 mill. kroner fra 2027. Samtidig øker kostnadene som følge av innfasing av de resterende midlene i den såkalte «kollektivmilliarden», med 30 mill. kroner i 2028 og 60 mill. kroner årlig fra 2029. Det er ikke lagt inn ytterligere styrking av kollektivtransporten utover dette i planperioden.

For utdanningsområdet økes budsjettene blant annet som følge av høyere lærlingtilskudd, flere elever med behov for særskilt tilrettelegging og økte kostnader til elev-PC-er. Budsjettet er også tilpasset

forventet utvikling i antall 16-18-åringer, som når toppen i 2027 før elevtallet gradvis avtar i 2028 og 2029.

Flere detaljer finnes under de enkelte direktørområdene i kapittelet *Sammendrag budsjett*.

Finans

Beløp i 1000

			Økonomiplan			
	Regnskap 2025	Oppr. bud. i fjor 2026	2027	2028	2029	2030
Renteinntekter	-109 201	-107 635	-129 088	-121 573	-110 621	-108 621
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	-26 165	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Renteutgifter	195 900	199 971	221 491	220 581	217 382	229 608
Avdrag på lån	220 973	220 973	229 598	246 599	258 765	276 354
Netto finansinntekter/finansutgifter	**281 507**	**308 309**	**317 001**	**340 607**	**360 526**	**392 341**
Finansutgifter i tjenesteområdene	-12 975	0	0	0	0	0
Totale finansutgifter	**268 531**	**308 309**	**317 001**	**340 607**	**360 526**	**392 341**
Motpost avskrivninger	-468 813	-496 388	-528 828	-560 579	-585 676	-585 676

Budsjetterte renter i planperioden er i hovedsak i tråd med markedets forventninger til renteutviklingen. Det er lagt til grunn en rente på 5,3 prosent i 2027 for nye lån. Deretter er det forutsatt en gradvis rentenedgang gjennom planperioden, til 4,6 prosent i 2030. Fylkeskommunens lån med flytende rente er knyttet opp til den renten som norske banker er villig til å låne ut for i en gitt periode (NIBOR), med tillegg for marginpåslag.

Norges Bank økte styringsrenten fra 4,25 til 4,50 prosent 24. september 2026. Prognosene fra Norges Bank tilsier at styringsrenten vil holde seg på om lag 4,5 prosent gjennom 2027, før den gradvis forventes å falle i årene som følger. Dette innebærer at rentenivået fortsatt ventes å være relativt høyt på kort sikt, mens det på lengre sikt legges til grunn en moderat nedgang i tråd med lavere inflasjon og en mer normalisert økonomisk utvikling. Den fremtidige rentebanen er beheftet med betydelig usikkerhet og vil avhenge av utviklingen i sentrale økonomiske forhold som inflasjon, arbeidsmarkedet, den økonomiske aktiviteten og kronekursen.

Langsiktig gjeld uten finansieringsordning og videreutlån, utgjør i oppstarten av økonomiplanperioden 4 077 mill. kroner. Lånegjelden vil øke til 4 969 mill. kroner ved utgangen av 2030. I samme periode forventes det at langsiktig brutto lånegjeld (som inkluderer finansieringsordninger og videreutlån), vil øke fra 4 360 mill. kroner i 2027 til 5 141 mill. kroner i 2030.

Rente- og avdragskostnadene øker fra 459 mill. kroner i 2027 til 515 mill. kroner i 2030. Dette innebærer en økning på 56 mill. kroner i perioden.

Gjeldsporteføljen er tilpasset reglement for finans- og gjeldeforvaltning, med en målsetting om å minimere finanskostnader gjennom å benytte fylkeskommunens fortrinn som en stor og sikker part, uten å ta vesentlig finansiell risiko. Med kredittrating på AAA er det mulig å oppnå gode betingelser i obligasjons- og sertifikatmarkedet, i tillegg til Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og Kommunalbanken.

Avsetninger og årsoppgjørsdisposisjoner

Beløp i 1000

			Økonomiplan			
	Regnskap 2025	Oppr. bud. i fjor 2026	2027	2028	2029	2030
Overføring til investering	249 830	240 000	260 000	260 000	210 000	210 000
Avsetning til bundne fond	7 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Bruk av disposisjonsfond	-321 111	-73 652	-22 498	-2 843	-11 814	-30 279
Avsetning til disposisjonsfond	284 178	0	60 000	30 000	0	0
Netto avsetninger	**219 896**	**186 348**	**317 502**	**307 157**	**218 186**	**199 721**
Netto avsetninger og årsoppgjørsdisposisjoner i tjenesteområdene	88 686	-84 000	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Totale avsetninger	**308 582**	**102 348**	**313 502**	**303 157**	**214 186**	**195 721**

Overføring til investeringer foreslås øket fra 240 mill. kroner i 2026 til 260 mill. kroner i 2027 og 2028, før den reduseres til 210 mill. kroner i 2029 og 2030.

I 2027 og 2028 er det en netto avsetning til fond, mens det er netto bruk av fond i 2029 og 2030. For 2027 er det budsjettert med 22 mill. kroner i bruk av bufferfond fylkesting, 4 mill. kroner i bruk av disposisjonsfond for kultur, samtidig som det avsettes 60 mill. kroner til disposisjonsfond kollektiv og 20 mill. kroner til bundne fond knyttet til renteinntekter for statlige tilskudd.

Gjennom planperioden planlegges det med 67 mill. kr i bruk av bufferfond fylkesting, slik at fondet er 253 mill. kroner ved utgangen av 2030.

Investeringer

Det foreslås et høyt investeringsnivå i planperioden, med brutto investeringer på over 1 mrd. kroner. Samtidig må investeringsplanen ta utgangspunkt i organisasjonens faktiske gjennomføringskapasitet og behovet for en bærekraftig økonomi.

Forslaget innebærer at enkelte samferdselsprosjekter skyves ut i tid, samtidig som nødvendige eiendomsinvesteringer innen utdanning og tannhelse prioriteres. Investeringer på disse områdene bygger på pågående struktur- og omstillingsprosesser. Målet er ikke å gjøre mindre, men å sikre god gjennomføring av vedtatte satsinger og oppnå de gevinstene som ligger i omstillingsarbeidet.

Det høye investeringsnivået er derfor tilpasset vurderinger av gjennomføringsevne, låneopptak og nødvendige effektiviseringstiltak. Gjeldsgraden i planperioden øker gjennomsnittlig med 2 prosentpoeng i året, fra 53,6 prosent i 2027 til 61,4 prosent i 2030. Dette medfører økte lån og økte driftskostnadene til rente og avdrag med nærmere 100 mill. kroner.

Portefølje	Regnskap 2025	Budsjett 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028	Øk.plan 2029	Øk.plan 2030
Samferdsel	378 250	879 807	876 054	730 946	617 218	658 578
Bygg	156 088	177 668	285 868	291 500	396 500	314 500
Investering i varige driftsmidler	**534 338**	**1 057 475**	**1 161 922**	**1 022 446**	**1 013 718**	**973 078**

Oversikt over prosjekter i planperioden er vist i tabellen nederst i kapittelet, og ytterligere informasjon om prosjektene finnes på fylkeskommunens hjemmeside www.agderfk.no - **Utbygging**.

Investeringer - samferdsel

Direktørområde Samferdsel jobber systematisk med å nå målet i regional plan for mobilitet 2023-2033 (mobilitetsplanen); "Sammen gjør vi reisen enkel, trygg og grønn". Planen gir føringer for hvordan vi skal investere på samferdselsområdet. Det betyr at de to hovedprinsippene i mobilitetsplanen skal gjenspeiles i økonomiplanen:

- Vi skal prioritere å ta vare på det vi har
- Vi skal prioritere barn og unge

I juni 2025 vedtok fylkestinget "Handlingsprogram til regional plan for mobilitet 2026-2029". Handlingsprogrammet viser hvordan prinsippene i mobilitetsplanen skal følges opp i praksis. Budsjett for investeringer på samferdsel er inndelt etter hovedprinsippene: «Ta vare på det vi har» og «Barn og unge». I tillegg kommer «Øvrige prosjekt» (næringsveger) og prosjekter knyttet til bompenger og byvekstavtalen for kristiansandsregionen. For å tilpasse investeringene til den samlede økonomiske ramme må enkelte prosjekt strekkes på i tid.

Til sammen gir den store satsingen på investering på fylkesveg også utfordringer når det gjelder gjennomføringskapasitet på direktørområdet. Behov for bemanning vurderes fortløpende og det arbeides med rekruttering, samtidig som vi benytter innleide konsulenter for å supplere egen kapasitet.

Ta vare på det vi har

Vi har om lag 4 000 kilometer fylkesveg på Agder. Det er mer bærekraftig, og en klar prioritering i mobilitetsplanen, å bruke en større andel av fylkesvegmidlene til å ta å vare på og utvikle den infrastrukturen vi har. Dette skjer blant annet ved årlige bevilgninger til følgende programområder:

- Forfallsinnhenting
- Skredsikring
- Miljø- og støytiltak
- Oppgradering av tunneler

I tillegg gjennomfører vi strekningsvise utbedringer, oppgradering av elektro-installasjoner og oppgradering av bruer. Dette bidrar til bedre trafikksikkerhet og framkommelighet, samtidig som vi innhenter noe av forfallet på vegkapitalen.

Prioritere barn og unge

Barn og unge er en prioritert målgruppe i mobilitetsplanen. Investeringene skal bidra til tryggere og mer tilgjengelige reiser for denne gruppen.

Dette skjer blant annet gjennom årlige bevilgninger til programområdene:

- Trygg skoleveg
- Trafikksikkerhetstiltak
- Kollektivtiltak
- Sykkelbytiltak
- Sykkelregion Agder

Større investeringer til gang- og sykkelanlegg langs fylkesvegene er også viktige tiltak for barn og unge.

Forslag til prioriteringer innen rekkverk, trafikksikkerhet og kollektivtiltak behandles hvert år av Hovedutvalg for samferdsel og mobilitet. For de øvrige programområdene fordeler fylkeskommunedirektøren midlene ut fra faglige vurderinger og behov.

Øvrige investeringstiltak fylkesveg

En tilstrekkelig sikker transportinfrastruktur er viktig for å sikre industrietableringer på Agder. Det er vedtatt å satse på noen prioriterte næringsveger både øst og vest i fylket.

Bompengeprosjekter og byvekstavtalen for kristiansandsregionen

Byvekstavtalen for kristiansandsregionen ble vedtatt i oktober 2024. Hensikten med byvekstavtalen er nullvekst i personbiltrafikken. Økningen i transportbehovet skal tas med sykling, gange og kollektiv, på en trafikksikker måte. Hensikten samsvarer godt med målet i mobilitetsplanen; sammen gjør vi reisen enkel, trygg og grønn. En stor andel av porteføljen i byvekstavtalen er knyttet til fylkesveg. Egenandelen på 15 % belastes fylkesvegbudsjettet. Ressurser til planlegging og gjennomføring inngår i egenandelen.

Planlagt fordeling av investeringsmidler på områder

Tabellen under viser hvordan rammen er fordelt på satsingsområdene i mobilitetsplanen og øvrige tiltak på fylkesveg. Alle tall er i tusen kroner.

Område (tall i hele tusen kroner)	2027	2028	2029	2030	Sum 27-30
Ta vare på det vi har	183 354	143 500	167 218	119 278	613 350
Prioritere barn og unge	133 513	123 500	146 000	156 500	559 513
Øvrige tiltak på fylkesveg	333 187	168 000	154 000	182 800	837 987
Bompengeprosjekter/ byvekstavtale	226 000	295 946	150 000	200 000	871 946
Sum	**876 054**	**730 946**	**617 218**	**658 578**	**2 882 796**

Figuren nedenfor viser hvordan rammen er fordelt på de ulike områdene i denne handlings- og økonomiplanperioden.

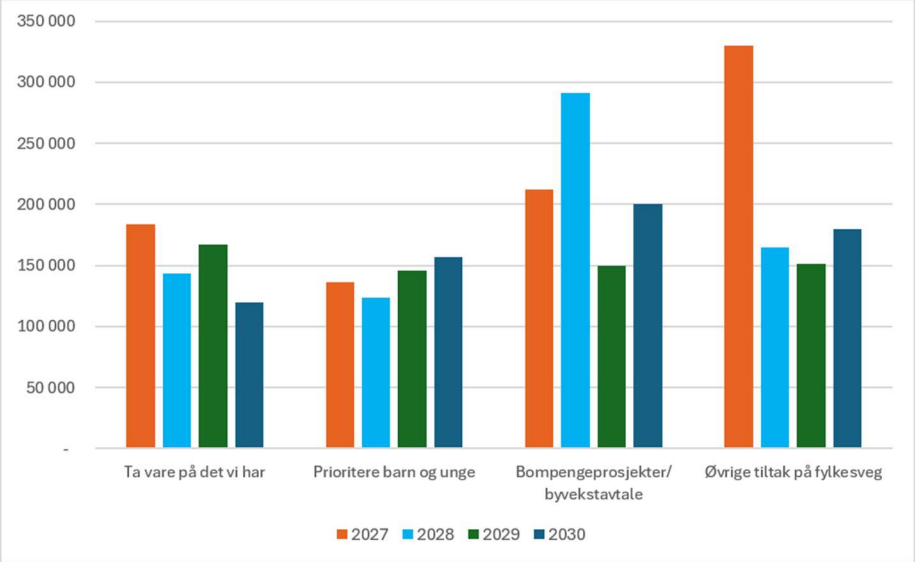

Den største budsjettrammen i 2027 går til øvrige fylkesveger, hvor Gåsehellertunnelen er det største prosjektet. Også i 2030 er rammen til øvrige tiltak på fylkesveger større enn rammen som er satt av til å ta vare på det vi har og å prioritere barn og unge.

Ambisjonsnivået forrige handlings- og økonomiplan 2026-2029 var svært høyt, som følge av vedtatte prosjekter i handlingsprogram for mobilitetsplanen, porteføljen til byvekstavtalen for kristiansandsregionen, og store næringsveg-prosjekter som er vedtatt i tillegg til disse porteføljene. Omfanget er større enn fylkeskommunen per i dag har mulighet for å omsette. Flere prosjekter er derfor flyttet noe ut i tid dette forslaget. Dette er gjort både for å unngå for at lånegraden i perioden blir for høy, men også fordi vi per i dag ikke har tilstrekkelig mengde fagressurser til å arbeide med alle disse prosjektene samtidig med den øvrige porteføljen. Dette gjelder følgende prosjekter:

- Fv. 42 strekningsvis utbedring vest for rv. 9
- Fv. 43 Birkeland - Gyberg, GS-veg

- Fv. 43 Skråveien - Kjørrefjord, GS-veg
- Fv. 455 Møllsletta, GS
- Fv. 465 Ravneheitunnelen
- Fv. 475 Neskilen - Heftingsdalen
- Fv. 3564 Revesandsveien, GS

I tillegg er totalrammen som forventes omsatt på BVA-prosjekter justert noe ned for perioden.

For fv. 475 Næringsveien er det planlagt å lyse ut prosjektet i flere omganger, med egne entrepriser for bru, tunnel og veg. Dette vil spre den økonomiske belastningen over noe lengre tid, samtidig som det gjør prosjektet mer aktuelt for entreprenører i regionen.

Investeringer - eiendom

I tråd med sak Skolestruktur i Agder med 10-årige investeringsprioriteringer og saker om Helhetlig omstilling og effektivisering av Tannhelsetjenesten i Agder, har det blitt arbeidet aktivt med å konkretisere behovene for de ulike porteføljene inn i serie med investeringsbeslutninger. De seneste tre årene har investeringsporteføljen på eiendom med overlegg vært lagt på et begrenset nivå, i påvente av de nevnte struktursakene. Det vi ser nå er at investeringsbehovet på eiendomsområdet øker i perioden frem mot 2030.

Område	2027	2028	2029	2030
Skolebygg	202 968	239 000	300 000	220 000
Administrative bygg	1 000	1 000	1 000	1 000
Infrastruktur	61 900	21 500	20 500	23 500
Tannhelse	20 000	30 000	75 000	70 000
Totalsum	**285 868**	**291 500**	**396 500**	**314 500**

Skolebygg

For utdanningsporteføljen er det i tråd med den vedtatte skolestruktursaken blitt prioritert prosjekter i Kristiansandsområdet. Her legges det opp til å en utbygging ved Vågsbygd videregående skole for både å tilrettelegge for nye elevgrupper, men også å skape en noe større fleksibilitet i tilrettelegging for undervisning, gitt de trenge fysiske rammene det er på denne skolen.

Investeringsprosjektet på Setesdal videregående skole avdeling Hornnes går inn i en fase hvor en skal konkretisere krav og føringer inn i et konkurransegrunnlag og kjøre anskaffelse av leverandører som skal realisere prosjektet. Praksisarealer på Dalane er i samme fase som prosjektet på Hornnes, og skal ut på konkurranse i 2027.

For Elvegata 4, legges det opp til å rehabilitere/bygge nye arealer for å tilrettelegge for både undervisning og tannklinikk. Lokaliseringen av Elvegata 4 er helt ideell for både Tangen vgs. og Kvadraturen vgs. Ved å bruke Elvegata 4 til undervisningsformål, vil en unngå å etablere en «ny skole» sentralt i Kristiansand, noe som fort kunne vært en konsekvens gitt at den geografiske avstanden til en ny alternativ lokasjon ikke er innenfor akseptabel gangavstand. For tannhelse sin del vil en sentralt plassert klinikk være et viktig element i dem fremtidige tannhelsestrukturen på Agder. Denne skal huse både en ordinær tannklinikk, samt en beredskaps- og spesialistklinikk. At beliggenheten også gir muligheter for å være en praksisarena for elever, herunder for tannhelsesekretærutdanningen på Kvadraturen vgs, øker bruksnytten for fylkeskommunen.

De kommende årene er det også behov for å tilrettelegge bedre arealer for elever med store individuelle behov. Ny opplæringslov og utvidede rettigheter til videregående opplæring stiller økte krav til skolenes fysiske rammer og muligheter for individuell tilrettelegging. Behovet er særlig stort i Kristiansandsområdet, og dette vil være et viktig fokusområde for planleggingen og prioriteringen av kommende investeringer.

Tannhelseportefølje
For tannhelseporteføljen vil etablering av tannklinikk i Elvegata 4 være viktig, mens behovet for lokaler i Arendal og Vågsbygd foreslås endret fra egeneide lokaler til leide lokaler. Dette for å unngå ytterligere bindinger til andre prosesser på eiendomsområdet.

Infrastrukturportefølje
Innenfor infrastrukturporteføljen er videre arbeid med å tilrettelegge bussterminalen på Dalane for fremtidig elektrifisering vil stå sentralt i 2027, før ny operatørkontrakt skal på plass i 2028.

Investeringer - øvrige

For øvrige investeringer er det budsjettert med kapitalinnskudd i kommunenes landspensjonskasse (KLP).

Investeringstabell for fylkeskommunen samlet

Beskrivelser av hvert enkelt prosjekt finnes i fullversjonen av dokumentet.

Samferdsel

Beløp i 1000

	Samlede prosjektbeløp		Økonomiplan				Sum
Investeringsprosjekter	Tidligere bevilget	Brutto prosjektutgift	2027	2028	2029	2030	2027-30
Ta vare på det vi har							
Effektiv vegutbygging	-10 000	-30 000	-10 000	-10 000	0	0	-20 000
Formerkerbil	0	3 500	3 500	0	0	0	3 500
Fv. 465 Ravneheitunnelen	550	56 268	0	0	1 718	4 000	5 718
Fv.3778 Byglandsfjord-Storstraumen, utbedring	0	19 000	0	1 000	6 000	6 000	13 000
Fv.3804 Ose bru	52 833	84 000	31 167	0	0	0	31 167
Fv.403 Hodne - Samkom, utbedring	19 748	48 748	10 000	10 000	7 000	2 000	29 000
Fv.4040 Geiteskaret, utbedr.	3 029	5 029	500	500	500	500	2 000
Fv.405 Høiebekk bru, rehabilitering	0	25 000	1 000	3 000	15 000	6 000	25 000
Fv.406 Vegusdalsveien, utbedring	0	30 000	0	1 000	6 000	6 000	13 000
Fv.4080 Skomrak-Revøy, utbedring	0	17 000	0	1 000	7 000	9 000	17 000
Fv.411 Tvedestrand-Risørveien, utbedring	1	32 001	7 000	6 000	10 000	9 000	32 000
Fv.415 Fiane - Åmli, utbedring	3 544	51 544	13 000	13 000	18 000	4 000	48 000

	Samlede prosjektbeløp		Økonomiplan				Sum
Investeringsprosjekter	Tidligere bevilget	Brutto prosjektutgift	2027	2028	2029	2030	2027-30
Fv.42 Strekningsvis utbedring, vest for Rv.9	-	-	30 187	40 000	3 000	6 000	79 187
Fv.4206 Bakke bru	222	5 000	0	0	0	4 778	4 778
Fv.44 Åna Sira, utbedring	8 376	17 376	9 000	0	0	0	9 000
Fv.450 Rotemo-Telemarksgrense, utbedring	6 659	18 659	7 000	5 000	0	0	12 000
Fv.453-454 Ryen-Vennesla - Skarpengland, utbedring	7 954	37 954	6 000	10 000	14 000	0	30 000
Fv.455 Mandal-Åseral, utbedring	3 000	43 000	10 000	9 000	14 000	7 000	40 000
Programområde Forfallsinnhenting	-	-	30 000	30 000	40 000	30 000	130 000
Programområde Miljø- og støytiltak	-	-	1 000	2 000	2 000	2 000	7 000
Programområde Oppgradering av tunneler	-	-	15 000	15 000	15 000	15 000	60 000
Programområde Skredsikring	-	-	7 000	7 000	8 000	8 000	30 000
Utskiftning til LED veilys	26 500	38 000	11 500	0	0	0	11 500
Veg avslutningsprosjekt Ta vare på det vi har	-	-	500	0	0	0	500
Sum Ta vare på det vi har	**122 416**	**502 079**	**183 354**	**143 500**	**167 218**	**119 278**	**613 350**
Prioritere barn og unge							
Fv.3454 Grønningveien, GS	0	37 000	0	2 000	28 000	7 000	37 000
Fv.3564 Revesandsveien, GS	0	85 000	0	0	2 000	5 000	7 000
Fv.3590 Kirkeveien, fortau	0	5 500	1 000	4 500	0	0	5 500
Fv.3600 Fjæreveien, Kryssen - Egra GS-veg	18 800	21 800	3 000	0	0	0	3 000
Fv.3608/3610 Homborsund veien, GS-veg	86 485	96 485	10 000	0	0	0	10 000
Fv.3624 Storgaten GS	0	8 000	0	0	1 000	7 000	8 000
Fv.3674 Reise-Ålebekk, GS	0	5 000	0	0	2 000	3 000	5 000
Fv.3796 Dåsnesmoen, GS	0	4 000	0	0	1 000	3 000	4 000
Fv.3908 Skudeviga-Kilura-Andåsveien, fortau	24 130	60 000	30 870	5 000	0	0	35 870
Fv.3914 Veråsveien, veglys	0	1 500	0	0	1 500	0	1 500
Fv.401 Høvåg-Ørsland, veglys	0	1 000	1 000	0	0	0	1 000
Fv.4030 Kyrkjebygd, fortau	0	4 000	1 000	3 000	0	0	4 000
Fv.410 Barbu - Krøgenes, TS-tiltak	3 424	5 007	1 583	0	0	0	1 583
Fv.414 Myresvingen, GS	0	6 000	1 000	5 000	0	0	6 000
Fv.418 Brokelandsheia-Sundebru, GS	0	24 000	0	1 000	5 000	18 000	24 000
Fv.418 X Fv.3688 Sundebru, kryssutbedring	0	5 000	2 000	3 000	0	0	5 000
Fv.42 Kvinlog, GS	0	3 860	3 860	0	0	0	3 860
Fv.42 Osedalen, oppgradering	300	3 000	700	2 000	0	0	2 700
Fv.420 GS mellom Grimstad og Lillesand	0	2 000	2 000	0	0	0	2 000
Fv.420 Nedenes vestre, GS-bru	0	25 000	1 000	3 000	14 000	7 000	25 000
Fv.43 Birkeland-Gyberg, reguleringsplan	3 500	23 500	0	0	1 000	3 000	4 000
Fv.43 Skråveien-Bilandsfeltet, veglys	0	5 500	1 000	4 500	0	0	5 500
Fv.43 Skråveien-Kjørrefjord, GS	0	82 000	0	0	2 000	5 000	7 000
Fv.44 Svegeveien, fortau til Skådevikveien	0	3 500	1 500	2 000	0	0	3 500
Fv.455 Møllsletta, GS	0	65 000	0	0	2 000	7 000	9 000
Fv.456 Hølleveien, GS-undergang	0	5 000	1 000	4 000	0	0	5 000
Fv.458 Hollekleiva, krysningspunkt	0	3 000	3 000	0	0	0	3 000
Fv.465 Englemoen, GS	0	4 000	1 000	3 000	0	0	4 000
Programområde Grunnerverv	-	-	1 500	1 500	1 500	1 500	6 000
Programområde Kollektivtiltak	-	-	10 000	12 000	15 000	15 000	52 000
Programområde Sykkelbytiltak	-	-	10 000	18 000	20 000	20 000	68 000
Programområde Trygg skoleveg og trafikksikkerhet	-	-	45 000	50 000	50 000	55 000	200 000

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp: Tidligere bevilget	Samlede prosjektbeløp: Brutto prosjektutgift	Økonomiplan: 2027	Økonomiplan: 2028	Økonomiplan: 2029	Økonomiplan: 2030	Sum 2027-30
Veg avslutningsprosjekt Prioritere barn og unge	-	-	500	0	0	0	500
Sum Prioritere barn og unge	**136 639**	**594 652**	**133 513**	**123 500**	**146 000**	**156 500**	**559 513**
Øvrige tiltak på fylkesveg							
Bilpark Samferdsel og Eiendom	12 535	24 535	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
Fv. 475 Neskilen–Heftingdalen	74 000	797 000	25 000	25 000	103 000	150 000	303 000
Fv.3718 Blakstad bru – Bøylestad, reguleringsplan	500	7 100	6 600	0	0	0	6 600
Fv.415 Simonstad-Selåsvatn	255 000	280 000	25 000	0	0	0	25 000
Fv.42 Gåsehellertunnelen	404 413	749 500	245 087	100 000	0	0	345 087
Fv.460 Havsåsen	0	36 000	500	7 000	15 000	13 500	36 000
Fv.460 Remesvik-Udland	1 700	100 000	25 000	30 000	30 000	13 300	98 300
Programområde Planlegging	-	-	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
Sum Øvrige tiltak på fylkesveg	**748 148**	**1 994 135**	**333 187**	**168 000**	**154 000**	**182 800**	**837 987**
Bompengeprosjekter og byvekstavtale							
BVA - Fv. 420 Stykkene, rundkjøring	0	31 000	26 000	5 000	0	0	31 000
BVA Fv.456/457 Kjoskrysset	189 000	390 000	90 000	111 000	0	0	201 000
Byvekst vegprosjekter	-	-	108 000	150 000	150 000	200 000	608 000
Fv.420 Ågre bru-Tjore, GS-veg	1 563	16 874	1 000	14 311	0	0	15 311
Fv.480 Agnefestveien	1 045	17 680	1 000	15 635	0	0	16 635
Sum Bompengeprosjekter og byvekstavtale	**191 608**	**455 554**	**226 000**	**295 946**	**150 000**	**200 000**	**871 946**
Sum	**1 198 811**	**3 546 420**	**876 054**	**730 946**	**617 218**	**658 578**	**2 882 796**

Eiendom

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp: Tidligere bevilget	Samlede prosjektbeløp: Brutto prosjektutgift	Økonomiplan: 2027	Økonomiplan: 2028	Økonomiplan: 2029	Økonomiplan: 2030	Sum 2027-30
Skolebygg							
Elvegata 4 - Lokaler til undervisningsformål	0	390 000	15 000	50 000	165 000	150 000	380 000
Kristiansandsregionen HT-løsning	0	90 000	0	0	0	45 000	45 000
Mandal vgs. - Hall	0	20 000	12 000	8 000	0	0	20 000
Setesdal vgs. - Internat Hovden	2 000	22 000	0	10 000	10 000	0	20 000
Setesdal vgs. avd Hornnes BA, TIF og modernisering	3 032	110 000	105 968	1 000	0	0	106 968
Skolestruktur - Ivareta læreplanmål og myndighetskrav	12 773	72 773	15 000	15 000	15 000	15 000	60 000
Tangen vgs. - Praksisbygg BA - Dalane	5 000	60 000	40 000	15 000	0	0	55 000
Vågsbygd vgs. - Utvidelse av arealer	2 800	277 800	15 000	140 000	110 000	10 000	275 000
Sum Skolebygg	**25 605**	**1 042 573**	**202 968**	**239 000**	**300 000**	**220 000**	**961 968**
Administrative bygg							
Administrasjonsbygg investeringsprosjekt	8 000	12 000	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum Administrative bygg	**8 000**	**12 000**	**1 000**	**1 000**	**1 000**	**1 000**	**4 000**
Infrastruktur							
Bussanlegg Dalane	11 750	50 150	38 400	0	0	0	38 400
Bussanlegg Doneheia	16 095	63 095	0	0	0	2 000	2 000
Bussanlegg Flekkefjord/Kvinesdal	0	47 000	0	0	0	2 000	2 000
Bussterminaler	0	36 000	3 000	3 000	0	0	6 000
Elektrifisering av buss-, båt- og bilpark	2 453	32 453	7 500	7 500	7 500	7 500	30 000

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp		Økonomiplan				Sum
	Tidligere bevilget	Brutto prosjektutgift	2027	2028	2029	2030	2027-30
ENØK-investering	37 500	77 500	10 000	10 000	10 000	10 000	40 000
Innfartsparkering langs fylkesvei	0	10 000	0	0	2 000	2 000	4 000
Parkeringspolicy	8 375	13 375	3 000	1 000	1 000	0	5 000
Sum Infrastruktur	**76 173**	**329 573**	**61 900**	**21 500**	**20 500**	**23 500**	**127 400**
Tannhelse							
Elvegata 4 - Lokaler til tannhelseformål	0	120 000	0	10 000	55 000	50 000	115 000
Tannklinikker - Utskiftning av eksisterende medisinsk utstyr	6 921	86 921	20 000	20 000	20 000	20 000	80 000
Sum Tannhelse	**6 921**	**206 921**	**20 000**	**30 000**	**75 000**	**70 000**	**195 000**
Sum	**116 699**	**1 591 067**	**285 868**	**291 500**	**396 500**	**314 500**	**1 288 368**

Andre prosjekter

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp		Økonomiplan				Sum
	Tidligere bevilget	Brutto prosjektutgift	2027	2028	2029	2030	2027-30
Andre Prosjekter							
Egenkapitalinnskudd KLP	-	-	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
Sum Andre Prosjekter	**-**	**-**	**3 000**	**3 000**	**3 000**	**3 000**	**12 000**
Sum	**-**	**-**	**3 000**	**3 000**	**3 000**	**3 000**	**12 000**

Oversikt Investering og finansiering

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2027	2028	2029	2030
Investeringer i varige driftsmidler	1 161 922	1 022 446	1 013 718	973 078
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	3 000	3 000	3 000	3 000
Sum finansieringsbehov	**1 164 922**	**1 025 446**	**1 016 718**	**976 078**
Kompensasjon for merverdiavgift	-179 556	-168 616	-169 054	-156 485
Tilskudd fra andre	-164 319	-207 500	-110 000	-144 000
Salg av varige driftsmidler	-51 000	0	0	0
Bruk av lån	-510 047	-364 971	-527 664	-465 593
Avdrag på lån til videreutlån	6 214	6 221	6 229	0
Mottatte avdrag på videreutlån	-6 214	-6 221	-6 229	0
Overføring fra drift	-260 000	-260 000	-210 000	-210 000
Bruk av bundne investeringsfond	0	-24 360	0	0
Sum finansiering	**-1 164 922**	**-1 025 446**	**-1 016 718**	**-976 078**
Sum finansieringsbehov	**1 164 922**	**1 025 446**	**1 016 718**	**976 078**
Sum finansiering	**-1 164 922**	**-1 025 446**	**-1 016 718**	**-976 078**
Udekket finansiering	**0**	**0**	**0**	**0**

I forslaget finansieres den største delen av investeringene med låneopptak, som varierer fra 365 til 528 mill. kroner. Dette gir en økning i netto gjeld fra 4 077 mill. kroner inn i 2027 til 4 969 mill. kroner ved utgangen av 2030, en samlet vekst på over 20 prosent i planperioden. Tallene omfatter ikke løpende finansieringsavtaler med kommunene innen samferdsel eller videre utlån, og brutto lånegjeld forventes å øke fra 4 360 mill. kroner til 5 177 mill. kroner i samme periode.

Egenfinansieringen gjennom overføringer fra drift er på et moderat nivå og varier mellom 210 og 260 mill. kroner i perioden. Det har vært en ambisjon å bruke en høy andel av konsesjonskraftinntektene til egenfinansiering, og i planperioden er denne andelen 55%. En høyere egenfinansiering, på nivå med 2023 og 2024 (over 360 mill. kroner) ville på sikt gitt lavere låneopptak og igjen avdrag og rentekostnader. Det hadde imidlertid utfordret tjenesteproduksjonen gjennom lavere driftsrammer og

enda høyere omstillingskrav. Det er som følge av betydelige inntekter fra konsesjonskraft. Et fortsatt høyt nivå på disse er avgjørende for å kunne opprettholde investeringsnivået.

Det er en økning i medfinansiering fra eksterne aktører. Dette gjelder særlig byvekstavtalen. hvor fylkeskommunen får finansiert 85 % av investeringskostnaden.

Forventede salgsinntekter er budsjettert i samsvar med fylkestingets tidligere vedtak om salg av eiendom. Det vil være behov for å gjennomgå forutsetningene for hvilke eiendommer som skal selges i løpet av planperioden, slik at inntektsforventningene er realistiske og gjennomførbare.

Bruk av bundne investeringsfond knytter seg til bruk av tidligere mottatte bompengemidler, i hovedsak fra Listerpakken og bompengepakken for tidligere Aust-Agder fylkeskommune.

Sosial bærekraft - handlingsprogram levekår

Handlingsprogram for levekår

Dette kapittelet utgjør Agder fylkeskommunes handlingsprogram for levekår, utarbeidet med utgangspunkt i målsettingene i Regionplan Agder 2030. Handlingsprogrammet følger opp fylkestingets vedtak av 22. oktober 2024 om å utarbeide et eget handlingsprogram for levekår, og synliggjør hvordan fylkeskommunen, gjennom egen virksomhet og i samarbeid med andre aktører, skal bidra til bedre levekår i Agder.

Handlingsprogrammet tydeliggjør sammenhengen mellom regionale planer, strategier og tiltak, og retter særlig oppmerksomheten mot forhold som styrker deltakelse, inkludering, helse og livskvalitet i befolkningen.

Et sosialt bærekraftig Agder

I et sosialt bærekraftig samfunn får alle innbyggere dekket sine grunnleggende behov og alle har reelle muligheter til utdanning, delta i arbeidslivet og i samfunnslivet. Dette forutsetter også tilgang til trygge, tilgjengelige og bærekraftige transportløsninger til en overkommelig kostnad. Mobilitet er en nøkkel til deltakelse i hverdagslivet og gir tilgang til arbeid, utdanning, tjenester, kultur- og fritidstilbud og sosiale fellesskap.

En viktig del av fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler er å legge til rette for at innbyggerne kan leve gode liv, hvor alle opplever tilhørighet og mulighet til å delta. Dette arbeidet er komplekst og krever en tydelig og langsiktig retning. Vi kaller denne retningen **Folkehelse Agder 2050**. Helse, livskvalitet og deltakelse skapes der mennesker lever livene sine, og investeringer i gode oppvekstmiljøer, fellesskap og inkludering gir gevinster både for den enkelte og for samfunnet over tid.

Folkehelse Agder 2050 bygger på universelle og helsefremmende tiltak som fremmer mestring, inkludering og læring for alle barn og unge. Helsefremmende skoler og barnehager er et sentralt virkemiddel i denne satsingen. Gjennom samarbeid på tvers av sektorer, tjenester, frivillighet og lokalsamfunn utvikles helhetlige oppvekstmiljøer som styrker sosial bærekraft og forebygger utenforskap.

Gjennom mange år med målrettet innsats for å bedre levekårene i Agder har vi høstet verdifulle erfaringer. Vi har sett verdien av nye arbeidsformer og brede partnerskap, og utviklet løsninger som vi

mener det er viktig å videreføre og forsterke. Med Folkehelse Agder 2050 ser vi allerede nå en generasjon fram. Når flere barn og unge opplever tilhørighet, mestring og deltakelse, styrkes grunnlaget for bedre folkehelse, høyere utdanningsnivå, økt deltakelse i arbeidslivet og et mer bærekraftig samfunn. Et samfunn som er trygt og inkluderende for barn og unge, er også et samfunn som er godt for alle generasjoner.

I et komplekst arbeid som dette finnes det ingen enkle løsninger, og tiltak kan ha både tilsiktede og utilsiktede konsekvenser. Derfor krever arbeidet kontinuerlig kunnskapsutvikling, analyse og forskning. Det krever også en vilje til å stille nye spørsmål og utfordre etablerte forståelser. Skal vi lykkes, må vi rette oppmerksomheten til de forholdene som skaper gode liv og sterke fellesskap, samtidig som vi sikrer nødvendig støtte til dem som trenger ekstra oppfølging.

Hvordan vi arbeider for å møte Agders særskilte utfordringer, beskrives i handlings- og økonomiplanen.

Samarbeid og partnerskap for et sosialt bærekraftig Agder

Å skape gode levekår, styrke folkehelsen og redusere utenforskap er et felles samfunnsansvar. I Agder bidrar kommuner, fylkeskommune, statlige aktører, utdannings- og forskningsmiljøer, næringsliv, frivillighet og ideelle aktører hver dag til å styrke innbyggernes muligheter for deltakelse, mestring og livskvalitet. Hver aktør har viktige roller og virkemidler, men ingen kan løse de komplekse samfunnsutfordringene alene.

Utfordringer knyttet til levekår, utenforskap og sosial ulikhet krysser sektorer og ansvarsområder, og krever derfor samarbeid på tvers av tjenester, fagmiljøer, forvaltningsnivåer og landegrenser. En viktig oppgave er å skape bedre sammenheng mellom innsatsen som allerede finnes, og å utvikle løsninger i fellesskap med dem utfordringene gjelder.

Dette perspektivet ligger til grunn for **Folkehelse Agder 2050**, som bygger på erkjennelsen av at helse og livskvalitet skapes der mennesker lever livene sine. Oppvekst, utdanning, arbeid, kultur, frivillighet, lokalsamfunn og sosiale relasjoner er derfor like viktige arenaer for folkehelse som helse- og omsorgstjenestene. Skal vi lykkes med å styrke den sosiale bærekraften, må innsatsen ses i sammenheng på tvers av sektorer og fagområder.

Samarbeid blir stadig viktigere i møte med framtidens utfordringer. Samtidig som behovet for arbeidskraft øker, står mange utenfor utdanning og arbeidsliv. Offentlig sektor opplever et strammere økonomisk handlingsrom, og konkurransen om kompetent arbeidskraft blir sterkere. Dette forsterker behovet for å ta i bruk samfunnets samlede ressurser og utvikle nye former for samhandling.

Den regionale satsingen på **Flere i arbeid** er et eksempel på hvordan samarbeid kan bidra til bedre levekår og økt sosial bærekraft. Gjennom samhandling mellom kommuner, Nav, fylkeskommunen, arbeidsgivere, universitets- og høyskolesektoren, opplæringskontorer, frivillige organisasjoner og andre aktører utvikles løsninger som gir flere unge og voksne mulighet til å fullføre utdanning, komme i arbeid og delta aktivt i samfunnet.

Et annet eksempel er arbeidet med **helsefremmende skoler og barnehager**, som er et sentralt virkemiddel i Folkehelse Agder 2050. Målet er å utvikle inkluderende oppvekstmiljøer som fremmer inkludering, mestring, læring, trygghet og tilhørighet for alle barn og unge. Når flere opplever å høre til i fellesskapet gjennom oppveksten, legges grunnlaget for bedre helse, høyere utdanningsnivå og økt deltakelse i arbeids- og samfunnsliv senere i livet.

Også innen helse, oppvekst, folkehelse og inkludering blir interkommunalt samarbeid, partnerskap med frivillig sektor og bruk av teknologi stadig viktigere. Slike samarbeid bidrar til mer helhetlige tjenester, bedre ressursutnyttelse og sterkere lokalsamfunn. I Agder, og i Europa, finnes en rekke eksempler som er verdt å bygge videre på.

Sosialt bærekraftige lokalsamfunn kjennetegnes av tillit, deltakelse og opplevelse av tilhørighet. Regionplan Agder 2030s premiss om å «ta vare på det vi har» handler derfor også om å ta vare på regionens viktigste ressurs: menneskene. Gjennom sterke partnerskap, langsiktig innsats og investeringer i framtidens fellesskap legger vi grunnlaget for et Agder der flere kan delta, bidra og oppleve mestring gjennom hele livet.

Utvikling og føringer internasjonalt og nasjonalt

Levekårene til befolkningen i Agder påvirkes i stor grad av nasjonale og internasjonale beslutninger og føringer. Statlige føringer har bidratt til en utvikling over tid som både skaper barrierer og muligheter.

EU og ny programperiode

Vi går mot en ny programperiode i EU, 2028-2034, som vil få stor påvirkning på hvordan våre nærmeste samarbeidsland innretter sitt arbeid fremover. Vi må også tilpasse oss dette. Helt sentrale tema knyttet til sosial bærekraft fremover blir konkurransekraft og kompetanseutvikling.

Opplæringslova og Fullføringsreformen

Ny opplæringslov trådte i kraft 1. august 2024. I den nye loven er det i hovedsak kun gjort språklige endringer og endringer i strukturen i lovteksten. Som eksempel er ordet «inkludering» tatt inn i paragrafen som omhandler retten til et trygt og godt skolemiljø. Det presiseres at fylkeskommunen og kommunen har det overordnede ansvaret for at elevenes rettigheter ivaretas.

I den nye loven gjelder retten til videregående opplæring helt frem til den enkelte har oppnådd studie- eller yrkeskompetanse. Ny opplæringslov er en viktig del av oppfølgingen av Meld.St. 21 (2020-2021): *Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden*. Stortingsmeldingen tegner et utfordringsbilde og foreslår en rekke tiltak for å utvikle videregående opplæring. Agder fylkeskommune jobber aktivt med oppfølging av fullføringsreformen.

Oppvekstmeldinga

I Meld. St. 28 (2024-2025): *Tro på framtida – uansett bakgrunn (Oppvekstmeldinga)* presenterer regjeringen den samlede innsatsen for at barn og unge skal få like muligheter for en trygg oppvekst, og til å utvikle seg, lære, mestre og skape grunnlaget for et godt liv for seg og sine familier. For å fremme sosial utjevning og sosial mobilitet blant barn og deres familier legger regjeringen vekt på forsterket innsats på fem innsatsområder:

1. Arbeid og økonomisk trygghet
2. En god start på livet
3. Like muligheter gjennom utdanningsløpet, på fritidsarenaer og inn i arbeidslivet
4. Styrke laget rundt barn og unge
5. Mer kunnskap og samarbeid

I Oppvekstmeldinga presenterte regjeringen mål og delmål for samfunnsoppdraget for inkludering av barn og unge. Målet er at færre barn og unge skal falle utenfor samfunnet innen 2035.

Samfunnsoppdraget for inkludering av barn og unge

Regjeringen har etablert et tiårig samfunnsoppdrag for å redusere utenforskap blant barn og unge. Samfunnsoppdraget skal mobilisere stat, kommuner, fylkeskommuner, forskningsmiljøer, arbeidsliv og sivilsamfunn til felles innsats for at flere unge skal delta i utdanning, arbeid og samfunnsliv.

For å støtte opp under inkluderingsarbeidet som kommuner, frivillighet og partene i arbeidslivet gjør på lokalt nivå, etablerte regjeringen også en innsatsgruppe for inkludering av barn og unge. Norges Forskningsråd er vertskap for innsatsgruppen, som er det utførende leddet i samfunnsoppdraget.

For Agder er samfunnsoppdraget særlig relevant fordi fylket over tid har hatt utfordringer knyttet til levekår, utenforskap og gjennomføring i videregående opplæring. Samfunnsoppdraget gir et nasjonalt rammeverk som understøtter og forsterker det regionale arbeidet for at ingen barn og unge skal stå utenfor. Vi bidrar aktivt i utformingen og operasjonaliseringen av det nasjonale samfunnsoppdraget.

Ungdomssatsing i Nav

Nav har de siste årene styrket innsatsen for unge gjennom Ungdomsgarantien, Ungdomsløftet og det nye Ungdomsprogrammet. Tiltakene skal bidra til at flere unge får raskere hjelp, tettere oppfølging og bedre muligheter til å komme i utdanning, arbeid eller annen aktivitet.

Ungdomsgarantien, som ble innført i 2023, skal sikre at alle mellom 16 og 30 år som trenger bistand fra Nav får en fast kontaktperson og individuelt tilpasset oppfølging så lenge det er nødvendig. Gjennom Ungdomsløftet er ungdomsinnsatsen i Nav videreutviklet og styrket, med mål om å forebygge utenforskap og bidra til at flere unge fullfører utdanning og deltar i arbeidslivet. Ungdomsprogrammet gir unge med sammensatte utfordringer et mer helhetlig og langsiktig oppfølgingsløp, der ulike tjenester og virkemidler ses i sammenheng.

For Agder er utviklingen i Navs ungdomsarbeid særlig relevant. Tidlig innsats, koordinert oppfølging og et tett samarbeid mellom Nav, fylkeskommunen, kommunene, arbeidsgivere og andre aktører er viktig for å redusere utenforskap og styrke unges tilknytning til utdanning, arbeid og samfunnsliv.

Folkehelsemeldinga og prioriteringer av folkehelsetiltak

Folkehelsemeldinga fra 2023 utgjør regjeringens strategi for å fremme livskvalitet og redusere sosiale helseforskjeller. Meldingen er fulgt opp av NOU 2025:8 Folkehelse – verdier, kunnskap og prioritering, som løfter fram behovet for kunnskapsbaserte prioriteringer, forebygging, tidlig innsats og tverrsektorielt samarbeid for å styrke folkehelsen og redusere ulikhet.

Fellesskolen - bærebjelken i framtidens samfunn

NOU 2026:10 F*ellesskolen – bærebjelken i framtidens samfunn* understreker skolens rolle som en sentral arena for inkludering, sosial utjevning og demokratisk deltakelse. Utredningen løfter fram betydningen av tilhørighet, mestring og tidlig innsats for å sikre at alle barn og unge får mulighet til å delta i utdanning, arbeidsliv og samfunnsliv.

Den nye velferdskommunen

NOU 2026:6 *Den nye velferdskommunen* peker på at kommunene står overfor økende behov for velferdstjenester samtidig som tilgangen på arbeidskraft og økonomiske ressurser blir mer begrenset.

Utredningen understreker behovet for sterkere forebygging, innovasjon og samskaping mellom offentlige tjenester, innbyggere, frivillighet, næringsliv og forskningsmiljøer.

For arbeidet med å inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv innebærer dette et økt fokus på tidlig innsats, tverrsektorielt samarbeid og utvikling av lokale løsninger som bygger på fellesskapets samlede ressurser.

Fritidserklæringen

Fritidserklæringen bygger på målet om at alle barn og unge skal ha mulighet til å delta i minst én organisert fritidsaktivitet. Erklæringen understreker betydningen av inkluderende fritidsarenaer som fremmer tilhørighet, mestring og deltakelse, og som kan forebygge utenforskap.

Utvikling og status på Agder

Regionplan Agder 2030 legger føringer for arbeidet med å bedre levekårene i landsdelen. Målet er et Agder med inkluderende lokalsamfunn, høy deltakelse i utdanning, arbeid og samfunnsliv, små sosiale forskjeller og god livskvalitet for innbyggerne. Dette følges opp gjennom et bredt samarbeid mellom fylkeskommunen, kommunene og andre aktører i regionen.

Folkehelse Agder 2050

Folkehelse Agder 2050 er Agder fylkeskommunes langsiktige retning for arbeidet med folkehelse, sosial bærekraft og gode levekår. Satsingen bygger på erkjennelsen av at helse, livskvalitet og deltakelse skapes der mennesker lever sine liv. Den tar også utgangspunkt i at barn og unge har en egenverdi som ikke kan begrunnes ut fra framtidige samfunnsøkonomiske gevinster alene.

Et sentralt virkemiddel i arbeidet er utviklingen av helsefremmende skoler og barnehager, med mål om å styrke barn og unges opplevelse av tilhørighet, mestring og deltakelse. Arbeidet for gode oppvekstvilkår handler først og fremst om at alle barn og unge skal oppleve trygghet, tilhørighet, mestring og muligheter til å utvikle seg. Samtidig vet vi at investeringer i gode oppvekstmiljøer, inkludering og fellesskap bidrar til bedre levekår, økt deltakelse og sterkere lokalsamfunn over tid.

Folkehelse Agder 2050 representerer et skifte fra et hovedsakelig reparerende perspektiv til et helsefremmende perspektiv. Oppmerksomheten rettes mot faktorene som skaper gode liv, sterke fellesskap, læring, deltakelse og livskvalitet. Målet er å påvirke strukturer, systemer og omgivelser på en måte som gjør det enklere for flere å lykkes, slik at færre får behov for omfattende individrettede tiltak.

For å lykkes med dette vektlegger satsingen samarbeid mellom kommuner, fylkeskommune, frivilligheten og lokalsamfunnene. Gjennom felles innsats skal det utvikles inkluderende oppvekstmiljøer som fremmer deltakelse og reduserer risikoen for utenforskap.

Folkehelse Agder 2050 bygger dermed på et langsiktig perspektiv der helsefremming, tidlig innsats og sterke fellesskap ses som investeringer i framtidens samfunn. Ambisjonen er å bidra til bedre levekår, økt deltakelse i utdanning og arbeidsliv, bedre folkehelse og et mer sosialt bærekraftig Agder.

Likestilling, inkludering og mangfold

Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold (LIM-planen) er et viktig virkemiddel for å styrke den sosiale bærekraften i Agder. Planen skal bidra til at alle innbyggere, uavhengig av kjønn, alder,

funksjonsevne, kulturell bakgrunn, livssyn eller andre forutsetninger, får like muligheter til å delta i utdanning, arbeidsliv og samfunnsliv.

Arbeidet med likestilling, inkludering og mangfold har stor betydning for levekårene i regionen. Samfunn som preges av tillit, deltakelse og like muligheter gir bedre forutsetninger for god helse, livskvalitet, mestring og tilhørighet. Samtidig kan utenforskap, diskriminering og manglende deltakelse bidra til å forsterke sosiale forskjeller og svekke samfunnets bærekraft.

Gjennom LIM-planen arbeider Agder for å redusere barrierer for deltakelse, styrke fellesskap og sikre at flere får mulighet til å bidra med sine ressurser. Dette er en viktig forutsetning for å nå målene i Regionplan Agder 2030 om gode levekår, små sosiale forskjeller og et inkluderende samfunn der flere deltar i arbeid, utdanning og lokalsamfunn.

Gjennom den nasjonale sertifiseringsordningen **Likestilt arbeidsliv** har Agder fylkeskommune en ledende rolle i arbeidet for et mer inkluderende arbeidsliv. Ordningen gir virksomheter verktøy for systematisk arbeid med likestilling, inkludering og mangfold, og bidrar til at flere får mulighet til å delta i og bli værende i arbeidslivet.

Regional kompetansestrategi for Agder er et viktig verktøy for å sikre at flere får kompetansen som arbeidslivet trenger. Strategien bidrar til sosial bærekraft ved å styrke utdanning, kvalifisering og deltakelse i arbeidslivet, og er derfor tett knyttet til satsingene på flere i arbeid og Folkehelse 2050.

Hvor står Agder i dag?

Statistikken under er hentet fra Agdertall.no og gir et bilde av fire ulike sider ved levekår som vi følger over tid.

Kunnskap og ferdigheter

Det er en sterk sammenheng mellom grunnskolepoeng og sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring. Grunnskolepoeng er samlet poengsum beregnet ut fra alle standpunkt- og eksamenskarakterene på vitnemålet, og danner grunnlaget for opptak til videregående skole. I Agder ligger gjennomsnittlige grunnskolepoeng noe lavere enn landsgjennomsnittet.

Fullført og bestått videregående opplæring er en av de viktigste forutsetningene for deltakelse i arbeids- og samfunnslivet og for å unngå utenforskap både i dagens og i fremtidens samfunn. Utdanning og kvalifisering er også en viktig faktor for integrering. Fullføringsgraden i videregående opplæring har vært jevnt økende de siste årene. Gjennomsnittet for perioden 2018-2024 viser en gjennomføringsgrad på 83,4 prosent i Agder. Det er over det landsgjennomsnittet på 82%. Studieforberedende utdanningsprogram har betydelig høyere fullføringsgrad enn yrkesfag.

Likestilling og deltakelse

Når konkurransen om arbeidskraften intensiveres og den sosiale ulikheten i samfunnet vedvarer, utfordres prinsippet om anstendig arbeid for alle. Vi trenger mange i arbeid for å møte fremtidens velferdsbehov og sikre Norges konkurransekraft. Arbeidskraft og arbeidsmarked er også et internasjonalt tema, som alle land rundt oss er opptatt av. I Agder er det potensial for å inkludere flere i arbeidslivet, og det finnes en arbeidskraftreserve i alle grupper i samfunnet.

Likestilling er en menneskerett og en demokratisk grunnverdi. I tillegg innebærer likestilling deltakelse på lik linje for alle innbyggere. En målrettet innsats for å minske andelen som jobber ufrivillig deltid vil derfor ha en effekt på deltakelsen i samfunnet. Det er store regionale forskjeller i Agder knyttet til andel kvinner som jobber deltid, men alle kommuner på Agder har en vesentlig høyere deltidsandel enn landsgjennomsnittet.

Blant Agders innbyggere oppgir åtte av ti at de er tilfredse med livet. Det er positivt, men tallene avdekker også en sammenheng med sosioøkonomisk status. Jo bedre husholdningsøkonomi, desto høyere tilfredshet. En forutsigbar og sikker privatøkonomi henger direkte sammen med hvordan livet oppleves.

Arbeid og sysselsetting

Agder har en sysselsettingsandel på 73,5 prosent (2025), mens gjennomsnittet for landets fylker er 76,7 prosent. Sysselsettingsgrad henger tett sammen med utdanningsnivå. Statistikk fra SSB viser at personer med høyere utdanning har høyere sysselsettingsgrad sammenlignet med de med lavere utdanning. Blant personer i Agder med grunnskole som høyeste utdanning, var 50 prosent sysselsatt (2025).

I Agder, som i Norge og Europa ellers, er behovet for arbeidskraft stort innen en rekke næringer. Det er et vedvarende behov for helsepersonell, men næringslivet i Agder etterspør også kompetanse innen produksjon av maskiner og utstyr, samt i reiselivsnæringen (Bedriftsundersøkelsen Agder 2026).

Samtidig som det er behov for arbeidskraft i en rekke bransjer, står hver femte innbygger i Agder utenfor arbeidslivet, utdanning eller arbeidsmarkedstiltak. I 2024 tilsvarer det 40.194 personer. Det å ha en jobb kan gi en opplevelse av tilhørighet og mestring for den enkelte. Det kreves stadig flere i arbeid for å kunne opprettholde velferdsstaten. Arbeid er derfor betydningsfullt både for individ og samfunn.

Innsatsen for å få flere i arbeid står derfor sentralt, med særlig fokus på den yngre delen av befolkningen. I aldersgruppen 15-29 er det 6301 personer som ikke er i arbeid, utdanning eller arbeidsmarkedstiltak, en andel på 10,2 prosent (2024). Andelen har ligget relativt stabilt de seneste årene, og er omtrent som landsgjennomsnittet.

Økonomi og materielle goder

I Agder, som i Norge som helhet, er det en økende sosial ulikhet. Agder har en høyere andel barn som vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt enn landsgjennomsnittet, og denne andelen øker også mer enn landsgjennomsnittet.

Det er systematiske forskjeller i helsen i ulike grupper i samfunnet. Grupper med lengre utdanning og høyere inntekt har bedre helse enn grupper med kortere utdanning og lavere inntekt. De sosioøkonomiske forskjellene danner et mønster gjennom hele befolkningen. Ser vi på grunnleggende sosioøkonomiske faktorer som inntekt, utdanning og tilknytning til arbeidslivet, kommer Agders befolkning dårligere ut enn landsgjennomsnittet.

Barometer - sosial bærekraft

Fra et regionalt perspektiv er det utarbeidet et tilstandsbarometer for Agder. Barometeret visualiseres i tre figurer (radardiagram) strukturert etter bærekraftsdimensjonene. I diagrammene er det lagt inn 11 indikatorer forankret til tekst i regionplanens kapittel «*Mulighetsbilde for et bærekraftig Agder i 2030»*. Målet er at utvalgte indikatorer samlet sett kan gi et forenklet, men representativt bilde av Agder for hver dimensjon.

I hvert radardiagram vises verdier for de 11 indikatorene for Norge og Agder. Agders verdier vises som rød sirkel i nettet og Norge som blå sirkel. Verdiene er indeksert, der verdien for Norge alltid settes til 100, mens Agders verdier enten er over eller under 100. Hvis Agder gjør det **bedre** enn Norge er indeksverdi **over** 100. Hvis Agder gjør det **dårligere** enn Norge er indeksverdi **under** 100.

I tillegg er det lagt inn markør for trend i Agder siste 2 til 5 år for hver indikator. I diagrammet er dette vist enten med grønn markør for positiv trend, gul for ingen/liten endring eller rød for negativ trend.

Barometeret inkluderer ikke trend i Agder *i forhold til* trend i landet. For dyptgående analyser av trender bør utvikling i Agder sees i forhold til utvikling i landet.

Agder scorer dårligere enn landet på utenforskapsindikatorene i utvalget, men når det gjelder indikatorer knyttet til livskvalitet kommer Agder vel så bra ut som landet og andre fylker. Flertallet av indikatorene synes å ha **liten eller ingen endring**.

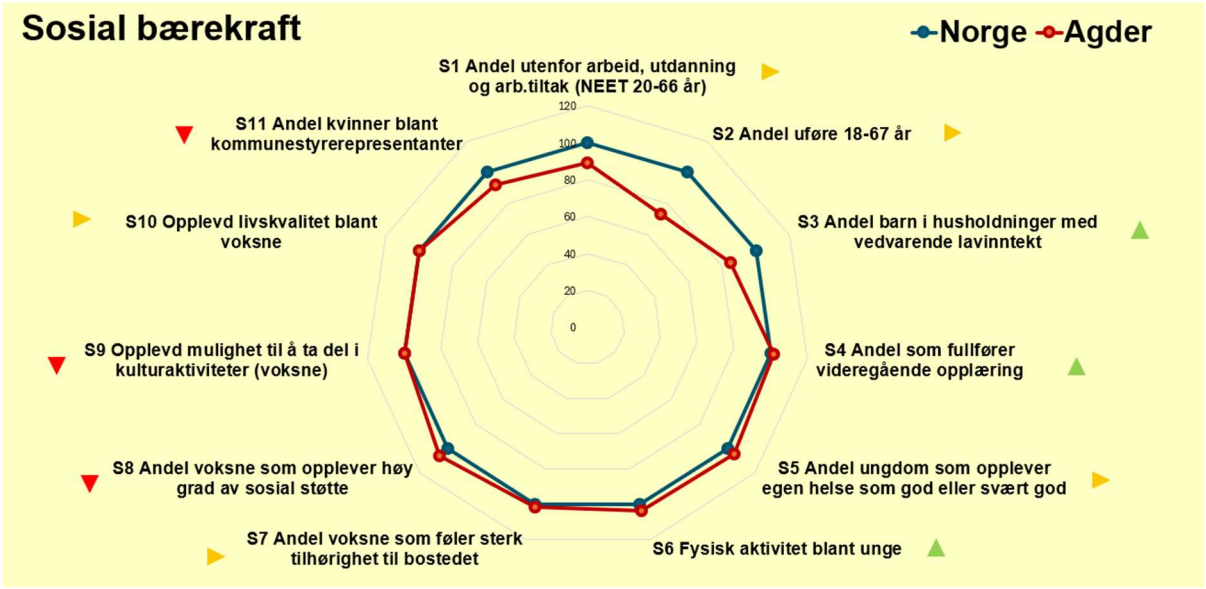

- På den negative delen av sosial bærekraft har Agder et stort utenforskap fra arbeidslivet inkludert høye uføretall i alle aldersgrupper. Samlet andelen uføre 18 -67 år i Agder 14,5 %, mens andelen i landet er 10,6 % (2026). En svakt økende trend.
- NEET (Not in Employment, Education or Training) statistikk fra SSB viser at 21,2 % av befolkningen (20-66 år) i Agder er utenfor arbeid, utdanning og arbeidsmarkedstiltak i 2024, mot 18,9 % i landet. Trenden i Agder har vært stabil de siste 5 årene.
- Agder har en høyere andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt enn landet. Målinger de siste årene kan tyde på en svak positiv trend for Agder.
- Andel kvinner blant kommunestyre representanter i Agder er lavere enn landet, og trenden ser ut til å være noe nedadgående.
- På den positive siden kommer Agder noe bedre ut enn landet i fullføringsandel videregående opplæring. Det har vært en klar positiv trend i Agder de siste årene.
- Den opplevde livskvaliteten og stedstilhørighet i fylket sett i forhold til andre fylker er relativt lik.
- Andelen i Agder som opplever sosial støtte i nærmiljøet er markant høyere sammenlignet med andre fylker. Men trendtall viser at den sosiale støtten siden 2019 er synkende både i Agder og landet.
- I Agder er andelen ungdom som opplever egen helse som god over landsgjennomsnittet. Trenden i Agder er stabil.

Oppdrag for sosial bærekraft og bedre levekår

Tabell med oppdrag inngår i fullversjonen av dokumentet:
https://pub.framsikt.net/2027/agder/bm-2027-agderfkhop27.

Klima- og miljømessig bærekraft - klimabudsjett

Utvikling og føringer internasjonalt og nasjonalt

EU viderefører en ambisiøs klimapolitikk. EU har vedtatt et bindende mål om 90 prosent reduksjon i netto klimagassutslipp innen 2040, som en del av arbeidet for å oppnå klimanøytralitet innen 2050.

Norge følger opp med utslippskutt. Foreløpige tall viser at utslippene i 2025 var 44,1 millioner tonn CO_2-ekvivalenter, om lag 14 prosent lavere enn i 1990.

Industri og bergverk har redusert utslippene med om lag 44 prosent siden 1990. Hovedårsaken er betydelige teknologiske forbedringer i prosessindustrien, spesielt innen aluminiums- og gjødselproduksjon. Elektrifisering innen veitrafikk og olje- og gassutvinning har også bidratt, men på grunn av økt aktivitet har likevel utslippene fra olje og gassutvinning økt betydelig.

Regjeringen har fastsatt mål om minst 55 prosent utslippsreduksjon innen 2030, 70-75 prosent innen 2035 og 90-95 prosent innen 2050.

Det nasjonale samfunnsoppdraget for sirkulær økonomi er videreutviklet med mål om økt ombruk, reparasjon, deling og bedre ressursutnyttelse. Innen naturforvaltning er målet å bevare 30 prosent av Norges landareal innen 2030, samtidig som utviklingen av et nasjonalt naturregnskap pågår.

Fra 2024 gjelder skjerpede klima- og miljøkrav i offentlige anskaffelser.

Barometer - klima- og miljømessig bærekraft

Agder ligger fremdeles nokså nær landsgjennomsnittet på utvalgte miljøindikatorer. Mange indikatorer på området synes fremdeles å gå i positiv retning sett i forhold til landet som helhet, men utfordrende å nå klimamål.

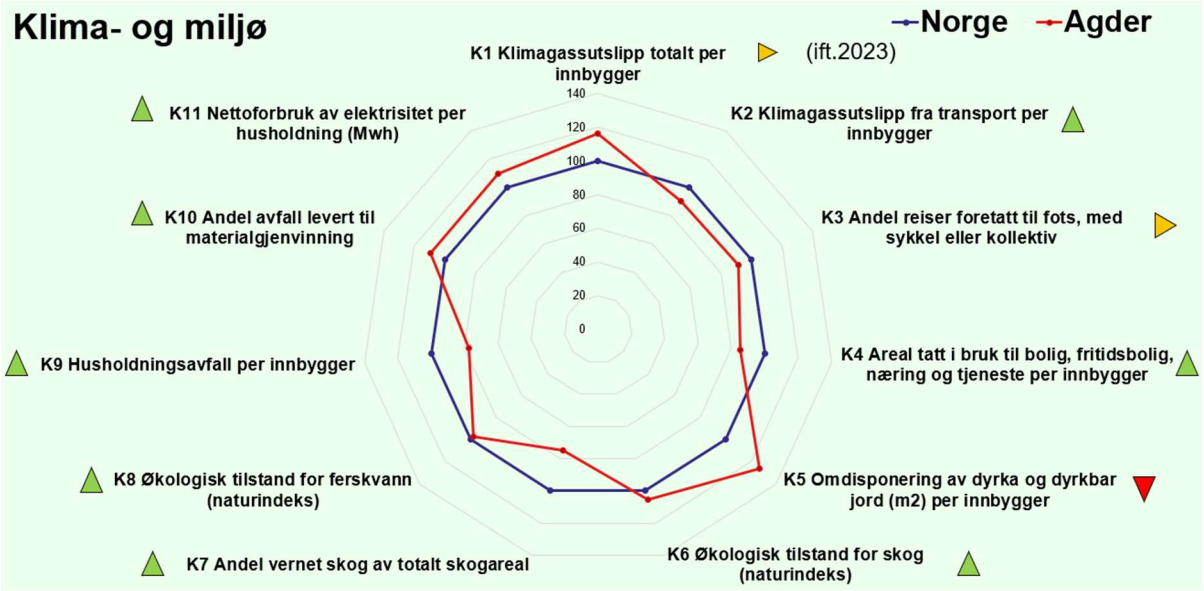

Agder har fremdeles et lavere CO2-utslipp per innbygger enn landsgjennomsnittet, men om vi ser isolert på utslipp fra transport så ligger vi fremdeles over. Forskjellen har blitt noe mindre.

- Vi har fortsatt tatt i bruk mer natur til bolig, fritidsbebyggelse, næring og tjeneste enn landsgjennomsnittet, men forskjellen har minket noe.
- Den økologiske tilstanden er lav, men litt bedre enn for landet.
- Agder ligger fremdeles under landet for andel vernet skog, men forskjellen har minket noe
- Agder har en høyere andel levert til materialgjenvinningen enn landet, og er økende.

Natur- og arealregnskap for Agder

Byspredning på Agder, i form av omfattende bolig- og næringsutbygging og store arealreserver utenfor definerte tettsteder, fører til unødvendig stort arealbruk, nedbygging av naturområder og dyrket mark. Agder fylkeskommune presenterte første gang i 2022 et helhetlig arealregnskap for Agder. Hensikten er å vise hvordan vi bruker arealene i kommunene i landsdelen.

Arealregnskap for Agder 2022 gav for første gang en samlet oversikt for fylket om:

- arealer som er tatt i bruk enten ved å være bebygd eller opparbeidet
- fordeling av arealtyper
- planlagt arealbruk

Vi bistår kommuner som ønsker samarbeid om arealregnskap i sine planprosesser så langt kapasiteten rekker. Vi vil også produsere arealregnskap for hele Agder hvert fjerde år, som et kunnskapsgrunnlag i forbindelse med utarbeidelse av planstrategier. Arealregnskapet vil da være et bidrag inn i diskusjonen om hvordan vi skal bruke arealene i Agder. Vi skal ivareta framtidas arealbehov uten at det går på bekostning av natur og klima. I arealregnskapet ligger det også inne informasjon om noen naturtema.

2025 versjonen er kjørt og vil bli tilgjengeliggjort på Agdertall.no.

https://agdertall.no/areal-og-natur/arealregnskap/

Status på utvikling av klimagassutslippene på Agder er beskrevet i klimabudsjettet.

Agder fylkeskommune og klima- og miljømessig bærekraft

Agder fylkeskommune bruker klimabudsjett med tilhørende klimaregnskap og sertifiseringsordningen Miljøfyrtårn som styringsverktøy innenfor klima- og miljømessig bærekraft, for å nå vedtatte klima- og miljømål. Nedenfor følger fylkeskommunedirektørens forslag til klimabudsjett for 2027, med tilhørende klima- og miljømål for Agder fylkeskommunes organisasjon.

Innledning om klimabudsjettet

Fylkeskommunedirektøren legger for 2027 frem Agder fylkeskommunes syvende klimabudsjett. I klimabudsjettet legger vi frem våre klimamål, status på utslipp og tiltak for å redusere utslipp.

Klimabudsjettprosessen er en del av økonomiplanprosessen, og alle avdelinger er bedt om å komme med innspill til tiltak innenfor sine ansvarsområder. 28 klimatiltak ble spilt inn av organisasjonen i budsjettprosessen for 2027, 2 er nye og 26 tiltak videreføres fra klimabudsjett 2026, 18 klimatiltak avsluttes i 2026.

Gjennom klimabudsjettet i Framsikt, fordeles ansvaret for gjennomføring av klimatiltakene på de ulike avdelingene og virksomhetene i organisasjonen, og sikrer at tiltakene følges opp. Sammen med miljøledelsesverktøyet Miljøfyrtårn og en offensiv anskaffelsesstrategi, vil klimabudsjettet sørge for gjennomgående klima- og miljøledelse i hele organisasjonen.

Miljødirektoratet publiserer årlig utslippsregnskap for fylker og kommuner, men med ett års forsinkelse. Miljødirektoratets kommunefordelte klimagassregnskap viser at utslipp av klimagasser i Agder i 2024 var på 1 650 295 tonn CO2 ekvivalenter. Agder har en utslippsreduksjon på 10 prosent fra referanseåret 2017 til 2024 (inklusive kvotepliktig sektor), mens utslippene økte med 0,1 prosent fra 2023 til 2024. I Agder reduserte 13 av 25 kommuner utslippene fra 2023 til 2024.

Klimaregnskapet viser at fylkeskommunens egne klimagassutslipp ble redusert med 16 prosent fra 2024 til 2025, og ligger nå 20 prosent under referanseåret 2020. Reduksjonen er i hovedsak knyttet til elbusser hvor el-andelen økte fra 18 % til 36 %. Lavt dieselforbruk knyttet til driftskontrakter for vei på grunn av lite vinterdrift og asfaltering med mer klimavennlig produsert asfalt enn noen gang bidro også til store utslippsreduksjoner. Ekstraordinære tilfeller av avfall knyttet til vegdrift og ladeproblemer for den ene Hidrafergen gav negative utslag i 2025.

Klimaregnskapet viser at Agder fylkeskommune har redusert utslippene i egen virksomhet og er på vei i riktig retning. Samtidig viser utslippsutviklingen i Agder at omstillingen i regionen som helhet ikke går raskt nok til å nå klimamålene. Klimabudsjettet beskriver Agder fylkeskommunes bidrag til utslippsreduksjoner og omstilling, men måloppnåelse forutsetter at også kommuner, næringsliv, statlige aktører og innbyggere bidrar. Skal Agder nå sine klimamål, må innsatsen forsterkes i hele regionen.

Klimamål for Agder

Gjennom Regionplan Agder 2030 er det vedtatt at Agder skal redusere direkte klimagassutslipp med minst 55 prosent innen 2030, og Agder skal bidra til å oppnå lavutslippssamfunnet. Agder fylkeskommune har også stilt seg bak en regional felles visjon kalt «Electric Region Agder». Visjonen innebærer at Agder skal bli 100 prosent elektrisk og fornybart innen 2030. Dersom visjonen blir nådd vil reduksjonene tilsvarer ca. 70-80 prosent kutt i direkte utslipp i Agder innen 2030.

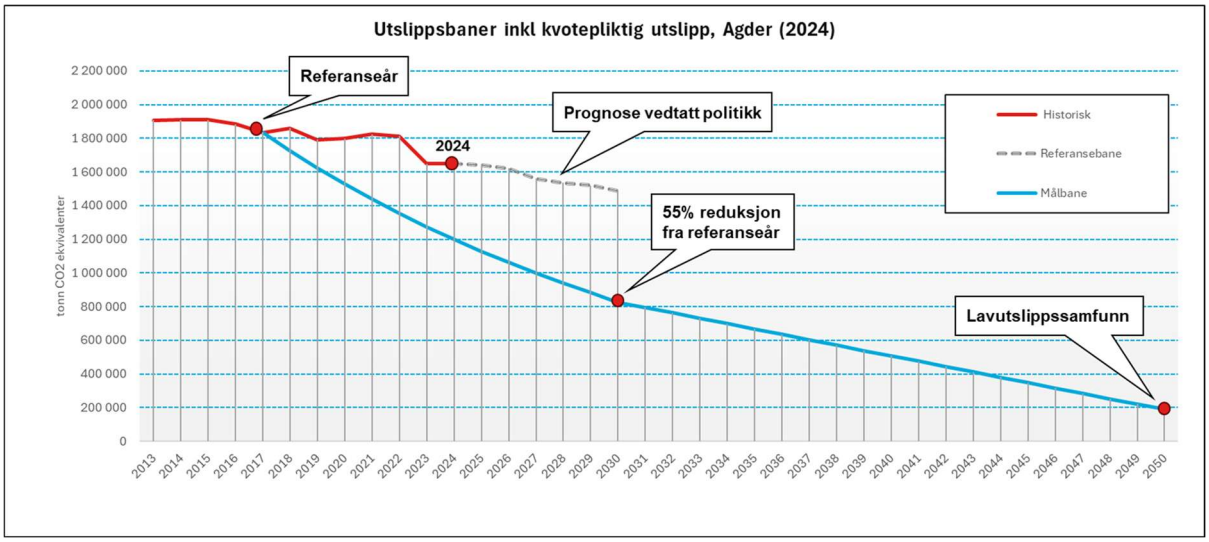

Fra referanse år 2017 til 2024 har det vært en nedgang i klimagassutslipp på 10 prosent. Fra 2023 til 2024 økte Agder utslippene med 0,1 prosent (rød linje). For at vi skal nå klimamålet på 55 prosent i 2030 (blå linje), må Agder årlig ha en nedgang på 10,9 prosent. Vi ligger på etterskudd i forhold til vedtatte målsettinger.

Framskrivningen (referansebanen, grå, stiplet linje) baserer seg på hvilke utslippsendringer som er forventet som en effekt av allerede vedtatt nasjonal klima - og miljøpolitikk. Tallgrunnlaget er hentet fra regjeringens klimastatus og -plan (Særskilt vedlegg til Prop. 1 S (2025–2026) og baserer seg på beregninger som er gjort for nasjonale utslipp utarbeidet av Finansdepartementet, Miljødirektoratet og Statistisk sentralbyrå. Framskrivningen er tilpasset Agders utslipp i 2024.

Utslippsregnskap

Miljødirektoratet publiserer årlig utslippsregnskap for fylker og kommuner, men med ett års forsinkelse. Miljødirektoratets kommunefordelte klimagassregnskap viser at utslipp av klimagasser i Agder i 2024 var på 1 650 295 tonn CO2 ekvivalenter. Agder har en utslippsreduksjon på 10 prosent fra referanseåret 2017 til 2024 (inklusive kvotepliktig sektor), mens utslippene økte med 0,1 prosent fra 2023 til 2024.

Figurene under viser at det er industri, veitrafikk, jordbruk, sjøfart og annen mobil forbrenning (bygg- og anlegg) som er de største utslippskildene på Agder. Transport og industri utgjør nærmere 80 prosent, og det er her de største utslippskuttene må tas.

Økningen fra 2023 til 2024 skyldes økte utslipp i sektorene industri, energiforsyning og sjøfart, mens vi ser en nedgang innen veitrafikk. I Agder reduserte 13 av 25 kommuner utslippene fra 2023 til 2024.

Det presiseres at statistikken kun gir en oversikt over de direkte utslippene innenfor Agders geografiske grenser. Indirekte utslipp som skjer andre steder i verden som konsekvens av agdersamfunnets forbruk, er ikke inkludert.

Utslipp knyttet til arealbruk regnes ikke med i utslippsstatistikken fra Miljødirektoratet. Dette er det et eget klimaregnskap for, beskrevet nærmere i avsnittet "*utslipp og opptak i utslippsektoren skog og arealbruk*".

Dette er de største endringene i utslipp fra 2023 til 2024:

- Veitrafikk utgjorde 26 prosent av utslippene i Agder i 2024. Her har utslippene gått ned med 4 prosent fra fjoråret. Utslippsreduksjonen skyldes hovedsakelig at elbiler står for en større andel av transportarbeidet. Bompasseringene viser at andelen økte fra 24 prosent til 29 prosent fra 2023 til 2024. Veitrafikkindeksen viser en trafikkøkning på 0,1 % for alle kjøretøy. Det har vært en økning i antall passasjerer som tar kollektiv.

- Utslipp fra industrien utgjorde 28 prosent av utslippene i Agder i 2024 og utslippene økte med 3 prosent i forhold til 2023 som var et år med redusert aktivitet, nedleggelser og lave utslipp. Økningen i 2024 kan tilskrives mer stabil drift og økt aktivitet ved Eramet i Kvinesdal.

- Utslippene fra sjøfart utgjør 12 prosent av de totale utslippene i Agder og har økt med 2 prosent fra 2023 til 2024.
  Økningen er knyttet til fergetrafikken til Danmark som står for en stor andel av utslippene fra denne sektoren.

- Utslipp fra jordbruk utgjorde 12 prosent av utslippene i Agder. Utslippene fra jordbruk er knyttet til biologiske prosesser i husdyr, gjødselhåndtering og prosesser i jorda som fører til dannelse av metan og lystgass. Disse utslippene er nært knyttet til hvilken mat folk etterspør og hva bøndene finner det lønnsomt å produsere. Utslippene økte med 0,8 prosent fra 2023 til 2024.

- Utslipp fra annen mobil forbrenning utgjør 7 prosent av utslippene i 2024 og økte med 5 prosent. Endringen er tilskrevet økt aktivitet innen andre næringer enn jordbruk, skogbruk og bygg- og anlegg.

- Utslipp knyttet til energiforsyning utgjør 5 prosent av utslippene i 2024 og økte med 12 prosent. Årsaken er høy kapasitetsutnyttelse for avfallsbrenning ved Returkraft, og at dermed mindre avfall sendes ut av regionen. Avfallsmengder som forbrennes varierer fra år til år.

Når det gjelder utslippsregnskapet for 2025 kan vi vente små endringer. For veitrafikken vet vi at elbil andelen fortsetter å øke, men samtidig viser trafikkindeksen en økning på 2 prosent. Industriutslippene ble redusert ved Eramet i Kvinesdal og Returkraft, men økte ved Alcoa Lista. Bioinnblanding i drivstoffet har reduserte utslippene fra sjøfarten, men vi kjenner ikke til hvordan trafikkmengde har endret seg. På nasjonalt nivå er salget av anleggsdiesel redusert med 6 prosent og bioinnblandingen har økt, dette kan tyde på at utslippene fra annen mobil forbrenning vil bli mindre også i Agder. Totalt sett kan vi vente en beskjeden utslippsreduksjon i 2025 i forhold til 2024.

Tabellen viser utslipp av klimagasser i tonn CO2-ekvivalenter

	Agder
Luftfart	6 268,4
Oppvarming	28 885,4
Sjøfart	190 534,5
Veitrafikk	435 869,0
Avfall og avløp	75 117,8
Annen mobil forbrenning	122 977,2
Bruk av produkter med fluorgasser	47 218,2
Jordbruk	203 531,4
Energiforsyning	82 632,9
Industri, olje og gass	457 259,9
Sum	**1 650 294,7**

Utslipp av klimagasser per år

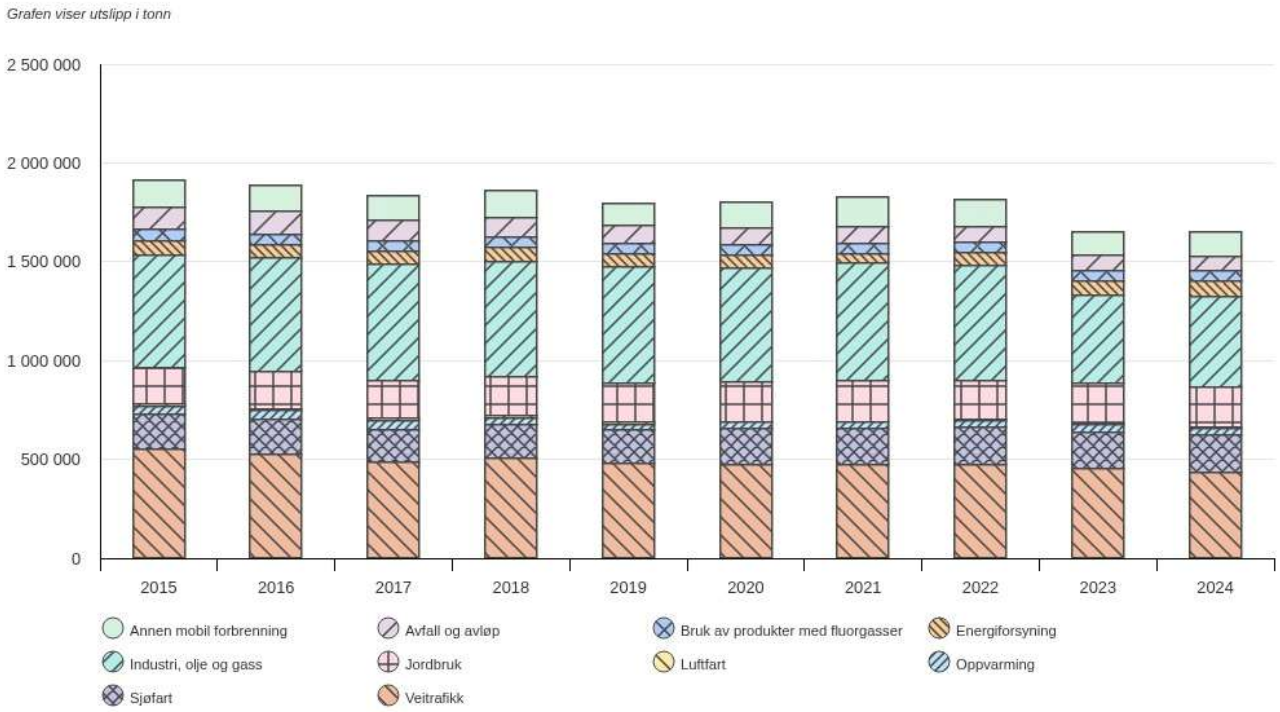

Tabellen viser utslipp av klimagasser i tonn CO2-ekvivalenter

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Luftfart	9 913,2	9 485,0	8 913,7	9 902,9	8 919,6	4 520,1	3 882,5	5 913,1	6 359,1	6 268,4
Oppvarming	41 154,3	45 700,5	45 992,5	35 809,4	29 562,2	27 404,8	29 590,3	32 871,5	36 327,3	28 885,4
Industri, olje og gass	571 113,5	574 721,7	587 036,7	580 855,5	587 977,4	576 093,2	595 257,0	582 827,8	445 900,9	457 259,9
Sjøfart	175 557,3	175 642,7	166 647,9	171 621,2	171 052,0	187 740,5	183 368,0	190 879,0	186 408,7	190 534,5
Veitrafikk	552 527,6	523 894,1	485 928,0	504 040,0	478 071,1	470 710,1	474 994,2	471 422,2	452 556,3	435 869,0
Avfall og avløp	113 549,1	114 461,5	104 099,8	97 066,6	91 649,9	88 440,4	84 916,9	80 092,2	79 317,0	75 117,8
Annen mobil forbrenning	135 946,7	132 759,7	126 426,8	138 890,8	108 744,5	126 524,8	147 751,4	137 242,1	116 727,0	122 977,2
Bruk av produkter med fluorgasser	54 831,0	54 693,7	54 910,0	53 132,3	53 307,8	53 056,1	52 148,2	48 474,9	49 287,7	47 218,2
Jordbruk	183 961,5	190 075,5	192 885,2	199 379,8	196 460,5	198 961,3	203 918,6	199 334,1	201 981,8	203 531,4
Energiforsyning	72 220,6	64 133,3	62 940,8	69 819,2	66 418,0	65 067,5	48 759,3	65 382,0	73 781,0	82 632,9
Sum	**1 910 774,9**	**1 885 567,6**	**1 835 781,4**	**1 860 517,7**	**1 792 163,0**	**1 798 518,9**	**1 824 586,4**	**1 814 438,8**	**1 648 646,8**	**1 650 294,7**

Utslipp og opptak fra skog og arealbruk

Miljødirektoratet publiserer to ulike klimaregnskap for Agder som geografisk enhet. Det ene regnskapet viser direkteutslipp innenfor Agders geografiske grenser. Agder fylkeskommune bruker dette

klimaregnskapet for å måle hvordan vi ligger an i forhold til vedtatt klimamål om 55 prosent reduksjon av klimagassutslipp innen 2030.

Det andre klimaregnskapet viser «Utslipp og opptak fra skog og arealbruk». Miljødirektoratet publiserte 24. oktober 2024 oppdaterte tall i samarbeid med Nibio. Klimagassregnskapet viser utslipp og opptak fra arealbruk og -endringer i periodene 2011-2015 og 2016-2020, inkludert et arealbruksregnskap som viser hvordan arealbruk har endra seg over periodene.

I henhold til dette klimaregnskapet har Agder fra periodene 2011-2015 til 2016-2020 redusert opptak av CO2 fra karbonrike arealer med hele 0,97 millioner tonn CO2 ekvivalenter. Dette ser man også på figuren under. Skog og arealbruk har et høyt årlig opptak av klimagasser i Agder, men trenden går altså nedover. Den store reduksjonen i opptaket av klimagasser skyldes at andelen av skog i en aldersfase med høy volumproduksjon er mindre enn tidligere. Storstilt skogplanting og aktiv skogforvaltning på 50- og 60-tallet har gitt høy karbonbinding de senere 10-årene. Når disse arealene i de senere årene er avvirket reduseres karbonbindingen drastisk. Arealene som avvirkes vil etter et par tiår igjen bidra til opptak av klimagasser, men dette avhenger til en viss grad av aktiv skogskjøtsel. Regnskapet viser også tydelig at utbygging av arealer har gitt økte utslipp.

Det er viktig i årene fremover å opprettholde god vekst i skogen i Agder og anerkjenne naturen som viktig CO2- fanger og karbonlager, og begrense nedbygging av natur og karbonrike arealer. Dette i tråd med Regionplan Agder 2030 som har som hovedmål 1.5 "Naturen i Agder er livskraftig og mangfoldig både på land, i vann og i havet, og vi ivaretar naturens karbonlagre".

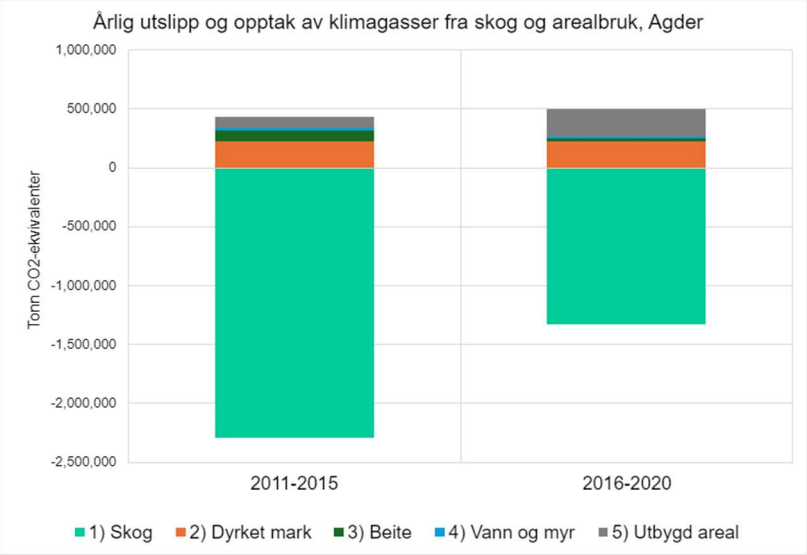

	Skog	Dyrket mark	Vann og myr	Beite	Utbygd areal	Netto utslipp og opptak	Differanse
2011-2015	-2291702	223247	21886	91719	90742	-1860000	
2016-2020	-1331374	221288	17571	25829	232243	-830000	0,97 mill. tonn CO2 ekv. per år

Hovedprinsipper for klimabudsjett 2027

Klimamål for Agder er 55 prosent utslippsreduksjon for regionen og 65 prosent for fylkeskommunens egen virksomhet innen 2030. Reduksjon av direkte utslipp i Agder er avgjørende for å nå disse målene og Norges forpliktelser under Parisavtalen. Samtidig er indirekte utslipp fra forbruk og innkjøp betydelige, og tiltak for å redusere disse er inkludert i egne tabeller i klimabudsjettet.

Utslipp og opptak fra skog og arealbruk er også viktige. Tiltak for å redusere nedbygging av karbonrik natur er presentert i tabellen "Utslipp og opptak fra skog- og arealbruk".

Tiltakene i klimabudsjettet er gruppert i fire kategorier:

- **Direkte utslipp**: tiltak som bidrar til reduserte utslipp i Agder eller fylkeskommunens egen virksomhet.
- **Ikke-kvantifiserbare utslippsreduksjoner**: tiltak med forventet klimaeffekt som ikke kan tallfestes med tilstrekkelig sikkerhet.
- **Indirekte utslipp**: tiltak som reduserer utslipp knyttet til forbruk, innkjøp og verdikjeder.
- **Utslipp og opptak fra skog og arealbruk**: tiltak som påvirker karbonopptak, karbonlagring eller utslipp fra arealbruksendringer.

Effektberegningene er basert på beste tilgjengelige data og metodikk, men det er usikkerhet knyttet til både størrelsen på utslippskutt og tidspunkt for realisering. Klimabudsjettet utvikles i takt med ny kunnskap.

Klimabudsjettet omfatter klimatiltak som inngår i Agder fylkeskommunes handlings- og økonomiplan, og er avgrenset til tiltak hvor Agder fylkeskommune har et ansvar eller en definert rolle i gjennomføringen. Klimabudsjettet er derfor ikke en samlet oversikt over alle klimatiltak som gjennomføres av kommuner, næringsliv, statlige virksomheter eller andre aktører i Agder.

To beregningsmetoder benyttes:

- **Klimamål**: Utslippskutt beregnes som effekten av å nå et konkret mål, f.eks. karbonfangst på Returkraft innen 2030.
- **Nedenfra og opp**: Utslippsreduksjon beregnes ut fra tiltakets konkrete effekt, som for eksempel energisparing fra LED-belysning langs fylkesveg.

I 2027-budsjettet er 28 tiltak inkludert, hvorav to er nye.

Tiltakene er vurdert med hensyn til forventet utslippsreduksjon. Opplysninger om kostnader og besparelser presenteres der dette er relevant og datagrunnlaget er tilstrekkelig. Nye tiltak er merket med stjerne i tabellene, og mer informasjon finnes ved å klikke på hvert tiltak.

Tiltakene gjennomføres i hovedsak innenfor direktørområdenes ordinære virksomhet og budsjettrammer. Flere tiltak mottar i tillegg ekstern støtte, blant annet gjennom Miljødirektoratets Klimasatsordning.

For enkelte tiltak er det ikke mulig å beregne effekt eller kostnad, enten fordi de er i tidlig fase, mangler datagrunnlag eller er verktøytiltak som nettverkssamarbeid. Disse kan likevel ha viktig effekt på sikt.

Samlet forventet utslippsreduksjon fra de tallfestede tiltakene utgjør et viktig bidrag til å nå klimamålene. Samtidig vil flere tiltak som foreløpig ikke er tallfestet kunne gi betydelige effekter over tid. Klimabudsjettet skal derfor leses som et styringsverktøy som kombinerer beregnede utslippskutt med strategiske og organisatoriske tiltak som understøtter fylkeskommunens langsiktige klima- og omstillingsarbeid. For å lykkes må alle aktører i Agder ta ansvar og forsterke innsatsen. Dette utdypes i avsnittet “Langsiktige klimasatsinger”.

Kostnadstall i klimabudsjettet

Kostnadstallene i klimabudsjettet viser budsjettmidler i handlings- og økonomiplanen som er knyttet til gjennomføring av tiltakene der slike opplysninger er tilgjengelige. Tallene kan omfatte både drifts- og investeringsmidler.

Tallene er ikke et uttrykk for rene klimakostnader, merkostnader for klima eller kostnad per redusert tonn CO_2. Flere av tiltakene inngår i større satsinger eller ordinær virksomhet og bidrar samtidig til andre mål, som mobilitet, trafikksikkerhet, samfunnsutvikling, folkehelse, næringsutvikling og tjenesteutvikling.

For enkelte tiltak er det krevende å avgrense hvilke deler av ressursbruken som skal knyttes til klimaformålet. Dette gjelder særlig tiltak som inngår i større drifts- eller investeringsaktiviteter med flere formål. Kostnadstallene bør derfor forstås som veiledende styringsinformasjon om ressursbruk og ikke som en fullstendig økonomisk oppstilling over klimatiltakenes kostnader.

Kostnadstall oppgis der det finnes et tilstrekkelig grunnlag for dette. For mange tiltak består innsatsen hovedsakelig av arbeidstid, koordinering, planlegging eller ordinær drift, og det foreligger derfor ikke egne kostnadstall.

Klimatiltak med i økonomiplanen

Direkte utslipp

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter
Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Finansiering år 1	Finansiering økonomiplanperioden	Sektor	Reduksjon 2027	Reduksjon 2030
Biogassanlegg Østre Agder vgs.*	0	0	Jordbruk	0,0	100,0
Byvekstavtale for Kristiansandsregionen	0	0	Veitrafikk	7 200,0	8 400,0
Gradvis elektrifisering av busser på Agder	0	0	Veitrafikk	4 600,0	15 900,0
Grønne arbeidsreiser	0	0	Veitrafikk	0,0	0,0
Grønt industriløft Agder *	16 800	16 800	Energiforsyning	0,0	130 000,0
Kjoskrysset i Kristiansand -klimaoppfølging	0	0	Annen mobil forbrenning	0,0	0,0

Klimafordelaktige krav til driftskontraktene på veg	0	0	Veitrafikk	0,0	450,0
Klimafordelaktige krav ved leveranse av asfalt	0	0	Industri, olje og gass	2 100,0	3 000,0
Klimavennlige tjenestereiser på veg	0	0	Veitrafikk	150,0	250,0
Sum	16 800	16 800		14 050,0	158 100,0

Ikke kvantifiserbare utslippsreduksjoner

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter
Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Finansiering år 1	Finansiering økonomiplanperioden	Sektor	Reduksjon 2027	Reduksjon 2030
Areal- og transportplansamarbeidet i arendalsregionen	0	0	Veitrafikk	0,0	0,0
Dalane bussanlegg Fase 2	15 000	15 000	Veitrafikk	0,0	0,0
Det digitale Agder. Forvaltning av bredbåndstøtteordningen	0	0	Veitrafikk	0,0	0,0
Elektrifisering av buss-, båt- og bilpark i investeringsplanen	7 500	30 000	Annen mobil forbrenning	0,0	0,0
Futurebuilt Kristiansand og Agder	0	0	Bygg	0,0	0,0
Hydrogensatsingen i Agder fylkeskommune	0	0	Energiforsyning	0,0	0,0
Klimakalkulator for drift veg	0	0	Veitrafikk	0,0	0,0
Klimakrav i anskaffelser samarbeid for gjennomslag	0	0	Innkjøp	0,0	0,0
Klimakrav i eierstyring	0	0	Miljøledelse	0,0	0,0
Klimapartnere	0	0	Annet	0,0	0,0
Klimapartnere, utslippskutt i virksomhetenes verdikjede	0	0	Annet	0,0	0,0
Mer bærekraftig drift veg	0	0	Veitrafikk	0,0	0,0
Sykkelbyavtaler	0	0	Veitrafikk	0,0	0,0
Sykkelregion Agder	0	0	Veitrafikk	0,0	0,0
Sum	22 500	45 000		0,0	0,0

Indirekte utslipp

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter
Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Finansiering år 1	Finansiering økonomiplanperioden	Sektor	Reduksjon 2027	Reduksjon 2030
18562 ENØK-investering	10 000	40 000	Energiforsyning	60,0	155,0
Energieffektivisering - veginstallasjoner	11 500	11 500	Veitrafikk	130,0	27,0
Færre tjenestereiser med fly.	0	0	Luftfart	400,0	600,0
Matregion Agder	500	500	Innkjøp	100,0	250,0
Sum	22 000	52 000		690,0	1 032,0

Utslipp og opptak fra skog og arealbruk

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter
Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Hovedmål	Finansiering år 1	Finansiering økonomiplanperioden	Sektor	Reduksjon 2027	Reduksjon 2030
Lagring av CO2 i gamle tømmerbygninger		500	500	Bygg	4,0	80,0
Sum		500	500		4,0	80,0

Langsiktige klimasatsinger

Agder fylkeskommune har en viktig rolle som regional utviklingsaktør. Langsiktige klimatiltak krever samarbeid og store investeringer, men kan gi betydelige utslippskutt og bidra til grønn omstilling i regionen.

Omtrent 50 prosent av de direkte utslippene i Agder kommer fra veitrafikk, sjøfart og annen mobil forbrenning. Derfor støtter fylkeskommunen visjonen om Electric Region Agder – et helelektrisk samfunn basert på 100 prosent fornybar energi innen 2030. Visjonen, utviklet i samarbeid med over 50 aktører, innebærer elektrifisering av transport, bygg- og anleggsvirksomhet og sjøfart, med batteri og hydrogen som energibærere.

Innen industri og energiforsyning er elektrifisering mindre egnet, da utslippene i stor grad stammer fra kjemiske prosesser og avfallsforbrenning. Her er karbonfangst og -lagring (CCS) aktuelt, blant annet ved Returkraft hvor utslippene kan reduseres med 130 000 tonn CO_2. Dette forutsetter statlig støtte for fangst av biogent karbon.

Sju av de ti største klimatiltakene i Norge er knyttet til industrien, ifølge Miljødirektoratet. For å realisere dette potensialet trengs nye nasjonale rammevilkår og en mer sirkulær og ressurseffektiv industri. Ressursknapphet på metaller og mineraler gjør det nødvendig å bruke energi og materialer smartere. I 2023 ble bare 11,8 prosent av materialene i EU gjenbrukt, og i Norge er sirkularitetsgraden fortsatt kun 2,4 prosent (Circularity Gap Report Norway 2025). Overgangen til en sirkulær økonomi er avgjørende for å redusere avfall, redusere behovet for nye råvarer og sikre tilgang på kritiske ressurser.

Agder har sterke forutsetninger for å bidra til denne omstillingen gjennom prosessindustri, forskningsmiljøer og næringsklynger. Utvikling av sirkulære verdikjeder, industriell symbiose og bedre utnyttelse av industrielle sidestrømmer kan bidra til både reduserte utslipp, økt ressursutnyttelse og styrket konkurransekraft. Dette blir stadig viktigere i lys av Europas økende behov for kritiske råmaterialer og mer robuste verdikjeder.

Klimakrisen og naturkrisen forsterker hverandre. Intakte økosystemer fungerer som karbonlager og flomdempere, og er avgjørende for en klimarobust utvikling. FNs klimapanel understreker at bevaring og restaurering av natur er fundamentalt for å nå klimamålene. Arealregnskap gir oversikt over arealbruksendringer og er et viktig verktøy i møte med naturkrisen. Et nasjonalt naturregnskap er under utvikling og skal etter planen være klart i 2026.

Økende etterspørsel etter kraft har forsterket behovet for effektiv energibruk. Globalt er energiproduksjon en hoveddriver for klimagassutslipp. Frem mot 2030 må energieffektivisering, fleksibel energibruk og økt produksjon av fornybar energi prioriteres.

Tiltakene i klimabudsjettet for 2027 støtter opp om flere av disse satsingsområdene:

- Samordnet areal- og transportplanlegging
- Overgang til nullvekst i bilbruk og økt kollektiv-, sykkel- og gangtrafikk
- Elektrifisering av personbilmarkedet, varetransport, godstransport og sjøtransport
- Utslippsfrie bygge- og anleggsplasser
- Grønn industri, sirkulære verdikjeder og ressurseffektiv omstilling
- Industriell symbiose og bedre utnyttelse av sidestrømmer
- Fullskala karbonfangst (CCS)
- Bærekraftig areal- og naturforvaltning

- Energieffektivisering og økt bruk av fornybar energi

Disse satsingene støtter opp under målsettingene i Regionplan Agder 2030 og er nødvendige for å redusere utslipp, sikre ressurstilgang og styrke regionens motstandskraft mot klimaendringer. De bidrar også til å bygge kompetanse, skape nye arbeidsplasser og styrke Agders rolle i det grønne skiftet.

Klima- og miljømål for Agder fylkeskommune

I sak 33/21i juni 2021 vedtok fylkestinget klima- og miljømål for Agder fylkeskommune som organisasjon. Klimamålet ble revurdert og skjerpet ved behandlingen av Handlings- og økonomiplan 2025-2028. I avsnittene under presenteres klima- og miljømålene for Agder fylkeskommune som organisasjon, samt indikatorer for å følge utviklingen over tid. For å bidra til å nå klimamålene i Regionplan Agder, ble en rekke tiltak vedtatt i klimabudsjett 2026-2029. I klimabudsjettet er det klimatiltak som vil bidra til reduksjon av klimagasser i egen organisasjon og i Agder.

Klima- og miljøindikatorer

I tabell under presenteres de tretten prioriterte indikatorer på klima og miljø, med tilhørende klima- og miljømål for 2030. Indikatorene utgjør de største klima- og miljøpåvirkningene for Agder fylkeskommune på organisasjonsnivå. Tabellen under viser oppnådde resultater i 2022, 2023, 2024 og 2025 for tretten klima- og miljøindikatorer på organisasjonsnivå, sett opp mot vedtatte mål i 2030. 2019 er valgt som referanseår for reiseaktivitet, pga. koronasituasjonen.

Hovedmål	Delmål	Indikator	2022	2023	2024	2025	Mål 2030
Redusere klimagassutslipp på Agder med minst 55 prosent innen 2030.	Agder fylkeskommune reduserer utslipp av klimagasser fra egen virksomhet	Andel som benytter sykkel, gange eller kollektiv transport	32%	42%	49,6%	48 %	60%
		Andel utslippsfrie kjøretøy og maskiner	19%	24%	26%	30%	100%
		Reduksjon i utslipp av klimagasser knyttet til drift av egen virksomhet	-15%	-2%	5%	20 %	65%
		Tjenestereiser fly og bil (km/årsverk/år)	1693	2402	2171	2060	1300
		Totale mengder avfall per årsverk (kg/på)	251	252	269	266	149
Sammen gjør vi reisen enkel, trygg og grønn	En grønnere reise	Utvikling i antall kollektivreiser på Agder	17,7 mill.	20,2 mill.	20,1 mill.	21,3 mill.	Dobling markedsandel kollektiv
		Andel kjørte km med elektriske busser	3%	3%	18%	36%	90%
Verdiskaping er basert på bærekraftig bruk av	Agder fylkeskommune bidrar til bærekraftig	Andel virksomheter som er sertifisert som Miljøfyrtårn i Agder fylkeskommune	87%	89%	86%	82%	100%

Hovedmål	Delmål	Indikator	2022	2023	2024	2025	Mål 2030
menneskelige ressurser og naturressurser.	ressursbruk gjennom egen organisasjon						
		Antall dekar omgjort fra skog og myr til bygge/samferdselsformål per år.	175	47	70	54	50
		Antall dekar som er omgjort fra dyrka mark til bygge/samferdselsformål per år.	15	9	8	2	4
		Antall km artsrike vegkanter som er registrert i NVDB og lagt inn i driftskontraktene.	78	97	86	87	
		Energiforbruk per årsverk (kwh)	14 848	14 677	13 944	11 736	10 500
		Kildesorteringsgrad i prosent - Agder fylkeskommunes drift	39%	48%	55%	55%	70%

Mål og utvikling av klima- og miljøindikatorer for Agder fylkeskommune.
[*] Gjennomsnittstall for siste fire år, 2021 til 2025.

Energi: Vi har mål om å redusere energiforbruket med 30 prosent innen 2030. I 2025 ble energiforbruket knyttet til byggdrift betydelig redusert. Økt solenergiproduksjon og flere ENØK-tiltak kompenserte for økt bygningsvolum og tjenesteproduksjon i eide bygg. Det var også et år med lavt oppvarmingsbehov, men høyere enn i referanseåret 2020. Energiforbruket pr årsverk ble redusert med 11 prosent.

Avfall: Vi skal halvere mengde levert avfall. I 2025 var det ingen reduksjon å spore og det viser seg vanskelig å redusere avfallsmengden uten at det gjøres ekstraordinær innsats.

Transport: Tjenestereiser med fly og bil skal halveres fra 2019. Etter korona økte reiseaktivisten kraftig i 2023, og det ble tatt grep for å snu trenden. Tilbakelagt distanse med bil og fly ble redusert med 10 prosent per årsverk i 2024 og ytterligere 2 prosent i 2025.

Vi har mål om 100 prosent utslippsfri kjøretøy i 2030 og økt andelen fra 26 til 30 prosent fra 2024 til 2025. Stans i kjøp av nye fossile biler, varebiler og minibusser vil sikre en målrettet utvikling i årene som kommer. For å komme i mål med traktorer, tunge kjøretøy og maskiner kreves det store investeringer.

Brukerundersøkelse vedrørende andel sykkel, gange og kollektiv viser framgang fra 2019 etter en svak måling i 2022. Tiltak knyttet til grønne arbeidsreiser og parkeringspolicy bidrar i retning av målet.

Arealbruksendringer.
Det var i 2025 kun to ferdigstilte prosjekt, FV43 Viksvatnet og FV42 Smesland. Snitt siste fire år er 54 daa på natur og 4 daa på dyrka mark. Det er en reduksjon i naturforbruk og dyrka mark i år. Det store fallet i nedbygging av dyrka mark skyldes at årgangen 2021 med relativt mye nedbygging av dyrka mark utgår av snittet. Det må sies at den utviklingen vi har hatt de siste årene ikke vil fortsette fremover. Neste år forventes det at store veiprosjekt som veien til Simonstad vil bli ferdigstilt, og da vil tallene gå opp igjen.

Klimagassutslippene skal redusere utslippene med 65 prosent. Det er en reduksjon i klimagassutslipp fra 2024 til 2025 på 16 prosent, og ligger nå 20 prosent under referanseåret 2020.

Busser: Den viktigste forutsetningen for at vi skal redusere våre klimagassutslipp er elektrifisering av kollektivtransporten. Andel elektrisk ruteproduksjon økte til 36 prosent da ny busskontrakt for Arendalsområdet som ble iverksatt sommeren 2024, og fikk helårsvirkning i 2025.

Miljøfyrtårn: Sertifiseringsandelen har stabilisert seg på et nivå som er svakere enn målsettingen. Det er gjort en stor innsats med resertifisering i mange virksomheter i 2025, men flere har ikke kommet i mål slik at andelen sertifiserte enheter har sunket.

Klima- og miljø i utbyggingsprosjekter er gjengitt i sin helhet i eget avsnitt "Klimaregnskap i utbyggingsprosjekter".

Ikke alle mål lar seg måle med en indikator over tid, og følgende mål ble også vedtatt av fylkestinget:
• Vår innkjøpsmakt skal brukes som et strategisk verktøy i klima- og miljøpolitikken.
• Vi skal være en pådriver for nullutslippsløsninger for transport og anleggsdrift ved å bidra til etablering av nødvendig infrastruktur og premiere utslippsfrie løsninger i våre anskaffelser.
• Vi skal implementere sirkulære løsninger og sikre bærekraftige forbruk i egne virksomheter, prosjekter og drift.

Klimaregnskap for Agder fylkeskommunes organisasjon

Klimaregnskapet for 2025 inkluderer de delene av fylkeskommunens faste drift og tjenestekjøp som det er mulig å skaffe et godt tallmateriale for. Klimakost med tilhørende utslippsfaktorer brukes som klimaregnskapsprogram. Klimaregnskapet er oppdatert med gjennomgående bruk av livsløpsbaserte utslippsfaktorer. Det benyttes norsk forbrukmiks ved beregning av utslipp knyttet til elforbruk i bygg og veganlegg. Det tas hensyn til variasjon i bioandel i drivstoffet for de enkelte årene. Med unntak av utslipp knyttet til elektrisitetsproduksjon, deler av reisevirksomheten og produksjonen av innsatsfaktorer som asfalt og drivstoff med videre så skjer utslippene i hovedsak innenfor Agders geografiske område.

Klimagassutslipp i utbyggingsprosjekter presenteres det året nye større bygg eller veganlegg ferdigstilles i avsnittet "klimaregnskap i utbyggingsprosjekter".

Opptak og utslipp knyttet til arealbruk og prosessutslipp knyttet til jordbruksdrift og husdyrproduksjon i fylkeskommunes regi inngår ikke i klimaregnskapet.

Klimagassutslippene i 2025 er beregnet til 28070 tonn CO2e. Det er en reduksjon i klimagassutslipp fra 2024 til 2025 på 16 prosent, og ligger nå 20 prosent under referanseåret 2020. Reduksjonen er knyttet til elbusser hvor el-andelen i kjørte km økte fra 18 prosent til 36 prosent, driftskontrakter for vei etter et år med mindre brøyting, salting og strøing enn normalt og asfaltering hvor selve asfalten som ble lagt var produsert mer miljøvennlig enn noen gang tidligere. Ladeproblemer for den ene hybridfergen i Hidra- og Andabeløysambandet og unormale mengder treavfall knyttet til vegdriften bidro til økte utslipp i 2025.

Figuren viser årlige utslipp av klimagasser i perioden 2020-2025 for 14 aktiviteter som pågår i fylkeskommunens egen virksomhet eller som tjenestekjøp.

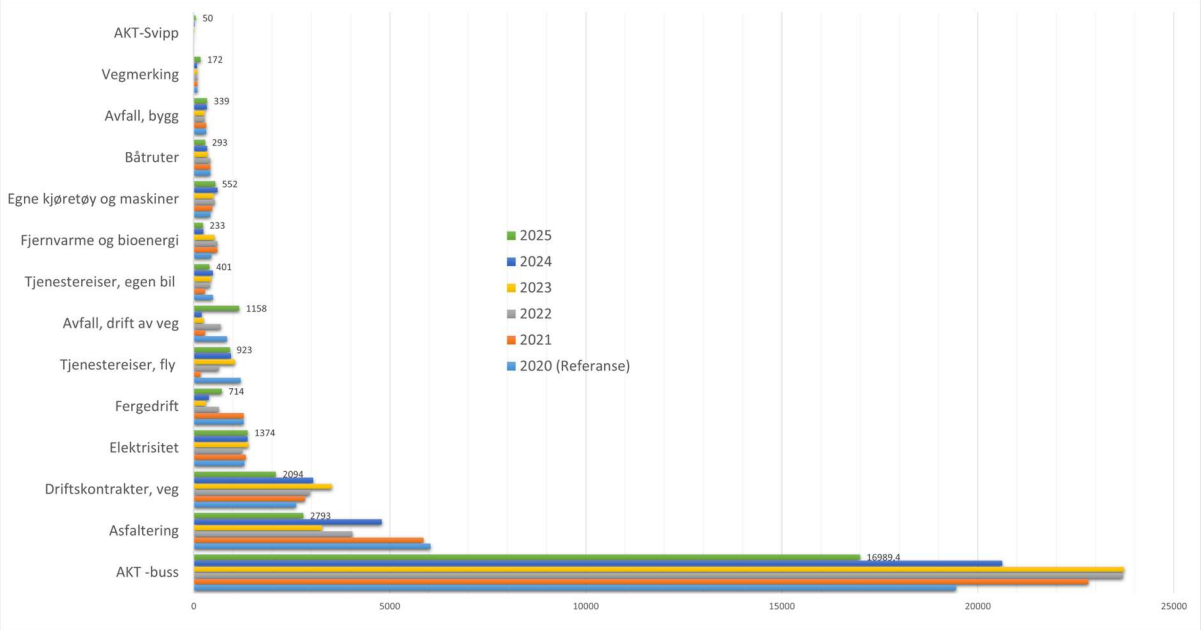

	2020 (Referanse)	2021	2022	2023	2024	2025
AKT -buss	19447	22824	23703	23724	20624	16989,4
Asfaltering	6035	5863	4049	3268	4794	2793
Driftskontrakter, veg	2609	2840	2964	3522	3050	2094
Elektrisitet	1291	1332	1243	1396	1376	1374
Fergedrift	1272	1272	641	304	385	714
Tjenestereiser, fly	1196	169	638	1052	950	923
Avfall, drift av veg	847	288	690	257	204	1158
Tjenestereiser, egen bil	489	283	421	442	490	401
Fjernvarme og bioenergi	448	603	601	532	248	233
Egne kjøretøy og maskiner	427	468	536	501	607	552
Båtruter	425	425	424	353	344	293
Avfall, bygg	320	320	279	280	335	339
Vegmerking	98	97	93	91	80	172
AKT-Svipp	4	10	15	21	28	35
SUM	34907	36793	36296	35742	33515	28070

	2020 (Referanse)	2021	2022	2023	2024	2025
Relative utslipp	100 %	105 %	104 %	102 %	96 %	80 %

Klimaregnskap i utbyggingsprosjekter

Det er store klimagassutslipp knyttet til utbyggingsprosjekter. Agder fylkeskommune jobber systematisk for å redusere klimafotavtrykket i vegprosjekter. Klimagassutslipp vurderes i alle faser av utbyggingsprosjekter.

Av de interne naturmålene følger fylkesdirektørområdet samferdsel spesielt opp følgende naturmål:

Vi skal:

• redusere nedbygging av natur (skog og myr) med 80 prosent fra 250 dekar/år i 2020 til 50 dekar per år i 2030
• redusere nedbyggingen av dyrkbar mark med 80 prosent fra 19 dekar/år i 2020 til 4 dekar/år i 2030
• legge til rette for artsrike vegkanter, pollinerende insekter og ivareta naturmangfold
• i våre byggeprosjekt som berører vann/vassdrag ivareta kantsoner og tilrettelegge for vandring av fisk
• i egne prosjekter sikre restaurering/gjenoppbygging av ødelagt natur

Utbygging av veier fører til direkte og indirekte klimagassutslipp. De største klimagassutslippene skyldes arealbruksendringer. I tillegg til varig tap av natur, gir nye veiprosjekter store klimagassutslipp under bygging, samt økning i årlige utslipp som følge av flere veikilometer å vedlikeholde.

I 2027 vil vi jobbe videre med arealbruk og andre klimareduserende tiltak. Erfaringer fra prosjektet fv. 415 Selåsvatn - Simonstad VegLCA, viser at tiltak som går på hogstlinjer, anleggsveier og tilbakeføring av grønne arealer kan gi en stor klimagevinst. Eksempler på andre klimareduserende tiltak er blant annet miljøasfalt, elektrifisering og lav karbonbetong. I utbyggingsprosjektene vil vi fortsette å benytte oss av verktøyet, VegLCA. Dette verktøyet brukes til klimaberegninger for infrastruktur i form av vei og bane. Vi jobber med klimakrav og tildelingskriterier i kontrakter. I henhold til anskaffelsesforskriften skal klima og miljø skal vektes minst 30 prosent i våre konkurransegrunnlag.

Klimaregnskap for fullførte utbyggingsprosjekter
Klimaregnskap for fullførte utbyggingsprosjekter for bygg og veg, vil bli presentert i årsberetningen for 2026.

Oppdrag for klima- og miljømessig bærekraft

Tabell med oppdrag inngår i fullversjonen av dokumentet:
https://pub.framsikt.net/2027/agder/bm-2027-agderfkhop27.

Ordforklaring sentrale begreper

Begrep	Forklaring
CO2-ekvivalent (CO2e)	Utslippene har enhet CO2-ekvivalenter (CO2e), som betyr at utslippene for hver gass (metan, lystgass) vektes etter gassens globale oppvarmingspotensial (GWP). Ved hjelp av GWP-verdiene blir utslippene av klimagasser veid sammen til CO2e, og kan lettere sammenliknes og rangeres.
GWP	GWP-verdien (Global Warming Potential) for en gass defineres som den akkumulerte påvirkning på drivhuseffekten fra ett tonn utslipp av gassen, sammenlignet med ett tonn utslipp av CO2 over et spesifisert tidsrom.
Direkte utslipp	Direkte utslipp er de utslippene som fysisk skjer innenfor Agders geografiske grenser.
Indirekte utslipp	Indirekte utslipp stammer fra produksjon av varer og tjenester som forbrukes av personer og virksomheter i Agder, men hvor de faktiske utslippene skjer utenfor Agder.
Tiltakseffekt	Hvor store utslippsreduksjoner i CO2e et tiltak er forventet å ha.
Ikke-kvotepliktig sektor	Veitrafikk, avfall og avløp, jordbruk, oppvarming, sjøfart og annen mobil forbrenning.
Kvotepliktig sektor	Fastlandsindustri, olje- og gassvirksomhet og luftfart.
Referansebane	Framskriving av hvordan utslippene utvikler seg dersom nasjonal politikk på klima iverksettes.
Referanseår	Det året man tar utgangspunkt i ved beregninger.
Klimabudsjett	Et styringsverktøy for å oppnå utslippsreduksjoner og nå vedtatte mål.
Klimakur 2030	Klimakur 2030 har utredet ulike tiltak og virkemidler som kan gi minst 50 prosent reduksjon i ikke-kvotepliktige utslipp i 2030 sammenlignet med 2005.
FNs Bærekraftsmål	FNs 17 bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Målene innebærer å ta hensyn til miljø, økonomi og sosiale forhold.
Klimafotavtrykk	Klimafotavtrykk er en beregning av den totale klimapåvirkningen – både direkte og indirekte utslipp. Klimafotavtrykket er summen av direkte og indirekte utslipp, inndelt i scope 1, 2 og 3 iht. GHG-protokollen.
Klimaregnskap	For å begrense utslipp av klimagasser er vi avhengige av at utslipp og reduksjoner blir kvantifisert i et klimaregnskap, og overvåket og rapportert på en enhetlig måte i klimaregnskapet iht. GHG-protokollen.
GHG protokollen	Kravene til et klimaregnskap er nedfelt i den internasjonale standarden ISO 14064 del 1 og "The Greenhouse Gas Protocol - A Corporate Accounting and Reporting Standard" (WBCSD/WRI) (GHG-protokollen).
Klima- og miljøledelse	Det finnes tre anerkjente sertifiseringsordninger for miljøledelse i Norge, hvor Miljøfyrtårn er den mest brukte. De to andre er ISO 14001 og EMAS.
Klimanøytral	FNs definisjon av klimanøytral: Utarbeid et klimaregnskap, reduser organisasjonens klimagassutslipp med konkrete tiltak basert på oversikt fra klimaregnskapet, og kompenser med å kjøpe klimakvoter for restutslippet.
Klimatiltak	Med tiltak menes fysiske handlinger som reduserer utslipp av klimagasser og som er resultatet av en beslutning tatt av en samfunnsaktør; en bedrift, husholdning eller offentlig virksomhet (Klimakur2030, 2020).
Sirkulær økonomi	Ideen er å få en økonomi som er designet for å unngå avfall. Produkter designes for å kunne gjenbrukes. Minst mulig av ressursene skal kastes som avfall eller gi forurensende utslipp. I stedet skal de brukes som råstoff i produksjonen av nye varer gjennom gjenbruk og gjenvinning.

Økonomisk bærekraft – oppfølging handlingsregler

Utvikling og føringer nasjonalt

Den økonomiske bærekraften påvirkes av store internasjonale og nasjonale utviklingstrekk. Geopolitisk usikkerhet, sterkere internasjonal konkurranse, demografiske endringer, knapphet på arbeidskraft og

behovet for grønn og teknologisk omstilling stiller større krav til produktivitet, innovasjon og effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Det vises i denne forbindelse til Europakommisjonens prioriteringer for perioden 2024–2029, hvor europeisk konkurransekraft, sikkerhet, beredskap, energi, innovasjon og strategisk autonomi står sentralt.

Europeisk konkurransekraft og omstilling

EUs satsing på konkurransekraft og grønn omstilling bygger blant annet på analysene i rapportene fra Draghi og Letta. Disse rapportene markerer et strategisk skifte i EU-politikken: Fra fokus på markedsintegrasjon alene til en aktiv politikk for konkurransekraft, innovasjon, industriutvikling og økonomisk sikkerhet.

Europakommisjonen vil prioritere grønn industri, energiomstilling, teknologi, kompetanse, sikkerhet, beredskap og forsvar for å styrke Europas posisjon i konkurransen med USA og Kina.

For Norge innebærer dette både nye muligheter og nye krav, ettersom EU i økende grad vil bruke industri-, energi- og innovasjonspolitikken som virkemidler for å bygge verdikjeder innen fornybar energi, havvind, karbonfangst og -lagring, hydrogen, batterier og kritiske råvarer. Utviklingen gir også nye muligheter og krav til omstilling og deltakelse i europeiske samarbeid, forsknings- og innovasjonsprogrammer og strategiske nettverk. Agder og Norge har derfor sterke interesser i å koble seg tettere på EUs satsinger gjennom aktiv deltakelse i europeiske partnerskap, forsknings- og innovasjonsprogrammer og strategiske regionale samarbeidsnettverk. (må kanskje i neste kapittel)

Kampen om arbeidskraften

Nasjonalt peker Perspektivmeldingen 2024 på tre langsiktige hovedutfordringer: kampen om arbeidskraften, behovet for omstilling og fortsatt god fordeling. Flere eldre vil øke behovet for helse- og omsorgstjenester, uten tilsvarende vekst i befolkningen i yrkesaktiv alder. Samtidig vil økte utgifter til blant annet helse, omsorg, forsvar og beredskap utfordre bærekraften i offentlige finanser.

Høy arbeidsdeltakelse og effektiv bruk av tilgjengelig arbeidskraft blir derfor stadig viktigere for økonomisk bærekraft. Regjeringen har satt mål om å øke andelen sysselsatte i alderen 20–64 år fra 80,5 prosent i 2023 til 82 prosent i 2030 og 83 prosent i 2035. Perspektivmeldingen peker samtidig på at smartere oppgaveløsning og mobilisering av arbeidskraft kan redusere det langsiktige finansieringsgapet.

Omstilling og produktivitet

Norsk økonomi står samtidig overfor betydelige omstillingsbehov. Økte geopolitiske spenninger, klima- og naturendringer og avtakende petroleumsaktivitet forsterker behovet for å bruke ressursene godt og øke produktiviteten.

Dette står også sentralt i mandatet til Omstillingskommisjonen, som ble oppnevnt i 2026 for å utarbeide en strategi for bærekraftig omstilling, verdiskaping og konkurransekraft. Kommisjonen skal blant annet vurdere hvordan knappe ressurser som arbeidskraft, energi og natur kan brukes bedre, og se på årsakene til lav produktivitetsvekst. Rapporten skal leveres våren 2027.

Tilgangen på arbeidskraft, energi og natur setter dermed tydeligere rammer for framtidig verdiskaping. Økt produktivitet, prioritering mellom ulike formål og effektiv ressursbruk blir sentrale forutsetninger

for langsiktig økonomisk bærekraft. Samfunnsoppdraget for sirkulær økonomi legger også føringer for arbeidet på Agder. Hovedmålet med oppdraget er at Norge i 2035 skal ha mer ombruk, flere reparasjoner og mer deling av knappe ressurser.

Innovasjon og nye arbeidsmåter

Omstillingsbehovet gjelder også offentlig sektor. NOU 2026:6 Den nye velferdskommunen peker på at demografiske endringer, mangel på arbeidskraft, økte forventninger og press på kommunenes kapasitet krever nye og mer bærekraftige løsninger. Utredningen fremhever innovasjon, samskaping og bedre samarbeid mellom offentlig sektor, innbyggere, sivilsamfunn, næringsliv og forskning.

Økonomisk bærekraft handler derfor ikke bare om å redusere kostnader, men også om å øke produktiviteten og få større effekt av ressursene som brukes. Teknologi, innovasjon, nye arbeidsmåter og bedre utnyttelse av kompetanse blir viktigere når tilgangen på arbeidskraft og økonomiske ressurser er begrenset.

Når det gjelder forskning og utvikling (FoU) har Norge et nasjonalt mål om at investeringene i forskning og utvikling skal utgjøre 3 prosent av BNP, hvorav 1 prosent skal finansieres av det offentlige og 2 prosent av næringslivet. De siste tilgjengelige tallene viser at FoU-investeringene utgjorde om lag 1,8 prosent av BNP i 2023 og 2024. For 2025 foreligger det ennå ikke endelige tall, men nivået antas å ligge rundt 1,8 prosent og dermed fortsatt betydelig under den nasjonale målsettingen. Den samme trenden gjelder for Agder, og Agder er et av tre fylkes på siste plass når det gjelder FoU-aktivitet per innbygger.

Hovedpunkter i statsbudsjettet

Den samlede realveksten i fylkeskommunesektorens frie inntekter gir bare et begrenset utslag for Agder. Statsbudsjettet gir derfor noe større handlingsrom enn året før, men ikke rom for nye større satsinger uten at det gjøres prioriteringer.

Den varige styrkingen av kollektivområdet som ble vedtatt i budsjettbehandlingen for 2026 som følge av kostnadsutviklingen innen kollektivtrafikken, videreføres. I tillegg videreføres også deler av styrkingen som ble gitt i revidert nasjonalbudsjett i 2026 til blant annet tannhelse, takstsamarbeid og kollektivtrafikk. Samtidig videreføres ikke den midlertidige økningen til drift og vedlikehold av fylkesveier. Statsbudsjettet for 2027 gir derfor Agder fylkeskommune noe bedre rammevilkår enn på samme tidspunkt i fjor.

På lengre sikt påvirkes fylkeskommunens økonomi av den demografiske utviklingen. Flere eldre og færre unge vil føre til økt behov for ressurser til helse- og omsorgstjenester i kommunene. Dette innebærer at veksten i offentlige inntekter i større grad vil bli prioritert til disse formålene, mens fylkeskommunenes inntektsgrunnlag forventes å utvikle seg svakere. For Agder understreker dette behovet for fortsatt omstilling, prioritering og effektiv ressursbruk for å sikre økonomisk bærekraft over tid.

Utvikling og status på Agder

Regionplan Agder 2030 setter mål om at Agder skal være en økonomisk, sosialt og miljømessig bærekraftig region. For den økonomiske bærekraften er tilgang på arbeidskraft og relevant kompetanse, produktivitet, verdiskaping og konkurransekraft samt grønn og teknologisk omstilling særlig viktig.

De nasjonale og internasjonale utviklingstrekkene beskrevet i foregående kapittel får konkrete konsekvenser for Agder. Knappere tilgang på arbeidskraft, energi, areal og offentlige ressurser stiller større krav til prioritering, omstilling og effektiv ressursbruk.

Arbeidskraft og kompetanse

Knapphet på arbeidskraft er en langsiktig utfordring for både offentlig sektor og næringslivet. Samtidig har Agder et potensial for å mobilisere en større del av befolkningen i arbeidslivet. Programmet *Flere i arbeid* er en sentral del av den regionale innsatsen for å mobilisere dette arbeidskraftpotensialet.

Kompetansebehovene endres som følge av blant annet grønn og teknologisk omstilling. Samspillet mellom arbeidsliv, utdanning og kompetanseutvikling blir derfor viktig for å sikre kompetansen regionen trenger.

Agder konkurrerer samtidig om arbeidskraft og kompetanse nasjonalt og internasjonalt. Å tiltrekke og beholde arbeidskraft er derfor viktig for regionens konkurransekraft. Det regionale prosjektet *Vekst i sør* skal blant annet bidra til økt attraktivitet. I tillegg har Agder de siste par årene, med hjelp av midler fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), jobbet intensivt med velkomsttjenester for arbeidsinnvandrer. Det arbeides med en videreføring av dette i 2027.

Når arbeidskraft blir en knappere ressurs, øker behovet for å bruke den mer effektivt. Mobilisering av arbeidskraft og utvikling av relevant kompetanse må derfor ses i sammenheng med produktivitet, teknologi og innovasjon.

Demografisk utvikling

Agder vokser, men befolkningen blir samtidig eldre. SSBs hovedalternativ viser en befolkningsvekst fra om lag 324 000 innbyggere i 2026 til om lag 360 000 i 2050, en økning på 11 prosent.

En aldrende befolkning vil påvirke både tilgangen på arbeidskraft og etterspørselen etter offentlige tjenester. Utviklingen forsterker behovet for effektiv ressursbruk og løsninger som gjør det mulig å møte økte behov med begrenset tilgang på arbeidskraft.

Konkurransekraft, innovasjon og omstilling

Innovasjon, teknologi og kompetanse blir stadig viktigere for Agders konkurransekraft og produktivitet. Regionen har etablerte nærings- og kunnskapsmiljøer innen blant annet prosessindustri, energi, trebasert næring, blå næring, digitalisering, og sirkulær økonomi.

Samarbeid mellom næringsliv, forsknings- og utdanningsmiljøer og offentlig sektor gir et viktig grunnlag for videre omstilling og verdiskaping. I EUs Regional Innovation Scoreboard 2025 er Agder og Sør-Østlandet klassifisert som «Strong Innovator», og innovasjonsprestasjonene har økt både siden 2018 og siden 2023.

Utfordringen framover er å omsette kunnskap, teknologi og innovasjon i varig verdiskaping og økt produktivitet. Fylkeskommunens samarbeid med regionale næringsklynger og utviklingsprosjekter i næringslivet er viktige virkemidler i dette arbeidet.

Grønn omstilling og knappe ressurser

Agders næringsstruktur og satsing på grønn industri gjør tilgang på energi viktig for videre verdiskaping. Samtidig må kraftbehov og næringsutvikling avveies mot areal- og naturhensyn. Effektiv bruk av energi, areal og natur blir derfor stadig viktigere.

Agder har bygget opp satsinger innen grønn industri, energi og sirkulær økonomi. Grønt industriløft Agder er et viktig eksempel på en satsing som skal bidra til mer sirkulære løsninger. Satsingen skal bidra til at Agder utnytter sine naturressurser, kompetansemiljøer og industrielle fortrinn til å skape grønne arbeidsplasser og kutte utslipp gjennom utvikling av framtidsrettet industri og næringsliv.

Det avgjørende framover er å omsette slike satsinger i økt produktivitet, konkurransedyktige arbeidsplasser og verdiskaping. Grønt industriløft Agder bidra til å svare ut bestillingen fra samfunnsoppdraget for sirkulær økonomi, i særs delmålet om at bedrifter deler i større grad knappe ressursar som råvarer, energi og areal.

Internasjonalt samarbeid

Utviklingen i europeisk industri-, energi- og innovasjonspolitikk gir både muligheter og utfordringer for Agder. Deltakelse i internasjonale partnerskap og europeiske forsknings- og innovasjonsprogrammer kan bidra med kunnskap, samarbeid og ekstern finansiering.

Reetableringen av Agder Europakontor skal styrke regionens muligheter til å delta i europeiske samarbeid og utvikle prosjekter. Dette kan bidra til å koble Agders nærings- og kunnskapsmiljøer tettere til europeiske nettverk og satsinger.

Fylkeskommunens rolle i regional utvikling

Utfordringene knyttet til arbeidskraft, kompetanse, konkurransekraft og grønn omstilling henger sammen og går på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Fylkeskommunen har som regional samfunnsutvikler en viktig rolle i å samle aktører, se virkemidler i sammenheng og bidra til felles retning.

Samtidig blir fylkeskommunens økonomiske handlingsrom strammere. De siste årene har vi brukt av oppsparte midler, og investeringsnivået fremover er høyt. Vi fortsatt har lav gjeldsgrad og ekstraordinære inntekter fra konsesjonskraft, men det høye investeringsnivået reduserer handlingsrommet.

På lengre sikt må mer komplekse og nye oppgaver løses innenfor begrensede økonomiske rammer. Det krever tydelige prioriteringer og veivalg. En bærekraftig økonomi er nødvendig for å opprettholde politisk handlingsrom og utviklingskraft.

Barometer - økonomisk bærekraft

Fra et regionalt perspektiv er det utarbeidet et tilstandsbarometer for Agder. Barometeret visualiseres i tre figurer (radardiagram) strukturert etter bærekraftsdimensjonene. I diagrammene er det lagt inn 11 indikatorer forankret til tekst i regionplanens kapittel «*Mulighetsbilde for et bærekraftig Agder i 2030».* Målet er at utvalgte indikatorer samlet sett kan gi et forenklet, men representativt bilde av Agder for hver dimensjon.

I hvert radardiagram vises verdier for de 11 indikatorene for Norge og Agder. Agders verdier vises som rød sirkel i nettet og Norge som blå sirkel. Verdiene er indeksert, der verdien for Norge alltid settes til 100, mens Agders verdier enten er over eller under 100. Hvis Agder gjør det **bedre** enn Norge er indeksverdi **over** 100. Hvis Agder gjør det **dårligere** enn Norge er indeksverdi **under** 100.

I tillegg er det lagt inn markør for trend i Agder siste 2 til 5 år for hver indikator. I diagrammet er dette vist enten med grønn markør for positiv trend, gul for ingen/liten endring eller rød for negativ trend.

Barometeret inkluderer ikke trend i Agder *i forhold til* trend i landet. For dyptgående analyser av trender bør utvikling i Agder sees i forhold til utvikling i landet.

Agder scorer dårligere enn landet på flertallet av indikatorene i utvalget, herunder om sysselsetting, brutto nasjonalprodukt, høyere utdanning og FoU. Agder scorer imidlertid bra på overlevelse blant foretak og vareeksport. Agder har over tid høyere antall igangsatte boliger enn landet for øvrig. Mange av indikatorene synes å gå i **positiv retning**

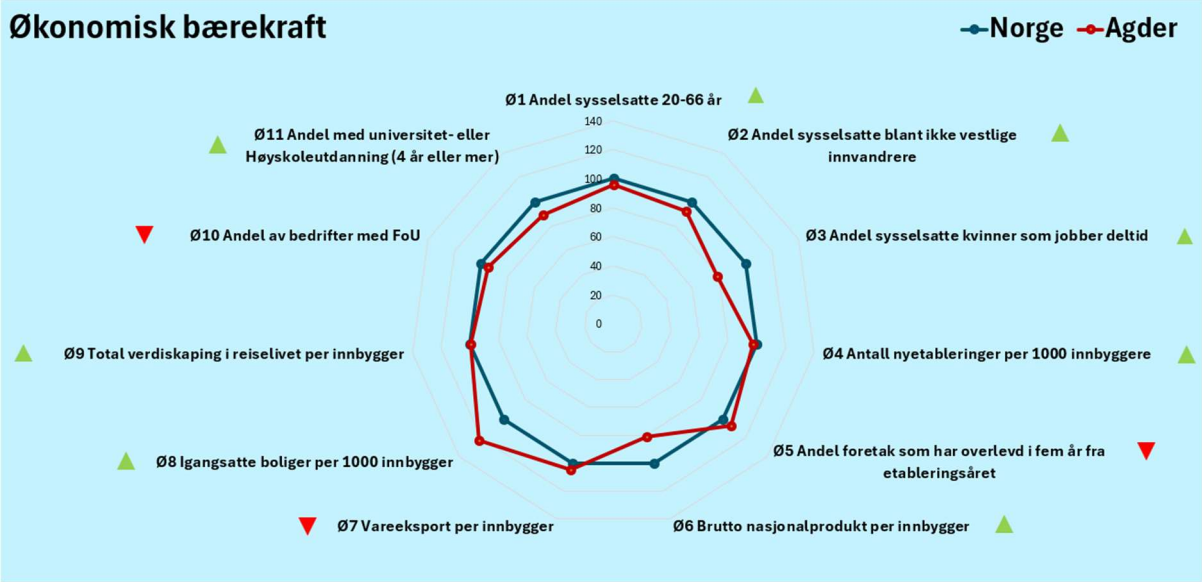

- Sysselsettingsandel i befolkningen har stor betydning for den økonomiske bærekraften. Agder har lavere andel sysselsatte enn landet som helhet (73,5 prosent vs 76,7 prosent i 2025).
- Nasjonalt har andelen sysselsatte ikke vestlige innvandrere økt i perioden 2015-2025, fra 55 prosent i 2015 til 63 prosent i 2025. For Agder var tilsvarende andel 58 prosent i 2025, en økning på 1,6 prosentpoeng fra 2024.
- For andel sysselsatte kvinner som jobber deltid er gapet til landet enda større, men andelen i Agder gikk ned fra 54,6 prosent i 2015 til 42,5 prosent i 2024 (landet gikk fra 43,0 prosent til 33,4 prosent). Siste året har nedgangen i Agder vært noe sterkere enn landet.
- Som en konsekvens av lav sysselsetting har Agder lavere BNP per innbygger enn landet. Fylket har hatt en betydelig vareeksport per innbygger med en positiv utvikling i 2025.
- Agder har en høyere overlevelsesrate enn landsgjennomsnittet når det gjelder andel foretak som har overlevd i fem år fra etableringsåret. Trenden de siste 3 årene er svakt nedadgående i Agder.
- Agder har over tid høyere antall igangsatte boliger enn landet for øvrig.
- Agder har en lavere andel av befolkningen enn landet med mer enn 4 års universitets- eller høyskole. Andelen med høyere utdannelse øker både i landet og Agder.

Agder fylkeskommune og økonomisk bærekraft

Agder fylkeskommune har et bedre økonomisk utgangspunkt enn det som ble lagt til grunn i fjorårets plan. Økte inntekter, målrettet økonomistyring og gjennomførte omstillingstiltak har bidratt til å styrke

økonomi og skape større handlingsrom. Dette gir mulighet til å gjennomføre nødvendige endringer på en planlagt og ansvarlig måte.

Samtidig viser denne økonomiplanen at det økonomiske handlingsrommet gradvis blir mindre utover i planperioden. Den er rom for lite nye satsinger, blant annet fordi utgiftsveksten på flere områder over tid har vært høyere enn det som er kompensert gjennom de statlige inntektsrammene. For å styrke fylkeskommunens økonomiske robusthet avsettes midler på disposisjonsfond. Disposisjonsfondet vokste fram til 2023, men er redusert fra 2024. I 2027 og 2028 foreslås det en liten økning gjennom etablering av et disposisjonsfond for kollektiv. Utover i planperioden vil det være behov for å fortsette omstilling, for å sikre utvikling og god tjenesteproduksjon.

Nødvendig omstilling til en bærekraftig økonomi

Agder fylkeskommune er snart inne i tredje året av omstillingsarbeidet som fylkestinget vedtok i desember 2024. Arbeidet har så langt gitt de økonomiske effektene som var forutsatt, og gjennom 2025 og 2026 er om lag 100 mill. kroner av innsparingskravet realisert. Når de resterende tiltakene gjennomføres i 2027, vil fylkeskommunens kostnadsnivå være redusert med til sammen 150 mill. kroner. Dette har bidratt til å styrke fylkeskommunens økonomiske handlingsrom og skape et bedre utgangspunkt for planperioden.

Samtidig viser utviklingen at behovet for omstilling ikke opphører etter 2027. Økende etterspørsel etter fylkeskommunale tjenester, sterk kostnadsvekst innen kollektivtransport, vedlikeholdsetterslep på fylkesveg, redusert antall 16- 18 åringer og et høyt investeringsnivå med økende gjeldsbelastning legger press på økonomien. Når dette kombineres med forventninger om mer moderat inntektsvekst, blir det nødvendig å fortsette arbeidet med å tilpasse aktivitetsnivå og kostnader til de økonomiske rammene.

Fylkeskommunedirektøren foreslår derfor å videreføre omstillingsarbeidet med et mer moderat innsparingskrav på 25 mill. kroner årlig i perioden 2028- 2030. Omstilling og omorganisering i fylkesadministrasjonen er i stor grad gjennomført, og mange av de mest tilgjengelige effektiviseringstiltakene er allerede realisert. I den videre omstillingen må hovedvekten derfor legges på strukturelle tiltak og vurderinger av omfang, organisering og innretning av tjenestetilbudet. Det er på disse områdene potensialet for varige økonomiske gevinster er størst.

Målet er å sikre en bærekraftig økonomisk utvikling som gir fylkeskommunen evne til å møte framtidige utfordringer, samtidig som innbyggerne i Agder fortsatt tilbys gode og relevante tjenester.

Ressursbruk sammenliknet med andre fylker

KOSTRA-tallene* viser at Agder fylkeskommune over tid har prioritert ressursinnsatsen mot kjerneoppgavene innen utdanning, samferdsel og regional utvikling. Sammenlignet med andre fylkeskommuner ligger ressursbruken fortsatt relativt høyt innen utdanning, kultur og enkelte regionale utviklingsoppgaver, mens ressursbruken innen tannhelse og samferdsel gjennomgående ligger på eller under landsgjennomsnittet.

Utviklingen må ses i sammenheng med den omfattende omstillingsprosessen som ble igangsatt i det siste året. Gjennom 2025 er det gjennomført og igangsatt flere omstillingstiltak for å tilpasse aktivitetsnivået til tilgjengelige økonomiske rammer. Samtidig oppnås det gode resultater på flere sentrale områder. Elevtrivselen er høy, fagopplæringen utvikler seg positivt, kollektivtrafikken har vekst i antall reisende, og kultur- og samfunnsutviklingsarbeidet bidrar til regional utvikling. På den andre siden peker flere utviklingstrekk på områder som krever fortsatt oppmerksomhet. Dette gjelder blant annet

levekårsutfordringer, tilgang på kompetanse innen flere sektorer, et betydelig vedlikeholdsetterslep på fylkesvegnettet og behovet for å styrke gjennomføringen i videregående opplæring.

Utviklingen i ressursbruken viser at fylkeskommunen i stor grad har prioritert innsatsområder som skal bidra til langsiktig verdiskaping, kompetanseutvikling og attraktive lokalsamfunn. Den økonomiske situasjonen tilsier samtidig at framtidige prioriteringer må gjøres innenfor et mer begrenset handlingsrom enn tidligere.

KOSTRA-tallene gir et viktig grunnlag for å vurdere ressursbruk og prioriteringer over tid, men det er samtidig utfordringer knyttet til sammenlignbarhet og kvalitet i enkelte styringsindikatorer. For å styrke grunnlaget for styring, analyse og sammenligning har Fylkeskommunekollegiet (FKK) i 2025 igangsatt et arbeid med å utvikle felles styringsindikatorer for fylkeskommunene. Målet er å etablere indikatorer med tilstrekkelig kvalitet og ensartet metodikk til at resultatene kan sammenlignes på tvers av fylkeskommunene. Økonomisjefskollegiet har fått i oppdrag å lede arbeidet i samarbeid med relevante fagkollegier. På sikt vil dette bidra til et mer robust kunnskapsgrunnlag for å vurdere ressursinnsats, resultater og måloppnåelse innen fylkeskommunenes tjenesteområder.

Formål	Indikator	Agder	Gjennomsnitt for gruppen	Innbyggere i målgruppen	Teoretisk handlingsrom i mill.	Teoretisk handlingsrom %
Administrasjon	Netto driftsutgift Administrasjon, styring og fellesutgifter pr.innb (B)	1 123	1 007	323 930	37.6	10
Videregående opplæring	Netto driftsutgift Videregående opplæring pr.innb (B)	8 249	7 671	323 930	204.1	8
Tannhelsetjenesten	Netto driftsutgift Tannhelsetjenesten pr.innb (B)	636	689	323 930	-17.8	-9
Fysisk planlegging mm	Netto driftsutgift Fysisk planlegging, kulturminne, natur og nærmiljø pr.innb (B)	570	250	323 930	103.7	56
Kultur	Netto driftsutgift Kultur pr.innb (B)	809	475	323 930	108.2	41
Næring	Netto driftsutgift Næringsforvaltning og konsesjonskraft pr.innb (B)	-1 265	-14	323 930	-405.2	0
Samferdsel Fylkesveier	Netto driftsutgift Samferdsel Fylkesveier pr.innb (B)	2 675	3 059	323 930	-155.6	-18
Samferdsel Buss/bane/båt	Netto driftsutgift Samferdsel	2 803	2 948	323 930	-36.6	-4

Formål	Indikator	Agder	Gjennomsnitt for gruppen	Innbyggere i målgruppen	Teoretisk handlingsrom i mill.	Teoretisk handlingsrom %
	Buss/bane/båt pr.innb (B)					
Samferdsel Ferge	Netto driftsutgift Samferdsel Ferge pr.innb (B)	1 410	898	323 930	23.2	5
Samferdsel Lufttransport	Netto driftsutgift Samferdsel Lufttransport pr. innb (B)	23	8	323 930	4.9	65

*Tallene er justert for fylkenes utgiftsbehov på områder utdanning, tannhelse og samferdsel, noe som kan gi et tydelig utslag på enkelte områder. Justeringen av utgiftsbehov har som formål å gjøre fylkene mer sammenlignbare ved å ta hensyn til forskjeller mellom dem. Dette innebærer at man korrigerer for forhold som påvirker kostnadsnivået, men som fylkene i liten grad kan påvirke selv – for eksempel demografiske, geografiske faktorer og sosioøkonomiske forhold. På denne måten gir justeringen et mer rettferdig bilde av fylkenes faktiske ressursbruk og økonomiske situasjon.

Måltall og indikatorer

Fylkestinget skal vedta finansielle måltall for å sikre bevissthet og åpenhet rundt fylkeskommunens økonomi. Dette skal sikre god økonomisk handleevne på lang sikt, også ut over økonomiplanperioden. Hvis økonomien styres fornuftig, skapes økonomisk og politisk handlingsrom.

Følgende punkter ligger til grunn for fylkeskommunens økonomiske strategi:

- langsiktige prioriteringer og porteføljestyring
- riktig egenfinansiering av investeringer
- tilstrekkelige driftsmidler til planlagt vedlikehold, samt til avsetning for utvikling av eiendom for fremtidig bruk

Følgende tre finansielle måltall legges til grunn for å sikre en god økonomiforvaltning:

- netto driftsresultat på 4 prosent av driftsinntekter
- disposisjonsfond på 10 prosent av driftsinntekter
- gjeldsgrad på 65 prosent av driftsinntekter

Kommunaløkonomisk bærekraft

Forslag til økonomiplan viser en håndterbar økonomisk situasjon i starten av planperioden, men at det økonomiske handlingsrommet gradvis svekkes mot slutten av perioden. Netto driftsresultat og disposisjonsfond ligger rundt eller over de vedtatte måltallene i 2027 og 2028, mens utviklingen blir mer utfordrende i 2029 og 2030. Samtidig øker gjeldsgraden gjennom hele perioden, selv om den fortsatt holder seg innenfor måltallet.

Dette må også ses i lys av at det planlegges avsetninger til et kollektivfond i 2027 og 2028 for å møte forventede kostnadsøkninger i kollektivsektoren i årene framover. Dette bidrar til å styrke beredskapen mot framtidige utgiftsøkninger, men representerer samtidig midler som på sikt forventes å bli tatt i bruk og dermed ikke vil styrke det varige økonomiske handlingsrommet.

Videre forutsetter økonomiplanen betydelige omstillings- og effektiviseringstiltak. Uten disse ville utviklingen i netto driftsresultat vært svakere enn det som framkommer i økonomiplanen. Samtidig er flere investeringer skjøvet fram i tid. Dette bidrar til å redusere belastningen i planperioden, men kan medføre økt investeringsbehov og større økonomiske utfordringer etter 2030.

På mange områder har utviklingen likhetstrekk med situasjonen flere fylkeskommuner står overfor. Økende finansutgifter, press fra samferdselsområdet og begrenset inntektsvekst gjør at de nærmeste årene må brukes til å forberede nødvendige omstillinger slik at økonomien også er bærekraftig på lengre sikt.

Måltall	Mål	2027	2028	2029	2030
Netto driftsresultat	4,0 %	3,8 %	3,7 %	2,6 %	2,4 %
Disposisjonsfond	10,0 %	10,2 %	10,2 %	9,4 %	9,4 %
Netto gjeldsgrad*	65,0 %	53,6 %	55,2 %	59,0 %	61,4 %

*uten finansieringsavtaler og videreutlån

Gjeldsgrad

Netto gjeldsgrad øker fra 53,6 prosent i 2027 til 61,4 prosent i 2030. Måltallet tar utgangspunkt i gjeld som må finansieres av fylkeskommunens egne driftsinntekter, og ser bort fra videreutlån og finansieringsavtaler. Til tross for økende gjeldsgrad ligger nivået innenfor måltallet på 65 prosent i hele økonomiplanperioden.

Økningen innebærer likevel at en stadig større del av driftsinntektene bindes opp til renter og avdrag. Dette bidrar til å redusere det økonomiske handlingsrommet og gjør fylkeskommunen mer sårbar for endringer i rentenivået og utviklingen i inntektene. Samtidig er flere investeringer utsatt til etter planperioden. Gjeldsutviklingen i perioden gir derfor ikke nødvendigvis et fullstendig bilde av de langsiktige utfordringene, ettersom framtidige investeringsbehov kan medføre ytterligere låneopptak og økte finansutgifter etter 2030.

Disposisjonsfond

Disposisjonsfondet ligger over måltallet i 2027 og 2028, men faller under i 2029 og 2030.

Fondsnivået må også vurderes opp mot at det bygges opp reserver for å håndtere forventede kostnadsøkninger innen kollektivområdet. Dette bidrar til å styrke fylkeskommunens evne til å møte framtidige økonomiske utfordringer, men innebærer samtidig at deler av fondsmidlene er knyttet til framtidige forpliktelser. Det reelle økonomiske handlingsrommet er derfor noe mindre enn fondsprosenten isolert sett kan gi inntrykk av.

Disposisjonsfondet består av flere navngitte fond som er tiltenkt ulike tjenester. I prinsippet er dette frie fondsmidler som kan disponeres av fylkestinget. Hoveddelen er imidlertid "øremerket", siden det er gjort politisk vedtak som forteller hva midlene skal brukes til. Den frie delen av disposisjonsfondet

fungerer som en bufferkonto for fylkeskommunen, og gir frihet til å dekke uforutsette kostnader, som for eksempel økning i renter, konjunkturendringer, svikt i inntekter eller andre uforutsette endringer.

Etter vedtak i fylkestinget 2. tertial 2026 var det "frie" disposisjonsfondet (bufferfond fylkesting) på 321 mill. kroner. I kommende planperiode er det planlagt å bruke 77 mill. kroner, slik at fondet er på 253 mill. kroner ved utgangen av 2030.

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat ligger tett opp mot måltallet de to første årene, men svekkes betydelig mot slutten av planperioden. Mens nivået i 2027 og 2028 kan vurderes som tilfredsstillende, faller resultatet til 2,6 prosent i 2029 og 2,4 prosent i 2030. Dette er klart under måltallet på fire prosent.

Utviklingen viser at fylkeskommunen har et begrenset økonomisk handlingsrom på lengre sikt. Økonomiplanen bygger samtidig på gjennomføring av betydelige innsparings- og omstillingstiltak i perioden. Det innebærer at resultatnivået som er vist i økonomiplanen forutsetter at disse tiltakene lykkes. Dersom tiltakene ikke gir forventet effekt, vil netto driftsresultat kunne bli ytterligere svekket.

Inntekter og utgifter er budsjettert i faste 2027-priser for hele perioden.

Netto driftsresultat er den primære indikatoren for økonomisk handlefrihet i kommunesektoren, og er et uttrykk for hvor mye som kan brukes til avsetninger og investeringer. Sagt på en annen måte, er netto driftsresultat et mål på hvor mye fylkeskommunen har til overs etter at alle driftsutgifter er betalt.

Teknisk beregningsutvalg (TBU) anbefaler at netto driftsresultat ligger på minst fire prosent over tid. Agder fylkeskommune har vedtatt å følge denne anbefalingen.

Netto driftsresultat påvirkes av flere faktorer, som for eksempel:

- *Driftsinntekter*: Dette er inntektene som kommer fra skatter, rammetilskudd, gebyrer, salg av varer og tjenester, og andre kilder. Jo høyere driftsinntekter, jo bedre er netto driftsresultat.
- *Driftskostnader*: Dette er utgiftene som går til lønn, pensjon, sosialhjelp, helse, utdanning, kultur, og andre formål. Jo lavere driftskostnader, jo bedre er netto driftsresultat.
- *Renter og avdrag*: Dette er utgiftene som går til å betale renter og nedbetale lån. Jo lavere renter og avdrag, jo bedre er netto driftsresultat.

Et godt netto driftsresultat gir fylkeskommunen større handlingsrom til å spare, investere, eller dekke inn tidligere underskudd. Flere av fylkene vi sammenligner oss med, opererer også med et korrigert netto driftsresultat. Da justeres det for netto bruk og avsetning til bundne fond, i tillegg til premieavvik på pensjon. Vi presenterer sammenlikningstall for korrigert netto driftsresultat i årsrapporten for 2026.

Oppdrag for økonomisk bærekraft

Tabell med oppdrag inngår i fullversjonen av dokumentet:
https://pub.framsikt.net/2027/agder/bm-2027-agderfkhop27.

Befolkningsutvikling

Per 1. jan. 2026 var det 323 930 innbyggere i Agder. I perioden 2021-2026 vokste Agders befolkning med 15 087 personer (4,9 prosent). Bare 2 fylker, Akershus og Rogaland har hatt høyere prosentvis vekst enn Agder i denne perioden. Ca. 60 % av veksten kom i region Kristiansand.

Befolkningsveksten i perioden skyldes et fødselsoverskudd på 16 prosent, samt en nettoinnvandring til Agder på 84 prosent. En betydelig innvandring fra utlandet har gitt en befolkningsvekst også utenfor de større byområdene. Veksten er delvis knyttet til bosetting av flyktninger fra Ukraina.

Prognosene fra SSB for befolkningsutvikling framover er usikre. Tar man utgangspunkt i hovedalternativet deres for befolkningsutvikling i Agder vil befolkningsveksten fram mot 2050 vil være klart lavere enn den har vært de siste 20 årene.

Befolkningsutvikling per årsak

Figur og tabell inngår i fullversjonen av dokumentet: https://pub.framsikt.net/2027/agder/bm-2027-agderfkhop27.

Befolkningsutviklingen, eller mer bestemt endringen i folketallet, beror på forholdet mellom fødte og døde, og på flytting til og fra Agder. Differansen mellom antallet som blir født og antallet som dør kalles fødselsoverskudd, mens differansen mellom inn- og utflytting gir netto tilflytting. Summen av disse to faktorene utgjør folkeveksten.

Figuren over viser befolkningsutvikling (folkevekst) i Agder for perioden 2021-2025, og prognose fremover mot 2036.

Netto tilflytting har hatt stor betydning for befolkningsveksten de siste fem årene, hvor innvandring og særlig flyktninger fra krigen i Ukraina ga Agder svært høy vekst i 2022.

Prognosene for netto tilflytting framover er usikre, men SSB anslår et stabilt nivå på rundt 1300 -1400 nye innbyggere. Av de ulike komponentene er det særlig vanskelig å anslå nivået for framtidig innvandring, samt sekundærflytting blant innvandrere. Den store flyktningestrømmen fra Ukraina og usikkerheten rundt deres situasjon framover, gjør det særlig krevende å anslå utviklingen.

Det fødes flere enn det dør i Agder, og fødselsoverskuddet var i 2025 på 489. Prognosene framover mot 2035 antyder et svakt synkende fødselsoverskudd. Dette skyldes aldring, økende levealder og synkende fruktbarhet.

Samlet vil folkeveksten for Agder gradvis gå ned fra ca. 3000 (gjennomsnitt 2021-2026) til ca.1700 personer pr. år frem mot 2036.

Demografi

Nordmenn lever lenger enn noen gang tidligere. Forventet levealder var 84,9 år for kvinner og 81,6 år for menn i 2025. Konsekvensen av økningen i antall eldre innbyggere, sammen med en nedgang i antall barn og unge, er et endret forhold mellom andelen innbyggere i yrkesaktiv alder (20 til 66 år) og andelen som ikke er i yrkesaktiv alder. Frem mot 2036 vil nesten alle fylker i Norge oppleve en lavere andel i befolkningen i yrkesaktiv alder.

Prognoser for alderssammensetning av befolkningen i Agder frem mot 2036 viser at antall personer i videregåendeskole-alder (16-18 år) vil øke fram til en topp i 2027. Dette kan for en stor del tilskrives flyktninger fra Ukraina. Økningen i aldergruppen vil gi en kortsiktig, men betydelig vekst i demografikostnadene. Fra og med 2029 vil antallet i aldersgruppen 16-18 år være lavere enn i 2026 i overskuelig framtid.

Frem mot 2036 forventes at antall barn i grunnskolealder (6-15 år) vil gå ned med rundt 9 prosent. Dette har stor betydning for skolesektoren i kommunene.

Aldringen i befolkningen tiltar etter hvert som de store etterkrigskullene for alvor går inn i pensjonistenes rekker. Antallet innbyggere 67-89 år vil i neste 10 års periode øke med 23 prosent, og befolkningen over 90 år øke med 65 prosent.

Nordmenn lever lenger enn noen gang tidligere. Forventet levealder var 84,9 år for kvinner og 81,6 år for menn i 2025. Konsekvensen av økningen i antall eldre innbyggere, sammen med en nedgang i antall barn og unge, er et endret forhold mellom andelen innbyggere i yrkesaktiv alder (20 til 66 år) og andelen som ikke er i yrkesaktiv alder. Frem mot 2036 vil nesten alle fylker i Norge oppleve en lavere andel i befolkningen i yrkesaktiv alder.

Prognoser for alderssammensetning av befolkningen i Agder frem mot 2036 viser at antall personer i videregåendeskole-alder (16-18 år) vil øke fram til en topp i 2027. Dette kan for en stor del tilskrives flyktninger fra Ukraina. Økningen i aldergruppen vil gi en kortsiktig, men betydelig vekst i demografikostnadene. Fra og med 2029 vil antallet i aldersgruppen 16-18 år være lavere enn i 2026 i overskuelig framtid.

Frem mot 2036 forventes at antall barn i grunnskolealder (6-15 år) vil gå ned med rundt 9 prosent. Dette har stor betydning for skolesektoren i kommunene.

Aldringen i befolkningen tiltar etter hvert som de store etterkrigskullene for alvor går inn i pensjonistenes rekker. Antallet innbyggere 67-89 år vil i neste 10 års periode øke med 23 prosent, og befolkningen over 90 år øke med 65 prosent.

Medarbeidere og organisasjon

Politisk og administrativ organisering

Fylkestinget er fylkeskommunens øverste organ, og består av 49 representanter som velges hvert fjerde år.

For mer informasjon om politisk ledelse, se https://agderfk.no/politikk/politisk-ledelse-og-utvalg.

Fylkeskommunedirektøren er øverste administrative leder i fylkeskommunen og har sammen med lederteamet, med fem fylkedirektører, ansvaret for fylkeskommunens totale virksomhet. Agder fylkeskommune er organisert som en matrise, som innebærer at vi gjennom tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid jobber på tvers for å løse sammensatte utfordringer.

Agder fylkeskommunes politiske og administrative ledelse er samlet i Kristiansand. I tillegg har fylkesadministrasjonen en del av administrasjonen på Fløyheia i Arendal. Fylkeskommunens virksomheter er lokalisert over hele fylket.

For mer informasjon om administrativ ledelse, se: https://agderfk.no/om-oss/organisasjonen/

Medarbeiderne i Agder fylkeskommune

Organisasjonspolitikken – sammen skal vi løfte landsdelen!

For å realisere strategien vår, Regionplan Agder 2030, er vi avhengig av at hele organisasjonen drar i samme retning.

Organisasjonspolitikken setter føringer for retningen. Organisasjonspolitikken er handlinger, holdninger og verdier som medarbeidere og ledere står for og praktiserer i vårt forhold til hverandre.

I Agder fylkeskommune ligger de førende prinsippene, i tillegg til tillitsbasert medarbeiderskap og mestringsorientert lederskap, til grunn for måten vi løser samfunnsoppdraget vårt på.

Vi skal utvikle Agder til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region – et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår. Vi skal arbeide for at likestilling og mangfoldsarbeid er en selvfølgelig del av fylkeskommunens måte å tenke og jobbe på.

Fylkeskommunen skal være i stand til å løse våre oppgaver både som myndighetsutøver, demokratisk arena, tjenesteprodusent og samfunnsutvikler. I dette arbeidet har ledere og medarbeidere et felles ansvar for å praktisere organisasjonspolitikken og skape en organisasjonskultur preget av tillit, åpenhet og medbestemmelse.

Våre ni førende prinsipper definerer hva som skal ligge til grunn for at vi skal løse samfunnsoppdraget. Prinsippene skal reflekteres i våre holdninger og handlinger, og måten vi organiserer arbeidet på i fylkeskommunen.

- Åpenhet og tillit
- Samhandling på tvers, internt og eksternt
- Kvalitet i leveransene og brukeren i sentrum
- En robust og fleksibel fylkeskommune
- En synlig fylkeskommune
- Tydelig strategisk retning, og god gjennomføring
- Innovasjon og kontinuerlig forbedring
- Bruke fylkeskommunens samlede kompetanse
- En attraktiv og framoverlent fylkeskommune

Les hele organisasjonspolitikken her: Organisasjonspolitikk - Agder fylkeskommune (agderfk.no)

Organisasjon og livsfasepolitikk

Agder fylkeskommunes mål er å være en attraktiv arbeidsgiver som tar hensyn til ulike livsfaser og livshendelser i medarbeidernes liv. På denne måten utvikler vi en helsefremmende og tilpasningsdyktig organisasjon og robuste medarbeidere med høy grad av mestringstro og selvfølelse. Vi skal inkludere medarbeidere i alle livsfaser, fremme helse og forebygge sykefravær, hindre frafall fra arbeidslivet og sikre nødvendig kompetanse.

Et helsefremmende, rettferdig arbeidsliv krever at vi endrer strukturene slik at flere kan delta. I tillegg vil enkelte ansatte også ha behov for individuell tilrettelegging. En livsfaseorientert arbeidsgiverpolitikk

innebærer at ansatte også kan få tilrettelegging av arbeidssituasjonen basert på individuelle behov i ulike livsfaser og livshendelser knyttet til helse eller sosiale forhold.

Agder fylkeskommune har en helhetlig tilnærming til arbeidstakerens liv, hvor vi anerkjenner "24-timers mennesket". Ansatte har behov og forpliktelser både på jobb og i privatlivet. Dette innebærer at vi ser på medarbeideren som et helt menneske med ulike roller og ansvar som strekker seg utover arbeidsdagen. Vi har flere verktøy til rådighet i dette arbeidet, bl.a. våre sykefraværsrutiner, retningslinjer for permisjon, retningslinjer for fleksible arbeidsformer, HMS-opplæring mm.

Informasjonssikkerhet og personvern

Informasjonssikkerhet og personvern er viktige forutsetninger for at Agder fylkeskommune skal kunne levere trygge og pålitelige tjenester. Trusselbildet er i endring, med økt risiko for cyberangrep, svindel og uønskede hendelser knyttet til behandling av personopplysninger. Samtidig kommer det nye krav til sikkerhet, personvern og bruk av kunstig intelligens.

Fylkeskommunen behandler store mengder informasjon om blant annet elever, ansatte og innbyggere. Det er derfor nødvendig å videreutvikle arbeidet med informasjonssikkerhet og personvern for å redusere risiko, oppfylle lovkrav og sikre tilliten til våre tjenester. Dette vil også legge til rette for trygg digitalisering og ansvarlig bruk av ny teknologi i årene som kommer.

Medarbeiderne i Agder fylkeskommune

Agder fylkeskommune har 3261 årsverk per oktober 2026. Dette tallet gjenspeiler kontraktsfestede årsverk og inkluderer permisjoner, vikarer, lærlinger og tillitsvalgte. Tallet er gjennomsnittberegnet for året.

Arbeidet med rekruttering vil i 2027 i hovedsak være behovsstyrt og knyttet til kritiske kompetanseområder. Fylkeskommunen legger fortsatt vekt på kvalitet, likestilling og mangfold i de rekrutteringene som gjennomføres, men hovedfokuset framover er å sikre riktig kompetanse på rett sted innenfor reduserte økonomiske rammer.

Budsjetterte årsverk i 2027:

Direktørområde	Budsjetterte årsverk 2026	Budsjetterte årsverk 2027
Organisasjon og tannhelse	290	283
Næring, plan og kultur	102	102
Virksomhetsstyring og eiendom	95	108
Samferdsel	136	140
Utdanning	2 360	2 387
Sum	**2 983**	**3 020**

Tabellen viser faste stillinger som hvert direktørområder har budsjettert for i 2027. Fra 2025 til 2026 ble det budsjettert med en reduksjon på 45 årsverk i fylkesadministrasjonen- Denne reduksjonen er videreført inn i 2027. Endring fra 2026 til 2027 viser en økning på 37 årsverk. Endringene er omtalt under medarbeidere på hvert direktørområde.

Slik jobber vi

Regionplan Agder 2030 med regional planstrategi 2024-2027 ble vedtatt 22. oktober 2024. Regionplanen gir oss tydelig retning mot en bærekraftig region med lave utslipp og gode levekår. De fem satsingsområdene sikrer strategisk retning for hele Agder.

Vi bygger én fylkeskommune som løfter Agder

Agder fylkeskommune er i kontinuerlig omstilling. De store utfordringene i årene fremover vil kreve enda mer av oss. Store og gjennomgripende endringer i hvordan vi leverer tjenestene og samarbeider med andre om arbeidskraften og kompetansen vil bli avgjørende.

Vi skal levere gode likeverdige tjenester til våre 323 930 egder. Agder fylkeskommune har gjennom de første driftsårene og omstillingsarbeidet i 2025 og 2026 bygget en organisasjon med sterke fagmiljøer, konstruktive medvirkningsarenaer og motiverte medarbeidere som opplever mening og mestring i arbeidet.

Omstillingsarbeidet har forsterket det å bygge én fylkeskommune som løfter Agder, samtidig har forsterket internkontroll og sikkerhetssituasjonen medført en nødvendig dreining av fokus.

#vårtagder

#vårtagder er et samlende begrep for alle aktiviteter som innebærer regional samhandling på tvers av sektorer og fagområder, og som bidrar til å nå målene i Regionplan Agder 2030 og styrke Agders posisjon nasjonalt.

Det overordnede målet er å bedre levekårene og redusere klimagassutslippene. Se sentralt kapittel for "Planer strategier og regionalt samarbeid" for mer informasjon.

Det funksjonelle Agder - Agders fortrinn

Agder har flere strukturelle, organisatoriske og faglige fortrinn som gir regionen særskilt gode forutsetninger for å lykkes med et tettere og mer integrert IKT samarbeid. Disse fortrinnene er viktige premisser for å nå målsettingen om økt regional gjennomføringskraft og styrket nasjonal posisjon innen digitalisering og IKT.

Et sentralt fortrinn er at Agder over tid har bygget en sterk regional samarbeidskultur. Regionen er den eneste i Norge med en andregenerasjons regionplan og en etablert samhandlingsstruktur gjennom #vårtagder. Dette gir et strategisk fundament for samordning, felles prioriteringer og koordinert utvikling på tvers av kommuner, fylkeskommune og øvrige regionale aktører.

Agder er også et funksjonelt og geografisk kompakt arbeidsmarked. Reisetiden fra nord til sør og øst til vest er om lag tre timer, og over 85 prosent av innbyggere bor innen én times reiseavstand fra Kristiansand. Dette gir gode forutsetninger for mobilitet, kompetansedeling og samarbeid på tvers av regionen. De korte avstandene gjør det enklere å etablere og vedlikeholde sterke relasjoner mellom ledere, fagmiljøer og utviklingsmiljøer.

Et komparativt fortrinn på Agder er samarbeidsaktørenes sammenfallende geografiske ansvarsområde.

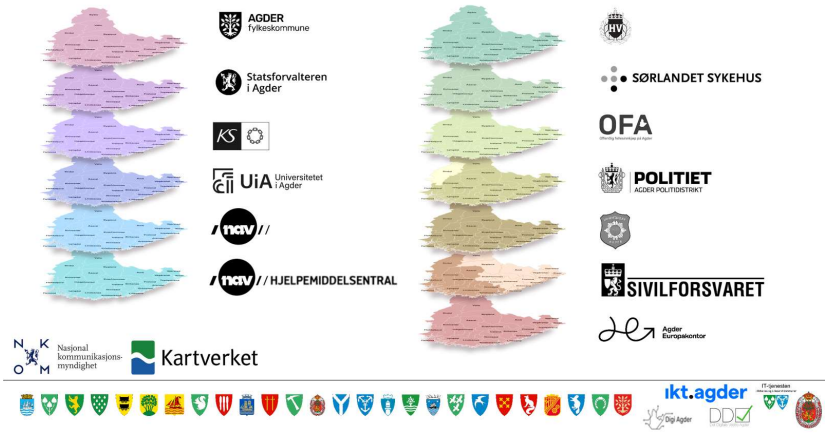

Samtidig har vi viktige nasjonale aktører lokalisert på Agder, eksempelvis Skatteetaten i Grimstad, Nkom i Lillesand og Kartverket og Kystverket i Kristiansand.

Designe nasjonalt og utvikle sammen

De 357 kommunene og 15 fylkeskommunene i Norge skal sammen sikre gode og likeverdige tjenester til innbyggerne. Regjeringens nasjonale digitaliseringsstrategi har som mål å «skape et tryggere og mer rettferdig Norge med muligheter over hele landet». For å lykkes med dette må digitale tjenester utvikles med innbyggeren i sentrum, gjennom tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid og lederskap.

Offentlig sektor blir stadig mer digital og datadrevet. Økende krav til effektivitet og høyere forventninger fra innbyggerne forsterker behovet for felles digital tjenesteutvikling. I Agder fylkeskommune er brukerperspektivet et grunnleggende prinsipp – det er organisering, ikke organisasjon, som setter innbyggeren i sentrum.

Agder fylkeskommune har sentrale roller i flere nasjonale samarbeid om digital tjenesteutvikling, i tett partnerskap med blant andre Novari IKS, KS Digital AS, NDLA, EnTur AS og Tet Digital AS.

Eksempler på pågående initiativ:

- DigiDOT er et nasjonalt, forpliktende samarbeid mellom alle fylkeskommunene for å utvikle framtidens digitale løsninger for den offentlige tannhelsetjenesten. Målet er å sikre trygg, helhetlig og mer effektiv pasientbehandling gjennom bedre digital samhandling mellom tannhelsetjenesten og resten av helsevesenet. Visjonen er at munnen er en del av kroppen, også digitalt.
- Visma InSchool og VIGO gir 600 000 brukere ved 430 videregående skoler felles digitale tjenester, og videreutvikles for fremtidens skoleadministrasjon.
- Byvekstavtalen for Kristiansandsregionen fremmer nullvekst, grønn mobilitet og sømløse reiser gjennom digitale løsninger for kollektivtrafikk og delingstjenester.
- Fylkeskommunene, i samarbeid med KS Digital, utarbeider en ny digital tjeneste for tilskudd, til bruk i kommuner, fylkeskommuner og stat. Visjonen er en brukerorientert og effektiv forvaltning av tilskudd i offentlig sektor.
- Felles publiseringsløsning for eksterne fylkeskommunale nettsider (CMS). Publiseringsløsning er løsningen bak en nettside som gjør det enkelt å administrere tekst, bilder, sider og annet innhold. Det gir redaktører et eget administrasjonspanel for fylkeskommunens eksterne nettsider, inkludert de videregående skolene og annen virksomhet.

- I tillegg samarbeider fylkeskommunen om løsninger innen bibliotek, fylkesvei, fengselsopplæring (Utvei) og akvakultur.

Disse samarbeidene støtter målet i den nasjonale digitaliseringsstrategien: å gi innbyggerne en enklere og tryggere hverdag, styrke næringslivet og forbedre offentlig sektor – og bidra til at Norge blir verdens mest digitaliserte land innen 2030.

Arbeid med sykefravær og HMS

Agder fylkeskommune skal være en helsefremmende arbeidsplass som arbeider for å sikre at arbeidsmiljøet er fullt forsvarlig og i samsvar med arbeidsmiljøloven. Virksomhetene skal arbeide systematisk med helse, miljø og sikkerhet (HMS) gjennom kartlegging av risikofaktorer og målrettede tiltak for å redusere risiko. Målet er å ivareta de ansattes fysiske og psykiske helse og skape trygge arbeidsplasser.

HMS-arbeidet skal være systematisk, forebyggende og preget av kontinuerlig forbedring. Dette innebærer blant annet:

- å sikre gode arbeidsforhold gjennom forebyggende tiltak og relevante rutiner på arbeidsplassen
- å ha tydelige og tilgjengelige varslingsrutiner som bidrar til et arbeidsmiljø fritt for mobbing, trakassering og andre kritikkverdige forhold
- å sikre at ansatte har nødvendig kompetanse i fylkeskommunens sentrale systemer og rutiner for avviksrapportering og forbedringsarbeid

Som sertifisert Likestilt Arbeidsliv-virksomhet arbeider Agder fylkeskommune systematisk for å fremme inkludering, mangfold og like muligheter. Dette understøtter arbeidet med å skape et arbeidsmiljø der ansatte opplever tilhørighet, respekt og mulighet til å bidra med sine ressurser.

Det gjennomføres årlige vernerunder, medarbeidersamtaler og regelmessige kartlegginger av arbeidsmiljøet. Hvert tredje år måles medarbeidernes opplevelse av arbeidsmiljø og ledelse. Oppfølgingen av resultatene gir et viktig grunnlag for lokalt forbedringsarbeid og videre utvikling av arbeidsmiljøet i den enkelte virksomhet.

Agder Arbeidsmiljø IKS yter bedriftshelsetjeneste og bistår med kompetanse og tjenester innen arbeidshelse, ergonomi, organisatoriske forhold, psykososialt arbeidsmiljø og yrkeshygiene.

Agder fylkeskommune ønsker å legge til rette for livslang læring og et arbeidsliv der medarbeidere kan stå trygt og robust gjennom ulike livsfaser. Gjennom en livsfaseorientert personalpolitikk arbeider vi for å møte medarbeidernes ulike behov og livssituasjoner, slik at flest mulig kan opprettholde arbeidsevne, mestring og tilknytning til arbeidslivet.

Arbeidsmiljø

Arbeidsmiljø handler om hvordan vi organiserer, planlegger og gjennomfører selve arbeidet.

Agder fylkeskommune arbeider systematisk og kunnskapsbasert for å forebygge sykefravær og styrke nærværet i våre virksomheter. Arbeidet bygger på risikovurderinger og kunnskap om hvilke arbeidsmiljøfaktorer som påvirker helse, trivsel og arbeidsevne.

Fylkeskommunens virksomheter har ulike oppgaver, arbeidsformer og arbeidsmiljøutfordringer, og dermed også ulike risikofaktorer knyttet til sykefravær. Arbeidsmiljøfaktorene som påvirker ansatte i videregående opplæring vil eksempelvis være annerledes enn faktorene som gjør seg gjeldende i tannhelsetjenesten, innen samferdsel eller i administrative tjenester. Arbeidet med forebygging må derfor tilpasses den enkelte virksomhets risikobilde og behov.

Gjennom systematisk kartlegging, medvirkning og oppfølging arbeider vi for å redusere arbeidsmiljømessige risikofaktorer og styrke forhold som fremmer helse, mestring og arbeidsglede. Slik legger vi til rette for et inkluderende og helsefremmende arbeidsmiljø som bidrar til økt nærvær og redusert sykefravær.

Etikk

Agder fylkeskommune har politisk vedtatte etiske retningslinjer. De etiske retningslinjene er et godt verktøy for etisk refleksjon og skal bidra til en felles forståelse av hva som forventes av ansatte og folkevalgte og de skal bidra til at vi gjør vurderinger som er i tråd med våre styrende dokumenter, førende prinsipper og organisasjonspolitikken. Retningslinjene er til revisjon og de oppdaterte retningslinjene forventes vedtatt i løpet av desember 2026.

Agder fylkeskommunes organisasjonspolitikk definerer hvilke handlinger, holdninger og verdier som medarbeidere og ledere står for og praktiserer. Åpenhet og tillit er det første førende prinsippet. I Agder fylkeskommune ønsker vi en kultur hvor det er åpenhet og trygghet for å ta opp etiske spørsmål. Ledere og medarbeidere har et felles ansvar for å praktisere organisasjonspolitikken og skape en organisasjonskultur preget av tillit, åpenhet og medbestemmelse.

For å legge til rette for etterlevelse i hver enkelt ansattes arbeidshverdag skal de etiske retningslinjene inngå i et systematisk øvings- og opplæringsopplegg sammen med refleksjonshjulet, veilederen og praksisnære dilemmaøvelser som er relevante for det enkelt fagområde eller avdeling. Å få på plass et systematiske øvings- og opplæringsopplegg for etikk og habilitet vil være et prioritert område for 2027. Samlet sett skal dette bidra til:

- at vi får et bevisst forhold til de valgene vi gjør
- gode beslutningsprosesser
- at vi i etterkant skal kunne begrunne hvorfor vi falt ned på den aktuelle beslutningen

En sentral del av de etiske retningslinjene i Agder fylkeskommune er refleksjonshjulet.

Modell: Kvalnes/Øverenget.
Øyvind Kvalnes *Se Gorillaen! Etikk i arbeid* (2017, 3. utgave).

Virksomhetsstyring

Virksomhetsstyring er summen av strukturer, prosesser og kultur som sikrer at organisasjonen når sine mål, bruker ressursene riktig og handler i tråd med lover, regler og verdier – fra politisk nivå ned til den enkelte fagavdeling.

Regionplan Agder 2030 angir satsingsområder med tilhørende mål. Gjennom våre styringsdokumenter beskrives status og oppfølging av målene fra planen. I handlings- og økonomiplandokumentet inngår indikatorer som viser om utviklingen i Agder går i riktig retning samt hvordan organisasjonen vil jobbe for å legge til rette for ønsket utvikling. I årsrapporten melder vi tilbake hvordan vi har jobbet og hvilke av våre mål som er nådd.

I sentralt kapittel "planer, strategier og regionalt samarbeid" er fylkeskommunens målhierarki nærmere omtalt med beskrivelse av hvordan det jobbes for å skape en god sammenheng fra fra overordnet planverk til handlings- og økonomiplan. Gjennom handlings- og økonomiplandokumentet samordnes ulike styringsverktøy som organisasjonen bruker. Eksempler på dette er klimabudsjett, Miljøfyrtårn og Likestilt arbeidsliv.

Internkontroll

Internkontrollen i Agder fylkeskommune vurderes ut fra en modenhetsskala på fire trinn: Tilfeldig – Delvis avklart – Formalisert – Systematisert – Integrert og helhetlig. Fylkeskommunedirektøren har avklart at internkontroll normalt skal ligge på formalisert til systematisert nivå. Dette defineres slik:

- ansvaret og organisering er klarlagt
- dokumentasjon er utviklet og tatt i bruk helt ut i organisasjonen
- avvik håndteres fortløpende
- risikoanalyser/modenhetsanalyse er gjennomført og repeteres årlig
- nødvendige kontroller og forbedringer kjøres jevnlig som en del av årshjulet

I strategi for innføring av internkontroll i Agder fylkeskommune (godkjent 9. august 2021) ble fylkeskommunedirektørens krav og målsettinger til internkontroll fastlagt. Strategien var basert på

kommuneloven § 25-1 Internkontroll, og er erstattet av Håndbok for internkontroll i Agder fylkeskommune.

Det periodiske årshjulet for internkontroll kjøres i sin helhet hvert år, og danner grunnlaget for fylkeskommunens kontinuerlige arbeider med internkontrollen. I årshjulet ligger det følgende aktiviteter:

- årlig egenkontroll (februar)
- årets tiltaksplan etter egenkontrollen (mars)
- utsjekk av tiltaksplanen (april)
- halvårlige prosesser rundt avviks- og kvalitetsmeldinger (mai og november)
- årlig revisjon og kontroll med dokumentasjon, reglementer og rutiner (august)
- årlig gjennomgang av virksomhetenes beskrivelser om ansvar, hovedoppgaver, mål og organisering (september)
- årlig revisjon og gjennomgang av ROS-analyser og modenhetsanalyser (desember)

Alle faste aktiviteter i årshjulet initieres fra avdelingen for porteføljestyring. I tillegg til de faste aktivitetene i årshjulet vil årlig egenkontroll danner grunnlaget for en oppfølgingsplan med ytterligere tiltak. Disse tiltakene vil variere fra år til år. Det kan også legges inn andre tiltak i planen, dersom det er ønskelig å sette andre prosesser på dagsorden. Dette initieres fra politisk hold eller fra direktørnivå i fylkeskommunen.

Det er avdekket forhold gjennom 2026 som viser at det er behov for å forsterke internkontrollen, og gjøre den anvendbar på alle nivåer. Internkontrollen har hatt et overordnet perspektiv, og ikke godt nok fanget opp kompetansemangler, systematiske kompetansehevinger, tjenstlige kontroller og forbedringer. I juni 2026 ble det satt ned en arbeidsgruppe som innledningsvis foretok en modenhetsanalyse av de fem anbefalingene, fremmet av Kontrollutvalget og Agder fylkesrevisjon. Analysene resulterte i en gruppering i syv områder:

1. Det skal utarbeides tydelige rutiner for identifisering, registrering og håndtering av inhabilitet og avledet inhabilitet i Agder fylkeskommune.
2. De etiske retningslinjene skal revideres
3. Vi må sikre at vi har klare retningslinjer for arkivering av saksdokumenter
4. Det foreslås å opprette en arbeidsgruppe som skal vurdere bruk av parallelle arbeidsflater i organisasjonen og som skal foreslå en ny og tydelig kanalstrategi
5. Sentralisering av håndtering av innsynskrav
6. Obligatorisk og systematisk opplæring innenfor sentrale tema
7. Utarbeide rammeverk for kommunikasjon mellom politisk og administrativt nivå

Ut fra analysene ble det videre utarbeidet en tiltaksplan med 14 tiltak med både kort og lang horisont. Innenfor kort horisont (høsten 2026) nevnes:

- konkrete justeringer av reglementer, rutiner og veiledere for habilitet og etikk, samt opplæringsaktiviteter for disse
- vurdere innsynsrutiner og organisering av innsynsforespørsler
- utvikling av systematisk og jevnlig opplæring i et årshjul i Dossier
- videreføre opplæring i modenhetsanalyser og/eller risikovurderinger for tjenester
- utvikle regler for kommunikasjon mellom folkevalgte og administrasjon

Innenfor en lengre horisont (fra 2027) nevnes:

- fastsette behandlingsregler for arkivering og justering av kanalstrategien, herunder bruk av ulike plattformer for samhandling
- utvikle kompetansestrategi som et felles rammeverk for hele fylkeskommunen, som danner grunnlag for et helhetlig årshjul / opplæringsplan i Dossier
- utvikle KI-assistenter innenfor relevante områder (saksbehandling, dokumenthåndtering med videre)

Eierstyring

Arbeidet med eierstyring i Agder fylkeskommune er organisert i en eierstyringsgruppe. De eieransvarlige følger opp selskaper, andeler og stiftelser som fylkeskommunen er involvert i, løpende gjennom året. I 2026 har Agder fylkekommune fortsatt med å være testpilot for en ny eierstyringsmodul i styringsverktøyet Framsikt. Modulen vil dokumentere og følge opp både lovpålagt arbeid og andre oppgaver fra fylkestinget. VI ser frem til å utarbeide eierskapsmelding i Framsikt for neste valgperiode (2026-2030)

I eierstyringen skal vi følge opp at eierporteføljen vår bidrar til å styrke likestilling, inkludering og mangfold (LIM)-arbeidet i fylkeskommunen. Eierstyringsgruppen skal også påse at selskapene vi eier overholder alle nye krav til samfunns- og bærekraftsrapportering og rapportering av ikke-finansiell informasjon.

Løpende i fireårsperioden vil vi videre arbeide aktivt med de svært «vesentlige» selskapene. Vi vurderer også fortløpende eierskapet knyttet til de «vesentlige» og «mindre vesentlige» selskapene når det gjelder avvikling eller avhending av eierpost. I løpet av det siste året har vi arbeidet med uttreden fra et par av de mindre vesentlige selskapene. Dette er ikke enkle prosesser. Det er tidkrevende og krever svært god kommunikasjon og grundig saksgang. Vi fortsetter dette arbeidet løpende.

For mer detaljer rundt eierstyringen i Agder fylkeskommune, prinsipper for eierstyring i fylket og eierportefølje, se den vedtatte eierskapsmeldingen for valgperioden 2023-2027; Eierskapsmelding 2023-2027.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Innledning

Den sikkerhetspolitiske situasjonen, klimaendringer, digital sårbarhet og økende avhengigheter mellom samfunnsfunksjoner stiller større krav til samfunnets evne til å forebygge, håndtere og komme tilbake etter alvorlige hendelser. I Regionplan Agder 2030 er økt behov for beredskap og klimatilpasning løftet fram som en av de sentrale utfordringene for Agder. Samfunnssikkerhet og beredskap må derfor være en integrert del av fylkeskommunens virksomhet og regionale utviklingsrolle.

Agder fylkeskommune har ansvar for tjenester, infrastruktur og samfunnsfunksjoner som skal fungere også når samfunnet utsettes for alvorlige påkjenninger. I sikkerhetspolitisk krise og krig er utgangspunktet at fylkeskommunen så langt som mulig skal opprettholde sine ordinære oppgaver. God beredskap handler derfor både om å håndtere akutte hendelser og om å sikre kontinuitet og utholdenhet over tid.

Utvikling og nasjonale føringer

Ny nasjonal veiledning tydeliggjør fylkeskommunenes roller og ansvar i sikkerhetspolitisk krise og krig. Transport, kulturarv, tannhelse, videregående opplæring og regional planlegging er blant områdene som er særskilt løftet fram. Sammen med føringene i Regionplan Agder 2030 gir dette retning for videreutviklingen av fylkeskommunens arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap.

Fylkeskommunens ansvar for samfunnssikkerhet og beredskap følger av ulike roller og sektoransvar, blant annet som veieier, skoleeier og regional planmyndighet. Fylkeskommunen skal ha nødvendig beredskap for å kunne videreføre sine tjenester og ivareta sitt samfunnsoppdrag også ved alvorlige hendelser og kriser.

Utviklingen stiller samtidig større krav til samhandling med kommuner, Statsforvalteren, andre fylkeskommuner og øvrige beredskapsaktører. Totalberedskapskommisjonen har pekt på behovet for å tydeliggjøre fylkeskommunenes rolle i samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet.

Fylkeskommunens beredskapsarbeid

Fylkeskommunens egenberedskap skal styrkes for å sikre at kriseledelsen og kritiske funksjoner kan opprettholdes ved alvorlige hendelser. Arbeidet omfatter blant annet nødvendig egenforsyning, nødstrøm, kommunikasjonssystemer, informasjonssikkerhet og kontinuitetsplanlegging. Øvelser og økt bruk av digitale løsninger og data skal bidra til bedre situasjonsforståelse, beslutningsstøtte og krisehåndtering.

Fylkeskommunens ansatte representerer en viktig ressurs i samfunnets samlede beredskap. Ved alvorlige kriser og krig kan det bli nødvendig å mobilisere ansatte til andre oppgaver enn i den ordinære driften. Samtidig må fylkeskommunen ha oversikt over ansattes kompetanse og beredskapsforpliktelser, og planlegge for at deler av personellet kan bli mobilisert til tjeneste i andre deler av totalforsvaret.

Fylkesveinettet og kollektivtransporten er viktige både for å opprettholde samfunnskritiske funksjoner og for totalforsvaret. I sikkerhetspolitisk krise og krig må transportsystemet kunne understøtte blant annet forsyninger, evakuering, nød- og beredskapsinnsats, militær mobilitet og vertslandsstøtte. Arbeidet med sivil transportberedskap skal videreutvikles med vekt på framkommelighet, kritisk infrastruktur, transportbehov og fylkeskommunens rolle ved sikkerhetspolitisk krise og krig.

Samtidig styrkes beredskapen for kulturarven gjennom arbeid med risiko og sårbarhet, prioritering av særlig viktige kulturverdier og samarbeid med relevante beredskapsaktører. Arbeidet er også en del av Norges oppfølging av Haag-konvensjonen og annen protokoll om beskyttelse av kulturverdier i tilfelle væpnet konflikt. I kriser og krig kan kultur og kulturarv få fornyet betydning som uttrykk for identitet, tilhørighet og fellesskap. Dette understreker også betydningen av å beskytte kulturverdiene når samfunnet utsettes for alvorlige påkjenninger.

Fylkeskommunens tjenester må også kunne opprettholdes over tid under krevende forhold. Innen tannhelse skal beredskaps- og kontinuitetsarbeidet bidra til at nødvendig helsehjelp kan gis også når ordinær drift utfordres, blant annet ved bortfall av strøm, vann, kommunikasjon og digitale systemer. Tannhelsetjenesten i Agder utvikler beredskapsklinikker og beredskapslager for å sikre nødvendige tannhelsetjenester ved alvorlige hendelser, langvarige kriser og krig. Arbeidet tar utgangspunkt i de nye tannklinikkene i Lyngdal og Kristiansand, samt Grimstad tannklinikk.

Videregående opplæring skal ha beredskap for alvorlige hendelser og samtidig kunne opprettholde et forsvarlig opplæringstilbud så langt situasjonen tillater det. Skolene har også en viktig rolle i den demokratiske beredskapen gjennom å styrke elevenes demokratiforståelse, kildekritikk og evne til å møte desinformasjon og påvirkning. Dette krever oppdaterte planer, tydelige roller, øvelser og

oppmerksomhet på avhengigheter og kritiske ressurser. Alle virksomhetene har beredskapsplaner og det er opprettet vold- og trusselkontakter.

Som regional planmyndighet skal fylkeskommunen bidra til en samfunnsutvikling som tar hensyn til risiko, kritisk infrastruktur og samfunnsviktige funksjoner. Endringer i risiko- og trusselbildet og hensynet til totalforsvaret må inngå i kunnskapsgrunnlaget for regional planlegging og i samarbeidet med kommuner og statlige myndigheter. Samfunnssikkerhet og beredskap skal også følges opp som tema i revisjonen av Regionplan Agder 2030 med regional planstrategi i 2027–2028.

Samfunnets motstandskraft avhenger samtidig av mer enn fylkeskommunens lovpålagte oppgaver. Robuste næringer og verdikjeder, kompetanse, sterke lokalsamfunn, frivillighet, kultur, idrett og demokratiske møteplasser har betydning for samfunnets evne til å forebygge og håndtere kriser. Gjennom arbeidet med næringsutvikling og kompetanse kan fylkeskommunen bidra til å styrke næringslivets motstandsdyktighet og til å identifisere sårbarheter og avhengigheter i regionale næringer og verdikjeder. Sterke lokalsamfunn, inkluderende fellesskap og et aktivt sivilsamfunn er også en del av samfunnets motstandskraft. Frivillighet, kultur, idrett og demokratiske møteplasser bidrar til fellesskap og evne til å håndtere utfordringer både i normalsituasjoner og kriser. Fylkeskommunens regionale utviklingsrolle gir mulighet til å se disse ressursene i sammenheng og styrke samarbeidet mellom offentlige aktører, næringsliv, kunnskapsmiljøer og sivilsamfunn.

Mål for planperioden

Agder fylkeskommune er en aktiv deltaker i regionens beredskapsarbeid og er bevisst sin rolle i totalberedskapsforsvaret. I planperioden skal Agder fylkeskommune styrke den samlede beredskapen gjennom bedre oversikt over risiko og avhengigheter, tydeligere ansvar og roller, oppdaterte beredskaps- og kontinuitetsplaner, god krisekommunikasjon og mer systematisk øving. Målet er å opprettholde samfunnsviktige tjenester og bidra til et robust Agder gjennom hele krisespekteret – fra alvorlige hendelser i fredstid til sikkerhetspolitisk krise og krig.

Gjennom sin rolle som regional samfunnsutvikler skal fylkeskommunen bidra til å styrke den samlede beredskapen i Agder, i tett samarbeid med Statsforvalteren som regional samordningsmyndighet og øvrige beredskapsaktører. Arbeidet følges opp gjennom konkrete oppdrag innen fylkeskommunens ulike ansvarsområder i planperioden.

Oppdrag for samfunnssikkerhet og beredskap

Tabell med oppdrag inngår i fullversjonen av dokumentet:
https://pub.framsikt.net/2027/agder/bm-2027-agderfkhop27.

Satsingsområder

Regionplan Agder 2030 er et overordnet strategisk styringsdokument for utviklingen av hele Agder. Den ble først vedtatt i 2019, siden vedtatt i en revidert utgave som «Regionplan Agder 2030 med regional planstrategi 2024-2027» 22. oktober 2024.

Planen beskriver de viktigste utfordringene, og mulighetsbildet for et bærekraftig Agder i 2030. Utfordringsbildet er spisset til tre samfunnsfloker det er viktig for hele regionen å jobbe videre med. Regionplan Agder setter strategisk retning for veien videre for Agder mot 2030.

Formålet med planen

Formålet med Regionplan Agder 2030 er å utvikle Agder til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region i 2030 – et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår.

For å få til denne utviklingen har vi satt to premisser: Vi tar hele Agder i bruk, og vi tar vare på det vi har. Det betyr at utviklingen skal komme alle til gode. Våre felles ressurser er knappe og forbruket er for stort, så nå må vi i større grad ta vare på det vi har for å oppnå et bærekraftig samfunn.

Fem satsingsområder med hovedmål

Regionplan Agder 2030 har fem satsingsområder:

- Attraktivt og miljøvennlig Agder
- Bærekraftig verdiskaping
- Utdanning, kompetanse og deltagelse
- Mobilitet
- Kultur

I handlings- og økonomiplanen (HØP) presenteres satsingsområdene med hovedmål nærmere. Her inngår også indikatorer som viser om utviklingen på Agder går i riktig retning sett opp mot målene. De samme indikatorene inngår i fylkeskommunens årsrapport og kommenteres nærmere der.

I denne seksjonen av handlings- og økonomiplanen presenteres de fem satsingsområdene med tilhørende indikatorer og delmål. I tabellene er det også mulig å vise målene delt inn etter FNs bærekraftsmål. Planen kan leses som et digitalt dokument på https://pub.framsikt.net/plan/agder/plan-adea7ad6-551c-4048-b334-b414cbed2fd1-23379.

I fullversjonen av handlings- og økonomiplandokumentet inngår en omtale av de fem satsingsområdene i Regionplan Agder 2030 med tabeller som beskriver mål, delmål og indikatorer. Fullversjonen er tilgjengelig på: https://pub.framsikt.net/2027/agder/bm-2027-agderfkhop27.

Planer, strategier og regionalt samarbeid

#vårtagder - regional struktur for samhandling i Agder

#vårtagder er et samlende begrep for alle aktiviteter som innebærer regional samhandling på tvers av sektorer og fagområder, og som bidrar til å nå målene i Regionplan Agder 2030. Samhandlingen i #vårtagder har som mål å løfte landsdelen med regionalt perspektiv, samtidig som vi skal jobbe sammen for å styrke Agders posisjon nasjonalt.

I 2026 gjennomførte #vårtagder-sekretariatet en gjennomgang av #vårtagder, og skrev en rapport som ble behandlet av kommunedirektørutvalget i Agder (KDU Agder). Gjennomgangen viste et behov for videreutvikling av både visualisering av regional samhandlingsstruktur, nettverkene og merkevarebygging. I 2027 planlegges en rekke aktiviteter i #vårtagder, hvor blant annet følgende kan nevnes:

- Det vil igangsettes rutiner og tiltak knyttet til videreutvikling av #vårtagder, i henhold til de funn som fremkom av gjennomgangen. Herunder vil det i 2027 jobbes aktivt med merkevarebygging av #vårtagder og den nye illustrasjonen/modellen for den regionale samhandlingen. Det vil også jobbes aktivt med informasjonsflyt og koordinering opp mot nettverkene i #vårtagder.

- Forum for samfunnsutvikling 2027 vil gjennomføres 8. april. Tema for samlingen vil besluttes i KDU Agder i november.
- Det vil jobbes aktivt med å involvere aktører for å sikre en vellykket gjennomføring av #vårtagder-teltet under Arendalsuka 16.–20. august 2027.

Dialogmøter og samarbeids- og utviklingsavtaler

Agder fylkeskommune inngikk i perioden 2023-2025 fireårige samarbeids- og utviklingsavtaler med alle kommunene på Agder. Avtalene trekker frem noen prioriterte områder der partene skal gjøre en ekstra innsats og tilrettelegge for et målrettet og systematisk samarbeid i avtaleperioden – for å oppnå målene i Regionplan Agder 2030 og kommuneplanens samfunnsdel. Det er blitt gjennomført løpende administrative oppfølgingsmøter mellom kommunene og relevante rådgivere og ledere i fagavdelingene i fylkesadministrasjonen. Avtalene har også vært tema i dialogmøter mellom politisk ledelse i fylkeskommunen og hver enkelt kommune under fysiske besøk i 2024 og 2026.

15 av de 25 avtalene utløper i 2026. I den forbindelse vedtok fylkestinget i oktober at samarbeids- og utviklingsavtalene ikke videreføres. Samarbeidet vil fremover styrkes gjennom jevnlige dialogmøter mellom politisk og administrativ ledelse i fylkeskommunen og kommunene, med vekt på samarbeid og utvikling i den enkelte kommune og i fylket som helhet. Fylkesadministrasjonen vil utarbeide en struktur for disse dialogmøtene.

Rød tråd fra plan til rapportering

En sentral del av virksomhetsstyringen til Agder fylkeskommune er å omsette vedtatte regionale planer og strategidokumenter til handling. Handlings- og økonomiplandokumentet står sentralt som grunnlag for å prioritere hvilke initiativ og satsinger Agder fylkeskommune skal gjennomføre - enten alene eller sammen med andre aktører i Agder.

I hvilken grad vi lykkes med å nå målene og gjennomføre det vi ønsker vil bli rapportert gjennom fylkeskommunens tertialrapporter og årsrapport.

For å lykkes med å se sammenhengen fra overordnede planer, via handlings- og økonomiplanen og over i rapportering, er det viktig å etablere noen standarder for begrepsbruk. Her omtales noen av de mest sentrale:

HovedmålHovedmål er overordnede målsettinger av strategisk karakter for Agder eller Agder fylkeskommunes virksomhet. Hovedmål vil primært oppstå i Regionplan Agder 2030 eller følge av andre sentrale føringer.

DelmålGjennom delmål konkretiseres hovedmålene og gjøres relevante for de ulike tjenesteområdene. I handlings- og økonomiplandokumentet knyttes indikatorer mot delmål for å vurdere måloppnåelse eller om utviklingen går i ønsket retning.

Delmål skal primært oppstå i regionale planer eller strategidokumenter. Der relevante delmål fra planer eller strategidokumenter ikke er utarbeidet kan også delmål defineres på direktørområde, virksomhets- eller avdelingsnivå slik at de reflekterer mål- og utfordringsbildet.

StrategierStrategier beskriver hvordan organisasjonen skal jobbe for å nå ett eller flere hovedmål eller delmål. Strategier kan utarbeides på alle nivå i organisasjonen og kan også brukes som alternativ til et delmål dersom det man jobber mot er lite målbart.

Oppdrag, tiltak og investeringerOppdrag, tiltak og investeringer vil være konkrete handlinger som skal utføres for å oppfylle en strategi eller arbeide mot et mål. Et tiltak vil i handlings- og økonomiplanen være noe organisasjonen skal utføre som har en kostnadsside og følgelig må prioriteres som en del av budsjettarbeidet. Det samme vil gjelde en investering.

Et oppdrag vil være noe som planlegges gjennomført innenfor eksisterende økonomiske rammer.

Satsinger som inngår i klimabudsjettet vil både kunne være investeringer, tiltak og oppdrag. For alle elementer i klimabudsjettet blir det opprettet oppdrag slik at status kan følges fra klimabudsjettet via tertialrapporteringen og over i klimaregnskapet som legges frem som en del av årsberetningen.

Publisering av regionale planer, strategier og rapporter

På Agder fylkeskommunes nettsider er regionale planer, strategier og rapporter tilgjengelig:

https://agderfk.no/oversikt-over-planer-og-rapporter/

Regionplan Agder 2030

Regionplan Agder 2030 er et overordnet strategisk styringsdokument med mål for utviklingen av hele Agder, og er samtidig Agders regionale planstrategi som sier noe om hvilke regionale planer og strategier som bør utarbeides. Regionplan Agder 2030 kan leses som et digitalt dokument på https://pub.framsikt.net/plan/agder/plan-adea7ad6-551c-4048-b334-b414cbed2fd1-23379.

Regionplan Agder 2030 ble først vedtatt i 2019 og så vedtatt i en revidert utgave som «Regionplan Agder 2030 med regional planstrategi 2024-2027» 22. oktober 2024.

Planen beskriver de viktigste utfordringene, og mulighetsbildet for et bærekraftig Agder i 2030. Utfordringsbildet er spisset til tre samfunnsfloker det er viktig for hele regionen å jobbe videre med. Regionplan Agder setter strategisk retning for veien videre for Agder mot 2030.

Formålet med planen

Formålet med Regionplan Agder 2030 er å utvikle Agder til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region i 2030 – et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår.

For å få til denne utviklingen har vi satt to premisser: Vi tar hele Agder i bruk, og vi tar vare på det vi har. Det betyr at utviklingen skal komme alle til gode. Våre felles ressurser er knappe og forbruket er for stort, så nå må vi i større grad ta vare på det vi har for å oppnå et bærekraftig samfunn.

Fem satsingsområder med hovedmål

Regionplan Agder 2030 har fem satsingsområder:

- Attraktivt og miljøvennlig Agder
- Bærekraftig verdiskaping
- Utdanning, kompetanse og deltagelse
- Mobilitet
- Kultur

I handlings- og økonomiplanen (HØP) presenteres satsingsområdene med hovedmål nærmere. Her inngår også indikatorer som viser om utviklingen på Agder går i riktig retning sett opp mot målene.

I denne seksjonen av handlings- og økonomiplanen presenteres de fem satsingsområdene med tilhørende indikatorer og delmål. I tabellene er det også mulig å vise målene delt inn etter FNs bærekraftsmål.

Revisjon av Regionplan Agder 2030

Regionplan Agder 2030 skal revideres etter kommune- og fylkestingsvalget i 2027. Som Agders regionale planstrategi skal en ny Regionplan Agder etter loven vedtas senest ett år etter at det nye fylkestinget har konstituert seg.

I forkant av valget skal dagens regionplan evalueres, samtidig som kunnskapsgrunnlaget for den videre utviklingen av Agder oppdateres. Dette skal gi det nye fylkestinget et godt grunnlag for å vurdere utfordringer, muligheter og prioriteringer for regionen.

Etter valget setter det nye fylkestinget retning for Agder gjennom et forslag til ny plan. Forslaget sendes på høring til kommunene og en rekke andre relevante aktører i Agder. Deretter vedtar fylkestinget en ny Regionplan Agder senest i oktober 2028.

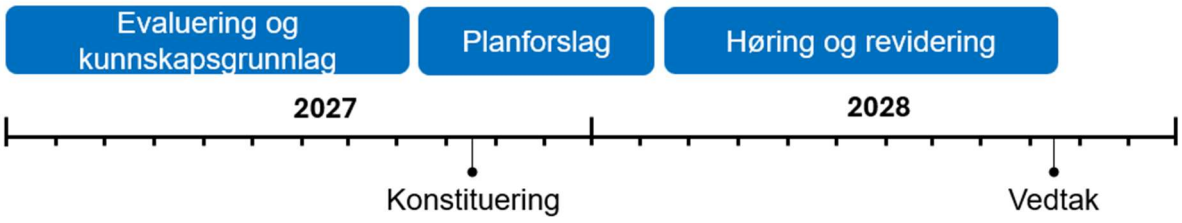

Vedtatte regionale planer og regionale strategier

Plannavn	Plantype	Dato vedtatt
Fylkesdelplan for Grenlandsbanen i Telemark og Aust-Agder fylker	Regional plan	25.01.1999
Fylkesdelplan for senterstruktur og lokalisering av handel og tjenester i Vest-Agder	Regional plan	30.04.2003
Regional areal- og transportplan for arendalsregionen	Regional plan	18.06.2019
Regional plan for senterstruktur og handel i Aust-Agder	Regional plan	20.10.2015
Regional plan for bolig, areal og transport i kristiansandsregionen (2023-2050)	Regional plan	20.06.2023
Regional plan for fysisk aktive liv i Agder 2024-2034	Regional plan	11.12.2024
Regional plan for innovasjon og bærekraftig verdiskaping Agder 2015 –2030	Regional plan	16.06.2015
Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold på Agder (2015–2027)	Regional plan	09.12.2014
Regional plan for mobilitet for Agder 2023 - 2033	Regional plan	20.06.2023
Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei	Regional plan	24.04.2012
Regional vannforvaltningsplan 2022-2027 Agder vannregion	Regional plan	13.12.2021
Regionplan Lister 2030	Regional plan	16.02.2021
Agders uthavner i verdensklasse- felles strategi for Aust og Vest Agder fylkeskommune 2016-2020	Strategidokument	26.04.2016
Energiplan for Agder	Strategidokument	11.12.2007
Frivillighetsstrategi for Agder 2022-2030	Strategidokument	25.10.2022
Kompetansestrategi Agder 2030	Strategidokument	19.06.2018
Kulturarv 2020 Strategi for kulturminnefeltet	Strategidokument	30.04.2014
Landbruksstrategi for Agder 2025-2027	Strategidokument	16.12.2025
Regionale mål for forvaltning av elg og hjort i Aust-Agder 2016-2019	Strategidokument	25.10.2016
Regionale mål for forvaltning av elg og hjort i Vest-Agder 2017-2020	Strategidokument	30.08.2017

Plannavn	Plantype	Dato vedtatt
Strategi for de historiske sørlandsbyene i Vest-Agder	Strategidokument	16.06.2015
Strategi for kraftforedlende industri på Agder	Strategidokument	25.10.2022
Strategi for kulturminner og kulturmiljøer i Aust-Agder Et godt varp 2014-2017	Strategidokument	25.02.2014
Strategisk handlingsplan for arkivsektoren i Vest-Agder 2012-2020	Strategidokument	20.06.2011
Strategisk handlingsplan for museumssektoren i Vest-Agder 2012-2020	Strategidokument	20.06.2011
Handlingsprogram (2023-2027) Regional plan for bolig, areal og transport i kristiansandsregionen.	Handlingsprogram	20.06.2023
Handlingsprogram 2027-2030 til Regionplan Lister 2030	Handlingsprogram	-
Handlingsprogram til Heiplanen 2024-2027	Handlingsprogram	12.12.2023
Handlingsprogram vannforvaltningsplanen 2022-2027	Handlingsprogram	-

Oppfølging av planer og strategidokumenter i handlings- og økonomiplan

Agder fylkeskommune har 12 vedtatte regionale planer og 13 regionale strategier og tilsvarende styringsdokumenter, pluss tre interne strategier for fylkeskommune som organisasjon. I tillegg er det fire regionale planer som er under utarbeidelse eller revidering, pluss fire regionale strategier, og én regional plan som venter på å bli avgjort av Kommunaldepartementet. Regionale planer og strategier blir utarbeidet i samarbeid med kommuner, statlige etater og en rekke andre aktører. Dette innebærer at planene og strategiene ikke bare er fylkeskommunens styringsdokumenter, men at oppfølgingen av dem er et felles ansvar for og et regionalt samarbeid mellom en rekke aktører.

Regionplan Agder 2030 med regional planstrategi 2024–2027

Alle planstrategiens 31 hovedmål er innarbeidet i handlings- og økonomiplanen (HØP).

Regionale planer

Regional plan for fysisk aktive liv i Agder 2024-2034

Planen og handlingsprogrammet ble vedtatt i 2024 og følges opp i samarbeid med eksterne aktører. Fylkeskommunen, med forankring i det regionale fagrådet for fysisk aktivitet, har definert fire hovedsatsinger som er gitt særskilt prioritet. Hver av disse hovedsatsingene omfatter en samling av flere tiltak, totalt 24 av de 69 tiltak i handlingsprogrammet. Ved å samle tiltakene i større satsinger skal man oppnå en mer helhetlig tilnærming, fremfor å spre innsatsen på mange mindre prosjekter. De fire satsingsområdene er "Agder undersøkelsen" (som måler befolkningens aktivitetsnivå og aktivitetstyper), helsefremmende skole og barnehage (styrke satsing på fysisk aktivitet), "kapasitetsprosjektet" (kartlegge bruken av anlegg for idrett og fysisk aktivitet for å se på muligheter for å effektivisere og øke bruksgraden) og friluftsliv.

Regional plan for bolig, areal og transport i kristiansandsregionen

Planen med tilhørende handlingsprogram ble vedtatt i 2023. De 24 tiltakene i handlingsprogrammet følges i hovedsak opp i tråd med gjeldende ansvarsfordeling. Planens oppfølging ses i tett sammenheng med den nye byvekstavtalen for kristiansandsregionen, som bygger på planens mål, strategier og retningslinjer. En betydelig del av planoppfølgingen skjer derfor gjennom byvekstavtalens tiltak, prosjekter og indikatorer. Det er viktig at arbeidet med byvekstavtalen aktivt bruker den regionale planen som et strategisk styringsgrunnlag.

Regional plan for mobilitet for Agder 2023 - 2033

Planen og handlingsprogrammet for perioden 2023-2025 ble vedtatt i 2023. Nytt handlingsprogram for perioden 2026-2029 ble vedtatt i juni 2025. Organisasjonen jobber systematisk med nå målet "Sammen gjør vi reisen enkel, trygg og grønn". Planen inneholder 23 steg som vi må ta fram mot 2033 for å nå målet, og hvilke sju steg vi bør ta først. Mobilitetsplanen gir føringer for hvordan vi skal investere på samferdselsområdet, og det er de to hovedprinsippene i planen som ligger til grunn: 1. Vi skal prioritere å ta vare på det vi har. 2. Vi skal prioritere barn og unge. Alle delmålene og strategiene/steg i planen er tatt inn i HØP'en.

Regional plan for vannforvaltning i vannregion Agder 2022- 2027

Gjeldende vannforvaltningsplanen med tiltaks- og handlingsprogram for perioden 2022-2027 revideres nå for perioden 2028-2033. Den reviderte planen sendes på høring fra 1. november 2026 til 30. april 2027, og det vil bli arrangert et høringsseminar vinter 2027. Etter høringen ferdigstilles planen og behandles i de berørte fylkene før den sendes til godkjenning hos Miljødirektoratet innen 1. januar 2028. Parallelt med revisjonsarbeidet vil det også arbeides med å følge opp målene og tiltakene i gjeldende vannforvaltningsplan.

Regionplan Lister 2030

Planen og handlingsprogrammet ble vedtatt 2021. Et nytt handlingsprogram for perioden 2027-2030 ble utarbeidet og vedtatt av fylkestinget i oktober 2026. I og med at handlingsprogrammet har samme tidshorisont som handlings- og økonomiplanen vil det være viktig å sikre en god sammenheng mellom disse to styringsdokumentene.

Regional areal- og transportplan for arendalsregionen

Planen ble vedtatt i 2019 og har ikke handlingsprogram. Det ble inngått en samarbeidsavtale som formaliserer arbeidet i areal- og transportsamarbeidet i 2025. Den regionale areal- og transportplanen (ATP) for arendalsregionen er styrende for samarbeidet. I 2026 vedtok styringsgruppa en tiltaksliste. Tiltakslista består av enkle tiltak innen kunnskapsheving og samarbeid, kampanjer og kommunikasjon og mindre fysiske tiltak. Sykkelbyarbeidet i Arendal og Grimstad er koblet tett til arbeidet med ATP-arendalsregionen.

Regional plan for innovasjon og bærekraftig verdiskaping Agder 2015 –2030

Planen ble vedtatt i 2015. Den har ikke et eget handlingsprogram lenger. Det jobbes fortløpende med å følge opp planens målsettinger iht. ansvarsfordelingen i nåværende organisasjon. Planen er under rullering og skal endres til å bli en regional strategi. Dette arbeidet vil pågå også i 2027, og må sees i sammenheng med ny regional plan for grønn industri og energi som også er under utarbeidelse.

Regional plan for senterstruktur og handel i Aust-Agder

Planen med handlingsprogrammet ble vedtatt i 2015. Siden den nye regionale planen for senterstruktur og handel i Agder, som ble vedtatt av fylkestinget i 2024, fremdeles venter på avgjørelsen fra Kommunal- og distriktsdepartementet, brukes denne planen fortsatt som grunnlag i veiledningen av kommunene og for uttalelser til kommunale planer.

Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold på Agder (2015–2027)

Planen ble vedtatt i 2014. Den har ikke et eget handlingsprogram lenger. Arbeidet med revisjonen av planen er i gang, og det legges opp til at den nye planen med handlingsprogram vedtas før sommeren 2027.

Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei

Planen ble vedtatt i 2012 og godkjent i departementet i 2013. Planen er under revidering, etter at det ble bevilget midler til dette fra Miljødirektoratet for å finansiere en toårig prosjektlederstilling for en enkel revisjon. Derfor vil ressursbruken i hovedsak være rettet mot arbeidet med revisjonen. Samtidig vil gjeldende plan følges opp gjennom det aktuelle handlingsprogrammet for perioden 2024-2027, blant annet gjennom de tilhørende tilskuddsordningene og å arrangere Heiplansamlinga.

Fylkesdelplan for senterstruktur og lokalisering av handel og tjenester i Vest-Agder

Planen ble vedtatt i 2003. Den har ingen handlingsprogram med konkrete tiltak for oppfølging. Siden den nye regionale planen for senterstruktur og handel i Agder, som ble vedtatt av fylkestinget i 2024, fremdeles venter på avgjørelsen fra Kommunal- og distriktsdepartementet, brukes denne planen fortsatt som grunnlag i veiledningen av kommunene og for uttalelser til kommunale planer.

Fylkesdelplan for Grenlandsbanen i Telemark og Aust-Agder fylker

Planen ble vedtatt i 2000 og oversendt til departementet i 2001. Det ble utarbeidet en konseptvalgutredning om en mulig kobling av Vestfoldbanen og Sørlandsbanen (Grenlandsbanen) i 2015/2016. Det er opp til statlige aktører om bygging av banen gjennomføres. Konseptvalgutredningen skulle behandles i Stortinget, men dette har fremdeles ikke skjedd, og prosjektet er heller ikke omtalt i Nasjonal transportplan. Det er opp til statlige aktører om bygging av banen gjennomføres. Planen er derfor ikke fulgt opp gjennom konkrete handlinger i HØP.

Regionale strategier

Landbruksstrategi for Agder 2025-2027

Strategien ble vedtatt i 2025. Tiltak, strategier og satsinger i strategien følges opp av det regionale partnerskap landbruk.

Frivillighetsstrategi for Agder 2022-2030

Strategien ble vedtatt i 2022 og har et eget handlingsprogram som følges opp, og som revideres høsten 2026 for perioden 2027-30. Det skal fortsatt legges til rette for utvikling og styrking av lokal frivillighetspolitikk i kommunene, og med tilskudd for å styrke frivillig sektor og for å støtte frivillig aktivitet og deltagelse.

Strategi for kraftforedlende industri på Agder

Strategien ble vedtatt i 2022. Det ble vurdert at strategien er et godt utgangspunkt, men ikke et tilstrekkelig styringsverktøy for kommunene når de ønsker å etablere grønne næringer som både avveier hensynet til energi, natur og samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Den skal derfor erstattes av ny regional plan for grønn industri og energi som er under utarbeidelse. Strategien er ikke utarbeidet eller overført til Framsikt, men ligger til grunn for virksomheten innenfor direktørområde for næring, plan og kultur.

Kompetansestrategi Agder 2030

Strategien ble vedtatt i 2018 ble revidert i 2026. Ny regional kompetansestrategi for Agder 2030 vedtas av fylkestinget i desember 2026. Det pågår kartleggingsarbeid knyttet til gjenopprettelse av kompetanseforum i Agder. Kompetanseforum skal operasjonalisere tiltakene i regional kompetansestrategi for Agder og skal bidra til å skape felles situasjonsforståelse og sette retning.

Agders uthavner i verdensklasse- felles strategi for Aust og Vest Agder fylkeskommune 2016-2020

Strategien ble vedtatt i 2016. Den skal erstattes av ny strategi for kulturarv 2030 som er under utarbeidelse. Strategien er ikke utarbeidet eller overført til Framsikt, men ligger til grunn for virksomheten innenfor direktørområde for næring, plan og kultur.

Regionale mål for forvaltning av elg og hjort i Aust-Agder 2016-2019

Måldokumentet ble vedtatt i 2016 og er udatert. Det skal utarbeides en ny strategi for høstbart vilt og høstbar innlandsfisk som skal erstatte de regionale målene når den er vedtatt. Dokumentet er ikke utarbeidet eller overført til Framsikt, men ligger til grunn for virksomheten innenfor direktørområde for næring, plan og kultur.

Regionale mål for forvaltning av elg og hjort i Vest-Agder 2017-2020

Måldokumentet ble vedtatt i 2016 og er udatert. Det skal utarbeides en ny strategi for høstbart vilt og høstbar innlandsfisk som skal erstatte de regionale målene når den er vedtatt. Dokumentet er ikke utarbeidet eller overført til Framsikt, men ligger til grunn for virksomheten innenfor direktørområde for næring, plan og kultur.

Strategi for de historiske sørlandsbyene i Vest-Agder

Strategien ble vedtatt i 2015. Den skal erstattes av ny strategi for kulturarv 2030 som er under utarbeidelse. Strategien er ikke utarbeidet eller overført til Framsikt, men ligger til grunn for virksomheten innenfor direktørområde for næring, plan og kultur.

Kulturarv 2020 - strategi for kulturminnefeltet

Strategien ble vedtatt i 2014. Den skal erstattes av ny strategi for kulturarv 2030 som er under utarbeidelse. Strategien er ikke utarbeidet eller overført til Framsikt, men ligger til grunn for virksomheten innenfor direktørområde for næring, plan og kultur.

Strategi for kulturminner og kulturmiljøer i Aust-Agder 2014-2017

Strategien ble vedtatt i 2014. Den skal erstattes av ny strategi for kulturarv 2030 som er under utarbeidelse. Strategien er ikke utarbeidet eller overført til Framsikt, men ligger til grunn for virksomheten innenfor direktørområde for næring, plan og kultur.

Strategisk handlingsplan for arkivsektoren i Vest-Agder 2012-2020

Handlingsplanen ble vedtatt i 2011. Det ble jobbet med å evaluere og vurdere endringer i arkiv- og museumsstrukturen i Agder. Handlingsplanen skal erstattes av ny strategi for kulturarv 2030 som er under utarbeidelse. Den er ikke utarbeidet eller overført til Framsikt, men ligger til grunn for virksomheten innenfor direktørområde for næring, plan og kultur.

Strategisk handlingsplan for museumssektoren i Vest-Agder 2012-2020

Handlingsplanen ble vedtatt i 2011. Det ble jobbet med å evaluere og vurdere endringer i arkiv- og museumsstrukturen i Agder. Handlingsplanen skal erstattes av ny strategi for kulturarv 2030 som er under utarbeidelse. Den er ikke utarbeidet eller overført til Framsikt, men ligger til grunn for virksomheten innenfor direktørområde for næring, plan og kultur.

Energiplan for Agder

Strategien ble vedtatt i 2007, og er utdatert. Den skal erstattes av ny regional plan for grønn industri og energi som er under utarbeidelse. Strategien er ikke utarbeidet eller overført til Framsikt, men ligger til grunn for virksomheten innenfor direktørområde for næring, plan og kultur.

Strategidokumenter for Agder fylkeskommune som organisasjon

Følgende strategidokumenter for Agder fylkeskommune som organisasjon er også utarbeidet i Framsikt med mulighet for knytting mot HØP:

- Anskaffelsesstrategi for Agder fylkeskommune
- Overordnet eiendomsstrategi
- Tannhelsestrategi 2025-2028

Gjennomføring av regional planstrategi

I tabellen oppsummeres planoppgaver vedtatt gjennom regional planstrategi. I Agder fylkeskommunes årsrapport omtales fremdrift i arbeidet med å følge opp planstrategien.

Regional planstrategi

Planoppgave	Plantype	Plannavn	Framdriftsstatus	Type endring
Regional plan for grønn industri og energi	Regional plan	Regional plan for grønn industri og energi	Under arbeid	Ny
Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold	Regional plan	Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold 2027-2040	Under arbeid	Rullering
Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei	Regional plan	Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal (Heiplanen) - revisjon	Under arbeid	Rullering
Regional plan for vannforvaltning i vannregion Agder 2028–2033	Regional plan	Regional plan for vannforvaltning i vannregion Agder 2028–2033	Under arbeid	Rullering
Regional plan for innovasjon og bærekraftig verdiskaping 2030 (VINN Agder)	Strategidokument	Regional strategi for innovasjon og bærekraftig verdiskaping (VINN)	Under arbeid	Rullering
Regional strategi for kulturarv 2030	Strategidokument	Regional strategi for kulturarv 2030	Under arbeid	Ny
Strategi for høstbart vilt og høstbar innlandsfisk	Strategidokument	Strategi for forvaltning av høstbart vilt og innlandsfisk	Under arbeid	Under utarbeidelse
Handlingsprogram for levekår	Handlingsprogram	Handlingsprogram for levekår	Under arbeid	Ny

Direktørområdene

Organisasjon og tannhelse

Innledning og beskrivelse av dagens virksomhet

Vi bygger én fylkeskommune som løfter landsdelen. Formålet er å sikre gode organisatoriske rammer for våre ledere og medarbeidere, levere gode støttetjenester og bidra med fag- og spisskompetanse inn i tverrfaglig tjenesteutvikling, satsinger og prosjekter.

Organisasjon og tannhelse skal blant annet:

- bidra til at Agder fylkeskommune er en fremtidsrettet organisasjon som gir ansatte rom for mestring og utvikling, til det beste for regionen
- utvikle en lærings-, forbedrings- og innovasjonskultur for å sette organisasjonen i stand til å utøve styring, ledelse, kommunikasjon og god forvaltningskultur
- være en drivkraft i å skape og ta i bruk mangfold og samarbeid på tvers av tradisjonelle fagområder, arbeidsformer og samfunnsaktører
- være en pådriver for at digital tjenesteutvikling gir en enklere hverdag for våre innbyggere, næringsliv og frivillig sektor gjennom bedre og mer likeverdige tjenester, mer effektiv ressursbruk, datadrevet arbeid og legge til rette for produktivitetsøkning. Dette vil skje i tett samarbeid med Novari IKS, IKT Agder IKS, Digitaliseringsdirektoratet, Tet digital AS og KS digital AS.
- synliggjøre fylkeskommunens tjenester og prosesser for relevante målgrupper.
- gjennom #vårtagder jobbe for økt regional gjennomføring og styrking av nasjonal posisjon.

Avdeling for HR

Avdelingen skal gjennom innovativ og strategisk organisasjonsutvikling utvikle ledere, medarbeidere og samarbeidspartnere i ønsket retning. Avdelingen har ansvar for å utvikle organisasjonen i tråd med kunnskapsbasert HR. Målet for avdelingen er å legge til rette for utøvelse av mestringsorientert ledelse slik at ansatte opplever mening, mestring og utvikling. Slik samarbeider vi om å løfte regionen.

Avdeling for kommunikasjon

Avdelingen har ansvar for å synliggjøre Agder fylkeskommune gjennom en enhetlig og helhetlig kommunikasjon. Kommunikasjonen skal sette brukeren i sentrum og legge til rette for en åpen og opplyst samfunnsdebatt. Avdelingens oppgaver knytter seg til eksternkommunikasjon, internkommunikasjon, krisekommunikasjon, visuell kommunikasjon, mediekontakt, digital selvbetjening, klart språk, universell utforming av nettsteder og informasjonsmateriell.

Avdeling for jus og sikkerhet

Avdelingen skal skape trygghet for at organisasjonen er på rett side av lovverk og annet rammeverk, i tett samarbeid med avdeling for virksomhetsstyring. Avdelingen skal bidra til at fylkeskommunen har tilgang på juridisk kompetanse, samt bidra til en sikrest mulig elektronisk og manuell behandling av Agder fylkeskommunes data. Samfunnssikkerhet og beredskap inngår i avdelingen.
Det er igangsatt en tjenestegjennomgang av juridiske tjenester. Gjennomgangen kan få organisatoriske konsekvenser. Dette vil det rapporteres om i årsmelding eller i 1. tertial.

Avdeling for samhandling og politisk sekretariat

Avdelingen består av seksjonene tjenestetorg fylkeshuset i Agder, tjenestetorg administrasjonsbygget Fløyheia og kantine og renhold.

Avdelingen har ansvar for politisk sekretariat. Sekretariatet har ansvaret for å administrere det politiske systemet i fylkeskommunen. Målsettingen er å legge til rette for en god og åpen politisk styring og demokratiske prosesser i fylkeskommunen. Dette innebærer blant annet å sørge for at de formelle strukturene fungerer, og at det legges til rette for aktive politiske prosesser og god koordinering av saksgangen.

Avdeling har også ansvaret for ombudene i Agder fylkeskommune. Ombudene omfatter oppvekstombud, NAV-ombud, fylkeseldreombud og personvernombud. Fylkeseldreombudsordningen ble etablert i 2024. I tillegg har avdelingen ansvar for tillitsvalgte med frikjøp.

Samhandlingsteamet er del av avdelingen. Teamet har ansvar for #vårtagder, dialogmøter med kommunene og bidrar inn i den regionale samhandlingsstrukturen.

Tannhelsetjenesten i Agder - Vi bygger én fremtidsrettet og likeverdig tannhelsetjeneste for alle i Agder

Den offentlige tannhelsetjenestens samfunnsoppdrag er å fremme tannhelsen i befolkningen, organisere forebyggende tiltak og gi et regelmessig og oppsøkende tannhelsetilbud til prioriterte grupper pasienter.

Agder fylkeskommune har ansvar for den offentlige tannhelsetjenesten i fylket og skal sørge for at tannhelsetjenester, inkludert spesialisttjenester, er tilgjengelige for innbyggerne i rimelig grad. Den offentlige tannhelsetjenestens samfunnsoppdrag er å fremme god tannhelse i befolkningen gjennom forebyggende arbeid og et regelmessig og oppsøkende tilbud til prioriterte pasientgrupper.

Behovet for tannhelsetjenester er i endring som følge av demografisk utvikling, endrede behandlingsbehov og økte krav til kompetanse. Samtidig er konkurransen om kvalifisert arbeidskraft stor. For å møte fremtidens behov arbeider Tannhelsetjenesten i Agder målrettet med å utvikle robuste fagmiljøer, styrke kompetansen og sikre effektive og likeverdige tjenester i hele fylket.

Iverksetting av fylkestingets vedtak om helhetlig omstilling og effektivisering av tannhelsetjenesten fra oktober 2025 er i rute. Arbeidet med å etablere en klinikkstruktur med tretten tannklinikker i Agder pågår i tråd med vedtaket.

Flere av de vedtatte innsatsområdene er under gjennomføring. Dette omfatter blant annet videreutvikling av offentlig-privat kapasitetssamarbeid for å sikre tjenestetilbudet til prioriterte pasientgrupper, styrking av digitale løsninger gjennom DigiDOT-prosjektet og oppfølging av vedtatte endringer i tjenestetilbud og klinikkstruktur.

Samfunnssikkerhet, beredskap og kontinuitet får samtidig økt betydning for tannhelsetjenesten. Det arbeides derfor med å styrke tjenestens evne til å opprettholde nødvendige tannhelsetjenester ved kriser som for eksempel alvorlige hendelser, langvarige samfunnsforstyrrelser, bortfall av kritisk infrastruktur, forsyningssvikt og sikkerhetspolitisk krise eller krig. Arbeidet omfatter blant annet utvikling av beredskapsklinikker, forsyningssikkerhet, kritiske avhengigheter og samhandling med øvrige beredskaps- og helseaktører.

Gjennom omstillings- og utviklingsarbeidet skal Tannhelsetjenesten i Agder sikre bærekraftig drift, god ressursutnyttelse og en robust tjeneste som kan ivareta sitt samfunnsoppdrag både i normalsituasjoner og ved kriser, og fortsatt levere tilgjengelige, trygge og likeverdige tannhelsetjenester til innbyggerne i hele Agder.

Medarbeidere

	2026	2027	Endring
Organisasjon og tannhelse (fylkesdirektør)	1	1	0
HR	13	13	0
Jus og sikkerhet	21	10	-11
Kommunikasjon	10	10	0
Samhandling og politisk sekretariat	38	39	1
Sum Organisasjon	**83**	**73**	**-10**
Tannhelse administrasjon	5	8	3
Tannhelse	202	202	0
Sum Tannhelse	**207**	**210**	**3**

Etter omstilling og nedbemanning gjennom 2025 og 2026 planlegger området med en stabil utvikling i bemanning for 2027. Endringen fra 2026 gjelder omorganisering hvor 11 årsverk fra 1. august 2026 ble flyttet fra avdeling for jus og sikkerhet. Ti årsverk gikk til område virksomhetsstyring og eiendom avdeling porteføljestyring, og ett årsverk til samhandling og politisk sekretariat.

Det pågår en vurdering av organisering av juridiske tjenester som vil kunne påvirke innbyrdes fordeling av antall ansatte i direktørområdet.

Tannhelsetjenesten øker med tre hjemler. Det gjelder to serviceteknikere, og en stilling vedrørende oppfølging av OPS.

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Organisasjon og tannhelse	0	9 121	2 807	107	-1 593	-3 293
HR	0	62 122	64 471	64 471	64 471	64 471
Jus og sikkerhet	0	28 002	16 522	16 522	16 522	16 522
Kommunikasjon	0	14 508	15 920	15 020	15 020	15 020
Samhandling og politisk sekretariat	0	89 397	93 142	90 992	93 142	90 992
Tannhelsetjenesten i Agder	0	208 651	224 016	235 016	235 016	235 016
Sum	**0**	**411 801**	**416 878**	**422 128**	**422 578**	**418 728**

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Opprinnelig budsjett	**411 801**	**411 801**	**411 801**	**411 801**
Sum Tekniske justeringer	**-8 250**	**-5 750**	**-5 750**	**-5 750**
Sum Vedtak forrige periode	**-2 400**	**-5 000**	**-3 400**	**-5 000**
Sum Budsjettendring i år	**-7 000**	**-7 000**	**-7 000**	**-7 000**
Sum Lønns- og prisvekst	**15 777**	**15 777**	**15 777**	**15 777**
Konsekvensjusteringer	**-1 873**	**-1 973**	**-373**	**-1 973**
Konsekvensjustert ramme	**409 928**	**409 828**	**411 428**	**409 828**
Innsparingstiltak				
Omstilling 2028- 2030	0	-1 700	-3 400	-5 100
Sum Innsparingstiltak	**0**	**-1 700**	**-3 400**	**-5 100**
Nye tiltak				
Nettsider, ny teknisk løsning, sammen med andre fylkeskommuner, engangsbeløp	900	0	0	0
OPS - Tannhelsetjenesten, Pilot 1,2,3	2 500	11 000	11 000	11 000
Stortingsvalg og fylkestingsvalg	550	0	550	0
Økning i DigiDot prosjektkost, og lisenskost.	3 000	3 000	3 000	3 000
Sum Nye tiltak	**6 950**	**14 000**	**14 550**	**14 000**
Nye tiltak og realendringer	**6 950**	**12 300**	**11 150**	**8 900**
Ramme 2027-2030	**416 878**	**422 128**	**422 578**	**418 728**

Sammendrag budsjett

Budsjett 2027 for organisasjon og tannhelse er på kr 417 mill. kroner, som er en økning på 5 mill. krone fra 2026. Budsjettet til tannhelsetjenesten utgjør 224 mill. kroner.

For tannhelse er budsjettet øket med 8 mill. kroner knyttet til økte rabatter, offentlig privat samarbeid (OPS) og utvikling av programvaren DigiDOT.

For organisasjon er det flere endringer. Omorganiseringer og sentralisering av kostnader reduserer budsjettet med 23 mill. kroner. 10 stillinger knyttet til dokumentasjonsforvaltning, energibudsjett og IKT systemkostnader ble flyttet til område virksomhetsstyring og eiendom. I tillegg er det følgende endringer i budsjettet:

- lønns- og prisvekst er på 15,8 mill. kroner, hvor 8,4 mill. kroner gjelder tannhelsetjenesten
- budsjett for strøm, IKT system og
- avdeling for kommunikasjon har fått en ettårig økning på 0,9 mill. kroner til ny teknisk løsning av nettsider
- valgåret 2027 budsjetteres med 2,2 mill. kroner

Kontrollutvalgets budsjett foreslås økt med 0,204 mill. kroner i tråd med Agder kontrollutvalg budsjettinnspill på 5,382 mill. kroner, ref. vedtak i deres sak 32/26. Fylkeseldrerådet, råd for personer med funksjonsnedsettelse, råd for likestilling, inkludering og mangfold (LIM-rådet) og ungdommens fylkesting/ungdommens fylkesutvalg er flyttet fra område næring og inkludering til område politisk ledelse, råd og utvalg.

Politisk ledelse, råd og utvalg	2026	2027	Endring
Fylkestinget	20 058	20 799	741
Fylkesutvalget m/administrasjonsutvalget	2 000	2 033	33
Hovedutvalg for utdanning og folkehelse	900	729	-171
Hovedutvalg for samferdsel og mobilitet	900	729	-171
Hovedutvalg for næring, kultur og miljø	900	729	-171
Partistøtte	4 300	4 707	407
Valg	0	2 150	2 150
Kontrollutvalget	5 178	5 382	204
Sum politisk ledelse	**34 236**	**37 258**	**3 022**
Fylkeseldrerådet	427	445	18
Råd for personer med funksjonsnedsettelse	523	544	21
Råd for likestilling, inkludering og mangfold (LIM-rådet)	425	443	18
Ungdommens fylkesting/ungdommens fylkesutvalg	767	799	32
Sum råd og utvalg	**2 142**	**2 231**	**89**
Omorganisering	-700	-244	456
Sum politisk ledelse, råd og utvalg	**35 678**	**39 245**	**3 567**

Aktivitetsnøkkeltall

Organisasjon

Indikatornavn	Resultat 2023	Resultat 2024	Resultat 2025
Antall årsverk i Agder fylkeskommune	0	0	0
Sykefravær i Agder fylkeskommunes organisasjon	0,0 %	6,0 %	5,2 %

Samhandling

Indikatornavn	Resultat 2023	Resultat 2024	Resultat 2025
Gjennomførte arrangementer i #vårtagder-teltet i Arendalsuka	0	0	33

Tannhelse

Indikatornavn	Resultat 2023	Resultat 2024	Resultat 2025
Andel 12 åringer undersøkt/behandlet de to siste årene i tannhelsetjenesten	90,0	89,0	95,3
Andel 18 åringer undersøkt/behandlet de to siste årene i tannhelsetjenesten	89,2	92,4	98,4
Andel prioriterte personer undersøkt/behandlet i tannhelsetjenesten	49,2 %	48,0 %	43,6 %

Indikatornavn	Resultat 2023	Resultat 2024	Resultat 2025
Andel uten karies (null hull) - 12 åringer	57,8	55,1	57,6
Andel uten karies (null hull) - 18 åringer	28,6	26,7	28,5
Antall tannklinikker	0	26	22
Antall undersøkt/behandlet i tannhelsetjenesten	53 888	52 079	52 079

KOSTRA-analyse

Prioritet	Agder 2023	Agder 2024	Agder 2025	Landet uten Oslo
Netto driftsutgift 660 Tannhelsetjeneste - Fellesfunksjoner per innbygger (B) *) **)	153	175	193	175
Netto driftsutgift 665 Tannhelsetjeneste - Pasientbehandling per innbygger (B) *) **)	464	410	444	515
Netto driftsutgift Tannhelsetjenesten pr.innb (B) *) **)	617	586	636	689

**) Inflasjonsjustert med deflator*
***) Justert for utgiftsbehov*

Ressursbruken innen tannhelse har økt noe de siste årene, men ligger fortsatt lavere enn landsgjennomsnittet. Økningen skyldes i hovedsak høyere utgifter til fellesfunksjoner, mens kostnadene til pasientbehandling fortsatt ligger lavere enn i resten av landet.

Utviklingen må ses i sammenheng med den omfattende omstillingsprosessen som har preget tannhelsetjenesten i 2025. Det er vedtatt ny tannhelsestrategi og ny klinikkstruktur med mål om å redusere antall klinikker og skape en mer bærekraftig organisering av tjenesten. Samtidig har fylket fått flere prioriterte pasientgrupper, økende behandlingsbehov og utfordringer med rekruttering av tannhelsepersonell som legger press på tjenesten. Sårbar bemanning ved enkelte klinikker og behov for investeringer i bygg og utstyr understreker behovet for en mer robust organisering.

Arbeidet med ny klinikkstruktur og videreutvikling av tjenesten henger sammen med behovet for å sikre et bærekraftig og framtidsrettet tjenestetilbud. Ressursutviklingen de siste årene viser en gradvis tilpasning til dette utfordringsbildet.

Måltabell, strategier og oppdrag

Tabeller med mål, strategier og oppdrag inngår i fullversjonen av dokumentet: https://pub.framsikt.net/2027/agder/bm-2027-agderfkhop27.

Om målene

Direktørområdet organisasjon og tannhelse har en sentral rolle i å støtte opp under målene i Regionplan Agder 2030. Siden direktørområdet ikke kan bidra til alle mål i regionplanen, er det etablert et særskilt mål som kobler arbeidet i stabsfunksjonene til den overordnede samfunnsutviklingen: Vi bygger én fylkeskommune som løfter landsdelen.

En del av indikatorene på direktøromårdet er nye, blant annet flere indikatorere for tannhelsetjenesten. Det betyr at det ikke finnes tall fra tidligere år.

Utfordringer i planperioden

Agder fylkeskommune har siden fylkestingets vedtak i desember 2024 arbeidet med en helhetlig omstilling og effektivisering av organisasjonen, organisert i fem innsatsområder som inkluderer alle sektorene. Omstillingsarbeidet vil fortsette i 2027.

Samfunnssikkerhet og beredskap vil, sammen med demografiutviklingen, data og teknologi, være en sentral driver for omstilling i tiden framover. For direktørområdet vil dette særlig påvirke arbeidet med

- **demokratisk beredskap:** Styrke tilliten til offentlig sektor og motstandskraften mot påvirkning, desinformasjon og ekkokamre.
- **kultur og orden i eget hus:** forsterket internkontroll, økt sikkerhetskultur, organisasjonskultur og etikk i tråd med organisasjonspolitikken.
- **inkludering og innenforskap:** Flere i arbeid, god medvirkning og et mer likestilt og inkluderende arbeidsliv.
- **datadrevet tjenesteproduksjon:** Øke nytten av felles offentlige data, og balansere tilgjengeliggjøring med nødvendig beskyttelse. Samfunnsnytten ligger særlig i bedre og helhetlige sammenhengende tjenester og verdikjeder på tvers av offentlig sektor.

Nedenfor beskrives utvalgte innsatsområder for å håndtere utforingen i planperioden.

Organisasjons- og livsfasepolitikk

Agder fylkeskommunes mål er å være en attraktiv arbeidsgiver som tar hensyn til ulike livsfaser og livshendelser i medarbeidernes liv. På denne måten utvikler vi en helsefremmende og tilpasningsdyktig organisasjon og robuste medarbeidere med høy grad av mestringstro og selvfølelse. Vi skal inkludere medarbeidere i alle livsfaser, fremme helse og forebygge sykefravær, hindre frafall fra arbeidslivet og sikre nødvendig kompetanse.

Et helsefremmende, rettferdig arbeidsliv krever at vi endrer strukturene slik at flere kan delta. I tillegg vil enkelte ansatte også ha behov for individuell tilrettelegging. En livsfaseorientert arbeidsgiverpolitikk innebærer at ansatte også kan få tilrettelegging av arbeidssituasjonen basert på individuelle behov i ulike livsfaser og livshendelser knyttet til helse eller sosiale forhold.

Agder fylkeskommune har en helhetlig tilnærming til arbeidstakerens liv, hvor vi anerkjenner “24-timers mennesket”. Ansatte har behov og forpliktelser både på jobb og i privatlivet. Dette innebærer at vi ser på medarbeideren som et helt menneske med ulike roller og ansvar som strekker seg utover arbeidsdagen. Vi har flere verktøy til rådighet i dette arbeidet, bl.a. våre sykefraværsrutiner, retningslinjer for permisjon, retningslinjer for fleksible arbeidsformer, HMS-opplæring mm.

Oppdaterte etiske retningslinjer vil være et sentralt element i arbeidet med kulturbygging, lederskapet og medarbeiderskapet.

Kompetanseutvikling og opplæring

I Agder fylkeskommune satser vi på livslang læring for å utvikle den enkelte medarbeider og for å styrke organisasjonen som helhet. Gjennom målrettet opplæring og kompetanseutvikling skal medarbeidere og ledere få kunnskapen og ferdighetene som trengs for å møte dagens og framtidens behov.

I tråd med oppdraget om forsterket internkontroll, skal vi i 2027 utarbeide en felles kompetansestrategi som gir retning for arbeidet. Det skal det utvikles kompetanseplaner og tilhørende opplæringspakker, hvor opplæringen blir tilpasset oppgavene og ansvaret den enkelte har. Vi vil ta KS Kunnskap aktivt i bruk for å gjøre relevante kurs og læringsressurser tilgjengelige for ansatte.

I tillegg vil blant annet styrke kompetansen innen informasjonsbehandling og IKT-systemforvaltning. Målet er å bidra til tydelig rolleforståelse, trygg oppgaveløsning og god etterlevelse av regelverk og interne rutiner.

Flere i arbeid - Agder fylkeskommune som arbeidsgiver

Flere i arbeid er Agders felles satsing for at flere unge skal fullføre opplæringsløpet og komme i varig jobb – og for at regionens virksomheter skal få tilgang på kompetansen de trenger. Flere i arbeid er navnet, og det er målet. Det er ikke et avgrenset prosjekt eller en ny organisasjon, men en felles måte å samle kreftene på. Å øke innenforskapet krever at vi bryter ned skillelinjene mellom sektorer og at vi samarbeider på tvers.

Som fylkeskommune har vi en nøkkelrolle i denne satsingen, både som demokratisk arena, som tjenestetilbyder, som samfunnsutvikler og som arbeidsgiver. Som arbeidsgiver er vi en av landsdelens største arbeidsplasser. Gjennom rekruttering, kompetanseutvikling og arbeidsgiverpolitikk kan vi bidra til at flere får mulighet til å delta i arbeidslivet. Vi skal gå foran som en inkluderende arbeidsgiver og bruke egen organisasjon som arena for læring, kvalifisering og arbeidsinkludering.

Designe nasjonalt, utvikle sammen

De 357 kommunene og 15 fylkeskommunene i Norge skal sammen sikre gode og likeverdige tjenester til innbyggerne. Regjeringens nasjonale digitaliseringsstrategi har som mål å «skape et tryggere og mer rettferdig Norge med muligheter over hele landet». For å lykkes med dette må digitale tjenester utvikles med innbyggeren i sentrum, gjennom tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid og lederskap.

Offentlig sektor blir stadig mer digital og datadrevet. Økende krav til effektivitet og høyere forventninger fra innbyggerne forsterker behovet for felles digital tjenesteutvikling. I Agder fylkeskommune er brukerperspektivet et grunnleggende prinsipp – det er organisering, ikke organisasjon, som setter innbyggeren i sentrum.

Agder fylkeskommune har sentrale roller i flere nasjonale samarbeid om digital tjenesteutvikling, i tett partnerskap med blant andre Novari IKS, KS Digital AS, Sikt, NDLA, EnTur AS og Tet Digital AS.

Eksempler på pågående initiativ:

- Den offentlige tannhelsetjenesten utvikler en datadrevet løsning som gir kunnskaps- og behovsbasert oppfølging og digital samhandling med helseaktører.
- Visma InSchool og VIGO gir 600 000 brukere ved 430 videregående skoler felles digitale tjenester, og videreutvikles for fremtidens skoleadministrasjon.
- Byvekstavtalen for Kristiansandsregionen fremmer nullvekst, grønn mobilitet og sømløse reiser gjennom digitale løsninger for kollektivtrafikk og delingstjenester.

- Ny nasjonal tilskuddsplattform skal samle forvaltningen av tilskuddsordninger fra stat, fylkeskommuner og kommuner i én felles digital løsning – enklere for både søkere og forvaltere.
- Sømløs mobilitet og samordnet mobilitet blir sentralt i NTP 2029–2040, og staten og stat og fylkeskommuner samarbeide om digital infrastruktur, dataforvaltning og digitale tjenester i jernbane- og kollektivsektoren. Målet er blant annet mer sømløs mobilitet for de reisende og mer effektiv utvikling, drift og forvaltning av digitale tjenester.
- I tillegg samarbeider fylkeskommunen om løsninger innen publiseringsløsning, bibliotek, fylkesvei, fengselsopplæring (Utvei) og akvakultur.

Disse samarbeidene støtter målet i den nasjonale digitaliseringsstrategien: å gi innbyggerne en enklere og tryggere hverdag, styrke næringslivet og forbedre offentlig sektor – og bidra til at Norge blir verdens mest digitaliserte land innen 2030.

Informasjonssikkerhet og personvern

Informasjonssikkerhet og personvern er viktige forutsetninger for at Agder fylkeskommune skal kunne levere trygge og pålitelige tjenester. Trusselbildet er i endring, med økt risiko for cyberangrep, svindel og uønskede hendelser knyttet til behandling av personopplysninger. Samtidig kommer det nye krav til sikkerhet, personvern og bruk av kunstig intelligens.

Fylkeskommunen behandler store mengder informasjon om blant annet elever, ansatte og innbyggere. Det er derfor nødvendig å videreutvikle arbeidet med informasjonssikkerhet og personvern for å redusere risiko, oppfylle lovkrav og sikre tilliten til våre tjenester. Dette vil også legge til rette for trygg digitalisering og ansvarlig bruk av ny teknologi i årene som kommer.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Organisasjon og tannhelse har det overordnede ansvaret for fylkeskommunens beredskapsarbeid og et sentralt team vil videreutvikle arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

I planperioden skal teamet arbeidet etter et nytt mandat. Arbeidet bygger på de nasjonale beredskapsprinsippene om ansvar, nærhet, likhet og samvirke. Målet er at fylkeskommunen skal bli bedre til å forebygge, håndtere og lære av uønskede hendelser. Samordning og samvirke på tvers av ansvarsområder skal styrkes både regionalt og nasjonalt, i tett samarbeid med kommunene, Statsforvalteren, Forsvaret, frivillige organisasjoner, næringslivet og andre beredskapsaktører.

Nasjonale føringer og fylkeskommunens rolle i totalforsvaret skal stå sentralt. Fylkeskommunen skal samarbeide med nasjonale myndigheter, andre fylkeskommuner og kommuner for å dele kunnskap og erfaring og sørge for at regionale behov blir ivaretatt nasjonalt.

Fylkeskommunen skal styrke egenberedskapen, slik at den kan ivareta ansatte og opprettholde nødvendige tjenester også når kritiske ressurser faller bort. Øvelser skal gjøre organisasjonen bedre kjent med egne roller og planer og bedre i stand til å samhandle når noe skjer. For direktørområdet betyr dette et særlig søkelys på kontinuitetsplanlegging, og på at personell, kompetanse og risikokommunikasjon fungerer sammen.

For tannhelse er kontinuitet i pasientbehandlingen avgjørende. Beredskapsklinikker og beredskapslager skal sikre nødvendig tannhelsehjelp også når ordinær drift utfordres.

Medvirkningsrådene skal involveres, slik at beredskapsarbeidet tar hensyn til ulike behov i befolkningen. Arbeidet med stabile verdikjeder for lokalmat skal gjøre både fylkeskommunens tjenester og regionen mer motstandsdyktige. Fylkeskommunen vil også styrke den demokratiske beredskapen ved å fremme åpenhet, tillit og medvirkning og ved å bygge evnen til å håndtere desinformasjon og informasjonspåvirkning.

Helhetlig omstilling og effektivisering av tannhelsetjenesten

Tannhelsetjenesten i Agder er i rute med oppdraget: "*Vi skal bygge én fremtidsrettet og likeverdig tannhelsetjeneste for alle i Agder".*

Oppdraget skal sikre at Tannhelsetjenesten i Agder leverer på den nye tannhelsestrategien 2025 til 2030. Strategien har følgende satsingsområder:

- Vi setter pasienten i sentrum
- Vi skal levere gode og likeverdige tjenester
- Vi satser videre på helsefremming og folkehelsearbeid
- Vi skal være en attraktiv arbeidsplass

Behovet for tannhelsetjenester i befolkningen er i endring, i hovedsak grunnet befolkningsutvikling og demografi, helsetilstand og behandlingsbehov. Dette har stor påvirkning på utviklingen av den regionale tannhelsetjenesten og stiller andre krav til kompetanse. Dette omfatter både tannhelsefaglig spesialkompetanse og bred, tverrfaglig kompetanse. Samtidig tilspisser konkurransen om arbeidskraften seg, særlig innenfor helse og omsorg. Tannhelsetjenesten i Agder må være attraktiv for å kunne levere gode og likeverdige tannhelsetjenester til innbyggerne.

For å levere på oppdraget med å bygge *én fremtidsrettet og likeverdig tannhelsetjeneste* vil det i 2027 være flere kritiske aktiviteter og milepæler:

- Omorganisering av tannhelsetjenesten i Agder
    - I løpet av 2027 vil minst 10 av 13 tannklinikker være bemannet i tråd med ny organisering og ny klinikkstruktur. Arbeidet med å bygge en felles kultur og effektiv, helhetlig og enhetlig produksjon vil være en suksessfaktor i planperioden.
- Innføring av ny klinikkstruktur:
    - I 2026 er oppgradering og av eksisterende tannklinikker som skal videreføres ferdigstilt.
    - I 2027 vil tre leide tannklinikker med over 30 behandlingsrom være en sentral del av tjenesteproduksjonen
    - I desember 2026 er det planlagt at fylkestinget vedtar veien videre for de tre gjenstående tannklinikkene. I perioden 2027-2030 vil disse tannklinikkene utgjøre siste og avgjørende del av den nye klinikkstrukturen på Agder. Kapasiteten vil dermed være tilrettelagt for dagens oppdrag.

  - Utrulling av de tre OPS-pilotene vil fortsette i 2027, og avslutning av dagens tannklinikker følger etablering av nye leide, eide og OPS klinikker.
  - Arbeidet med beredskapsklinikker er i gangsatt. Det planlegges for beredskapsklinikker i Lyngdal, Kristiansand, Grimstad og Arendal. Lyngdal og Grimstad vil være første klinikkene, mens mer fullverdige løsninger vurderes i tilknytning til Kristiansand og Arendal.
  - Justering av kretsgrenser opp mot ny klinikkstruktur skjer parallelt med stengning av tannklinikker, tilgjengeliggjøring av økt kapasitet gjennom bemanning av nye tannklinikker og etablering av OPS.
  - Hvordan tannhelsereformen vil treffe produksjonskapasiteten må avklares gjennom politiske vedtak etter at innholdet i reformen er vedtatt og finansiert.
- Innføring av offentlig-privat kapasitetssamarbeid
  - Første OPS-piloten er i anskaffelsesfasen og vil avklares tidlig vinteren 2027. Utrulling av neste OPS-pilot vil være avhengig av fremdriften i den første piloten og oppstart av de leide tannklinikkene i pilotområdene.
- DigiDOT-prosjektet:
  - Prosjektet har i i 2026 tildelt første av tre kontrakter. Conteir skal levere «felles informasjonslagring», som utgjør grunnmuren i arbeidet med å utvikle en felles EPJ for alle offentlige tannklinikker i Norge. Løsningen gir fylkene større kontroll og eierskap til egne data, og markerer et strategisk skifte i hvordan helsedata kan forvaltes.
  - I september 2026 ble konkurransen om felles EPJ lyst ut.
  - I løpet av 2027 vil vi se de første resultatene av disse to anskaffelsene. Og den tredje og siste anskaffelsen, felles integrasjoner, skal lyses ut.
  - I siste del av 2026 og hele 2027 vil arbeidet med å forberede tannhelsetjenesten intensiveres. Det vil i planperioden skje store digitale endringer innen tjenesten.
- Innføring av nye innsatsområder, særlig utvidet åpningstider og kontaktsenter
  - Utvidet åpningstider pilot: En arbeidsgruppe vil se på rammene for utvidet åpningstider og forberede en pilot på Grimstad tannklinikk. Arbeidet vil starte vinteren 2026/2027.
  - Etablering av kontaktsenter: En sentral tilbakemelding fra den politiske behandlingen er en varierende opplevelse av dialogen med Tannhelsetjenesten i Agder. Et sentralt kontaktsenter blir viktig for å øke pasienttilfredsheten. Arbeidet med dette vil starte senhøsten 2026.

Salderingsliste

Området har ikke politiske vedtatte tiltak og andre vesentlige tiltak som går ut eller videreføres i ramme for 2027 sammenliknet med 2026.

Tannhelsetjenesten i Agder

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Tannhelsetjenesten i Agder	0	208 651	224 016	235 016	235 016	235 016
Sum	**0**	**208 651**	**224 016**	**235 016**	**235 016**	**235 016**

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	**208 651**	**208 651**	**208 651**	**208 651**
Sum Tekniske justeringer	**2 500**	**5 000**	**5 000**	**5 000**
Sum Budsjettendring i år	**-1 000**	**-1 000**	**-1 000**	**-1 000**
Sum Lønns- og prisvekst	**8 365**	**8 365**	**8 365**	**8 365**
Konsekvensjusteringer	**9 865**	**12 365**	**12 365**	**12 365**
Konsekvensjustert ramme	**218 516**	**221 016**	**221 016**	**221 016**
Nye tiltak				
OPS - Tannhelsetjenesten, Pilot 1,2,3	2 500	11 000	11 000	11 000
Økning i DigiDot prosjektkost, og lisenskost.	3 000	3 000	3 000	3 000
Sum Nye tiltak	**5 500**	**14 000**	**14 000**	**14 000**
Nye tiltak og realendringer	**5 500**	**14 000**	**14 000**	**14 000**
Ramme 2027-2030	**224 016**	**235 016**	**235 016**	**235 016**

Sammendrag budsjett

Tannhelsetjenesten har en økning i budsjettrammen fra 2026 til 2027 på ca 15,4 mill. kroner. Av disse gjelder 8,4 mill. kroner lønns og prisvekst, 2,5 mill. kroner gjelder ytterligere styrking av rabattordningen unge voksne, 2,5 mill. kroner gjelder offentlig-privat kapasitetssamarbeid (OPS) og 3 mill. kroner gjelder økning i lisenskost og tilskudd til DigiDot. I tillegg er strømbudsjettet på 1 mill. kroner flyttet fra tannhelse til bygg og eiendom.

Som en del av den politiske prosessen med helhetlig omstilling og effektivisering av Tannhelsetjenesten i Agder er det skissert behov for en kapasitetsøkning av den offentlige tannhelsetjenesten på om lag 5 prosent. En del av dette er tenkt løst gjennom tre piloter på offentlig-privat kapasitetssamarbeid. En kapasitetsøkning på 5 prosent utgjør i overkant av 10 mill.kr.

Kapasitetsøkningen er beskrevet som en økt bruk av den offentlige tannhelsetjenesten fra unge voksne (gruppe D), demografiutviklingen med forflytning fra barn og unge til andre mer ressurskrevende pasientgrupper. En del av kapasitetsøkningen løses ved reduksjon av voksne betalende, som vil medfører inntektstap.

Den merkantile støtten til OPS vil skaleres parallelt med kapasitetsøkningen gjennom OPS. Kapasitetsøkning, med tilhørende forbedret pasientproduktivitet og flyt i produksjonen, følger utrulling av nye leide og eide tannklinikker og etablering av OPS. Dette vil være avgjørende for å nå målsettingen med helhetlige omstillingen og effektiviseringen av tannhelsetjenesten i Agder. Usikkerheten med fremdriften for når kapasitetsøkningen inntreffer ivaretas gjennom tertialrapportene.

I tillegg kommer det en økning til digitalisering av tannhelsetjenesten, blant annet gjennom DigiDOT.

Arbeidet med redusert sykefravær vil kunne medføre en reduksjon i refusjon av sykepenger, som vil ha budsjettkonsekvenser.

Tannhelsereformens påvirkning på tjenesten og finansiering av denne vil være en faktor som ikke er ivaretatt i handlings- og økonomiplanen for 2027-2030.

Investeringer:

Ny klinikkstruktur, som sikrer tilstrekkelig produksjonskapasitet og understøtter en pasientproduktivitet og flyt i produksjonen, er avgjørende for å nå målsettingen med den helhetlige omstillingen og effektiviseringen av tannhelsetjenesten i Agder.

Omstillingen til ny klinikkstruktur er i rute. Dagens syv tannklinikker som videreføres i ny klinikkstruktur er oppgradert der det var mulig og nødvendig. Etablering av de tre leide tannklinikkene i Vennesla, Lyngdal og Østre Agder er i rute. De ansatte er innplassert i fremtidig klinikkstruktur med 13 tannklinikker og ni klinikkledere.

De tre gjenstående tannklinikkene har vært tett koblet til andre eiendomsprosesser på skolestruktur i Kristiansand og mulighetsstudiet av Fløyheia i Arendal. Etter vurderinger fra administrasjonen foreslås følgende justeringer for å forsterke fremdriften med omstillingen av tannhelsetjenesten og en bærekraftig investeringsportefølje på eiendom.

- Elvegata 4: Dette er planlagt å bli den store produksjons-, spesialist-, utdannings- og beredskapsklinikken i Agder. Fremdriften på denne tannklinikken er svært viktig for omstillingsarbeidet og overgangen til ny effektiv klinikkstruktur.
- Arendal: Basert på vurderinger knyttet til fylkeskommunens fremtidige rolle på Fløyheia og analysene som er gjort av tilgjengelige arealer og markedssituasjonen i Arendalsområdet anbefales det å gjennomføre en anskaffelse av en leid tannklinikk i området mellom Barbubukta, Kuben og Maxis. Publisering av anskaffelsesunderlaget er planlagt tidlig i 2027.
- Vågsbygd: Grunnet utfordringer knyttet til det totale arealet og reguleringsbestemmelsene knyttet til utbygging av Vågsbygd vgs, samt investeringsnivået, anbefales det å ikke inkludere Vågsbygd tannklinikk i prosjektet. Behovet i Vågsbygd vil løses gjennom en leid løsning på samme måte som i Arendal.

Arbeidet og erfaringene fra de tre pågående anskaffelsesfasene i Lyngdal, Tvedestrand og Vennesla vil være et godt grunnlag for en leid tilnærming til nye tannklinikker i Vågsbygd og Arendal. Markedssituasjon i eiendomsbransjen, både kapasitetsmessig og arealmessig, gjør at to raske leide prosjekter vil være kjærkommet i Arendal og Kristiansand.

For å best mulig ta vare på det vi har er det et stort fokus på gjenbruk av behandlingsstoler og investering i nytt utstyr. Utstyr til nye tannklinikker og til OPS-pilotene skal flyttes og installeres. Det er derfor ansatt to serviceteknikker som i prosjektperioden vil være ansatt som prosjektmedarbeidere med investeringsmidler.

Etablering av beredskapsklinikker søkes løst innenfor investeringsrammen. Eventuelle behov for ekstra midler tas i tertialrapporten.

Næring, plan og kultur

Innledning og beskrivelse av dagens virksomhet

Direktørområdet består av fire avdelinger:

Avdeling for kultur og idrett

Avdelingen har ansvar for regional utvikling innen kultur, idrett og fysisk aktivitet, og gir råd, veiledning og kompetanse til kommuner og aktører på fagområdene. Avdelingen forvalter tilskuddsordninger og samarbeider med regionale kunst- og kulturinstitusjoner, kompetansesentre, det frie kunst- og kulturfeltet og arrangører. Spillemidler til idrettsanlegg er den mest omfattende tilskuddsordningen.

Avdelingen har også ansvar for kulturformidling gjennom Den kulturelle skolesekken, Ung Kultur Møtes og Den kulturelle spaserstokken.

Seksjon for bibliotek (fylkesbiblioteket) ivaretar regionale bibliotekoppgaver gjennom faglig rådgivning, tilskudd, koordinering og kompetanseutvikling.

Avdeling for kulturarv

Avdeling for kulturarv arbeider for å bevare og utvikle Agders kulturarv som kilde til kunnskap, opplevelser, identitet og regional verdiskaping. Avdelingen har ansvar for arkeologiske registreringer og forvaltning av fredede og verneverdige bygg og fartøy. Den gir råd og innspill i kommunale plan- og byggesaker som berører kulturmiljø, og bidrar til formidling og utviklingsprosjekter. Avdelingen har også oppfølgingsansvar for regionale museer og kulturhistoriske institusjoner i Agder.

Avdelingen har tre bygningsvernsenter i Flekkefjord, Rysstad og Risør. Sentrene tilbyr veiledning og ulike kurs om vedlikehold og istandsetting av verneverdige bygg og fartøy til eiere, håndverkere og kommuner. I tillegg bidrar sentrene med tilstandsvurderinger og befaringer i byggesaker, fredningssaker m.m.

Avdeling for kulturarv forvalter også fylkeskommunens kulturhistoriske eiendommer, blant annet Nordberg fort, Odderøya fyr og Romsviga. og har egne håndverkere som vedlikeholder og utbedrer bygningsmassen.

Avdeling for næring og inkludering

Avdelingen består av tre kjerneområder som gjennom tilskudd, mobilisering og partnerskap bidrar til å gjennomføre Regionplan Agder 2030 og øvrig regionalt planverk.

Kjerneområdet næring og grønn verdiskaping skal bidra til økt verdiskaping, flere arbeidsplasser og omstilling til et bærekraftig og konkurransedyktig næringsliv i hele Agder. Området omfatter blant annet grønn industri og energi, sirkulær økonomi, entreprenørskap og nye næringer, landbruk og skogbruk, reiseliv og opplevelsesnæringer, samt utvikling av næringsklynger og bedriftsnettverk.

Kjerneområdet arbeidskraft, kvalifisering og inkludering skal bidra til at flere kan delta i arbeidslivet, at regionen har tilgang på relevant kompetanse, og at Agder utvikler et likestilt og inkluderende arbeids- og

samfunnsliv. Området omfatter blant annet arbeidsinkludering, kvalifisering og kompetanseutvikling, integrering, likestilling og mangfold, entreprenørskap og tiltak mot utenforskap.

Kjerneområdet forskning og internasjonalt samarbeid er et tverrgående virkemiddel for å nå fylkeskommunens og regionens mål og skal understøtte utviklingsarbeid på tvers av organisasjonen. Området skal bidra til at forskning og internasjonale muligheter tas i bruk i samfunnsutviklingen og til deltakelse i relevante forsknings-, innovasjons- og internasjonale samarbeid.

Avdeling for samfunn, plan og miljø

Avdelingen arbeider for en bærekraftig samfunnsutvikling og gode, inkluderende og helsefremmende lokalsamfunn i hele Agder. Arbeidet omfatter regional planlegging, å gi innspill til kommunale planer, veiledning av kommunene, oppgaver innen friluftsliv, naturforvaltning (vannforvaltning, vilt- og fiskeforvaltning), kunnskapsformidling og utviklingsarbeid. Avdelingen forvalter også tilskuddsordninger innen friluftsliv og stedsutvikling.

Avdelingens analysemiljø leverer kunnskapsgrunnlag til hele organisasjonen og samarbeider med kommuner og andre aktører.

Innen energifeltet utarbeider avdelingen høringsuttalelser og har ansvar for arbeidet med ny regional plan for grønn industri og energi.

Avdelingen har en særskilt rolle som pådriver og samordner for folkehelsearbeidet i fylket, og skal støtte og veilede kommunene i sitt arbeid. Arbeidet skal fremme helse, livskvalitet og deltakelse i befolkningen.

Medarbeidere

	2026	2027	Endring
Næring, plan og kultur	1	1	0
Kultur og idrett	20	20	0
Kulturarv	27	27	0
Næring og inkludering	26	26	0
Samfunn, plan og miljø	28	28	0
SUM	**102**	**102**	**0**

Etter omstilling og nedbemanning gjennom 2025 og 2026 planlegger området med en stabil utvikling i bemanning for 2027.

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Næring, plan og kultur	0	4 632	528	-1 172	-2 872	-4 572
Kultur og idrett	0	131 190	131 653	131 653	130 403	130 403
Kulturarv	0	115 685	128 910	109 310	109 310	109 310
Næring og inkludering	0	112 422	107 083	106 083	100 783	99 783
Samfunn, plan og miljø	0	55 800	57 547	56 265	56 265	56 265
Sum	0	419 729	425 721	402 139	393 889	391 189

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	**419 729**	**419 729**	**419 729**	**419 729**
Sum Tekniske justeringer	**1 000**	**-8 000**	**-8 000**	**-8 000**
Sum Vedtak forrige periode	**-12 775**	**-22 057**	**-23 307**	**-23 307**
Sum Budsjettendring i år	**-500**	**-500**	**-500**	**-500**
Sum Lønns- og prisvekst	**11 753**	**11 753**	**11 753**	**11 753**
Konsekvensjusteringer	**-522**	**-18 804**	**-20 054**	**-20 054**
Konsekvensjustert ramme	**419 207**	**400 925**	**399 675**	**399 675**
Endringer i tidligere vedtatte tiltak				
Desentralisert utdanning - Lister, Østre Agder, Setesdal	5 000	5 000	0	0
Oppfølging av ungdomskriminalitet	300	300	0	0
Sum Endringer i tidligere vedtatte tiltak	**5 300**	**5 300**	**0**	**0**
Innsparingstiltak				
Handlingsprogram for heiplanen 2024-2027	-46	-46	-46	-46
Migrasjonshelse	-90	-90	-90	-90
Omstilling 2028- 2030	0	-1 700	-3 400	-5 100
Sosialt entreprenørskap innsparing	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Tilskudd frivillighet innsparing	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Veiledning kommuner folkehelse	-100	-100	-100	-100
Sum Innsparingstiltak	**-6 236**	**-7 936**	**-9 636**	**-11 336**
Nye tiltak				
Analysenettverket	100	100	100	100
Folkehelse Agder 2050 - en investering i fremtiden	1 500	1 500	1 500	1 500
Folkehelseundersøkelsen 2027	1 500	0	0	0
Krypsiv - tilskudd til rydding av krypsiv	300	300	300	300
Lindesnes Fyrmuseum - økning i årlig driftstilskudd til finansiering av fyrvokterstilling	250	250	250	250
Regional planlegging - ekstern evaluering av Regionplan Agder 2030	500	0	0	0
Stiftelsen Fullriggeren Sørlandet økt støtte	600	0	0	0
Styrket satsing på Ungt Entreprenørskap Agder	500	500	500	500
UIA Profesjonsstudiet i Psykologi	1 000	1 000	1 000	0
Vest-Agder-museet IKS økning i driftstilskudd for 2027	1 000	0	0	0
Årlig driftstilskudd Monk AS	200	200	200	200
Sum Nye tiltak	**7 450**	**3 850**	**3 850**	**2 850**
Nye tiltak og realendringer	**6 514**	**1 214**	**-5 786**	**-8 486**
Ramme 2027-2030	**425 721**	**402 139**	**393 889**	**391 189**

Sammendrag budsjett

Området næring, plan og kultur har en ramme på 426 mill. kroner for budsjettåret 2027. Lønn og prisvekst en økning på 11,7 mill. kroner.

Tilskudd til frivillighet foreslås redusert fra 8 mill. til 4 mill. kroner og sosialt entreprenørskap tas ut med 2 mill. kroner.

Avdeling for kultur og idrett

- Tilskuddene til institusjonene og bibliotektransport har blitt justert i henhold til deflator på 3,8 prosent.
- Tilskudd frivillighet foreslås redusert fra 8 mill. kroner til 4 mill.
- Det foreslås et årlig driftstilskudd på 0,2 mill. kroner til MONK AS
- Tildeling til Kilden teater og konserthus på 32,1 mill. kroner for 2027
- SFO satsing som en del av folkehelse Agder 2050 og regional plan for fysiske aktive liv
- Økte utgifter til administrasjon av KS Bibliotek og biblioteksystem til videregående skole 0,1 mill. kroner og drift av KS Felles formidlingsløsning på 0,25 mill. kroner dekkes inn ved å si opp PressReader-tilgang til folkebibliotekene på 0,35 mill. kroner.

Kultur og idrett		
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	**Budsjett 2026**	**Budsjettforslag 2027**
Folkehelse	**6 762**	**6 276**
Folkehelse Agder 2050 - SFO satsing	1 200	1 200
Nok. Agder	362	376
Støtte til lavterskel rus og livsmestring	3 300	3 300
Kirkens SOS Agder	300	300
Nettverks- og utviklingsarbeid	100	100
CVidere 2023-2026 (Blå kors)	500	0
Driftsstøtte Amathea	1 000	1 000
Musikk	**4 360**	**4 526**
Agder musikkråd	2 364	2 454
Risør Kammermusikkfest	758	787
Sørnorsk Jazzsenter	242	251

Kultur og idrett		
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	**Budsjett 2026**	**Budsjettforslag 2027**
SØRF	599	622
Lørdagsskolen/Talent sør	397	412
Den kulturelle skolesekken	**2 404**	**2 404**
Den kulturelle skolesekken (DKS)	2 584	2 584
DKS – statlige midler – VGS	7 741	7 741
DKS – statlige midler – GRS	19 750	19 750
Renteinntekter	-180	-180
DKS – statlige midler – VGS	-7 741	-7 741
DKS – statlige midler – GRS	-19 750	-19 750
Visuell kunst	**13 299**	**13 597**
Sørlandets kunstmuseum	8 619	8 947
Sørlandsutstillingen	495	514
Agder kunstsenter inkl. Lista	2 627	2 727
Risør kunstpark	200	0
Kunstforvaltning	348	361
Kristiansand kunsthall	373	387
Galleri Bomuldsfabriken	537	557
Primus - verktøy for katalogisering	100	104
Litteratur	**302**	**313**
Sørnorsk forfattersentrum	302	313
Scenekunst og film	**3 376**	**3 504**
Sørnorsk filmsenter	1 161	1 205

Kultur og idrett		
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	**Budsjett 2026**	**Budsjettforslag 2027**
Zefyr filmfond	571	593
Kortfilmfestivalen	1 002	1 040
Scenekunst sør	642	666
Frivillighet	**8 500**	**4 500**
Frivillighetsstrategi (kommune)	500	500
Tilskudd frivillighet	8 000	4 000
Andre kulturtiltak	**14 717**	**14 808**
Stiftelsen Arkivet	2 013	2 089
Norges husflidslag	393	408
Flerårige tilskudd til festivaler	1 850	1 850
Priser, stipend	1 400	1 400
Den kulturelle spaserstokken	1 861	1 861
Tilskudd til kulturtiltak	3 900	3 900
Tilskudd innholdsproduksjon kulturhus	1 600	1 600
Regionalt kulturfond	1 400	1 400
Agder kulturkonferanse	300	300
Barne- og ungdomstiltak	**2 942**	**3 054**
BURIA	1 464	1 520
Ung kultur møtes (UKM)	1 478	1 534
Spillemidler idrettsanlegg	**0**	**0**
Utviklingsarbeid spillemidler	150	150
Spillemidler idrett	120 059	120 059

Kultur og idrett		
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	**Budsjett 2026**	**Budsjettforslag 2027**
Statlig tilskudd spillemidler idrett	-120 059	-120 059
Utviklingsarbeid spillemidler	-150	-150
Renteinntekter, spillemidler idrett	-750	-750
Spillemidler lokale kulturbygg	**0**	**0**
Spillemidler kulturbygg	5 943	5 943
Statlig tilskudd spillemidler kulturbygg	-5 863	-5 863
Renteinntekter spillemidler kulturbygg	-80	-80
Idrett	**11 000**	**11 357**
Agder idrettskrets	4 654	4 831
Olympiatoppen Sør	4 736	4 916
Regional plan for fysiske aktive liv	700	700
Tilskudd til idrettstiltak (prosjekt arr.)	910	910
Kulturbygg/anlegg	**36 980**	**39 034**
MONK AS	0	200
Kilden teater- og konserthus (orkester, opera, teater)	30 066	32 085
Kilden - regional virksomhet	1 347	1 398
Kilden - kulturhusdrift	2 575	2 673
Arendal kulturhus	942	978
Fjæreheia amfi	1 700	1 700
Agder folkemusikkarkiv, drift.	**350**	**350**
Sum tiltak	**99 995**	**103 723**

Kultur og idrett		
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	**Budsjett 2026**	**Budsjettforslag 2027**
Fylkesbibliotek		
Satsingsområder/tiltak (tall i 1000 kroner)	**Budsjett 2026**	**Budsjettforslag 2027**
Bibliotektransport (må prisjusteres i henhold til avtalen)	2 774	2 879
Digitale tjenester	1 122	1 122
Bibliotekutvikling	910	910
Bibliotek 24 (budsjettert med konsulenttjenester)	200	208
Totalsum	**5 006**	**5 119**

Avdeling for kulturarv

- Klimatiltak "Lagring av CO2 i gamle tømmerbygninger" videreføres i 2027.
- Utbygging KUBEN - her er det en økning i finansieringen som følge av renteøkning. Beløpet økes med 0,222 mill. kroner årlig ifølge ny finansieringsplan.
- Avdeling for kulturarv har i 2026 utarbeidet et forslag til strategi for kulturarv. Denne skal sendes på høring til kommuner, frivillige organisasjoner m.fl. før endelig vedtak. Strategien og dens tilhørende tiltaksplan er utarbeidet med tre innsatsområder; *bevaring og bruk*, *opplevelse og engasjement* og *kunnskap og kompetanse*. Budsjettforslag for 2027 er tilpasset innsatsområdene i strategien for å kunne gjennomføre tiltak i handlingsplanen.
- Det er satt av økte midler til arbeid med kulturarv i kommunene, herunder kulturminneplaner, kompetansetiltak og beredskapsarbeid. Det er også satt av økte midler til arbeid med immateriell kulturarv og kulturhistoriske vandreruter. Dette er gjort innenfor avdelingens rammer.
- Fylkeskommunen har mottatt flere søknader som handler om en økning av faste tilskudd til kultur- og kulturarv institusjoner. Søknadene gjelder både styrking av ordinær drift, finansiering av nye oppgaver og langsiktig ivaretakelse av kulturhistoriske verdier. Administrasjonen har måttet prioritere innenfor egen ramme, og det har ikke vært mulig å imøtese alle søknadene. Det er ikke funnet rom for å øke driftstilskudd til Naturmuseet eller Bredalsholmen dokk- og fartøyvernsenter.
- Det innstilles på 1 mill. kroner i ekstra driftstilskudd for 2027 til drift og aktivitet i det nye museumsbygg i Nodeviga og en økning på 0,25 mill. kroner til fyrvokterstilling ved Lindesnes fyrmuseum.
- Det foreslås å bevilge 0,6 mill. kroner til Froland verk i 2027. Dette er en omdisponering av midler bevilget i 2026 til kjøp av Hesvika i Farsund kommune, men som likevel ikke blir brukt.

- Det foreslås å øke driftsstøtten til Skoleskipet Sørlandet med 0,6 mill. kroner for 2027. Dette skjer som en oppfølging av at staten har økt sin bevilgning i forslaget til statsbudsjett, og er i tråd med føringer for partssamarbeidet.
- Øvrige tilskudd til museer og kulturhistoriske institusjoner er justert i henhold til deflator på 3,8 prosent og utgjør 2 millioner kroner.

Kulturarv		
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	**Budsjett 2026**	**Budsjettforslag 2027**
GIS/Lisenser/brukerstøtteavtaler	**250**	**270**
Opplevelse og engasjement (Kulturvern)	**12 090**	**8 000**
Tilskudd til mindre kulturmiljøtiltak	2 000	2 000
Internasjonalt samarbeid og forskning- og utvikling	200	200
Opplevelse og engasjement - oppfølging av tiltak i strategi for kulturarv (tidligere Verdiskaping- og utviklingsprosjekter. Budsjettposten splittes opp og fordeles på andre prosjekter for å tilpasse strategi for kulturarv)	7 040	2 900
Verdiskaping kystkultur, uthavner og europeisk kulturell rute	2 500	2 500
Tilskudd Riksantikvaren - kystkultur, uthavner og europeisk kulturell rute	-500	-500
Kulturhistoriske vandreruter	0	300
Formidling	300	300
Setesdalsfolk - UNESCO Setesdal (økes for å tilpasse handlingsplan kulturarvrådet)	100	300
Bevaring og bruk (tidligere Bygningsvern)	**8 370**	**6 350**
Bygningsvernpris	170	150
Tilskudd bygningsvern	2 000	2 000
Bevaring og bruk	0	2 000
Tilstandsregistrering og istandsetting ubemanna museum	500	500
Dendrokronologi	200	200
Bygning - og fartøyvernsentra på Agder	1 000	1 000
Klimatiltak - CO2 binding i eldre tømmerkjerner	500	500

Kulturarv		
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	**Budsjett 2026**	**Budsjettforslag 2027**
Kunnskap og kompetanse (tidligere Arkeologi)	**200**	**1 900**
Kunnskap og kompetanse	0	1 300
Kulturminnearbeid i kommunene (kulturminneplaner, veiledning og oppfølging)	200	600
Arkeologiske oppdrag	2 500	2 500
Kontrollregistreringer i Askeladden	1 000	1 000
Inntekter arkeologiske oppdrag	-3 500	-3 500
Kulturhistoriske eiendommer:	**3 372**	**3 500**
Nordberg fort - forvaltning, drift og vedlikehold	2 890	3 000
Forvaltning, drift og vedlikehold andre kulturhistoriske eiendommer (Odderøya, Romsviga, Pennehuset, Sosteli, Emmaus)	482	500
Museer og samlinger		
Museer og samlinger med fast driftstilskudd:	**59 085**	**61 447**
Bygningsvern museer Aust-Agder museum, arkiv og Vest-Agder museet	4 000	4 000
Vest-Agder-museet IKS	15 890	16 494
Vest-Agder-museet IKS - Setesdalsbanen	1 253	1 301
Vest-Agder-museet IKS - Industrihistorisk senter Mandal	269	279
Tingvatn forminnepark og besøkssenter	1 713	1 778
Aust-Agder museum og arkiv IKS	17 473	18 137
Bjoren	225	234
Immateriell kulturarv (opprinnelig avtale med Valle kommune og Sylvartun)	155	161
Agder naturmuseum og botaniske hage	4 698	4 877
Nes Jernverkmuseum	1 486	1 542
Stiftelsen Lindesnes fyrmuseum (økning 250 000 kroner fyrvokterstilling)	2 505	2 755
Bredalsholmen dokk og fartøyvernsenter	1 976	2 051

Kulturarv		
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	**Budsjett 2026**	**Budsjettforslag 2027**
Stiftelsen Fullriggeren Sørlandet (økning på 600 000kroner for 2027)	3 351	3 951
Privatarkivet - Statsarkivet i Kristiansand	518	538
Bratteklev skipsverft	842	874
Risøbank IKS	703	730
Bragdøya kystlag	453	470
Steinsfoss tømmerrenne	269	279
Furøya IKS	583	605
Agder Historielag	334	347
Agder museumslag	43	45
Tilskudd og prosjekt av midlertidig karakter:	**7 026**	**15 198**
Skogbruksmuseet Vegårshei	1 000	1 500
Skogbruksmuseet Vegårshei (finansieres med tidligere avsatte fondsmidler, utbetales sent 2026 eller tidlig år 2027)		-1 500
Utbygging KUBEN (økning i kostnader på finansiering, renteøkning)	4 176	4 398
Vest-Agder-museet (nytt museumsbygg Nodeviga)	80 000	9 000
Vest-Agder-museet (nytt museumsbygg Nodeviga) finansiert med fondsmidler i 2026	-80 000	
Ekstraordinært tilskudd til drift av nytt museumsbygg Nodeviga for år 2027	0	1 000
Folkevandringstid (går ut fra 2027)	650	0
Samarbeidsprosjekt Flekkefjord museum - ungdomstilbud	200	200
Froland Verk	500	600
Tilskudd Kløckers hus (går ut fra 2027)	500	0
Tilskudd fra Riksantikvaren til videreformidling	**1 000**	**1 000**
Tilskudd fredede anlegg i privat eie	5 000	6 100

Kulturarv		
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	**Budsjett 2026**	**Budsjettforslag 2027**
Tilskudd fredede anlegg i privat eie - Riksantikvaren	-5 000	-6 100
Tilskudd middelalderbygninger	1 000	1 695
Tilskudd middelalderbygninger - Riksantikvaren	-1 000	-1 695
Tilskudd teknisk-industrielle bygninger	7 000	7 000
Tilskudd teknisk-industrielle kulturminner - Riksantikvaren	-7 000	-7 000
Tilskudd brannsikring tette trehusmiljø	1 000	830
Tilskudd brannsikring tette trehusmiljø - Riksantikvaren	-1 000	-830
Tilskudd fartøyvern	2 000	4 600
Tilskudd fartøyvern - Riksantikvaren	-1 000	-3 600
Sum tiltak	**91 393**	**97 665**

Avdeling for næring og inkludering

Grønt industri løft Agder ble etablert i 2026 som oppfølging av fylkestingets vedtak om klima omstillingsfond. Fondet skal bidra til at Agder utnytter sine naturressurser, kompetansemiljøer og industrielle fortrinn til å skape grønne arbeidsplasser, styrke konkurransekraften og redusere klimagassutslipp gjennom utvikling av framtidsrettet industri og næringsliv. I 2027 foreslås satsingen videreutviklet gjennom samordning av relevante virkemidler og tilskuddsordninger som bidrar til grønn omstilling, sirkulær ressursbruk, energieffektivisering og utvikling av nye grønne verdikjeder.

Tilskudd til regionale klynger og bedriftsnettverk. Det foreslås å avsette 5 mill. kroner til regionale klynger og bedriftsnettverk med følgende fordeling:

- GCE NODE 2,5 mill. kroner
- Visit Sørlandet 2,5 mill. kroner

Øvrige klynger og bedriftsnettverk kan søke utviklingstilskudd fra Grønt industri løft Agder.

Oppstart profesjonsstudiet i psykologi ved UiA. Det foreslås å avsette 1 mill. kroner i året i perioden 2027 – 29 til etableringen av profesjonsstudiet i psykologi ved Universitetet i Agder. Profesjonsstudiet vil være et viktig strategisk tiltak for å styrke kompetansen og rekrutteringen av psykologer i Agder, og dermed bidra til et mer robust og bærekraftig helse- og velferdstilbud i regionen.

Økt satsing på Ungt entreprenørskap Det foreslås å øke tilskuddet til Ungt Entreprenørskap Agder fra **2,5 mill. kroner til 3,0 mill. kroner** i 2027. Ungt Entreprenørskap er en viktig partner i arbeidet med å

utvikle unges skaperglede, innovasjons kraft og entreprenørskaps kompetanse, og kobler skole og arbeidsliv på en måte som gir unge erfaring med framtidens arbeidsliv. Økningen skal bidra til å nå flere elever og studenter i hele Agder og styrke samarbeidet med lokalt arbeids- og næringsliv.

Fôra – Matregion Agder 2027. Det foreslås å avsette 1,5 mill. kroner til videreføring av satsingen Fôra – Matregion Agder i 2027. Satsingen skal bidra til å videreutvikle Agder som en attraktiv matregion, styrke samarbeidet mellom aktørene i mat verdikjeden og øke bruken av lokale og kort reiste matprodukter.

Forprosjekt – Regional modell for å beholde og tiltrekke internasjonal kompetanse. Det foreslås å avsette 0,3 mill. kroner til et forprosjekt for å utvikle en regional modell for å beholde og tiltrekke internasjonal kompetanse. Modellen utvikles i samarbeid med Kristiansand, Arendal og Grimstad kommuner.

Midler tildelt i forslag til statsbudsjettet for 2027 er listet opp i egen tabell med kommentarer.

Næring og inkludering		
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	**Budsjett 2026**	**Budsjettforslag 2027**
Arbeidskraft, kvalifisering og inkludering	**19 830**	**23 225**
Levekår, likestilling, inkludering og mangfold, LIM plan	1 000	0
Likestilt arbeidsliv (midler fra Kultur og likestilliongsdep. kommer i tillegg)	2 070	2 070
Ung support	300	300
Integrering	560	560
Støtte til Hopeful	1 000	1 000
Sommerjobbprosjekt	5 000	5 000
Lister kompetanse AS	1 600	1 600
Desentralisert utdanning - Lister, Østre Agder, Setesdal. Flyttet fra UTD til NPK fra 2027	0	5 000
Ungt Entreprenørskap Agder	2 500	3 000
DRIV AGDER, Etablerersenteret i Agder IKS	3 800	3 800
Forprosjekt – regional modell for å beholde og tiltrekke internasjonal kompetanse	0	300
Sosialt entreprenørskap	2 000	0
Profesjonsstudie psykologi, 2027, 2028 og 2029	0	1 000
Næringsutvikling og grønn verdiskaping	**45 050**	**40 100**
Grønt industriløft Agder	0	16 800
Grønn industri, klima og energi	2 300	0

Næring og inkludering		
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	**Budsjett 2026**	**Budsjettforslag 2027**
Klimaomstillingsfond	2 000	0
Industriell symbiose Agder (missions)	1 500	0
Sirkulær innovasjon	3 000	0
Mobilisering til nye næringer, oppfølging av igangsatte satsinger	3 000	5 000
Regionale næringsfond	5 900	4 500
Energistimuleing landbruk	1 000	0
Grøftetilskudd	2 000	0
Utviklingstiltak i næringsklynger og bedriftsnettverk	10 000	5 000
Investeringstilskot for ombygging av båsfjøs til løsdrift	5 000	0
Kvås Villakssenter	500	0
Matregion Agder, Fora (økt satsing)	500	1500
Trainee Lister	400	400
Ungskogpleieprosjekt Agder	350	0
Oppfølging av eieravtale/kontigenter	200	200
Støtte MS Lofoten	1000	0
Fair Play Agder	200	200
Invest in Agder	500	500
Landsdelsmarkedsføring Visit Sørlandet (økt satsing)	2 500	3 000
Ruteutviklingsfond på Kjevik	2 000	2 000
Reisemålsutvikling, bærekraftige opplevelser-reiseliv	1 000	1 000
Bærekraftsarbeid	200	0
Forskning og internasjonalt samarbeid	**12 136**	**11 176**
Foreningen Agder Europakontor, avtale	3 243	3 366
Oppfølging internasjonalt arbeid og FoUoI	440	850
Nordsjøkommisjonen	453	460

Næring og inkludering		
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	**Budsjett 2026**	**Budsjettforslag 2027**
Erasmus+ driftsmidler	2 000	500
Vitensenteret Sørlandet	6 000	6 000
Sum tiltak	**77 016**	**74 501**
Fordeling av midler i forslag til statsbudsjettet 2027		
Regjeringen foreslår at det bevilges 42,2 mill. kroner under programkategori 13.50 Distrikts- og regionalpolitikk til Agder fylkeskommune. Dette er en reduksjon på 4,1 mill. kroner fra 2026.		
Fra KDD kap.553, post 61:		
Satsingsområder/tiltak (tall i 1 000)	**Budsjettforslag 2027**	
Innovasjon Norge	**17 000**	
Etablerertilskudd	0	
Mentorordning	400	
Bedriftsnettverk	5 000	
Bedriftsrettet låne- og tilskuddsordninger i distriktene	11 600	
Næringshageprogrammet	**9 700**	
Lister nyskaping	3 900	
Lindesnesregionen næringshage	2 900	
Pågang næringshage	2 900	
Inkubasjonsprogrammet	**7 200**	
K2 Grunderlab tidligere Innoventus Sør	7 200	
Administrasjonskostnader/omstilling hos Innovasjon Norge og Agder fylkeskommune	**2 280**	
Post 60, 65 og 69:		
Kompetanse og arbeidskraft i distriktene post 553.60 Tilskudd til studiesentre	**2 608**	

Fordeling av midler i forslag til statsbudsjettet 2027	
Omstilling og utvikling i område med særlige distrikt utfordringer post 553.65	**3 500**
Forregion, forskningsmobilisering i Agder post 553.69 Det er foreslått å avvikle ordningen med FORREGION/Forskningsmobilisering Agder i 2026.	0
Total bevilgning KDD	**42 288**
Fra Kultur og likestillingsdepartementet via Bufdir:	
Likestilt arbeidsliv Regjeringen foreslår å videreføre satsingen til Likestilt arbeidsliv i Agder med 0,62 mill. kroner i 2027.	**620**

Avdeling for samfunn, plan og miljø

- *Folkehelse Agder 2050 - en investering i fremtiden* er en ny satsing for folkehelse og levekår. Det foreslås at midler tildelt via helsedirektoratet og som nå er lagt i ramme settes av til denne satsingen. Midlene skal gå til satsinger og prosjekter knyttet til bedre folkehelse i Agder. Dette handler om pågående satsinger som Samfunnsoppdraget, Flere i arbeid, Ungboost, og Helsefremmende skoler og barnehager. Etter hvert vil tiltak innen skolegårder, SFO, friluftsliv og aktiv transport også kobles på.
- I tillegg vil Folkehelseundersøkelsen i Agder 2027 dekkes av disse midlene.
- Det foreslås 1 mill. kroner til en ekstern evaluering av Regionplan Agder 2030 som grunnlag for revisjonen av planen i 2027-2028.
- Det foreslås å øke kontingent til friluftsråd til 2 mill. kroner, som en følge av befolkningsvekst
- Restart av analysenettverket: 0,1 mill. kroner til fasilitering av nettverket og gjennomføring av samlinger.
- Arbeidet med Bevar Raet har stått stille pga kapasitetsutfordringer. Arbeidet starter nå opp igjen med full produksjon i 2027. Midler tildelt i 2026 videreføres.
- For å effektivisere er tilskudd til friluftstiltak og tilskudd til kyststi slått sammen. Det vil bli laget nye retningslinjer for den sammenslåtte tilskuddsordningen.

Samfunn, plan og miljø		
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	**Budsjett 2026**	**Budsjettforslag 2027**
Folkehelse	**4 516**	**6 000**
Folkehelseundersøkelsen i Agder	0	1 500
Folkehelse Agder 2050 - en investering i fremtiden	1 500	1 500

Samfunn, plan og miljø		
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	**Budsjett 2026**	**Budsjettforslag 2027**
Støtte til barnas stasjon (Blå kors)	2 000	2 000
Migrasjonshelse, konferanse med mer	290	200
Veiledning kommuner folkehelse	900	800
Analyse	**1 100**	**1 200**
Lisenser/brukerstøtteavtaler	1 000	1 000
Kontingenter	100	100
Analysenettverket	0	100
Plan og regional utvikling	**7 566**	**8 000**
Veiledning kommuner - kommunale planer	200	200
Ekstern evaluering regionplan Agder 2030	566	1000
Mulighetsstudier stedsutvikling	1 750	1 750
Regional plan	300	300
Stedsutvikling fysiske	4 750	4 750
Vannforvaltning	**0**	**0**
Vanndirektivet, statlige midler	-850	-850
Vanndirektivet	850	850
Vannforskriften/vannområdene i Agder, statlige midler	-2 000	-2 100
Vannforskriften/vannområdene i Agder	2 000	2 100

Samfunn, plan og miljø		
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	**Budsjett 2026**	**Budsjettforslag 2027**
Vilt og fisk	**2 296**	**1 950**
Handlingsprogram for heiplanen 2024-2027	396	350
Fylkeskommunalt viltfond	-600	-600
Fylkeskommunalt viltfond	600	600
Ny revisjon av heiplanen	2 000	1 200
Ny revisjon av heiplanen	-2 000	-1 200
Vilt og fiskeforvaltning	1 300	1 300
Lista fuglestasjon	300	0
Bevar Raet	1 400	0
Bevar Raet (tildeling fra Havbruksfondet 2026)	-1 400	0
Krypsiv - håndtering av krypsiv	300	300
Friluftsliv	**6 530**	**6 610**
Tilskudd til friluftsaktivitet, statlige midler (kap. 1420 post 78)	-2 450	-2 450
Tilskudd til friluftsaktivitet	2 450	2 450
Tilskudd til skjærgårdtjenesten, statlige midler (kap.1420 post 78)	-8 890	-8 890
Tilskudd til skjærgårdtjenesten	8 890	8 890
Kontingent friluftsråd (knyttet opp mot befolkningsvekst)	1 920	2 000
Samarbeidsavtaler FNF/DNT	700	700
Friluftsliv veiledning m.m	210	210

Samfunn, plan og miljø		
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	**Budsjett 2026**	**Budsjettforslag 2027**
Tilskudd til tiltak i statlige friluftsområder, statlige midler	-9 600	-9 600
Tilskudd til tiltak i statlige friluftsområder	9 600	9 600
Tilskudd til friluftslivstiltak inkl. kyststi (fylkeskommunale midler)	1 600	2 100
Tilskudd til sikring av friluftslivsområder	500	500
Kyststi (inkludert i tilskudd til friluftslivtiltak)	500	0
Tømmerenna	1 100	1 100
SUM tiltak	**22 008**	**23 760**

Aktivitetsnøkkeltall

Indikatornavn	Resultat 2023	Resultat 2024	Resultat 2025
Antall elever/ansatte sendt ut gjennom Erasmus+	0	0	483
Antall nyetableringer i Agder	3 330	3 486	3 426
Antall tilretteleggingstiltak i viktige friluftslivsområder	0	59	52
Dekar nye statlig sikrede friluftsområder	0	5 451	505
Deltagere på friluftsaktiviteter gjennom tilskudd fra fylkeskommunen	0	53 000	58 000
Internasjonale prosjektinntekter	0	0	7 400 000

Kultur

Indikatornavn	Resultat 2023	Resultat 2024	Resultat 2025
Antall deltakere på Ung kultur møtes fylkesfestival (UKM)	367	407	323
Arrangementer med den kulturelle skolesekken	2 432	2 890	2 725

KOSTRA-analyse

	Agder 2023	Agder 2024	Agder 2025	Landet uten Oslo
Prioritet				
Netto driftsutgift (701) Tilrettelegging, støttefunksjoner og finansieringsbistand for næringslive *)	150	187	134	206
Netto driftsutgift 714 Regionale forsknings- og utviklingsprosjekter per innbygger (B) *)	283	180	248	43
Netto driftsutgift 750 Kulturminnevern per innbygger (B) *)	189	193	207	99
Netto driftsutgift 760 Museer per innbygger (B) *)	138	162	291	124
Netto driftsutgift 771 Kunstformidling per innbygger (B) *)	266	209	164	89
Netto driftsutgift 772 Kunstproduksjon per innbygger (B) *)	0	16	35	73
Netto driftsutgift 775 Idrett per innbygger (B) *)	84	52	191	72

**) Inflasjonsjustert med deflator*

Innen næring, plan og kultur har ressursnivået over tid ligget høyere enn landsgjennomsnittet på flere områder. Dette gjelder særlig kulturminnevern, museumssektoren og prosjekter rettet mot forskning og utvikling.

Ressursinnsatsen må ses i sammenheng med Agders utfordringer knyttet til kompetanseutvikling, sysselsetting, omstilling i næringslivet og behovet for økt verdiskaping. Flere av innsatsområdene er direkte rettet mot å styrke samarbeidet mellom kommuner, næringsliv, universitets- og forskningsmiljøer og andre regionale aktører.

Innen kulturminneområdet påvirkes ressursnivået blant annet av at Agder fylkeskommunen har et bredere ansvarsområde enn andre fylkeskommuner. Dette omfatter blant annet drift av bygningsvernsentre og forvaltning av fylkeskommunale kulturhistoriske eiendommer. Forskjeller i oppgaver mellom fylkeskommunene kan derfor bidra til variasjoner i KOSTRA-tallene. Den relativt høye ressursbruken innen museumsområdet må også ses i sammenheng med finansiering av nytt museums- og formidlingsbygg i Nodeviga, som har gitt ekstraordinære kostnader i perioden.

Innen kultur- og idrettsområdet bidrar ressursinnsatsen til et bredt aktivitetstilbud, styrking av regionale kulturinstitusjoner og tilrettelegging for deltakelse, frivillighet og folkehelse i hele fylket. Dette understøtter målene om attraktive lokalsamfunn, regional identitet og gode oppvekst- og levekår.

Samtidig viser utviklingen at strammere økonomiske rammer har redusert kapasiteten på deler av området. Dette gjør det viktig å prioritere innsatsen mot tiltak som i størst grad bidrar til regional utvikling, grønn omstilling og økt kompetanse. Over tid vil det være nødvendig å tilpasse ambisjonsnivået til fylkeskommunens økonomiske handlingsrom og prioriteringer.

Måltabell, strategier og oppdrag

Tabeller med mål, strategier og oppdrag inngår i fullversjonen av dokumentet: https://pub.framsikt.net/2027/agder/bm-2027-agderfkhop27.

Om målene

Direktørområde arbeider i tråd med en rekke planer og strategidokumenter. I måltabellen er enkelte planer mer synliggjort ved at det er hentet elementer direkte fra disse inn i handlings- og økonomiplanen. Et eksempel på dette er Regional plan for fysisk aktive liv i Agder, som er utarbeidet i Framsikt, og hvor vi i handlings- og økonomiplanen har hentet både delmål, strategier og oppdrag. Når det gjelder den regionale planen for likestilling, inkludering og mangfold (LIM-planen) er denne under revisjon, og direktørområde har derfor valgt å ikke importere eksisterende delmål. En revidert LIM-plan skal etter planen vedtas før sommeren 2027 og direktørområde vil da arbeide med å inkorporere både delmål og oppdrag til handlings- og økonomiplanen for 2028-31. Det samme gjelder strategi for kulturarv som også skal vedtas i 2027.

Direktørområde skal fortsette å jobbe med å synliggjøre øvrige dokumenter og vil innarbeide og synliggjøre disse mer i løpet av 2027. Det er fremdeles få indikatorer knyttet til direktørområdets måltabell. Dette vil det også arbeides videre med i 2027.

Utfordringer i planperioden

Direktørområde for næring, plan og kultur må, i tråd med redusert bemanning og budsjett, prioritere tydeligere mellom oppgaver og finne mer effektive måter å løse oppgavene på. Samtidig er flere av oppgavene lovpålagte eller følger av politiske vedtak og regionale planer, noe som begrenser handlingsrommet for prioritering.

Det blir nå utarbeidet ny regional plan for grønn industri og energi og regionale planer for likestilling, inkludering og mangfold (LIM-planen), vannforvaltning og Heiplanen blir revidert.

Ny regional plan for senterstruktur og handel i Agder, som ble vedtatt av fylkestinget i oktober 2024, men påklaget av Statsforvalteren, venter fremdeles på en avgjørelse fra Kommunal- og distriktsdepartementet. Dette skaper uforutsigbarhet for kommunene i Agder.

Det skal også utarbeides nye strategier for kulturarv, innovasjon og bærekraftig verdiskaping samt høstbart vilt og høstbar innlandsfisk. Arbeidet er forsinket som følge av manglende kapasitet.

Samtidig kommer nye politiske bestillinger som krever kapasitet og kompetanse. Fylkestinget har blant annet bedt om at det i det videre arbeidet med arealregnskapet for Agder kartlegges områder som er særlig godt egnet for naturrestaurering. Direktørområdet har ikke tilstrekkelige personellmessige eller økonomiske ressurser til å gjennomføre kartleggingen.

Fylkeskommunen har viktige roller som høringsinstans til kommunale planer, regional kulturmiljømyndighet og veileder for kommunene. Redusert kapasitet i fylkeskommunen, kombinert med stram kommuneøkonomi, reduserer den samlede kapasiteten innen arealplanlegging og kulturmiljøforvaltning.

Omstillingen har blant annet ført til færre personer med GIS-kompetanse (geografiske informasjonssystemer), noe som reduserer kapasiteten til etterspurte analyser og digitale kartløsninger.

Også innen kulturarv har redusert bemanning kombinert med stor saksmengde ført til restanser i fredningssaker, både vedtaksfredninger og erklæringssaker for middelalderbygg. Samtidig er kapasiteten

til formidlings- og utviklingsoppgaver redusert, blant annet til bidrag innen Den kulturelle skolesekken, utstillinger og regionale utviklingsprosjekter.

Dette bidrar samlet til et økende gap mellom kommunenes behov og direktørområdets kapasitet til å bistå. Direktørområdet skal også bidra til å møte flere store samfunnsutfordringer i Agder.

Kunst og kultur har fått en tydeligere plass i beredskapsperspektivet. I en tid preget av polarisering er det økende anerkjennelse av kulturens betydning for demokrati, ytringsfrihet, deltakelse, identitet og tilhørighet. For at fylkeskommunen skal fylle sin rolle som samfunnsutvikler og samarbeidspartner, er det viktig å legge til rette for sterke profesjonelle kulturinstitusjoner, handlingsrom for det frie feltet og en aktiv kulturfrivillighet.

Idrett og fysisk aktivitet står sterkt i Agder og er viktig i samfunnsbyggingen. Samtidig er aktivitetsnivået i befolkningen for lavt og krever målrettet, langsiktig innsats.

Agder har en relativt lav sysselsettingsgrad sammenlignet med landsgjennomsnittet, og mange står utenfor arbeidslivet, særlig unge, personer med lav utdanning og innvandrere. Samtidig har næringslivet behov for flere kvalifiserte arbeidstakere. Dette krever bedre samspill mellom utdanning, næringsliv og offentlig sektor for å få flere inn i arbeidslivet og møte næringslivets kompetansebehov.

Næringslivet står samtidig overfor betydelige omstillingsbehov. Grønn omstilling, teknologiutvikling og endrede kompetansebehov stiller krav til innovasjon og samarbeid mellom næringsliv, akademia og offentlig sektor. For fylkeskommunen blir det krevende å opprettholde kapasiteten til å mobilisere, koordinere og bidra til regional næringsutvikling samtidig som ressursene til utviklingsarbeid er under press.

Forvaltning av tilskuddsordninger legger beslag på en betydelig del av direktørområdets kapasitet. Dette reduserer handlingsrommet for faglig utviklingsarbeid og dialog med regionale aktører, og kan over tid svekke fylkeskommunens relevans som samfunnsutvikler og samarbeidspartner. Det er derfor behov for å effektivisere og samordne tilskuddsforvaltningen for å frigjøre kapasitet til faglig og strategisk arbeid.

Salderingsliste

Her følger områdets salderingsliste. Den viser en oversikt over politiske vedtatte tiltak og andre vesentlige tiltak som går ut eller videreføres i ramme for 2027 sammenliknet med 2026. I tillegg til tiltakene i listen under har direktørområde mottatt en rekke søknader om økte driftstilskudd fra regionale institusjoner og organisasjoner. Disse er det ikke funnet rom for innenfor den økonomiske rammen.

Beskrivelse	2026	2027	Endring	Kommentar
Tilskudd til frivillighet foreslås redusert fra 8 mill. til 4 mill. kroner	8 000	4 000	-4 000	Innsparingstiltak
Sosialt entreprenørskap tas ut med 2 mill. kroner	2 000	0	-2 000	Innsparingstiltak
Erasmus+ driftsmidler	2 000	500	-1 500	Omfordeling innenfor rammen, midler foreslås benyttet til andre satsinger
Risør Kunstpark	200	0	-200	Går ut av økonomiplanen

Beskrivelse	2026	2027	Endring	Kommentar
Støtte MS Lofoten	1 000	0	-1 000	Går ut av økonomiplanen
Ungskogpleieprosjekt Agder	350	0	-350	Går ut av økonomiplanen
Kvås Villakssenter	500	0	-500	Går ut av økonomiplanen
Investeringstilskot for ombygging av båsfjøs til løsdrift	5 000	0	-5 000	Går ut av økonomiplanen
Folkevandringstid	650	0	-650	Går ut av økonomiplanen
Tilskudd Kløckers hus	500	0	-500	Går ut av økonomiplanen
Froland verk	500	600	100	0,6 mill. kroner til Froland verk i 2027. Omdisponert fra ikke benyttede prosjektmidler
Desentralisert utdanning - Lister, Østre Agder, Setesdal	0	5 000	5 000	Desentralisert utdanning - Lister, Østre Agder, Setesdal. Flyttet fra UTD til NPK fra 2027
Driftstilskudd nytt museumsbygg Nodeviga	0	1 000	1 000	Ekstraordinært tilskudd til drift av nytt museumsbygg Nodeviga for år 2027
Årlig driftstilskudd på 0,2 mill. kroner til MONK AS	0	200	200	Nytt tiltak
Profesjonsstudie psykologi, 2027, 2028 og 2029	0	1 000	1 000	Nytt tiltak
Forprosjekt – regional modell for å beholde og tiltrekke internasjonal kompetanse	0	300	300	Nytt tiltak
Regional planlegging - ekstern evaluering av Regionplan Agder 2030	0	500	500	Nytt tiltak
Driftstilskudd til fyrvokterstilling ved Lindesnes fyrmuseum	2 505	2 755	250	Økning i driftstilskudd som skal dekke fyrvokterstilling ved Lindesnes fyrmuseum
Utbygging KUBEN - økning i finansieringen som følge av renteøkning	4 176	4 398	222	Økning i finansieringen som følge av renteøkning
Stiftelsen Fullriggeren Sørlandet	3 351	3 951	600	Økning på 0,6 mill. kroner for 2027
Ungt Entreprenørskap Agder	2 500	3 000	500	Økt satsing som skal bidra til å nå flere elever og studenter i hele Agder og styrke samarbeidet med lokalt arbeids- og næringsliv. Midler innenfor rammen omdisponeres, blant annet Erasmus+
Matregion Agder, Fôra (økt satsing)	500	1 500	1 000	Økt satsing, midler innenfor rammen omdisponeres, blant annet fra Erasmus+

Virksomhetsstyring og eiendom

Innledning og beskrivelse av dagens virksomhet

Direktørområde for Virksomhetsstyring og eiendom består av følgende avdelinger:

- Avdeling for budsjett og økonomistyring
- Avdeling for regnskap og lønn
- Avdeling for porteføljestyring
    - Seksjon for anskaffelser
- Avdeling for bygg og eiendom
    - Seksjon for drift og vedlikehold av eiendom

Avdeling for budsjett og økonomistyring

Avdelingen har ansvar for økonomisk planlegging, prioriteringer, rapportering og rådgivning. Dette innebærer at avdelingen sikrer effektiv ressursutnyttelse gjennom gode økonomiske styringsdata, effektiv bruk av fagsystemene og kontinuerlig forbedring av økonomiprosessene. Budsjett og økonomistyring har systemansvar for Agder fylkeskommunes styringssystem Framsikt.

Avdeling for regnskap og lønn

Avdelingen har ansvar for regnskapsføring, lønnsarbeid, rapportering og rådgivning. Avdelingen skal sikre kvalitet, internkontroll og pålitelig styringsinformasjon som understøtter god virksomhetsstyring. Gjennom kontinuerlig utvikling av arbeidsprosesser, digitale løsninger og fagkompetanse skal avdelingen levere effektive, framtidsrettede og brukervennlige tjenester for fylkeskommunen.

Avdeling for porteføljestyring

Avdelingen skal sikre utvikling av behov og videreutvikling av arbeidsprosesser innenfor prosjekt- og porteføljemetodikk og anskaffelser. Dette inkluderer helhetlig digital tjenesteutvikling og utnyttelse av fylkeskommunens ressurser. Avdelingen følger opp tjenester som konseptutredninger, behovsanalyse, prioritering og porteføljestyring, standardiserings- og gevinstarbeid, forvaltning og videreutvikling av prosjektrammeverket. I tillegg følger avdelingen opp rammeverk for kvalitetskontroll og internkontroll, eierstyring og optimalisering av fylkeskommunens eiendomsportefølje.

Fra 2026 er dokumentasjonsforvaltning en del av avdelingen. Dokumentasjonsforvaltning skal sikre fylkeskommunens journalpliktige og arkivverdige dokumenter for nåtid og fremtid. Kjernen i arkivfunksjonen er å dokumentere aktiviteter og handlinger i organisasjonen gjennom bruk av vårt sak- og arkivsystem. Effektiv informasjonsforvaltning, økt bruk av digitalisering og høy innbyggertilfredshet blir stadig viktigere, og dokumentasjonsforvaltning har en sentral rolle i dette arbeidet.

Seksjon for anskaffelser

Seksjon for offentlige anskaffelser skal gjennomføre konkurranser og foreta kontraktsoppfølging.

Avdeling for bygg og eiendom

Avdelingen har et overordnet ansvar for å utøve fylkeskommunens eierrolle for bygg og eiendommer iht. vedtatt overordnet eiendomsstrategi. Det innebærer at avdelingen har et hovedansvar for tjenester som gjennomføring av investeringsprosjekter, eiendomsforvaltning innenfor hovedområdene leieportefølje, renholdsledelse, energiledelse, miljøpolicy og miljømål for bygg samt teknisk drift og vedlikehold av byggene med tilhørende uteområder

Seksjon for drift og vedlikehold av eiendom

Seksjonen har et overordnet ansvar for å drifte og vedlikeholde fylkeskommunens eiendomsportefølje, avgrenset til byggeiers ansvar. Det innebærer at seksjonen har ansvar for tjenesteleveranser som omfatter byggeiers driftsansvar av bygningsmassen med tilhørende uteområder, kartlegging av vedlikehold og utskiftingsbehov med hovedfokus på verdibevarende vedlikehold samt gjennomføring av tilhørende mindre vedlikeholdsprosjekter.

Medarbeidere

	2026	2027	Endring
Virksomhetsstyring og eiendom (fylkesdirektør)	1	1	0
Budsjett og økonomistyring	12	13	1
Regnskap og lønn	19	19	0
Porteføljestyring	11	22	11
Bygg og eiendom	52	53	1
Sum	**95**	**108**	**13**

Området har et budsjett på 108 stillinger for 2027. Det er en økning med 13 stillinger fra 2026.

Det er budsjettert med én ny stilling i avdeling for budsjett og økonomistyring, knyttet til økt ressursbehov innen investeringsprosjekter og internkontroll. Videre foreslås én ny stilling i avdeling for bygg og eiendom for å styrke prosjektledelsen av investeringsprosjekter.

I tillegg øker bemanningen i avdeling for porteføljestyring med 11 stillinger som følge av omorganiseringen fra 1. august 2026,med overføring av dokumentasjonsforvaltningen fra område organisasjon og tannhelse, avdeling for jus og informasjonssikkerhet.

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Virksomhetsstyring og eiendom	0	1 965	2 812	1 112	-588	-2 288
Budsjett og økonomistyring	0	18 449	18 722	18 722	18 722	18 722
Regnskap og lønn	0	21 555	20 508	20 508	20 508	20 508
Porteføljestyring	0	107 165	126 878	126 878	126 878	126 878
Bygg og eiendom	0	195 240	264 767	224 770	222 770	237 770
Sum	0	344 374	433 687	391 989	388 289	401 589

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	**344 374**	**344 374**	**344 374**	**344 374**
Sum Tekniske justeringer	**15 980**	**15 980**	**15 980**	**15 980**
Sum Vedtak forrige periode	**1 100**	**-15 147**	**-15 147**	**-15 147**
Sum Budsjettendring i år	**41 000**	**41 000**	**41 000**	**41 000**
Sum Lønns- og prisvekst	**12 005**	**12 005**	**12 005**	**12 005**
Konsekvensjusteringer	**70 085**	**53 838**	**53 838**	**53 838**
Konsekvensjustert ramme	**414 459**	**398 212**	**398 212**	**398 212**
Innsparingstiltak				
Omstilling - reduksjon av energibudsjett	-6 363	-6 363	-6 363	-6 363
Omstilling 2028- 2030	0	-1 700	-3 400	-5 100
Overskudd parkeringspolicy	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Sum Innsparingstiltak	**-7 863**	**-9 563**	**-11 263**	**-12 963**
Nye tiltak				
Agder Arena	0	0	0	15 000
Avslutning og tilbakeføring tannklinikker 2027	5 750	2 000	0	0
Damanlegg Kristiansand	20 000	0	0	0
Novari IT utviklingsprosjekter	1 110	1 110	1 110	1 110
Prosjektleder investering eiendom	231	231	231	231
Sum Nye tiltak	**27 091**	**3 341**	**1 341**	**16 341**
Nye tiltak og realendringer	**19 228**	**-6 222**	**-9 922**	**3 378**
Ramme 2027-2030	**433 687**	**391 989**	**388 289**	**401 589**

Sammendrag budsjett

Området øker budsjettet fra 344 mill. kroner i 2026 til 434 mill. kroner i 2027.

Området ble utvidet med dokumentasjonsforvaltning og energibudsjett med totalt budsjett på 54 mill. kroner. Videre gir lønn og prisvekst en økning på 12 mill. kroner. Området har et omstillingskrav på 7,4 mill. kroner i 2026 som øker med 2,3 mill. kroner i 2027. Dette er realiseres med reduksjon i seks årsverk gjennom 2025 og 2026, samt reduksjon i energibudsjett.

Driftsutgiftene og aktivitetsnivå på avdelingene budsjett og økonomistyring, regnskap og lønn og porteføljestyring videreføres i stor grad fra 2026 til 2027.

For avdeling bygg og eiendom er det noen endringer. Budsjett til vedlikehold og utskiftning videreføres på nivå med 2026. Anleggsbidrag Dalane bussanlegg videreføres med en økning på 5,5 mill. i 2027. Budsjettøkning i 2. tertial 2026 økte prosjektramme til 40 mill. kroner totalt. Anleggsbidraget sikrer utvidelse og oppgradering for å møte nye behov i ny kontraktsperiode i Kristiansand, som starter opp juli 2028.

På grunn av endringer i klinikkstrukturen hos tannhelse skal antall klinikker reduseres fra 28 til 13 klinikker i løpet av de nærmeste årene. Det kommer opp til 10 klinikker til avslutning og tilbakeføring av leide lokaler tannhelse i 2027. Det er avsatt 5,8 mill. kroner til dette formålet i 2027.

Budsjettet er redusert med 7,9 mill. kroner i 2027, av dette gjelder ca. 6 mill. kroner reduserte strømkostnader som følge av gjennomførte ENØK-tiltak samt nylig gjenomført sentralisering av strømforvaltningen. Fra og med 2027 er i all hovedsak betalingsløsninger for ansatte innført ved alle fylkeskommunale lokasjoner, det medfører 1,5 mill. kroner i økte inntekter. Det har også vært avsatt 1 mill. kroner tidligere til parkeringspolicy i drift, denne budsjettposten er nå tatt ut og er med og reduserer budsjettet.

Fylkeskommunen er grunneier av et friområde i bymarka bak sykehuset nord for Baneheia, hvor to av fire dammer ble lagt ned i 2024. Kristiansand kommune eier tilstøtende område med to dammer, og den ene av fylkeskommunens to gjenstående dammer fikk i høst tillatelse til nedlegging. Da gjenstår gjennomføring av dette og styrking av de to største dammene for å redusere fremtidig fare for dambrudd og oversvømmelse ved sykehuset. Det har i flere år vært et tett samarbeid med kommunen om tilsyn, utredning av tiltak og avklaringer med NVE. Dette har resultert i forslag til en samlet løsning hvor Kristiansand kommune overtar hele eiendommen og ansvaret for alle dammene i dette området, med tilskudd fra fylkeskommunen for å gjennomføre de tiltak som kreves av NVE for å ivareta sikkerheten. Prosessen rundt dette har nå fått god fremdrift og forventes avklart i løpet av høsten 2026, slik at overføring av eiendom og økonomisk oppgjør (tilskudd) kan skje tidlig i 2027. Det er avsatt 20 mill. til dette formålet i 2027.

Det legges inn en avsetning på 15 mill. kr til leiekostnader av Agder Arena i 2030, tilsvarende Kristiansand kommune. Agder Arena skal gjøre Gimle til et kraftsenter for idrett, kultur, utdanning og forskning. Dette vil bli et samarbeid mellom kommunen, fylkeskommunen, idrettens aktører, akademia og andre fra frivillig sektor.

Aktivitetsnøkkeltall

Eiendom

Indikatornavn	Resultat 2023	Resultat 2024	Resultat 2025
Eid areal Administrasjonslokaler Areal (m2)	11 192,0	19 461,0	17 055,0
Leid areal Administrasjonslokaler Areal (m2)	10 899,0	10 899,0	0,0
Samlet areal formålsbygg (m2)	352 713,0	355 076,0	356 512,0
Utgifter til vedlikehold per kvadratmeter (kr)	110,0	135,0	116,0

Organisasjon

Indikatornavn	Resultat 2023	Resultat 2024	Resultat 2025
Andel leverandørfaktura mottatt elektronisk (EHF)	0,0 %	98,0 %	99,0 %
Antall mottatte leverandørfakturaer	0	76 500	76 543

KOSTRA-analyse

	Agder 2023	Agder 2024	Agder 2025	Landet uten Oslo
Prioritet				
Administrasjon Netto driftsutgifter Beløp per innbygger (kr) *)	843	859	832	741
Eiendomsforvaltning, fylkeskommune Netto driftsutgifter Beløp per innbygger (kr) *)	1 702	1 624	1 575	1 454
Netto driftsutgift 430 Administrasjonslokaler per innbygger (B) *)	159	150	108	102
Netto driftsutgift 480 Diverse fellesutgifter per innbygger (B) *)	44	25	54	37
Netto driftsutgift 711 Konsesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg pr.innb (B) *)	-2 331	-1 341	-1 360	-200
Netto driftsutgift Administrasjon, styring og fellesutgifter pr.innb (B) *)	1 238	1 171	1 123	1 007
Produktivitet				
Utgifter til vedlikehold per kvadratmeter (kr) *)	120,1	140,4	116,0	135,0
Utgifter til vedlikeholdsaktiviteter Administrasjonslokaler Utgifter per kvadratmeter bygg (kr) *)	273,0	279,8	49,0	116,0

**) Inflasjonsjustert med deflator*

Ressursbruken til administrasjon og styring er redusert de siste årene og viser at omstillings- og effektiviseringstiltak gradvis gir resultater. Selv om nivået fortsatt ligger noe over landsgjennomsnittet, er forskjellen redusert sammenlignet med tidligere år.
Utviklingen må ses i lys av omfattende omstillingsprosesser, samtidig som kravene til styring, internkontroll, digitalisering og oppfølging av større utviklings- og investeringsprosjekter har økt. Effektivisering gjennom standardisering av arbeidsprosesser og økt bruk av digitale løsninger vil fortsatt være viktig i planperioden.

For eiendomsområdet har ressursbruken vært relativt stabil. Fylkeskommunen forvalter en omfattende bygningsmasse som krever betydelige ressurser til drift, vedlikehold og tilpasninger. Samtidig vil framtidige beslutninger om skole- og tannhelsestruktur få betydning for investeringsbehov og arealutnyttelse. God ressursutnyttelse og langsiktig forvaltning av eiendomsmassen blir derfor stadig viktigere.

Måltabell, strategier og oppdrag

Tabeller med mål, strategier og oppdrag inngår i fullversjonen av dokumentet: https://pub.framsikt.net/2027/agder/bm-2027-agderfkhop27.

Om målene

Direktørområdet virksomhetsstyring og eiendom følger opp de to politisk vedtatte strategidokumentene "Overordnet anskaffelsesstrategi" og "Overordnet eiendomsstrategi" for Agder fylkeskommune. I handlings- og økonomiplanen for 2026 var mål, strategier og oppdrag fra disse styringsdokumentene innarbeidet direkte. Fra 2027 er det gjort en jobb med å forenkle strukturen for å sikre en effektiv oppfølging og rapportering med utgangspunkt i disse dokumentene.

Videre er det for direktørområdet definert mål og indikatorer knyttet opp mot finansforvaltning, digitalisering og internkontroll. Nytt for 2027 er innarbeiding av indikatorer knyttet til tilstandsgrad for tilfluktsrom og vedlikehold av fylkeskommunal bygningsmasse.

Utfordringer i planperioden

Avdeling for budsjett og økonomistyring

Avdelingen består av 13 årsverk som har ansvar for økonomisk planlegging, prioriteringer, rapportering og rådgivning. Dette innebærer at avdelingen sikrer effektiv ressursutnyttelse gjennom gode økonomiske styringsdata, effektiv bruk av fagsystemene og kontinuerlig forbedring av økonomiprosessene.

Med omstilling og reduserte rammer blir det et forsterket fokus på økonomistyring og beslutningsstøtte. Det jobbes med å sikre gode styringsdata både gjennom bruk av kostratall og nasjonalt samarbeid om indikatorer med andre fylkeskommuner. Med forsterket internkontroll krever styrket kapasitet til risikoanalyser, oppfølging av kontrollaktiviteter og videreutvikling av styrings- og rapporteringsprosesser.

Avdelingen har systemansvar for fylkeskommunens virksomhetsstyringssystemet Framsikt. Det vil i 2027 være en prioritert oppgave å bistå når det skal utarbeides digitale virksomhetsplaner for samtlige videregående skoler.

Avdeling for regnskap og lønn

Avdeling for regnskap og lønn består av 20 årsverk, som er knyttet til lønn, regnskapsdrift og -rapportering.

Avdelingen jobber avdelingen kontinuerlig med utvikling og forbedring. Vi har et sterkt fokus på å:

- Standardisere og automatisere prosesser for å sikre effektivitet og kvalitet.
- Tenke nytt rundt arbeidsmetodikk, med mål om å forbedre kvaliteten før data føres inn i regnskapet.
- Levere tjenester på en enklere og smartere måte for brukerne.
- Forbedre våre tjenestesider, samt utvikle og vedlikeholde rutiner.
- Gi opplæring og råd.

Avdelingen har ansvar for lovpålagte oppgaver, herunder årsregnskap med noter, regnskapsrapportering, merverdiavgift og lønn med tilhørende prosesser. Det arbeides med å etablere en gruppe med regnskapscontrollere, for å bedre internkontrollen, samt å tettere følge opp bokføringen på de ulike enhetene.

Digitalisering er en sentral del av vår visjon. Vi har høy fokus på å digitalisere arbeidsprosesser, noe som effektiviserer vårt arbeid og bidrar til en mer smidig og bærekraftig organisasjon. Avdelingen er godt representert i ulike faggrupper og samstyringsutvalg i IKT-Agder-samarbeidet, for å understøtte utviklingen av en mer automatisert og effektivisert tjenesteproduksjon.

Vår visjon: Vi ønsker å levere gode digitale tjenester, som forenkler din arbeidshverdag og sikrer kvalitet og kontroll av din styringsinformasjon.

Avdeling for porteføljestyring

Internkontrollarbeidet i fylkeskommunen vil også i 2027 ha ekstra fokus. Det er etablert en egen prosess (forsterket internkontroll) som også vil arbeide med utvalgte oppgaver i 2027. De forsterkede elementene i internkontrollen vil i 2027 implementeres i et utvidet årshjul for internkontroll. Vi vil ha spesielt fokus på opplæring knyttet til sentrale elementer i internkontrollen for ansatte på alle nivåer i fylkeskommunen. Rollebasert opplæring vil stå sentralt i arbeidet.

Avdelingen arbeider aktivt med arbeid for å standardisere og videreutvikle rammeverk og metoder som skal brukes av fylkesadministrasjonen og virksomhetene. Mens en i 2026 har arbeidet aktivt med å etablere dokumentasjon knyttet til prosjektrammeverket, vil innsatsen i 2027 vris over på å implementere de kravene og føringene som ligger i rammeverket på faktiske styringsstrukturer og prosjekter. Arbeidet med å operasjonalisere gevinstrammeverket og porteføljemetodikken vil også være satsingsområder i 2027.

Arbeidet med å definere en fylkeskommunal tjenestekatalog med tilhørende kobling til det digitale systemlandskapet som skal understøtte tjenesteproduksjonen er godt i gang. Dette vil være sentralt for å få kontroll, oversikt, skape riktig forventningsnivå til levert kvalitet på tjenestene, samt å tilrettelegge for en enda mer effektiv digitalisering innenfor de ulike områdene. Arbeidet med dette vil fortsette i 2027.

I arbeidet med tidligfasearbeid på eiendomsområdet er det nå planlagt for flere større prosjekter. For utdanningsporteføljen vil de sentrale prosjektene som fremlegges være utbygging av undervisningsarealer på Vågsbygd, Setesdal videregående skole avdeling Hornnes, praksisarealer på Dalane samt undervisningsarealer i Elvegata 4. For tannhelseporteføljen vil utvikling av tannklinikk i Elvegata 4 være viktig. Forarbeider for konkurranseutsetting av disse prosjektene vil være sentrale arbeidsoppgaver i 2027.

Arbeidet med dkumentasjonsforvaltning sikrer at fylkeskommunens dokumentasjon blir opprettet, behandlet, lagret og bevart på en strukturert, lovmessig og effektiv måte.

Seksjon for anskaffelser

Selvevaluering er gjennomført og noen forbedringsområder har blitt identifisert. Arbeidet med forbedringstiltak, vil løpe utover i planperioden. Som angitt under avdeling for porteføljestyring vil dette arbeidet være viktig for standardisering og metodearbeidet på anskaffelsesområdet. Videre vil arbeidet med å implementere nye digitalt verktøy for konkurransegjennomføring og kontraktsadministrasjon (KGV/KAV) kreve endel kapasitet. Verktøyet vil forenkle anskaffelsesarbeidet i vesentlig grad, og løsningen vil kunne tilgjengeliggjøre informasjon på en betydelig bedre måte enn det tidligere verktøyet kunne, noe som vil skape bedre oversikt og forenklet forvaltningsarbeid også utenfor seksjonen. Fokus på internkontroll, etterlevelse og avtalelojalitet vil også ha fokus i den kommende perioden.

Avdeling for bygg og eiendom

Avdelingen består av 53 årsverk som har ansvar for å utøve fylkeskommunens eierrolle for bygg og eiendommer iht. vedtatt overordnet eiendomsstrategi. Avdelingen ble i forbindelse med omstillingsprosessen en mer operativ avdeling, med hovedfokus på forvaltning, drift og vedlikehold samt utbygging av eiendom.

Det har pågått en profesjonaliseringsprosess på eiendomsavdelingen de siste årene. Fokuset med denne prosessen har vært å profesjonalisere avdelingen med tilhørende hovedtjeneste områder innenfor eiendomsfaget. Strukturen som har vært benyttet til dette arbeidet har vært basert på etablerte prinsipper av Norsk Standard. Dette arbeidet er nå mer eller mindre på plass og vil fremover medføre et strukturert, løpende arbeid med profesjonalisering av oppgavene og tjenestene innenfor eiendomsområdet.

Våre hovedtjenester er nå etablert, i forbindelse med utarbeidelse av egen tjenestekatolog, men det gjenstår fortsatt noe arbeid i forhold til struktur og organisering. Dette arbeidet vil fortsette fremover og vil således prege første del av kommende planperiode. Spesielt vil det være fokus på implementeringen av den strukturen som skal etableres etter arbeidet som har vært gjort i forbindelse med revisjonen av "investeringsprosjekter i Agder fylkeskommune". Dette medfører i hovedsak; implementering av et mer helhetlig prosjektrammeverk, Tydeliggjøring av roller, beslutningspunkter og dokumentasjonskrav samt styrking av styring, kvalitetsikring og internkontroll.

Salderingsliste

Området har ikke politiske vedtatte tiltak og andre vesentlige tiltak som går ut eller videreføres i ramme for 2027 sammenliknet med 2026.

Samferdsel

Innledning og beskrivelse av dagens virksomhet

Område for samferdsel består av følgende enheter:

- Avdeling for strategi og mobilitet
    - Seksjon for byvekst
- Avdeling for vegdrift
- Avdeling for vegvedlikehold
- Avdeling for vegforvaltning
- Avdeling for vegressurser
- Avdeling for vegutbygging

Direktørområdet har ansvar for å utvikle mobiliteten på Agder. Det innebærer å utarbeide overordnede planer og strategier samt å planlegge, bygge, drifte, vedlikeholde og forvalte fylkesvegnettet. Hele direktørområdet jobber for en mer bærekraftig mobilitet på Agder. Vårt styrende dokument er regional plan for mobilitet 2023-2033 (mobilitetsplanen) som har følgende mål: Sammen gjør vi reisen enkel, trygg og grønn. Planen viser til to hovedprinsipp for prioriteringer:

- Vi skal prioritere å ta vare på den infrastrukturen vi har.
- Vi skal prioritere barn og unge.

Avdeling for strategi og mobilitet

Avdelingen har ansvaret for det langsiktige arbeidet knyttet til mer bærekraftig mobilitet på Agder. En sentral oppgave er å implementere mobilitetsplanen som favner hele samferdselsområdet. Avdelingen fremmer politiske saker for området, og har ansvaret for konseptfasen og bestiller alle vegprosjekt knyttet til handlingsprogram for mobilitet og den fylkeskommunale porteføljen i byvekstsamarbeidet i kristiansandsregionen.

Avdelingen har fagansvar for kollektivtransport, sykkel, gange, areal- og transportsamarbeid, forebyggende trafikksikkerhet, rute- og drosjeløyver, jernbane, gods og havn samt bredbåndutbygging i forbindelse med Det digitale Agder.

Sekretariatet for byvekstsamarbeidet i kristiansandsregionen er organisert som en egen seksjon i avdelingen.

Avdeling for vegdrift

Agder fylkeskommune har om lag 4000 kilometer fylkesveg. Avdeling for vegdrift har driftsansvaret for fylkesvegene. Driftsansvaret innebærer alle oppgaver og rutiner som er nødvendige for at vegene skal fungere godt for trafikantenes daglige bruk, som brøyting, strøing, vask og rengjøring, skjøtsel av grøntareal og vegkanter.

Avdeling for vegvedlikehold

Avdeling for vegvedlikehold har ansvaret for å ta vare på den fysiske infrastrukturen knyttet til våre fylkesveger. Det gjelder oppgaver som opprettholder standard på vegdekker, vegoppmerking, bruer, tunneler og tekniske installasjoner.

Avdeling for vegforvaltning

Avdeling for vegforvaltning har forvaltningsansvaret for fylkesvegene. Det innebærer å behandle søknader om graving i veg, etablering av avkjørsler, dispensasjon for byggegrenser og vurdering av støytiltak. Videre har avdelingen ansvar for innhenting av vegdata, sikring av faglig kvalitet i planer på veg og behandling av fravik fra krav i vegnormalen.

Avdeling for vegutbygging

Avdeling for vegutbygging har ansvar for å bygge veganlegg på fylkesveg. Avdelingen leverer prosjektledelse, byggeledelse og kontrolloppgaver knyttet til utbyggingsprosjekt på veg. Sentrale oppgaver i byggherrerollen er helse, miljø og sikkerhet, fremdrift, kvalitet og økonomi.

Avdeling for vegressurser

Avdeling for vegressurser har ansvar for planlegging og prosjektering av veganlegg etter konseptfasen til ferdig anlegg. Avdelingen leverer kompetanse på mange ulike fagfelt som prosjektledelse, plan- og prosjekteringsledelse, grunnerverv, geologi, geoteknikk, ytre miljø, landskapsarkitektur med mere.

Medarbeidere

	2026	2027	Endring
Samferdsel fylkesdirektør	0	1	1
Strategi og mobilitet	14	14	0
Vegdrift	23	23	0

	2026	2027	Endring
Vegvedlikehold	17	17	0
Vegforvaltning	17	17	0
Vegressurser	37	37	0
Vegutbygging	20	19	-1
Sum	**128**	**128**	0
Endringer i årsverk knyttet til byvekst og utbygging			
Vegforvaltning		2	2
Vegvedlikehold		1	1
Vegressurs	3	4	1
Vegutbygging	1	2	1
Byvekstsekreteriatet	3	3	0
Totale årsverk	**136**	**140**	**5**

Måltallet for området er 128 årsverk i delprosess 2, i FT1/2025. I 2026 ble det bemannet opp med 2 årsverk som følge av byvekstarbeidet som krever en del ressurser. Det vil bli bemannet med ytterligere 5-10 personer i 2026/2027 for å dekke aktivitetsveksten. Økningen finanseres gjennom investeringskostnadene.

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Samferdsel	0	5 974	10 365	3 841	-3 659	-11 159
Strategi og mobilitet	0	896 452	953 430	982 955	1 007 855	1 007 855
Vegdrift	0	498 533	507 344	513 644	513 644	513 644
Vegvedlikehold	0	314 525	316 318	320 018	320 018	320 018
Vegforvaltning	0	20 652	21 853	21 553	21 553	21 553
Vegressurser	0	14 604	15 211	11 335	11 335	11 335
Vegutbygging	0	2 521	2 279	5 803	5 803	5 803
Sum	0	1 753 261	1 826 800	1 859 149	1 876 549	1 869 049

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	**1 753 261**	**1 753 261**	**1 753 261**	**1 753 261**
Sum Tekniske justeringer	**-213**	**32 787**	**57 787**	**57 787**
Sum Vedtak forrige periode	**-11 771**	**-14 922**	**-15 022**	**-15 022**
Sum Budsjettendring i år	**2 500**	**2 500**	**2 500**	**2 500**
Sum Lønns- og prisvekst	**75 523**	**75 523**	**75 523**	**75 523**
Konsekvensjusteringer	**66 039**	**95 888**	**120 788**	**120 788**
Konsekvensjustert ramme	**1 819 300**	**1 849 149**	**1 874 049**	**1 874 049**
Innsparingstiltak				
Omstilling 2028- 2030	0	-7 500	-15 000	-22 500

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Omstilling og innsparing drift og vedlikehold veg	-10 000	0	0	0
Sum Innsparingstiltak	**-10 000**	**-7 500**	**-15 000**	**-22 500**
Nye tiltak				
Vegovertagelse fra staten	1 500	1 500	1 500	1 500
Videreføring av tidligere bevilgninger AKT	16 000	16 000	16 000	16 000
Sum Nye tiltak	**17 500**	**17 500**	**17 500**	**17 500**
Nye tiltak og realendringer	**7 500**	**10 000**	**2 500**	**-5 000**
Ramme 2027-2030	**1 826 800**	**1 859 149**	**1 876 549**	**1 869 049**

Sammendrag budsjett

Budsjettet for 2027 er på 1 827 mill. kroner. Dette er en økning på 73,5 mill. kroner sammenlignet med 2026. Lønns- og prisvekst utgjør 75,5 mill. kroner, mens 4,3 mill. kroner overføres til andre områder og investeringer. Den reelle budsjettøkningen utgjør dermed 2,3 mill. kroner.

Nye tiltak i planperioden utgjør 17,5 mill. kroner. Av dette gjelder 16 mill. kroner økt driftstilskudd til Agder kollektivtrafikk AS (AKT), i tråd med vedtak i FT 2/26, Det er også satt av 1,5 mill. kroner til drift av veg som følge av overtakelse av en ny vegstrekning. Helårseffekten av nye kontrakter hos AKT medfører i tillegg en kostnadsøkning på 8,8 mill. kroner.

Innsparingskravet for området utgjør 35,5 mill. kroner. Dette er en økning på 14,8 mill. kroner sammenlignet med 2026. I tillegg er området pålagt et ytterligere nedtrekk på 10 mill. kroner innen drift og vedlikehold av veg. Det samlede nedtrekket utgjør dermed 45,5 mill. kroner.

AKT står for 10 mill. kroner av nedtrekket gjennom planlagt reduksjon i produksjonen i 2026. Videre gjelder 6,4 mill. kroner reduksjon i aktiviteten innen strategi og mobilitet i 2026. Drift av veg hadde et innsparingskrav på 4,3 mill. kroner i 2026. I 2027 øker dette kravet til 19,8 mill. kroner. I tillegg er det lagt inn en innsparing på 9,3 mill. kroner innen vegvedlikehold.

Samferdselsområdet har en betydelig aktivitetsvekst i planperioden som følge av porteføljene knyttet til mobilitetsplanen og byvekstavtalen for kristiansandsregionen. Investeringsaktiviteten påvirker ikke bare medarbeiderne som arbeider direkte med prosjektene, men fører også til økt belastning på andre avdelinger.

For å sikre tilstrekkelig kapasitet og riktig kompetanse på området er det nødvendig å øke bemanningen fremfor å redusere den. Det er budsjettert med 10 stillinger i 2027. Fem av disse er allerede besatt i 2026 og inngår i medarbeideroversikten i FT 1/2026. Kostnadene dekkes over investeringsbudsjettet. I tillegg kommer ett årsverk i avdeling for budsjett og økonomistyring.

Samtidig videreføres arbeidet med å effektivisere gjennom omfordeling av arbeidsoppgaver etter medarbeidere som har sluttet. Dette gjelder blant annet oppgaver knyttet til utbygging av bredbånd, beredskap og godstrafikk. Det har også kommet nye lovpålagte oppgaver knyttet til internkontroll av drosjeløyver. Fylkeskommunen har dessuten fortsatt et omfattende ansvar for budsjett og regelverk for TT-ordningen, samt utvikling av et digitalt søknadsskjema.

Budsjettet inneholder planlagte opp- og nedtrappinger som samlet utgjør en reduksjon på 5,7 mill. kroner. Den største nedtrappingen gjelder et ekstra tilskudd på 5 mill. kroner til kollektivtransport i distriktene. Det er allerede avsatt 5 mill. kroner til dette formålet gjennom grunntilskuddet. Samtidig er det lagt inn en opptrapping som følge av utvidede oppgaver for fylkeskommunene knyttet til internkontroll av drosjeløyver. For øvrige endringer er det funnet rom innenfor budsjettrammen gjennom omdisponering av midler.

Forebyggende trafikksikkerhet

Mobilitetsplanen slår fast at Agder fylkeskommune skal være best nasjonalt på forebyggende trafikksikkerhet. Fylkeskommunen har ansvar for samordne tiltak som fremme trafikksikkerheten etter veitrafikkloven § 40a. I tillegg har fylkeskommunen et lovhjemlet pådriver- og samordningsansvar knyttet til folkehelse. Med ansvar for nær 4000 km fylkesveg og kollektivtransport, inkludert skoleskyss, er fylkeskommunen en sentral aktør her. Oppdragene for forebyggende trafikksikkerhet og folkehelse er beskrevet enkeltvis under kapittelet om oppdrag.

Informasjon, forskning og kampanjer

For å oppnå varige endringer i transportvaner, er det nødvendig med målrettede holdningsskapende tiltak. Oppdragene velges ut etter kriterier satt i handlingsprogram for mobilitet, og er beskrevet enkeltvis under kapittelet om oppdrag. Oppdragene skjer i tett samarbeid med byvekstsekretariatet for kristiansandsregionen og Agder kollektivtrafikk AS som vårt mobilitetsselskap.

Drift, vedlikehold og forvaltning veg

(Tall i tusen)	2026	2027	Endring (%)
Driftskontrakter	454 422	462 482	1,8 %
Vegoppmerking	19 717	20 466	3,8%
Bruer og ferjekaier	30 716	31 618	3,8 %
Strøm	20 800	21 590	3,8 %
Asfalt og dekkelegging	139 798	136 701	-2, 2 %
Øvrig vedlikehold fylkesveg	27 664	27 715	0,2 %
Tunneler	344	357	3,8 %
Elektro og veglys	24 616	25 552	3,8 %
Ekstra DV-midler -videreføring fra 2025	39 643	41 136	3,8 %
Netto ramme	**757 720**	**766 419**	1,3 %

Kostnadsindeksen for drift- og vedlikehold av veg har hatt en indeks økning som er høyere enn budsjettert i 2026. Driftskontraktene er derfor økt med mer enn deflator på 3,8 prosent, mens vedlikeholdskostnadene er økt med deflator. Budsjettet er nedjustert med 24,8 mill. kroner i tillegg til en reduksjon på 4,3 mill. kroner i 2026 som en del av innsparingskravet fra 2025. Området har overtatt ny veg i løpet av 2026, hvilket medfører en kostnadsøkning på kroner1,5 mill. kroner. Til sammen medflører dette at drifts- og vedlikeholdsbudsjettet totalt sett kun har økt med 1,3 prosent. Innsparingen medfører att vedlikeholdsetterslepet øker ytterligere. I 2026 ble det bevilget kr 68,3 mill. kroner ekstra til vedlikehold av veg, dette er ikke foreslått videreført i statsbudsjettet for 2027.

Vegdrift

Arbeidet med å drifte fylkesvegene er delt inn geografisk i åtte ulike kontraktsområder. Oppgavene omfatter rutinemessige drift og mindre vedlikehold på vegnettet. Det omfatter også inspeksjon, registrering, planlegging og beredskap knyttet til vinterdrift og generell trafikkavvikling.

Vinterkostnader utgjør omtrent 60 prosent av det årlige budsjettet til driftskontrakter. Det varierer likevel noe etter hvordan vinterhalvåret blir. Store mengder nedbør vinterstid er spesielt krevende i bynære områder.

Vi jobber med forebyggende tiltak langs vegnettet for å redusere konsekvensene av ekstremvær. Når ekstremværet inntreffer, er det viktig å ha en effektiv krisehåndtering. Vi prioriterer kritiske vegforbindelser og tiltak for å minimere fare for ulykker og økte skader på infrastruktur. Det er også avgjørende med god kommunikasjon med publikum for å sikre trygg ferdsel og hindre unødvendig risiko.

Vi jobber for å redusere klimagassutslipp og vektlegger bærekraftige løsninger. Dette får betydning for krav som stilles til entreprenører som utfører arbeid på vegnettet, samt krav til utstyr. Arbeidet for mer bærekraftig vegdrift er beskrevet enkeltvis under kapittelet med oppdrag.

Vegvedlikehold

Vi jobber systematisk med å bytte veglys til LED. I 2024 ble det ble vedtatt å bytte ut alle konvensjonelle lamper til LED innen 2028. Det er i kontraktene byttet ca. 5000 armaturer de siste to årene. Arbeidet fortsetter i 2027 – pr.oktober 26 gjenstår det ca. 3000 armaturer å bytte på veglysanleggene (eksklusiv tunneler). Vi vil i årene som kommer arbeide med fornying av belysning i tunnelene.

Produksjon og utlegging av asfalt er en av de største bidragsyterne til CO2-utslipp innenfor vedlikehold. Vi kan oppnå økt dekkelevetid på asfalt ved forsterkning av vegoppbygningen. På en del strekninger er det derfor nødvendig med et relativt omfattende arbeid i forkant av en reasfaltering. I tillegg er sammensetning av material i produksjonen og kvalitet på utlegging vesentlig for økt dekkelevetid. I anbud for 2027 legges det opp til å videreføre krav til EPD (Environmental Product Declaration), det vil si en vekting av klima i kontraktene.

Basert på budsjettnivå i 2026 tar det i gjennomsnitt 27 år mellom hver gang en fylkesveg blir reasfaltert. For å unngå et økt forfall på fast dekke, burde gjennomsnittlig frekvens for reasfaltering være på rundt 12-15 år.

I Agder har vi om lag 1250 brukonstruksjoner av ulik størrelse, alder og kvalitet. Vi gjennomfører årlige inspeksjoner, og vi avdekker behov for større og mindre tiltak for utbedring. Disse utbedringene gjennomføres i all hovedsak av vedlikehold veg. I enkelte tilfeller er behovene så store at de krever omfattende prosjektering og større investeringsmidler. Disse beskrives i handlingsprogrammet for mobilitet som egne prosjekt.

Vi planlegger i 2027 rutinemessig vedlikehold på flere bruer med følgende type arbeid:

- Utskifting av fuger og lager.
- Rekkverksutbedringer.
- Maling av stålkonstruksjoner.
- Forsterkning/reparasjon av betongskader.

Vegforvaltning

Avdeling for vegforvaltning behandler årlig om lag 7000 saker. Siden oppstart av Agder fylkeskommune har forvaltning av vegsaker hatt lang saksbehandlingstid. Det er en utfordring med stor restanseliste. For å effektivisere arbeidet jobber vi med ulike oppdrag, for eksempel standardisering av svar. Vi er også i gang med oppbemanning.

Det er vedtatt nye fartsgrensekriterier i 2026. De nye kriteringene gjelder i tettbygdstrøk og mer bruk av lavere fart. Dette er et tiltak i nullvisjonen. Det er et mål å få flest mulig veger på fylkesvegnettet forkjørsregulert. Forskning viser at dette vil bidra positivt, i forhold til hendelser på vegen.

Kollektivtransport - tilskudd til Agder kollektivtransport AS (AKT)

(tall i tusen)	2026	2027
TT-ordningen	41 100	42 662
Ferjetransport	65 035	67 506
Båttransport	18 856	19 573
Tilskudd buss, adm. mm.	720 146	747 245
Helårseffekt ny kontrakt busstjenester i nord (inkl. prisvekst)		9 083
Totalt tilskudd kollektiv	**845 137**	**886 069**
Budsjettvekst		4,8 %
Prisvekst		3,8 %

Forslaget til statsbudsjettet inneholdt en videreføring av fjorårets tildeling på totalt 80,6 mill. kroner til kollektiv i Agder fylkeskommune. Av dette er 16 mill. kroner vedtatt i FT2/26 videreført i budsjettet. Kroner 60 mill. avsettes til fond for å dekke fremtidige økninger i kontraktene innenfor kollektiv. Forslag til statsbudsjett for 2027 inneholdt også øremerkede midler til reduksjon av periodebilletter på buss, men ikke den siste prisreduksjonen som ble iverksatt i oktober 2026.

Grunnbeløpet fra 2026 videreføres. Totalt tilskudd for 2027 ligger på 886 mill. kroner. Det inkluderer 5 mill. kroner til distriktslinjer og 7 mill. kroner til utvikling (SVIPP).

AKT pålegges ikke nye innsparingskrav. Det betyr at kravet til innsparing for samferdsel i 2027 (14,8 mill. kroner) i sin helhet tas på drift og vedlikehold fylkesveg, men nedtrekket på 10 mill. kroner i 2026 videreføres. Fylkeskommunen forventer likevel at AKT fortsetter å vise effektivisering i administrasjon, skoleskyss og ruteproduksjon.

Skoleskyss

Fylket har opplevd en stor økning i kostnadene til skoleskyss og AKT fikk økt tilskuddet for 2026 med 6 mill. kroner i forbindelse med behandlingen av FT-sak 1/2026. Det ble satt i gang et større prosjekt med gjennomgang av kostnadene med mål om innsparing. I løpet av arbeidet ble det oppdaget store avvik i kontrakten med Taxi Sør. Det viste seg at AKT var overfakturert med 11 mill. kroner for siste skoleår. Arbeidet har ikke avdekket grunn til å tro at det finnes like alvorlige avvik i øvrige kontrakter. Drosjekostnadene vil likevel fremover være lavere i 2027 enn for 2026. Det er derfor ikke behov for økning av tilskuddet i forbindelse med skoleskyss.

Produksjon

Ny kontrakt for kollektivtransporten i kristiansandsområdet (Kristiansand og Vennesla) starter sommeren 2028. AKT forventer en betydelig kostnadsøkning i den kommende kontraktsperioden, på linje med det som er erfart i nye kollektivkontrakter flere steder i landet. For å møte disse utfordringene har fylkeskommunen opprettet et kollektivfond. Midler som tilføres gjennom statlige ekstrabevilgninger og styrkede kollektivsatsinger avsettes til fondet for å bidra til finansiering av framtidige merkostnader og sikre et robust kollektivtilbud også etter 2028.

Selv med økte statlige bevilgninger og nasjonale tilskuddsordninger vil det være behov for ytterligere finansiering for å opprettholde og videreutvikle kollektivtilbudet i kristiansandsregionen. I tillegg har AKT fått 9 mill. kroner til styrking av tilbudet i forbindelse med Gartnerløkkaprosjektet. Disse midlene vil fordeles frem til høsten 2028. Økte midler gjennom byvekstsamarbeidet vil være viktig for å håndtere kostnadsveksten og sikre at kollektivtransporten kan ta en større del av transportveksten i området. Dette vil imidlertid kreve en egen sak og behandling i styringsgruppen for byvekstsamarbeidet. Med fortsatt passasjervekst ser vi behov for en styrking av kapasitet i rush. Fra 2028 kommer det økt kapasitet ved at Kristiansand får flere leddbusser.

Helårsvirkning for ny kontrakt Nord som startet opp 1.7.2026 er innarbeidet i budsjettforslaget

Utviklingsmidler

AKT har behov for midler til utvikling på områder som prosjektledelse, IT-sikkerhet, beredskap og økonomi. Dette blir prioritert innenfor driftsbudsjettet i 2027.

Ferjer og båtruter

Fra 1.1.2026 ble ansvaret for oppfølging av ferjer i Flekkefjord kommune overført fra fylkeskommunen til AKT. Budsjetterte midler følger med ansvaret.

TT-ordningen

TT er et tilbud om tilrettelagt transport til personer som på grunn av sterke og varige funksjonsnedsettelser ikke kan bruke vanlig kollektivtransport. Fra 1. januar 2026 ble oppfølgingen av ordningen overført til AKT, mens fylkeskommunen fortsatt har ansvar for budsjett og regelverk. AKT fikk samtidig overført en 100 prosent stilling til oppgaven. Fra 1. juli 2026 ble regelverkene for tidligere Aust- og Vest-Agder samlet til ett felles regelverk, med mål om en enkel og forståelig ordning, frihet for TT-bruker og likebehandling i fylket. Budsjettet er en videreføring av budsjett 2026 og dekker en videreføring av tilskuddssatser 2. halvår gitt at brukere og bruksgrad er omtrent uendret. I tillegg til fylkeskommunens midler søkes det statstilskudd til brukere som kommer innunder utvidet ordning.

Lufttransport

Budsjettet inneholder en videreføring av fjorårets budsjett med 7,789 mill. kroner.

Aktivitetsnøkkeltall

Mobilitet

Indikatornavn	Resultat 2023	Resultat 2024	Resultat 2025
Antall belysningspunkt	0	32 670	32 882
Antall bussholdeplasser	2 607	2 649	2 648
Antall innfartsparkeringer langs fylkesveg	13	15	22
Antall kilometer fylkesveg, inkludert GS-veger	4 008	4 036	4 044

Indikatornavn	Resultat 2023	Resultat 2024	Resultat 2025
Antall km fylkesveg med gul midtstripe	0	879	877
Antall sykkelparkeringsplasser langs fylkesveg	75	84	88
Antall tunneler	28	28	28
Antall tunneler over 500 meter	9	9	9
Antall vegbruer	0	0	1 022
Antall årlige bussreiser i Agder	0	19 000 000	0

KOSTRA-analyse

	Agder 2023	Agder 2024	Agder 2025	Landet uten Oslo
Prioritet				
Netto driftsutgift 722 Fylkesveier, miljø- og trafikksikkerhetstiltak per innbygger (B) *) **)	2 879	2 535	2 675	3 059
Netto driftsutgift Samferdsel Ferge pr.innb (B) *) **)	781	1 463	1 410	898
Netto driftsutgifter i kr pr. innbyggere, buss *)	2 045	1 991	2 106	2 116
Netto driftsutgifter i kr pr. innbyggere, samferdsel i alt *)	5 753	5 487	5 801	7 235
Produktivitet				
Netto driftsutgifter til fylkesvei i kr per kilometer *)	291 790	274 150	297 798	378 625
Dekningsgrad				
Andel kilometer fylkesvei med dårlig eller svært dårlig dekketilstand av alle fylkesveier (prosent)	32,7 %	29,7 %	31,8 %	39,5 %
Kapasitetsutnytting målt som passasjerkm/setekm, buss	22,5 %	22,4 %	23,0 %	24,1 %
Reiser pr. 1 000 innbyggere, buss	63 107	62 362	65 878	67 526
Reiser pr. 1000 innbyggere, transport for funksjonshemmede	402	396	441	363

**) Inflasjonsjustert med deflator*
***) Justert for utgiftsbehov*

Ressursbruken innen samferdsel har over flere år ligget under nivået sammenlignet med andre fylkeskommuner. For totalt netto driftsugifter for hele samferdsel bruker vi kun 80 % enn landet for øvrig.

Utviklingen av utfordringene på området øker. Vedlikeholdsetterslepet på fylkesvegnettet er betydelig og vil kreve store ressurser over tid. Selv om flere kvalitetsindikatorer fortsatt er bedre enn landsgjennomsnittet, blir det stadig mer krevende å opprettholde standarden innenfor dagens økonomiske rammer.

Innen kollektivtransport er utviklingen positiv. Antall reisende øker, særlig i de største bo- og arbeidsmarkedsregionene. Dette understøtter målsettingene om bærekraftig mobilitet og reduserte klimautslipp. Samtidig fører økte kontraktskostnader og generell prisvekst til økt økonomisk press på sektoren.

Utviklingen peker mot et økende behov for prioriteringer mellom drift, vedlikehold og investeringer dersom dagens målsettinger for framkommelighet, trafikksikkerhet og kollektivtilbud skal opprettholdes.

Samtidig pågår det et arbeid med å forbedre kvaliteten og sammenlignbarheten i styringsindikatorene for samferdselsområdet. Fylkeskommunekollegiet har i 2025 igangsatt et arbeid med å utvikle felles styringsindikatorer for fylkeskommunene, blant annet innen samferdsel. Parallelt videreutvikles felles parametere gjennom samarbeidet «Målestokk konkurranse» mellom fylkeskommunene, Nye Veier og Statens vegvesen. Arbeidet skal bidra til et mer robust og sammenlignbart grunnlag for styring, prioritering og vurdering av måloppnåelse på tvers av offentlige vegeiere.

Måltabell, strategier og oppdrag

Tabeller med mål, strategier og oppdrag inngår i fullversjonen av dokumentet: https://pub.framsikt.net/2027/agder/bm-2027-agderfkhop27.

Om målene

Direktørområdet Samferdsel følger opp hovedmål og delmål fra regional plan for mobilitet med tilhørende strategier hentet fra planen. Området følger også opp andre regionale planer, men arbeider med mål og handlinger knyttet til disse innenfor rammene av mobilitetsplanen.

Utfordringer i planperioden

Overordnede føringer, utfordringer og prioriteringer på samferdselsområdet

Regional plan for mobilitet 2023-2033 (mobilitetsplanen) har følgende hovedmål: Sammen gjør vi reisen enkel, trygg og grønn. Med reise tenker vi her på både persontransport og godstransport. Mobilitetsplanen viser hvilke 23 steg vi må ta fram mot 2033 for å få mer bærekraftig mobilitet. Planen slår også fast to viktige hovedprinsipp:

- Vi skal prioritere å ta vare på den infrastrukturen vi har.
- Vi skal prioritere barn og unge.

Hovedprinsippene og stegene i mobilitetsplanen gir klare føringer for prioriteringer innenfor samferdsel i budsjett og økonomiplan. Alle budsjettpostene skal kunne knyttes til mobilitetsplanen, og vi skal sørge for å følge hovedprinsippene.

Store investeringer på samferdsel

Handlingsprogram for mobilitetsplanen ble vedtatt av fylkestinget i juni 2025. Prosjektene og tiltakene er prioritert etter hovedprinsippene i mobilitetsplanen. Det betyr at mye av midlene skal gå til mer bærekraftig mobilitet for barn og unge, for eksempel trygge skoleveger. Samtidig skal vi prioritere å ta vare på den infrastrukturen vi har, blant annet ved strekningsvise utbedringer og forfallsinnhenting.

Byvekstavtalen for kristiansandsregionen ble vedtatt i oktober 2024. Hensikten med byvekstavtralen er nullvekst i personbiltrafikken, selv om vi har befolkningsvekst. Økningen i transportbehovet skal tas med sykling, gange og kollektivbruk, på en trafikksikker måte. Dette samsvarer godt med målet i mobilitetsplanen; sammen gjør vi reisen enkel, trygg og grønn. En stor andel av porteføljen i byvekstavtalen er knyttet til fylkesveg Egenandelen på 15 % belastes fylkevegbudsjettet. Ressurser til planlegging og gjennomføring inngår i egenandelskravet.

I tillegg til prosjektene i porteføljen til mobilitetsplanen og byvekstavtalen kommer næringsvegene i Arendal og Lindesnes, hhv. bygging av fv. 475 Neskilen - Heftingsdalen og planlegging av ny fv. 460

mellom Udland og Remesvik. Til sammen gir den store satsingen på investering fylkesveg konsekvenser for økonomistyringen. Et høyt lånefinansiert investeringsprogram gir økte kostnader til renter og avdrag som må dekkes innenfor driftsbudsjettet.

Den store satsingen på investering fylkesveg gir også utfordringer når det gjelder gjennomføringskapasitet på samferdsel. Vi legger opp til noe økt bemanning, men ser at det tar tid å få ansatt riktig kompetanse. Selv om det er attraktivt å jobbe hos oss som har Agders største fagmiljø på samferdsel, så ligger lønnsnivået vesentlig lavere enn hos entreprenører og konsulenter. Vi bruker innleie for å supplere egen kapasitet, men vi må ha nok folk til å styre innleide konsulenter. For å sikre en god og effektiv gjennomføring trenger vi et jevnt og forutsigbart investeringsnivå.

For å frigjøre midler til gjennomføring av vedtatt portefølje knyttet til mobilitetsplanen og byvekstavtalen, foreslår vi en etappevis utbygging av fv. 475 Næringsvegen i Arendal. En oppsplitting av flere entrepriser vil også legge til rette for regionale aktører.

Mer effektive vegprosjekt

I forbindelse med omstillingsprosjektet ba Fylkestinget om en utredning på om vegprosjekter kan bygges mer effektivt slik at vi får mer måloppnåelse for innsatsen av ressurser og midler. Utredningen ble levert og vedtatt i fylkestinget i mai 2025. Funn her viser at det er mulig å bygge mer effektivt ved å:

- Ha god flyt og organisering i utbyggingsprosjekter.
- Prioritere god planlegging i tidlig fase.
- Ta ut gevinster ved digitalisering.
- Bygge etter godt nok-prinsippet der det passer.
- Følge nasjonale klimakrav.
- Være bevisste på når vi bruker konsulent og når vi benytter egne fagressurser.
- Velge riktig kontraktsstrategi.

Anbefalingene følges opp i alle investeringsprosjekt. Det er mest å hente på god planlegging i tidlig fase og ved å ta ut gevinster ved digitalisering.

Stor kostnadsøkning i kollektivtransporten

Vi har over tid sett en økning i antall kollektivreiser i Agder, særlig i kristiansandsregionen. Dette bidrar til å nå fylkeskommunens mål om mer bærekraftig mobilitet og reduserte klimagassutslipp. Samtidig opplever kollektivsektoren betydelig kostnadsvekst som følge av økte driftskostnader, høyere lønns- og prisvekst og økte kostnader knyttet til materiell og infrastruktur. Kostnadsveksten er vesentlig høyere enn veksten i fylkeskommunens frie inntekter, noe som utfordrer muligheten til å opprettholde og videreutvikle dagens kollektivtilbud.

Det siste året har staten styrket finansieringen av kollektivtransporten gjennom økte frie inntekter til fylkeskommunene og særskilte tilskuddsordninger. I statsbudsjettet for 2026 ble det bevilget 1 mrd. kroner til fylkeskommunene for å styrke kollektivtransporten og møte den sterke kostnadsveksten i sektoren. I tillegg ble det opprettet en midlertidig tilskuddsordning for reduserte priser på periodebilletter, som senere ble styrket gjennom revidert nasjonalbudsjett som ledd i arbeidet med et framtidig nasjonalt månedskort.

De statlige bidragene er viktige for å opprettholde og videreutvikle kollektivtilbudet. Samtidig har ordningene ulike formål. Midlene som er gitt gjennom de frie inntektene skal bidra til å håndtere kostnadsvekst og sikre et godt kollektivtilbud, mens tilskuddet til reduserte periodebilletter er

øremerket lavere billettpriser for de reisende. Disse midlene kan derfor ikke benyttes til å dekke økte driftskostnader som følger av generell kostnadsvekst eller behov for økt kapasitet som følge av flere reisende. Ordningene er dessuten tidsavgrensede og gir ikke en varig løsning på de langsiktige finansieringsutfordringene i kollektivsektoren.

Ny kontrakt for kollektivtransporten i kristiansandsområdet (Kristiansand og Vennesla) starter sommeren 2028. AKT forventer en betydelig kostnadsøkning i den kommende kontraktsperioden, på linje med det som er erfart i nye kollektivkontrakter flere steder i landet. For å møte disse utfordringene har fylkeskommunen opprettet et kollektivfond. Midler som tilføres gjennom statlige ekstrabevilgninger og styrkede kollektivsatsinger avsettes til fondet for å bidra til finansiering av framtidige merkostnader og sikre et robust kollektivtilbud også etter 2028.

Selv med økte statlige bevilgninger og nasjonale tilskuddsordninger vil det være behov for ytterligere finansiering for å opprettholde og videreutvikle kollektivtilbudet i kristiansandsregionen. Økte midler gjennom byvekstsamarbeidet vil derfor være viktige for å håndtere kostnadsveksten og sikre at kollektivtransporten kan ta en større del av transportveksten i området. Dette vil imidlertid kreve en egen sak og behandling i styringsgruppen for byvekstsamarbeidet. Samtidig benyttes deler av de ekstra byvekstmidlene i dag til å håndtere de midlertidige utfordringene for framkommelighet og kollektivdrift som følger av utbyggingen av Gartnerløkka.

Agder fylkeskommune eier bussanlegget på Dalane i Kristiansand. Det arbeides kontinuerlig med å sikre tilstrekkelig kapasitet og strømtilførsel til anlegget, slik at infrastrukturen er rustet til å understøtte en stadig mer utslippsfri bussflåte. Dette er også en viktig forutsetning for ny kontrakt i kristiansandsområdet fra 2028, der nullutslippsmateriell ligger til grunn for driften av kollektivtilbudet.

Salderingsliste

Her følger områdets salderingsliste. Den viser en oversikt over politiske vedtatte tiltak og andre vesentlige tiltak som går ut eller videreføres i ramme for 2027 sammenliknet med 2026.

Beskrivelse	2026	2027	Endring	Kommentar
FT 65/25 HØP26-29 AKT - Tilskudd til økt mobilitetstilbud i distriktene	5 000	0	-5 000	Tilskudd til distriktene økt fra 5 til 10 mill. kr i 2026. Redusert til 5 mill. kroner i budsjettet for 2027.
Nedtrekk drift og vedlikehold veg 2027	0	-10 000	-10 000	Nedtrekk i drift og vedlikehold veg i forhold til budsjett 2026.

Utdanning

Innledning og beskrivelse av dagens virksomhet

Mange år med målrettet arbeid har gitt gode resultater i Agder. Langsiktige, politisk forankrede mål har gitt skolene forutsigbarhet til å arbeide systematisk med utvikling over tid. Siste fullføringstall for ungdom med bostedsadresse i Agder viser at nærmere 87 prosent har fullført videregående opplæring etter seks år, inkludert ungdom med planlagt grunnkompetanse. Etter åtte år har 89,7 prosent fullført. Dette plasserer Agder blant fylkene med høyest gjennomføring i landet. Elev- og lærlingundersøkelsene viser også svært positive tilbakemeldinger, og skolene skårer særlig høyt på trivsel. Samtidig er andelen søkere som formidles til læreplass blant de høyeste i landet, noe som viser et godt samspill mellom skole og arbeidsliv.

Selv om Agderskolen oppnår gode resultater på mange områder, gjenstår viktige utfordringer. De ungdommene som ikke fullfører videregående opplæring, representerer sammensatte utfordringer som krever innsats og samarbeid i hele laget rundt ungdommene. Fraværet er fortsatt for høyt, selv om det gikk noe ned i forrige skoleår, og det er for tidlig å si om utviklingen er varig. Samtidig fører et økende antall lærekontrakter også til flere kontrakter som heves. Elev- og lærlingundersøkelsene viser dessuten at skolene og lærebedriftene fortsatt har utviklingsmuligheter, blant annet knyttet til elevers og lærlingers opplevelse av medvirkning.

Arbeidet med å styrke elevenes læring og gjennomføring i Agder har over tid vært kunnskapsbasert. I flere år har rapporten «En skole for vår tid» dannet det teoretiske fundamentet for utviklingsarbeidet i skolene. Rapporten kommer med klare anbefalinger til både skoleeier og skoleledere om hvordan de bør jobbe for å sikre god kvalitet. Å analysere og forstå egne skoleresultater, er en av forutsetningene for å drive et kvalitetssikret utviklingsarbeid. Skoleeier skal støtte virksomhetene med relevant kompetanse, analysegrunnlag og felles arenaer for læring og utvikling. Ett av tiltakene det har vært jobbet mye med, er å utvikle gode og inkluderende læringsmiljøer. Betydningen av å være elev eller lærling i en raus og inkluderende kultur kan ikke overdrives. Utviklingen av læringsmiljø og opplæringskvalitet skjer i det daglige møtet mellom elever og ansatte. I planperioden skal arbeidet derfor bygge på et tett samspill mellom skoleledelse, lærere og øvrige ansatte, der erfaringer fra praksis, elevstemmer, forskning og analyse av resultater brukes som grunnlag for videre utvikling.

Fylkeskommunen har også en rolle som regional samfunnsutvikler. Gjennom oppdatert kunnskap, strategiske planer og tett samarbeid med arbeidslivet skal vi bidra til at flere får kompetansen de trenger for å delta i arbeidslivet, og at arbeidsgivere får tilgang på kvalifisert arbeidskraft.

Høyere yrkesfaglig utdanning er en stadig viktigere del av dette arbeidet. I tillegg til å tilby videregående opplæring skal fylkeskommunen sørge for et tilbud om høyere yrkesfaglig utdanning som møter både arbeidslivets behov og den enkeltes ønsker og forutsetninger. Antallet studenter har økt med 60 prosent de to foregående år. Denne utviklingen er i tråd med den nasjonale ambisjonen om å utdanne flere fagfolk med kompetansen norsk arbeidsliv trenger. Inneværende studieår er det en reduksjon på 115 studenter. Dette tilsvarer nesten redusert studenttall ved Din Kompetanse, som står i fare for å miste akkreditering som fagskole. Usikkerheten rundt fagskolens videre eksistens har ført til at mange studenter har sluttet, samt at fagskolen ikke startet nye utdanninger høsten 2026. Ved de andre fagskolene er antall studenter stabilt eller har en liten økning.

Medarbeidere

	2026	2027	Endring siste år
Utdanning (fylkesdirektør)	1	2	1
Opplæring i skole	12	13	1
Eksamen og fagprøve	13	13	0
Opplæring i bedrifter	18	18	0
Inntak og dimensjonering	11	15	4
Pedagogisk-psykologisk tjeneste	26	27	1
Sum sentrale avdelinger	***81***	**88**	**7**
Videregående skoler	2 120	2 140	20
Karriere Agder	27	19	-8
Fagskolen i Agder	71	75	4
SMI-skolen Agder	56	57	1
Nettskolen	5	8	3
Sum virksomhetene	***2279***	***2299***	**20**
Sum Utdanning	***2 360***	***2387***	**27**

I 2026 ble det gjennomført organisatoriske endringer innen direktørområdet for utdanning. Ansvaret for dimensjonering av tilbudsstrukturen og inntak til videregående opplæring for voksne ble overført fra Karriere Agder til utdanning sentralt, samt de tre kompetanseskolene. Dette har ført til økt bemanning sentralt og færre stillinger i Karriere Agder.

Det er også gjennomført enkelte andre endringer i organiseringen av stillinger og ressurser. Fire IKT-stillingsressurser på til sammen 160 prosent er overført fra skolene til utdanning sentralt. Det samme gjelder koordinatorstillingen for ungdomsveilederne, som tidligere var plassert ved Kvadraturen videregående skole. I tillegg er midler som tidligere ble tildelt skolepsykologer gjort om til en fast stillingshjemmel ved PPT.

Disse endringene innebærer en omfordeling av eksisterende stillinger og ressurser innen direktørområdet og medfører ikke økte kostnader.

For å sikre nødvendig kapasitet til planlegging, koordinering og oppfølging av vedtatte skoleinvesteringer styrkes direktørområdet med en 100 prosent prosjektstilling fram til utgangen av 2033. Stillingen finansieres over investeringsrammene til skoleprosjektene.

For øvrig er det styrket bemanningen på virksomhetene knyttet til flere tilrettelagtgrupper, økt elevtall på videregående opplæring for voksne, økt elevtall og eksternt finansierte prosjekter på fagskolen i Agder, flere ungdomsveiledere og flere lærere ved Nettskolen.

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Utdanning	0	26 104	36 249	23 849	16 749	4 349
Opplæring i skole	0	-17 028	-15 412	-5 112	-5 112	-5 312
Opplæring i bedrifter	0	399 186	434 992	442 242	442 242	442 242
Inntak og dimensjonering	0	45 762	45 323	56 323	67 323	67 323
Pedagogisk-psykologisk tjeneste	0	32 066	33 553	33 553	33 553	33 553
Eksamen og fagprøve	0	55 138	65 647	65 647	65 647	65 647
Arendal vgs.	0	115 621	115 671	115 671	115 671	115 671
Byremo vgs.	0	37 434	37 932	37 932	37 932	37 932
Dahlske vgs.	0	136 366	146 471	146 471	146 471	146 471
Eilert Sundt vgs.	0	119 093	124 283	124 283	124 283	124 283
Flekkefjord vgs.	0	108 314	111 178	111 178	111 178	111 178
Kristiansand katedralskole Gimle	0	199 315	198 498	198 498	198 498	198 498
Kvadraturen vgs.	0	208 745	218 232	217 482	217 482	217 482
Lillesand vgs.	0	86 088	88 744	88 744	88 744	88 744
Mandal vgs.	0	165 564	165 218	164 468	164 468	164 468
IKKE I BRUK - Risør vgs. - utgår 01.08.26	0	40 425	0	0	0	0
Sam Eyde vgs.	0	318 308	328 875	328 125	328 125	328 125
Setesdal vidaregåande skule	0	57 361	58 567	58 567	58 567	58 567
Sirdal vgs.	0	14 896	14 318	14 318	14 318	14 318
Søgne vgs.	0	99 508	112 984	112 984	112 984	112 984
Tangen vgs.	0	195 632	202 445	202 445	202 445	202 445
IKKE I BRUK - Tvedestrand vgs.-utgår 01.08.26	0	96 970	-0	-0	-0	-0
Vennesla vgs.	0	91 686	95 830	95 830	95 830	95 830
Vågsbygd vgs.	0	96 830	110 745	110 745	110 745	110 745
SMI-skolen Agder	0	52 857	54 368	54 368	54 368	54 368
Østre Agder vgs.	0	0	139 842	139 842	139 842	139 842
Karriere Agder	0	36 025	22 747	22 747	22 747	22 747
Fagskolen i Agder	0	80 509	95 000	95 000	95 000	95 000
Nettskolen i Agder	0	7 000	9 234	9 234	9 234	9 234
Sum	**0**	**2 905 774**	**3 051 534**	**3 065 434**	**3 069 334**	**3 056 734**

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Opprinnelig budsjett	**2 905 774**	**2 905 774**	**2 905 774**	**2 905 774**
Sum Tekniske justeringer	**9 597**	**9 597**	**9 597**	**9 597**
Sum Vedtak forrige periode	**-12 730**	**-12 730**	**-12 730**	**-12 730**
Sum Budsjettendring i år	**-6 457**	**-6 457**	**-6 457**	**-6 457**
Sum Lønns- og prisvekst	**116 849**	**116 849**	**116 849**	**116 849**
Konsekvensjusteringer	**107 259**	**107 259**	**107 259**	**107 259**
Konsekvensjustert ramme	**3 013 034**	**3 013 034**	**3 013 034**	**3 013 034**
Endringer i tidligere vedtatte tiltak				
Desentralisert utdanning - Lister, Østre Agder, Setesdal	-5 000	-5 000	0	0
Oppfølging av ungdomskriminalitet	-300	-300	0	0
Sum Endringer i tidligere vedtatte tiltak	**-5 300**	**-5 300**	**0**	**0**
Innsparingstiltak				
Innsparing - Karriere Agder	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Innsparing - SMI skolen	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Innsparing - VOV, Nettskolen og tilbudsstrukturen	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Omstilling 2028- 2030	0	-12 400	-24 800	-37 200
Sum Innsparingstiltak	**-8 000**	**-20 400**	**-32 800**	**-45 200**
Nye tiltak				
Anonym retting - prøveprosjekt i perioden 2027-2029	200	200	200	0
Avtaler med OK Kompetanse og OK vekst - økning i antall elever	5 500	5 500	5 500	5 500
Elev PC - prisøkning	4 500	9 000	9 000	9 000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Lærlingtilskudd - økning i antall lærlinger med basis I tilskudd	16 000	21 000	21 000	21 000
Nettskolen - økt aktivitet	2 000	2 000	2 000	2 000
Tilbudsstrukturen - økning i antall elever i tilrettelagte grupper	13 500	24 500	35 500	35 500
Ung i Agder - opptrapping av prosjekt fra 2027	5 100	10 900	10 900	10 900
Videregående opplæring for voksne (VOV) - økning i antall elever	5 000	5 000	5 000	5 000
Sum Nye tiltak	**51 800**	**78 100**	**89 100**	**88 900**
Nye tiltak og realendringer	**38 500**	**52 400**	**56 300**	**43 700**
Ramme 2027-2030	**3 051 534**	**3 065 434**	**3 069 334**	**3 056 734**

Sammendrag budsjett

Utdanningsområdets budsjettramme øker med 145,8 mill. kroner fra 2026 til 2027, hvorav 116,8 mill. kroner gjelder lønns- og prisvekst. Overføringen av strømbudsjettet til Bygg- og eiendomsavdelingen i 2026 reduserer områdets ramme med 36 mill. kroner. Lavere statlig styringstrykk med innarbeiding av tidligere øremerkede midler i rammen på 35,5 mill. kroner gir ikke noen effekt på ramme. Samlet innebærer dette en reell økning av budsjettet på 65 mill. kroner.

Det foreslås i tillegg å øke rammen med følgende:

- Antall 16–18-åringer øker svakt, med topp i 2027. Elevtallet øker med 192 elever fra 2026 til 2027, i tråd med tidligere prognoser, og er allerede innarbeidet i økonomiplanen. Tilbudsstrukturen for 2026/27 omfatter 618,5 grupper. Antall ungdomsgrupper videreføres, mens det reduseres med 1 gruppe for minoritetsspråklige og 4 grupper for voksne innen yrkesfag.
- Antall særskilt tilrettelagte opplæringstilbud øker fra 58 grupper i 2025/26 til 67 grupper i 2026/27, med forventet videre vekst på om lag 4 grupper årlig. Det foreslås en budsjettøkning på 13,5 mill. kroner i 2027.
- Innen fag- og yrkesopplæring forventes fortsatt vekst i antall lærlinger. Endringer som følge av fullføringsreformen gir økte tilskuddskostnader. Det foreslås en budsjettøkning på 16 mill. kroner i 2027, ytterligere 5 mill. kroner i 2028, samt 5,5 mill. kroner til opplæringskontorene i 2027.
- Satsingen på Ung i Agder foreslås styrket med 4 nye kvalifiserende møteplasser, 5 nye ungdomsveiledere og 2 nye OT-rådgivere. Tiltaket gir en kostnadsøkning på om lag 5 mill. kroner i 2027 og 10,9 mill. kroner årlig helårseffekt fra 2028.
- Nettskolen foreslås styrket med 2 mill. kroner i 2027 for å møte økt etterspørsel og bidra til mer effektiv ressursutnyttelse.
- Videregående opplæring for voksne (VOV) foreslås styrket med 5 mill. kroner i 2027. Samtidig foreslås en effektiviseringsgevinst på 5 mill. kroner i 2027 knyttet til VOV, Nettskolen og tilbudsstrukturen samlet. Omorgansieringen av Karriere Agder gir samtidig mulighet for å realisere en innsparing på 2 mill. kroner, blant annet knyttet til overføring av ansvaret for prosjekt for Realkompetansevurdering, samt driftskostnader knyttet tiil ansatte som er overført til kompetanseskolene og utdanning sentralt.
- Av andre innsparinger foreslås SMI-skolen å spare 1 mill. kroner knyttet til redusert aktivitet ved avdeling Lillebølgen.
- Det statlige tilskuddet til høyere yrkesfaglig utdanning i Agder øker med over 14 mill. kroner i 2027 sammenlignet med 2026. Midlene er øremerket fagskoleutdanning og fordeles mellom de private fagskolene og Fagskolen i Agder. Fagskolen i Agder har de siste årene hatt sterk vekst i både studenttall, studietilbud og faglig bredde. Flere studenter som fullfører utdanningene gir økte statlige tilskudd. Fagskolen får derfor en rammeøkning på 14,5 mill. kroner i 2027, til totalt 95 mill. kroner.

- Hvert av direktørområdene har fått en lik andelsmessig reduksjon i hele driftsbudsjett utover i planperioden. For Utdanning utgjør dette 24,7 mill. kroner i 2027.

Aktivitetsnøkkeltall

Elever

Indikatornavn	Resultat 2023	Resultat 2024	Resultat 2025
Elektro og datateknologi	653	618	613
Frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign FBIE	268	303	283
Helse- og oppvekstfag HO	1 895	1 937	1 676
Håndverk, design og produktutvikling	28	42	37
Idrettsfag	1 024	1 023	1 050
Informasjonsteknologi og medieproduksjon IM	163	177	179
Kunst, design og arkitektur KDA	218	214	206
Medier og kommunikasjon (studieforberedende) MK	271	269	263
Musikk, dans og drama MDD	249	241	280
Naturbruk	165	156	190
Restaurant- og matfag RM	286	322	294
Salg, service og reiseliv SSR	428	470	479
Studiespesialisering	3 444	3 418	3 464
Teknologi- og industrifag TIF	1 086	1 172	1 149
Antall elever	12 425	12 544	12 299

Høyere yrkesfaglig utdanning

Indikatornavn	Resultat 2023	Resultat 2024	Resultat 2025
Studenter i høyere yrkesfaglig utdanning	1 125	1 410	1 300

Opplæring i bedrift

Indikatornavn	Resultat 2023	Resultat 2024	Resultat 2025
Elever i Vg3 fagopplæring i skole	123	190	150
Fag-/svennebrev	2 213	2 162	2 363
Fagbrev på jobb	182	235	216
Lærlinger og lærekandidater	3 371	3 484	3 714

KOSTRA-analyse

	Agder 2023	Agder 2024	Agder 2025	Landet uten Oslo
Prioritet				
Netto driftsutgift 515 Fellesutgifter og støttefunksjoner knyttet til videregående opplæring pr.in *) **)	801	758	722	608
Netto driftsutgifter til videregående utdanning av samlede netto driftsutgifter (prosent)	61,2 %	55,2 %	55,3 %	45,8 %
Produktivitet				
Bygg- og anleggsteknikk Brutto driftsutgifter inkl. refusjon fra andre fylkeskommuner Utgifter per bruker (kr) *)	147 930	144 650	138 001	131 163
Elever per lærerårsverk (antall)	8,4	8,3	7,8	8,2
Fagopplæring Brutto driftsutgifter inkl. refusjon fra andre	109 934	116 579	121 366	112 744

fylkeskommuner Utgifter per bruker (kr) *)				
Fellesutgifter og støttefunksjoner for videregående opplæring Brutto driftsutgifter inkl. refusjon fra andre fylkeskommuner Utgifter per bruker (kr) *)	29 901	28 656	30 025	26 354
Helse- og oppvekstfag Brutto driftsutgifter inkl. refusjon fra andre fylkeskommuner Utgifter per bruker (kr) *)	121 278	122 071	120 919	116 595
Idrettsfag Brutto driftsutgifter inkl. refusjon fra andre fylkeskommuner Utgifter per bruker (kr) *)	101 055	101 399	97 940	97 712
Spesialundervisning og særskilt tilpasset opplæring Brutto driftsutgifter inkl. refusjon fra andre fylkeskommuner Utgifter per bruker (kr) *)	24 287	23 969	23 653	23 215
Studieforberedende utdanningsprogram samlet Netto driftsutgifter på funksjon/tjenesteområde Utgifter per bruker (kr) *) **)	98 527	96 625	94 358	89 770
Studiespesialisering Netto driftsutgifter på funksjon/tjenesteområde Utgifter per bruker (kr) *) **)	95 910	92 756	90 316	82 995
Voksenopplæring etter opplæringsloven Brutto driftsutgifter inkl. refusjon fra andre fylkeskommuner *)	148 711	132 776	111 404	99 858
Yrkesfaglige utdanningsprogram samlet Netto driftsutgifter på funksjon/tjenesteområde Utgifter per bruker (kr) *) **)	130 634	126 591	122 974	120 719

**) Inflasjonsjustert med deflator*
***) Justert for utgiftsbehov*

Utdanning er fylkeskommunens største tjenesteområde og står for hoveddelen av ressursbruken. KOSTRA-tallene viser at ressursnivået over tid har ligget over landsgjennomsnittet, særlig innen fagopplæring og voksenopplæring.

At ressursnivået ligger over landsgjennomsnittet, må ses i sammenheng med ambisjonen om at flere skal fullføre og bestå videregående opplæring. Skal flere lykkes, krever det investeringer i fagopplæring, voksenopplæring, inkluderende læringsmiljøer, oppfølging og tiltak som styrker overgangen til arbeid.

Selv om mange lykkes, er det fortsatt elever og lærlinger som ikke fullfører opplæringen. For å redusere frafall må vi arbeide både med nærvær, tilhørighet og mestring, samtidig som vi sikrer tidlig innsats, støttetiltak og god overganger mellom skole, læreplass, videre utdanning og arbeid. Dette krever tett samarbeid mellom skolene, lærebedriftene og andre tjenester. I planperioden prioriterer vi derfor inkluderende læringsmiljøer og arbeidet for at flere skal komme i arbeid.

Ressursbruken må også ses i lys av ambisjonen om å gi flere mulighet til å lykkes i opplæringen. Samtidig vil utviklingen i elevtall, strammere økonomiske rammer og behovet for en bærekraftig tilbuds- og skolestruktur gjøre god ressursutnyttelse og tydelige prioriteringer særlig viktig i planperioden.

Måltabell, strategier og oppdrag

Tabeller med mål, strategier og oppdrag inngår i fullversjonen av dokumentet: https://pub.framsikt.net/2027/agder/bm-2027-agderfkhop27.

Om målene

Vårt samfunnsoppdrag – veien til målene

Som beskrevet i innledningen, har målene for Agderskolen stått seg over tid. Dette har vært viktig for å skape nok tid til å jobbe med komplekse oppgaver. Målene har som hensikt å gjøre elevene faglig kompetente for å lykkes med både studier- og arbeidsliv, samtidig som de skal få gode verktøy for å mestre livet. Oppsummert er dette skolens doble oppdrag: danning og utdanning. Målene er:

1. **Inkluderende læringsmiljø** (L)
   Alle deltar, medvirker og tar ansvar for et inkluderende miljø

2. **Bedre læringsutbytte** (L)
   Alle bygger kunnskap, ferdigheter og holdninger for å mestre livet og å delta i arbeids- og samfunnsliv

3. **Økt gjennomføring** (G)
   Alle når sitt mål med veiledning, støtte og tro på egen mestring

I læreplanens verdidokument, "Overordnet del av læreplanen", blir både samfunnsoppdraget og formålet med skolen beskrevet. I Agderskolen har vi valgt å komprimere innholdet til tre sentrale begreper: Å høre til, å få til og å mestre livet. Dette kan leses som en "verdiplakat" som går utenpå alle konkrete læringstiltak, og som beskriver fundamentale faktorer for all læring. Begrepene er hentet direkte fra rapporten *Ungdata i Agder – historien bak tallene*, hvor det er elevene selv som forteller hva som er det viktigste for dem når de går på skolen.

Å høre til: Det er godt dokumentert gjennom skoleforskning og annen forskning at tilhørighet er en grunnleggende trygghetsfaktor for mennesker. I videregående opplæring handler det om å favne alles egenart og gi rom for mangfoldet. Elever og lærlinger skal møte trygge og inkluderende miljøer, enten opplæringen skjer i skole eller bedrift.

Å få til: Hensikten med all opplæring er den enkeltes læring og utvikling. Skolene skal utvikle en pedagogisk praksis som fremmer motivasjon, relevans og mestring, og hvor elevene er aktive deltakere i egen opplæring. Arbeidet skal bygge på forskning, analyse av resultater, lærernes profesjonelle vurderinger og elevenes erfaringer. Gjennom profesjonsfellesskapene skal lærere og ledelse sammen utvikle praksis som gir elevene eierskap til egen læring og styrker deres muligheter for å lykkes.

Å mestre livet: For at elever og lærlinger, som alle oss andre skal mestre livet, er det noen betingelser som må være på plass. Vi må ha en god psykisk og fysisk helse, vi må oppleve trivsel og vennlighet, vi må lære å omgås andre på en empatisk og respektfull måte, vi må lære å sette grenser og vi må bygge opp evnen til å håndtere motgang og tåle nederlag. Vi skal også lære oss de praktiske sidene ved livet, som å forvalte en personlig økonomi og å ta ansvarlige valg. Den enkeltes livsmestring kan styrkes gjennom opplæringen når skoler, lærebedrifter og laget rundt eleven og lærlingen samarbeider godt.

Vårt samfunnsoppdrag - veien til målene gjelder for videregående opplæring i skole og bedrift og skal gi retning for skoleeier, skolene og profesjonsfellesskapene. De øvrige delene av fylkesadministrasjonen skal bidra til å støtte opp under målene gjennom sine ansvarsområder.

Utfordringer i planperioden

Samfunnet står overfor store og omfattende endringer som følge av rask teknologiutvikling, grønn omstilling, geopolitiske spenninger og demografiske endringer. I dette landskapet er tilgang til nok arbeidskraft med tilstrekkelig og relevant kompetanse en forutsetning for et velfungerende arbeidsliv og et sosialt, økonomisk og miljømessig bærekraftig samfunn. I tråd med regionplan Agder 2030 må flere mennesker inkluderes i arbeidslivet. I tillegg må arbeidslivets kompetansebehov møtes gjennom tilbudsstruktur i videregående opplæring, videregående opplæring for voksne og praksisnære utdanninger i regi av fagskolene.

Kunnskapsgrunnlag om Agderungdommen

Ungdata-undersøkelsen er en sentral kilde til å forstå Agderungdommen og deres hverdag. Sammen med Elevundersøkelsen, Lærlingundersøkelsen, egne resultatdata og erfaringer fra praksis gir den et bredt kunnskapsgrunnlag for prioriteringene i planperioden. For første gang, og som eneste fylke, har skoleeier fulgt opp svarene i Ungdata-undersøkelsen gjennom dybdeintervjuer med elever i skolenes elevrådsstyrer. Slik er de kvantitative resultatene supplert med elevenes egne erfaringer og perspektiver. Arbeidet er oppsummert i rapporten *Ungdata i Agder – Historien bak tallene, ifølge elevene*, som peker på fire hovedutfordringer: inkluderende skolegang, mestringsorientert læring, helhetlig stressopplevelse og skadelig innenforskap og festkultur.

Frykten for utenforskap er en av bekymringene ungdommene løfter tydeligst fram. De understreker hvor viktig det er å oppleve seg inkludert i skolemiljøet og å kunne være seg selv. Å ha noen å være sammen med og oppleve tilhørighet kan redusere stress og bidra til nærvær. Samtidig vet vi at ikke alle elever og lærlinger opplever å være en del av fellesskapet. Årsakene til skolefravær er sammensatte, men tilhørighet og trivsel har stor betydning for elevenes ønske og mulighet til å være til stede.

Tilhørighet, trivsel og psykisk helse henger tett sammen. Ungdommene beskriver en hverdag der faglige krav, vurderinger, sosiale forventninger, søvn, sosiale medier og forhold utenfor skolen virker sammen og skaper stress og press. Et helhetlig blikk på elevenes skolehverdag gir grunnlag for å utvikle opplæring, vurderingspraksis og læringsmiljø som fremmer en god balanse mellom krav, støtte og mestring.

Ungdommene løfter også fram kjedsomhet og manglende relevans i opplæringen. Når undervisningen ikke oppleves som relevant eller elevene får liten mulighet til å medvirke, kan engasjementet svekkes. Samtidig lever ungdom i en medievirkelighet som stiller store krav til oppmerksomhet og utfordrer utholdenhet og konsentrasjon. Dette aktualiserer behovet for opplæring som både engasjerer og gir elevene erfaring med å stå i krevende faglige prosesser over tid. Variasjon, aktiv elevdeltakelse og praksisnær opplæring, også i teorifagene, kan bidra til relevans og mestring.

For noen unge er utfordringene mer sammensatte og alvorlige. I juni 2026 publiserte Agder politidistrikt temarapporten *Barn i Agder som begår den gjentatte alvorlige kriminaliteten*. Rapporten undersøker hva som kjennetegner de barna som begikk mest gjentatt alvorlig kriminalitet i Agder i 2024 og 2025, og peker på flere sårbarhetsfaktorer knyttet blant annet til levekår og oppvekstsvilkår. Rapporten understreker også at politiets kunnskapsgrunnlag må ses i sammenheng med annen kunnskap, forskning og kompetansen hos aktørene som arbeider tett på barna.

For skolene tydeliggjør dette betydningen av tidlig innsats, tilhørighet og gode relasjoner. Sammensatte utfordringer krever samtidig at tjenester og fagmiljøer samarbeider og ser ungdommens behov i sammenheng. Skoleeier har en sentral rolle i å legge til rette for samarbeid på tvers av skoler, tjenester

og forvaltningsnivåer, slik at det kan bygges et koordinert lag rundt ungdommen. Særlig sårbare unge trenger å bli sett tidlig og å møte en helhetlig og sammenhengende oppfølging.

Reformkrav

Fullføringsreformen (2021) gav fylkeskommunen et forsterket ansvar for å legge til rette for at elever og lærlinger fullfører videregående opplæring. Lista ble lagt høyt: 9 av 10 elever skal fullføre og bestå med studie- eller yrkeskompetanse innen 2030. Fullføringsreformen er en rettighetsreform som stiller store krav til skolene og til skoleeier. Elever og lærlinger som står i fare for ikke å fullføre opplæringen, må fanges opp og følges opp på et tidlig tidspunkt. Opplæringen må organiseres med tilstrekkelig fleksibilitet til å finne gode tilpasninger for den enkelte. Retten til videregående opplæring gjelder også voksne, og tilbudene må organiseres slik at voksne kan bygge videre på tidligere kompetanse og kombinere opplæring med arbeid og andre forpliktelser.

Skolens evne til fleksibilitet utfordres også gjennom den nye opplæringsforskriften om meropplæring. Forskriften gir elever og voksne som ikke har bestått standpunkt eller eksamen i ett eller flere fag, rett til mer opplæring. Skolene må derfor finne organiseringsmåter for elever som bare skal gjennomføre deler av opplæringsløpet, og lærerne må finne opplærings- og vurderingsmåter som er tilpasset elevenes situasjon. Fullføringsreformen og meropplæringsforskriften gir utvidete rettigheter til elevene, samtidig som de øker kompleksiteten i skolen. Den økte kompleksiteten har fått mye oppmerksomhet den siste tiden, og nasjonale myndigheter har tatt signalet: NOU 2026:10 *Fellesskolen, Bærebjelken i framtidens samfunn* og den kommende reformen *Framtidas videregående opplæring* varsler om vilje til å gjøre omfattende endringer.

Fremtidstrekk som påvirker skolene

Fellesskolen, Bærebjelken i framtidens samfunn lister fem sentrale utviklingstrekk ved det norske samfunnet som i stor grad vil påvirke den videregående opplæringen:

1 - Akselererende teknologiutvikling

Den teknologiske utviklingen er allerede godt i gang med å endre elevenes atferd. Konsentrasjonsevnen blir dårligere, og lesekompetansen utvikler seg negativt. Den umiddelbare behovstilfredsstillelsen, som blant annet skapes gjennom sosiale medier, utfordrer all læring som krever refleksjon og fordypning. Og kunstig intelligens utfordrer på mange plan, dypt inn i skolens kjerne.

2 - Demokrati under press og relativisering av kunnskap

Kunstig intelligens utfordrer også det norske samfunnets grunnmur; demokratiet. Skolen får derfor en viktig oppgave med å bygge ytringsmot hos elevene både gjennom kunnskap, øvelse i kritisk tenkning og reell trening i argumentasjon. I en algoritmestyrt verden, hvor fakta og personlige meninger flyter sammen, er det også viktigere enn noen gang at elevene forstår betydningen av vitenskapelig dokumentert kunnskap.

3 - Demografiske endringer og offentlig sektor under press

Alderssammensetningen i befolkningen endrer seg raskt med flere eldre og færre personer i yrkesaktiv alder. Til de store samfunnsendringene hører også klimaendringer, innvandring og økt behov for nødvendig samfunnsberedskap. Konsekvensen av omfattende endringer i samfunnet, er at politikerne

må prioritere hardere og at presset på kommuneøkonomien øker. Dette får konsekvenser også for skolen.

4 - Økt individualisering og svekkelse av fellesskap

Individualisering kan gi større handlingsrom og flere rettigheter, som er positivt. Men individualisering som egosentrering, hvor den enkeltes krav og behov går på bekostning av fellesskapet, kan true hele den norske skolemodellen og skolens verdigrunnlag. Skolens tradisjon med å formidle verdier og bygge samhold, blir derfor viktigere enn noen gang.

5 - Økende ulikhet og større mangfold

Det språklige og kulturelle mangfoldet i Norge øker, og de sosiale forskjellene blir tydeligere. Utviklingen utfordrer skolens evne til å håndtere en økende kompleksitet. Samtidig ligger det dypt i norsk skoletradisjon en sterk forpliktelse til å se den enkelte og sørge for at alle blir del av en støttende kultur. Utfordringen ligger derfor ikke i skolens tradisjoner eller verdigrunnlag, men heller i hva slags rammer skolene får til å håndtere kompleksiteten.

Strammere økonomiske rammer

I planperioden vil utdanningsområdet møte strammere økonomiske rammer, samtidig som oppdraget blir mer komplekst. Nye rettigheter, økte forventninger og endringer i samfunnets kompetansebehov stiller større krav til skolene og utdanningsområdet som helhet.

For å lykkes må ressursene brukes målrettet, og utviklingsarbeidet bygge på tydelige prioriteringer, samarbeid og et godt kunnskapsgrunnlag. I tråd med intensjonene i Hovedavtalen skal vi gjennom et godt partssamarbeid finne løsninger som sikrer god ressursbruk og videreutvikler kvaliteten i opplæringen. Dette krever at vi sammen vurderer hva som skal prioriteres, og hvordan vi kan løse oppgavene på best mulig måte innenfor de økonomiske rammene. Samtidig er det viktig å holde fast ved langsiktige mål og gi skolene tid og handlingsrom til å arbeide systematisk med utvikling og kvalitet.

Slik jobber vi

I Agderskolen har vi arbeidet mot de samme målene over tid. Det har gitt retning, kontinuitet og resultater. Vi bygger videre på dette gjennom tillit, medvirkning og et felles ansvar for at alle skal lykkes. Vi er avhengige av hverandres kompetanse og erfaringer, og gjennom sterke profesjonsfellesskap utvikler vi kvaliteten i opplæringen.

Utviklingsarbeidet vårt bygger på kunnskap, medvirkning og samarbeid. Elever, ansatte og tillitsvalgte skal involveres i arbeidet. Vi bruker forskning, resultater, erfaringer og felles refleksjon til å forstå utfordringer, vurdere egen praksis og finne gode løsninger. Slik utvikler vi skolene sammen.

Skoleeier skal støtte og følge opp kvalitetsutviklingen gjennom analyse, veiledning, kompetanseutvikling og felles arenaer for samarbeid og læring. Skoleeier skal bruke kunnskap og erfaringer fra skolene, lærebedriftene og andre samarbeidspartnere, og bidra til å identifisere felles utfordringer og forbedringsområder. Skoleeier skal legge til rette for at skolene lærer av hverandre og får nødvendig støtte i utviklingsarbeidet.

Skolens ledelse har ansvar for å lede kvalitets- og utviklingsarbeidet. Sammen med ansatte, elever og tillitsvalgte skal ledelsen analysere skolens resultater og praksis, identifisere utviklingsbehov og

prioritere tiltak. Ledelsen skal legge til rette for sterke profesjonsfellesskap der de ansatte bruker sin kompetanse og sine profesjonelle vurderinger til å utvikle opplæringen. Lærerne skal sammen med elevene jevnlig vurdere undervisningen og læringsmiljøet som grunnlag for forbedring.

Felles mål og lokalt handlingsrom skal prege arbeidet. Handlings- og økonomiplanen gir retning og prioriteringer, mens virksomhetsplanene viser hvordan den enkelte skole følger opp målene ut fra sitt kunnskapsgrunnlag og skolens behov. Innen 1. september 2027 skal skolene utarbeide egne virksomhetsplaner gjennom prosesser med medvirkning fra ansatte og elever.

Kompetansebehov som avdekkes gjennom arbeidet med handlings- og økonomiplanen og virksomhetsplanene, skal danne grunnlag for prioritering av kompetansetiltak og bruk av kompetansemidler. Skoleeier og skolens ledelse skal sammen vurdere måloppnåelse og forbedringsområder, og bidra til en langsiktig og systematisk utvikling av kvaliteten i opplæringen.

Innsatsområder for 2027

Inkluderende læringsmiljø

Gjennom arbeidet med «Å høre til, å få til og å mestre livet» har skolene i Agder utviklet verdifull kompetanse og erfaring. Samtidig viser elevstemmer, forskning og våre egne analyser at arbeidet med læringsmiljø krever kontinuerlig utvikling og oppmerksomhet. Skal flere lykkes i opplæringen, må vi videreutvikle skoler og læringsarenaer der alle opplever trygghet, tilhørighet, mestring og mulighet til å delta i fellesskapet.

Satsingen skal bygge videre på den kompetansen som allerede finnes, og utvikles i tett samarbeid mellom skoleeier, skoleledere, lærere, tillitsvalgte, elever, lærlinger, lærebedrifter og andre samarbeidspartnere. Elevenes og lærlingenes stemmer skal være en sentral del av kunnskapsgrunnlaget. Med utgangspunkt i lokale utfordringer, styrker og behov skal skolene analysere egen praksis og utvikle tiltak som styrker læringsmiljøet, samtidig som arbeidet inngår i en felles retning for Agderskolen.

Skoleeier skal:

- lede og samordne satsingen i Agderskolen
- støtte skolene gjennom kompetanseutvikling, ressurser og erfaringsdeling
- følge opp arbeidet gjennom dialog og evaluering

Skolens ledelse skal:

- forankre satsingen i skolens utviklingsarbeid
- lede arbeidet med å styrke et trygt og inkluderende læringsmiljø
- involvere ansatte, elever og tillitsvalgte i gjennomføringen og oppfølgingen av satsingen

Det videre innholdet i satsingen utvikles gjennom en egen prosess med bred involvering.

Flere i arbeid

Agder står overfor en dobbel utfordring: Samtidig som arbeidslivet har behov for mer kompetent arbeidskraft, står fortsatt for mange unge og voksne utenfor arbeid og utdanning.

Flere i arbeid er Agders samlede satsing for å styrke overgangen mellom opplæring og arbeidsliv. Satsingen bygger på arbeidet med helhetlige yrkesfaglige løp og Ung i Agder, og skal bidra til at flere unge og voksne gjennomfører opplæring, oppnår formell kompetanse og kommer i varig arbeid. Videregående opplæring for ungdom og voksne og høyere yrkesfaglig utdanning skal utvikles i dialog med arbeidslivet, slik at utdanningstilbudene møter regionale kompetansebehov. Satsingen skal styrke samhandlingen mellom videregående opplæring, arbeidsliv, kommuner, NAV, universitets- og høyskolesektor, opplæringskontorer og frivillige organisasjoner. Gjennom felles innsats skal vi utvikle løsninger som gir flere mulighet til å lykkes i utdanning, arbeid og samfunnsliv. For å lykkes med satsingen må ansvar og oppgaver være tydelige på både system- og virksomhetsnivå. Skoleeier og skolens ledelse har ulike, men gjensidig avhengige roller i arbeidet.

Skoleeier skal:

- være pådriver for å etablere og videreutvikle satsingen *Flere i arbeid* i hele Agder
- utvikle og samordne strukturer, rammer, arbeidsformer og støtteordninger
- inngå og videreutvikle forpliktende samarbeid med kommuner, NAV, arbeidsliv, bransjer og øvrige samarbeidspartnere
- etablere tiltak som styrker sammenhengen mellom opplæring og arbeid, herunder ungdomsveiledertjenester, kvalifiserende møteplasser og *Flere i arbeid-garantien*
- legge til rette for samarbeid og erfaringsdeling mellom skoler, kommuner, opplæringskontor og arbeidsliv

Skolens ledelse skal:

- forankre satsingen i skolens virksomhetsplan
- styrke de ansattes kompetanse i karriereveiledning og tett oppfølging av elever
- legge til rette for godt samarbeid mellom fagmiljøene i elevtjenesten og styrke laget rundt eleven og laget rundt læreren
- samarbeide systematisk med opplæringskontor, lærebedrifter og arbeidsliv om Yrkesfaglig fordypning (YFF), formidling til læreplass og rekruttering av lærebedrifter
- sikre oppfølging og opplæringstilbud til elever og lærlinger som trenger mer tid eller som står uten læreplass eller lærekontrakt

Det videre innholdet i satsingen utvikles gjennom en egen prosess med bred involvering.

Salderingsliste

Her følger områdets salderingsliste. Den viser en oversikt over politiske vedtatte tiltak og andre vesentlige tiltak som går ut eller videreføres i ramme for 2027 sammenliknet med 2026.

Beskrivelse	2026	2027	Endring	Kommentar
Oppfølging av ungdomskriminalitet	300	0	-300	Flyttet til direktørområde Næring, plan og kultur
Desentralisert kompetanse	5 000	0	-5 000	Flyttet til direktørområde Næring, plan og kultur
Traktorsertifikat for elever på VG1 - naturbruk	500	0	-500	Vedtak kun 2026
Arbeidslivsfag - utrulling hele Agder	2 000	0	-2 000	Vedtak kun 2026

Beskrivelse	2026	2027	Endring	Kommentar
Tilskudd til en trygg gjennomføring av russefeiringen	500	500	0	Vedtak 2025-2028
Samhandling mot ungdomskriminalitet	300	300	0	Vedtak 2025-2028
Skogmaskinfond KVS Bygland	100	100	0	Vedtak 2026-2029
Videreføre HeltMed	1 050	1 050	0	Vedtak 2026-2029
Windjammer - OT prosjekt, deltakelse fra Agder	150	150	0	Vedtak 2026-2029
Undervisningsopplegg Vitensenteret	1 000	1 000	0	Vedtak 2026-2029
Driftsstøtte Stiftelsen Maritim	1 000	1 000	0	Vedtak 2026-2029
Anonym Retting	0	200	+ 200	Forslag 2027-2029

Virksomhetene

Under følger avsnitt for virksomhetene i direktørområde utdanning. I fullversjonen av dokumentet ligger ytterligere informasjon om hver skole med lenker til skolens nettside og virksomhetsplan. https://pub.framsikt.net/2027/agder/bm-2027-agderfkhop27.

Arendal vgs.

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Arendal vgs.	0	115 621	115 671	115 671	115 671	115 671
Sum	0	115 621	115 671	115 671	115 671	115 671

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	**115 621**	**115 621**	**115 621**	**115 621**
Sum Tekniske justeringer	**-2 620**	**-2 620**	**-2 620**	**-2 620**
Sum Budsjettendring i år	**-1 703**	**-1 703**	**-1 703**	**-1 703**
Sum Lønns- og prisvekst	**4 373**	**4 373**	**4 373**	**4 373**
Konsekvensjusteringer	**50**	**50**	**50**	**50**
Konsekvensjustert ramme	**115 671**	**115 671**	**115 671**	**115 671**
Ramme 2027-2030	**115 671**	**115 671**	**115 671**	**115 671**

Sammendrag budsjett

Budsjettrammen for Arendal videregående skole foreslås omtrent uendret sammenlignet med fjorårets forslag. Tilbudsstrukturen for skoleåret 2026/27 er redusert med to grupper sammenlignet med 2025/26.

Skolens budsjettramme beregnes ved hjelp av en budsjettfordelingsmodell. Modellen omfatter stillingshjemler til ledelse, administrasjon og drift, samt rammer til utstyr, drift og vedlikehold. I tillegg tildeles midler til undervisning og individuell tilrettelegging gjennom en faktor per gruppe. Faktoren

varierer etter programområde og trinn, mens antall grupper er basert på *Høringsdokumentet – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skole i Agder, skoleårene 2027–2031*.

Budsjettfordelingsmodellen har blitt revidert i løpet av 2026. Endringene i fordelingsprinsippene medfører en omfordeling av midler mellom skolene, og innebærer en effektivisering på 0,5 prosent i budsjettene til de videregående skolene.

Byremo vgs.

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Byremo vgs.	0	37 434	37 932	37 932	37 932	37 932
Sum	**0**	**37 434**	**37 932**	**37 932**	**37 932**	**37 932**

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Opprinnelig budsjett	**37 434**	**37 434**	**37 434**	**37 434**
Sum Tekniske justeringer	**-729**	**-729**	**-729**	**-729**
Sum Budsjettendring i år	**-470**	**-470**	**-470**	**-470**
Sum Lønns- og prisvekst	**1 697**	**1 697**	**1 697**	**1 697**
Konsekvensjusteringer	**498**	**498**	**498**	**498**
Konsekvensjustert ramme	**37 932**	**37 932**	**37 932**	**37 932**
Ramme 2027-2030	**37 932**	**37 932**	**37 932**	**37 932**

Sammendrag budsjett

Det foreslås en økning fra fjorårets forslag i budsjettrammen for Byremo videregående skole i 2027 på til sammen **0,5 mill. kroner**.
Økningen i budsjettet skyldes hovedsakelig lønns- og prisvekst, mens tilbudsstrukturen for skoleåret 2026/27 er redusert med en halv gruppe sammenlignet med 2025/26.

Skolens budsjettramme beregnes ved hjelp av en budsjettfordelingsmodell. Modellen omfatter stillingshjemler til ledelse, administrasjon og drift, samt rammer til utstyr, drift og vedlikehold. I tillegg tildeles midler til undervisning og individuell tilrettelegging gjennom en faktor per gruppe. Faktoren varierer etter programområde og trinn, mens antall grupper er basert på *Høringsdokumentet – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skole i Agder, skoleårene 2027–2031*.

Budsjettfordelingsmodellen har blitt revidert i løpet av 2026. Endringene i fordelingsprinsippene medfører en omfordeling av midler mellom skolene, og innebærer en effektivisering på 0,5 prosent i budsjettene til de videregående skolene.

Dahlske vgs.

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Dahlske vgs.	0	136 366	146 471	146 471	146 471	146 471
Sum	**0**	**136 366**	**146 471**	**146 471**	**146 471**	**146 471**

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	**136 366**	**136 366**	**136 366**	**136 366**
Sum Tekniske justeringer	**7 239**	**7 239**	**7 239**	**7 239**
Sum Budsjettendring i år	**-2 648**	**-2 648**	**-2 648**	**-2 648**
Sum Lønns- og prisvekst	**5 514**	**5 514**	**5 514**	**5 514**
Konsekvensjusteringer	**10 105**	**10 105**	**10 105**	**10 105**
Konsekvensjustert ramme	**146 471**	**146 471**	**146 471**	**146 471**
Ramme 2027-2030	**146 471**	**146 471**	**146 471**	**146 471**

Sammendrag budsjett

Det foreslås en økning fra fjorårets forslag i budsjettrammen for Dahlske videregående skole i 2027 på til sammen **10,1 mill. kroner**.
Økningen i budsjettet skyldes hovedsakelig lønns- og prisvekst, mens tilbudsstrukturen for skoleåret 2026/27 er økt med 4,5 klasser sammenliknet med 2025/26.

Skolens budsjettramme beregnes ved hjelp av en budsjettfordelingsmodell. Modellen omfatter stillingshjemler til ledelse, administrasjon og drift, samt rammer til utstyr, drift og vedlikehold. I tillegg tildeles midler til undervisning og individuell tilrettelegging gjennom en faktor per gruppe. Faktoren varierer etter programområde og trinn, mens antall grupper er basert på *Høringsdokumentet – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skole i Agder, skoleårene 2027–2031*.

Budsjettfordelingsmodellen har blitt revidert i løpet av 2026. Endringene i fordelingsprinsippene medfører en omfordeling av midler mellom skolene, og innebærer en effektivisering på 0,5 prosent i budsjettene til de videregående skolene.

Eilert Sundt vgs.

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Eilert Sundt vgs.	0	119 093	124 283	124 283	124 283	124 283
Sum	**0**	**119 093**	**124 283**	**124 283**	**124 283**	**124 283**

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	**119 093**	**119 093**	**119 093**	**119 093**
Sum Tekniske justeringer	**2 343**	**2 343**	**2 343**	**2 343**
Sum Vedtak forrige periode	**-332**	**-332**	**-332**	**-332**
Sum Budsjettendring i år	**-2 021**	**-2 021**	**-2 021**	**-2 021**
Sum Lønns- og prisvekst	**4 868**	**4 868**	**4 868**	**4 868**
Konsekvensjusteringer	**4 858**	**4 858**	**4 858**	**4 858**
Konsekvensjustert ramme	**123 951**	**123 951**	**123 951**	**123 951**
Sum Interne rammeendringer	**332**	**332**	**332**	**332**
Interne rammeendringer	**332**	**332**	**332**	**332**
Ramme 2027-2030	**124 283**	**124 283**	**124 283**	**124 283**

Sammendrag budsjett

Det foreslås en økning fra fjorårets forslag i budsjettrammen for Eilert Sundt videregående skole i 2027 på til sammen **5,2 mill. kroner.**

Økningen i budsjettet skyldes hovedsakelig lønns- og prisvekst, mens tilbudsstrukturen for skoleåret 2026/27 er økt med en halv klasse sammenliknet med 2025/26.

Skolens budsjettramme beregnes ved hjelp av en budsjettfordelingsmodell. Modellen omfatter stillingshjemler til ledelse, administrasjon og drift, samt rammer til utstyr, drift og vedlikehold. I tillegg tildeles midler til undervisning og individuell tilrettelegging gjennom en faktor per gruppe. Faktoren varierer etter programområde og trinn, mens antall grupper er basert på *Høringsdokumentet – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skole i Agder, skoleårene 2027–2031*.

Budsjettfordelingsmodellen har blitt revidert i løpet av 2026. Endringene i fordelingsprinsippene medfører en omfordeling av midler mellom skolene, og innebærer en effektivisering på 0,5 prosent i budsjettene til de videregående skolene.

Flekkefjord vgs.

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Flekkefjord vgs.	0	108 314	111 178	111 178	111 178	111 178
Sum	**0**	**108 314**	**111 178**	**111 178**	**111 178**	**111 178**

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	**108 314**	**108 314**	**108 314**	**108 314**
Sum Tekniske justeringer	**-66**	**-66**	**-66**	**-66**
Sum Vedtak forrige periode	**-224**	**-224**	**-224**	**-224**
Sum Budsjettendring i år	**-1 860**	**-1 860**	**-1 860**	**-1 860**
Sum Lønns- og prisvekst	**4 790**	**4 790**	**4 790**	**4 790**
Konsekvensjusteringer	**2 640**	**2 640**	**2 640**	**2 640**
Konsekvensjustert ramme	**110 954**	**110 954**	**110 954**	**110 954**
Sum Interne rammeendringer	**224**	**224**	**224**	**224**
Interne rammeendringer	**224**	**224**	**224**	**224**
Ramme 2027-2030	**111 178**	**111 178**	**111 178**	**111 178**

Sammendrag budsjett

Det foreslås en økning fra fjorårets forslag i budsjettrammen for Flekkefjord videregående skole i 2027 på til sammen **2,9 mill kroner.**
Økningen i budsjettet skyldes hovedsakelig lønns- og prisvekst, mens tilbudsstrukturen for skoleåret 2026/27 er redusert med en og en halv klasse sammenliknet med 2025/26.

Skolens budsjettramme beregnes ved hjelp av en budsjettfordelingsmodell. Modellen omfatter stillingshjemler til ledelse, administrasjon og drift, samt rammer til utstyr, drift og vedlikehold. I tillegg tildeles midler til undervisning og individuell tilrettelegging gjennom en faktor per gruppe. Faktoren varierer etter programområde og trinn, mens antall grupper er basert på *Høringsdokumentet – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skole i Agder, skoleårene 2027–2031*.

Budsjettfordelingsmodellen har blitt revidert i løpet av 2026. Endringene i fordelingsprinsippene medfører en omfordeling av midler mellom skolene, og innebærer en effektivisering på 0,5 prosent i budsjettene til de videregående skolene.

Kristiansand katedralskole Gimle

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Kristiansand katedralskole Gimle	0	199 315	198 498	198 498	198 498	198 498
Sum	**0**	**199 315**	**198 498**	**198 498**	**198 498**	**198 498**

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Opprinnelig budsjett	**199 315**	**199 315**	**199 315**	**199 315**
Sum Tekniske justeringer	**-7 550**	**-7 550**	**-7 550**	**-7 550**
Sum Vedtak forrige periode	**60**	**60**	**60**	**60**
Sum Budsjettendring i år	**-2 231**	**-2 231**	**-2 231**	**-2 231**
Sum Lønns- og prisvekst	**8 964**	**8 964**	**8 964**	**8 964**
Konsekvensjusteringer	**-757**	**-757**	**-757**	**-757**
Konsekvensjustert ramme	**198 558**	**198 558**	**198 558**	**198 558**
Sum Interne rammeendringer	**-60**	**-60**	**-60**	**-60**
Interne rammeendringer	**-60**	**-60**	**-60**	**-60**
Ramme 2027-2030	**198 498**	**198 498**	**198 498**	**198 498**

Sammendrag budsjett

Det foreslås en endring fra fjorårets forslag i budsjettramme for Kristiansand katedralskole Gimle i 2027 på til sammen **-0,8 mill kroner.**
Reduksjonen i budsjettet skyldes hovedsakelig endringer i tilbudsstrukturen for skoleåret 2026/27 med fem klasser sammenliknet med 2025/26.

Skolens budsjettramme beregnes ved hjelp av en budsjettfordelingsmodell. Modellen omfatter stillingshjemler til ledelse, administrasjon og drift, samt rammer til utstyr, drift og vedlikehold. I tillegg tildeles midler til undervisning og individuell tilrettelegging gjennom en faktor per gruppe. Faktoren varierer etter programområde og trinn, mens antall grupper er basert på *Høringsdokumentet – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skole i Agder, skoleårene 2027–2031*.

Budsjettfordelingsmodellen har blitt revidert i løpet av 2026. Endringene i fordelingsprinsippene medfører en omfordeling av midler mellom skolene, og innebærer en effektivisering på 0,5 prosent i budsjettene til de videregående skolene.

Kvadraturen vgs.

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Kvadraturen vgs.	0	208 745	218 232	217 482	217 482	217 482
Sum	**0**	**208 745**	**218 232**	**217 482**	**217 482**	**217 482**

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Opprinnelig budsjett	**208 745**	**208 745**	**208 745**	**208 745**
Sum Tekniske justeringer	**6 243**	**6 243**	**6 243**	**6 243**

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Sum Vedtak forrige periode	-1 334	-2 084	-2 084	-2 084
Sum Budsjettendring i år	-3 328	-3 328	-3 328	-3 328
Sum Lønns- og prisvekst	6 852	6 852	6 852	6 852
Konsekvensjusteringer	8 433	7 683	7 683	7 683
Konsekvensjustert ramme	217 178	216 428	216 428	216 428
Sum Interne rammeendringer	1 054	1 054	1 054	1 054
Interne rammeendringer	1 054	1 054	1 054	1 054
Ramme 2027-2030	218 232	217 482	217 482	217 482

Sammendrag budsjett

Det foreslås en økning fra fjorårets forslag i budsjettrammen for Kvadraturen videregående skole i 2027 på til sammen **9,5 mill kroner.**
Økningen i budsjettet skyldes hovedsakelig lønns- og prisvekst, mens tilbudsstrukturen for skoleåret 2026/27 er økt med to og en halv klasse sammenliknet med 2025/26.

Skolens budsjettramme beregnes ved hjelp av en budsjettfordelingsmodell. Modellen omfatter stillingshjemler til ledelse, administrasjon og drift, samt rammer til utstyr, drift og vedlikehold. I tillegg tildeles midler til undervisning og individuell tilrettelegging gjennom en faktor per gruppe. Faktoren varierer etter programområde og trinn, mens antall grupper er basert på *Høringsdokumentet – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skole i Agder, skoleårene 2027–2031*.

Budsjettfordelingsmodellen har blitt revidert i løpet av 2026. Endringene i fordelingsprinsippene medfører en omfordeling av midler mellom skolene, og innebærer en effektivisering på 0,5 prosent i budsjettene til de videregående skolene.

Lillesand vgs.

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Lillesand vgs.	0	86 088	88 744	88 744	88 744	88 744
Sum	0	86 088	88 744	88 744	88 744	88 744

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	86 088	86 088	86 088	86 088
Sum Tekniske justeringer	755	755	755	755
Sum Budsjettendring i år	-1 117	-1 117	-1 117	-1 117
Sum Lønns- og prisvekst	3 018	3 018	3 018	3 018
Konsekvensjusteringer	2 656	2 656	2 656	2 656
Konsekvensjustert ramme	88 744	88 744	88 744	88 744
Ramme 2027-2030	88 744	88 744	88 744	88 744

Sammendrag budsjett

Det foreslås en økning fra fjorårets forslag i budsjettrammen for Lillesand videregående skole i 2027 på til sammen **2,7 mill kroner.**
Økningen i budsjettet skyldes hovedsakelig lønns- og prisvekst, mens tilbudsstrukturen for skoleåret 2026/27 er redusert med omtrent en klasse sammenliknet med 2025/26.

Skolens budsjettramme beregnes ved hjelp av en budsjettfordelingsmodell. Modellen omfatter stillingshjemler til ledelse, administrasjon og drift, samt rammer til utstyr, drift og vedlikehold. I tillegg tildeles midler til undervisning og individuell tilrettelegging gjennom en faktor per gruppe. Faktoren varierer etter programområde og trinn, mens antall grupper er basert på *Høringsdokumentet – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skole i Agder, skoleårene 2027–2031.*

Budsjettfordelingsmodellen har blitt revidert i løpet av 2026. Endringene i fordelingsprinsippene medfører en omfordeling av midler mellom skolene, og innebærer en effektivisering på 0,5 prosent i budsjettene til de videregående skolene.

Mandal vgs.

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Mandal vgs.	0	165 564	165 218	164 468	164 468	164 468
Sum	**0**	**165 564**	**165 218**	**164 468**	**164 468**	**164 468**

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	**165 564**	**165 564**	**165 564**	**165 564**
Sum Tekniske justeringer	**-1 955**	**-1 955**	**-1 955**	**-1 955**
Sum Vedtak forrige periode	**-490**	**-1 240**	**-1 240**	**-1 240**
Sum Budsjettendring i år	**-2 441**	**-2 441**	**-2 441**	**-2 441**
Sum Lønns- og prisvekst	**4 300**	**4 300**	**4 300**	**4 300**
Konsekvensjusteringer	**-586**	**-1 336**	**-1 336**	**-1 336**
Konsekvensjustert ramme	**164 978**	**164 228**	**164 228**	**164 228**
Sum Interne rammeendringer	**240**	**240**	**240**	**240**
Interne rammeendringer	**240**	**240**	**240**	**240**
Ramme 2027-2030	**165 218**	**164 468**	**164 468**	**164 468**

Sammendrag budsjett

Det foreslås en endring fra fjorårets forslag i budsjettramme for Mandal videregående skole i 2027 på til sammen **-0,3 mill. kroner.**
Reduksjonen i budsjettet skyldes hovedsakelig at tilbudsstrukturen for skoleåret 2026/27 er redusert med fire klasser sammenliknet med 2025/26.

Skolens budsjettramme beregnes ved hjelp av en budsjettfordelingsmodell. Modellen omfatter stillingshjemler til ledelse, administrasjon og drift, samt rammer til utstyr, drift og vedlikehold. I tillegg tildeles midler til undervisning og individuell tilrettelegging gjennom en faktor per gruppe. Faktoren varierer etter programområde og trinn, mens antall grupper er basert på *Høringsdokumentet – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skole i Agder, skoleårene 2027–2031*.

Budsjettfordelingsmodellen har blitt revidert i løpet av 2026. Endringene i fordelingsprinsippene medfører en omfordeling av midler mellom skolene, og innebærer en effektivisering på 0,5 prosent i budsjettene til de videregående skolene.

Sam Eyde vgs.

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Sam Eyde vgs.	0	318 308	328 875	328 125	328 125	328 125
Sum	0	318 308	328 875	328 125	328 125	328 125

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	**318 308**	**318 308**	**318 308**	**318 308**
Sum Tekniske justeringer	**3 959**	**3 959**	**3 959**	**3 959**
Sum Vedtak forrige periode	**-1 496**	**-2 246**	**-2 246**	**-2 246**
Sum Budsjettendring i år	**-4 279**	**-4 279**	**-4 279**	**-4 279**
Sum Lønns- og prisvekst	**11 137**	**11 137**	**11 137**	**11 137**
Konsekvensjusteringer	**9 321**	**8 571**	**8 571**	**8 571**
Konsekvensjustert ramme	**327 629**	**326 879**	**326 879**	**326 879**
Sum Interne rammeendringer	**1 246**	**1 246**	**1 246**	**1 246**
Interne rammeendringer	**1 246**	**1 246**	**1 246**	**1 246**
Ramme 2027-2030	**328 875**	**328 125**	**328 125**	**328 125**

Sammendrag budsjett

Det foreslås en økning fra fjorårets forslag i budsjettrammen for Sam Eyde videregående skole i 2027 på til sammen **10,6 mill kroner.**
Økningen i budsjettet skyldes hovedsakelig lønns- og prisvekst.

Skolens budsjettramme beregnes ved hjelp av en budsjettfordelingsmodell. Modellen omfatter stillingshjemler til ledelse, administrasjon og drift, samt rammer til utstyr, drift og vedlikehold. I tillegg tildeles midler til undervisning og individuell tilrettelegging gjennom en faktor per gruppe. Faktoren varierer etter programområde og trinn, mens antall grupper er basert på *Høringsdokumentet – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skole i Agder, skoleårene 2027–2031*.

Budsjettfordelingsmodellen har blitt revidert i løpet av 2026. Endringene i fordelingsprinsippene medfører en omfordeling av midler mellom skolene, og innebærer en effektivisering på 0,5 prosent i budsjettene til de videregående skolene.

Setesdal vidaregåande skule

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Setesdal vidaregåande skule	0	57 361	58 567	58 567	58 567	58 567
Sum	0	57 361	58 567	58 567	58 567	58 567

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	**57 361**	**57 361**	**57 361**	**57 361**
Sum Tekniske justeringer	**-491**	**-491**	**-491**	**-491**
Sum Budsjettendring i år	**-1 093**	**-1 093**	**-1 093**	**-1 093**
Sum Lønns- og prisvekst	**2 790**	**2 790**	**2 790**	**2 790**
Konsekvensjusteringer	**1 206**	**1 206**	**1 206**	**1 206**
Konsekvensjustert ramme	**58 567**	**58 567**	**58 567**	**58 567**
Ramme 2027-2030	**58 567**	**58 567**	**58 567**	**58 567**

Sammendrag budsjett

Det foreslås en økning fra fjorårets forslag i budsjettrammen for Setesdal videregående skole i 2027 på til sammen **1,2 mill. kroner.**
Økningen i budsjettet skyldes hovedsakelig lønns- og prisvekst, mens tilbudsstrukturen for skoleåret 2026/27 er redusert med en klasse sammenliknet med 2025/26.

Skolens budsjettramme beregnes ved hjelp av en budsjettfordelingsmodell. Modellen omfatter stillingshjemler til ledelse, administrasjon og drift, samt rammer til utstyr, drift og vedlikehold. I tillegg tildeles midler til undervisning og individuell tilrettelegging gjennom en faktor per gruppe. Faktoren varierer etter programområde og trinn, mens antall grupper er basert på *Høringsdokumentet – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skole i Agder, skoleårene 2027–2031*.

Budsjettfordelingsmodellen har blitt revidert i løpet av 2026. Endringene i fordelingsprinsippene medfører en omfordeling av midler mellom skolene, og innebærer en effektivisering på 0,5 prosent i budsjettene til de videregående skolene.

Sirdal vgs.

Fordeling på enhet (tabell)o

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Sirdal vgs.	0	14 896	14 318	14 318	14 318	14 318
Sum	**0**	**14 896**	**14 318**	**14 318**	**14 318**	**14 318**

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	**14 896**	**14 896**	**14 896**	**14 896**
Sum Tekniske justeringer	**-624**	**-624**	**-624**	**-624**
Sum Budsjettendring i år	**-301**	**-301**	**-301**	**-301**
Sum Lønns- og prisvekst	**347**	**347**	**347**	**347**
Konsekvensjusteringer	**-578**	**-578**	**-578**	**-578**
Konsekvensjustert ramme	**14 318**	**14 318**	**14 318**	**14 318**
Ramme 2027-2030	**14 318**	**14 318**	**14 318**	**14 318**

Sammendrag budsjett

Det foreslås en reduksjon fra fjorårets forslag i budsjettrammen for Sirdal videregående skole i 2027 på til sammen **-0,6 mill. kroner.**
Reduksjonen i budsjettet skyldes hovedsakelig endring i tilbudsstrukturen for skoleåret 2026/27 med en halv klasse sammenliknet med 2025/26.

Skolens budsjettramme beregnes ved hjelp av en budsjettfordelingsmodell. Modellen omfatter stillingshjemler til ledelse, administrasjon og drift, samt rammer til utstyr, drift og vedlikehold. I tillegg tildeles midler til undervisning og individuell tilrettelegging gjennom en faktor per gruppe. Faktoren varierer etter programområde og trinn, mens antall grupper er basert på *Høringsdokumentet – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skole i Agder, skoleårene 2027–2031*.

Budsjettfordelingsmodellen har blitt revidert i løpet av 2026. Endringene i fordelingsprinsippene medfører en omfordeling av midler mellom skolene, og innebærer en effektivisering på 0,5 prosent i budsjettene til de videregående skolene.

Søgne vgs.

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Søgne vgs.	0	99 508	112 984	112 984	112 984	112 984
Sum	**0**	**99 508**	**112 984**	**112 984**	**112 984**	**112 984**

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Opprinnelig budsjett	**99 508**	**99 508**	**99 508**	**99 508**
Sum Tekniske justeringer	**10 522**	**10 522**	**10 522**	**10 522**
Sum Vedtak forrige periode	**-55**	**-55**	**-55**	**-55**
Sum Budsjettendring i år	**-1 477**	**-1 477**	**-1 477**	**-1 477**
Sum Lønns- og prisvekst	**4 431**	**4 431**	**4 431**	**4 431**
Konsekvensjusteringer	**13 421**	**13 421**	**13 421**	**13 421**
Konsekvensjustert ramme	**112 929**	**112 929**	**112 929**	**112 929**
Sum Interne rammeendringer	**55**	**55**	**55**	**55**
Interne rammeendringer	**55**	**55**	**55**	**55**
Ramme 2027-2030	**112 984**	**112 984**	**112 984**	**112 984**

Sammendrag budsjett

Det foreslås en økning fra fjorårets forslag i budsjettrammen for Søgne videregående skole i 2027 på til sammen **13,4 mill. kroner.**
Økningen i budsjettet skyldes hovedsakelig lønns- og prisvekst, mens tilbudsstrukturen for skoleåret 2026/27 er økt med fem og en halv klasse sammenliknet med 2025/26.

Skolens budsjettramme beregnes ved hjelp av en budsjettfordelingsmodell. Modellen omfatter stillingshjemler til ledelse, administrasjon og drift, samt rammer til utstyr, drift og vedlikehold. I tillegg tildeles midler til undervisning og individuell tilrettelegging gjennom en faktor per gruppe. Faktoren varierer etter programområde og trinn, mens antall grupper er basert på *Høringsdokumentet – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skole i Agder, skoleårene 2027–2031*.

Budsjettfordelingsmodellen har blitt revidert i løpet av 2026. Endringene i fordelingsprinsippene medfører en omfordeling av midler mellom skolene, og innebærer en effektivisering på 0,5 prosent i budsjettene til de videregående skolene.

Tangen vgs.

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Tangen vgs.	0	195 632	202 445	202 445	202 445	202 445
Sum	**0**	**195 632**	**202 445**	**202 445**	**202 445**	**202 445**

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Opprinnelig budsjett	**195 632**	**195 632**	**195 632**	**195 632**
Sum Tekniske justeringer	**2 291**	**2 291**	**2 291**	**2 291**
Sum Vedtak forrige periode	**0**	**0**	**0**	**0**

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Sum Budsjettendring i år	-3 385	-3 385	-3 385	-3 385
Sum Lønns- og prisvekst	7 907	7 907	7 907	7 907
Konsekvensjusteringer	6 813	6 813	6 813	6 813
Konsekvensjustert ramme	202 445	202 445	202 445	202 445
Sum Interne rammeendringer	0	0	0	0
Interne rammeendringer	0	0	0	0
Ramme 2027-2030	202 445	202 445	202 445	202 445

Sammendrag budsjett

Det foreslås en økning fra fjorårets forslag i budsjettrammen for Tangen videregående skole i 2027 på til sammen **6,8 mill. kroner.**
Økningen i budsjettet skyldes hovedsakelig lønns- og prisvekst, mens tilbudsstrukturen for skoleåret 2026/27 er økt med en klasse sammenliknet med 2025/26.

Skolens budsjettramme beregnes ved hjelp av en budsjettfordelingsmodell. Modellen omfatter stillingshjemler til ledelse, administrasjon og drift, samt rammer til utstyr, drift og vedlikehold. I tillegg tildeles midler til undervisning og individuell tilrettelegging gjennom en faktor per gruppe. Faktoren varierer etter programområde og trinn, mens antall grupper er basert på *Høringsdokumentet – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skole i Agder, skoleårene 2027–2031*.

Budsjettfordelingsmodellen har blitt revidert i løpet av 2026. Endringene i fordelingsprinsippene medfører en omfordeling av midler mellom skolene, og innebærer en effektivisering på 0,5 prosent i budsjettene til de videregående skolene.

Vennesla vgs.

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Vennesla vgs.	0	91 686	95 830	95 830	95 830	95 830
Sum	0	91 686	95 830	95 830	95 830	95 830

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	91 686	91 686	91 686	91 686
Sum Tekniske justeringer	1 984	1 984	1 984	1 984
Sum Vedtak forrige periode	0	0	0	0
Sum Budsjettendring i år	-1 690	-1 690	-1 690	-1 690
Sum Lønns- og prisvekst	3 850	3 850	3 850	3 850
Konsekvensjusteringer	4 144	4 144	4 144	4 144
Konsekvensjustert ramme	95 830	95 830	95 830	95 830
Sum Interne rammeendringer	0	0	0	0
Interne rammeendringer	0	0	0	0
Ramme 2027-2030	95 830	95 830	95 830	95 830

Sammendrag budsjett

Det foreslås en økning fra fjorårets forslag i budsjettrammen for Vennesla videregående skole i 2027 på til sammen **4,1 mill. kroner.**
Økningen i budsjettet skyldes hovedsakelig lønns- og prisvekst.

Skolens budsjettramme beregnes ved hjelp av en budsjettfordelingsmodell. Modellen omfatter stillingshjemler til ledelse, administrasjon og drift, samt rammer til utstyr, drift og vedlikehold. I tillegg tildeles midler til undervisning og individuell tilrettelegging gjennom en faktor per gruppe. Faktoren varierer etter programområde og trinn, mens antall grupper er basert på *Høringsdokumentet – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skole i Agder, skoleårene 2027–2031*.

Budsjettfordelingsmodellen har blitt revidert i løpet av 2026. Endringene i fordelingsprinsippene medfører en omfordeling av midler mellom skolene, og innebærer en effektivisering på 0,5 prosent i budsjettene til de videregående skolene.

Vågsbygd vgs.

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Vågsbygd vgs.	0	96 830	110 745	110 745	110 745	110 745
Sum	**0**	**96 830**	**110 745**	**110 745**	**110 745**	**110 745**

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	**96 830**	**96 830**	**96 830**	**96 830**
Sum Tekniske justeringer	**12 465**	**12 465**	**12 465**	**12 465**
Sum Budsjettendring i år	**-1 333**	**-1 333**	**-1 333**	**-1 333**
Sum Lønns- og prisvekst	**2 783**	**2 783**	**2 783**	**2 783**
Konsekvensjusteringer	**13 915**	**13 915**	**13 915**	**13 915**
Konsekvensjustert ramme	**110 745**	**110 745**	**110 745**	**110 745**
Ramme 2027-2030	**110 745**	**110 745**	**110 745**	**110 745**

Sammendrag budsjett

Det foreslås en økning fra fjorårets forslag i budsjettrammen for Vågsbygd videregående skole i 2027 på til sammen **13,9 mill. kroner.**
Økningen i budsjettet skyldes hovedsakelig lønns- og prisvekst, mens tilbudsstrukturen for skoleåret 2026/27 er økt med syv klasser sammenliknet med 2025/26.

Skolens budsjettramme beregnes ved hjelp av en budsjettfordelingsmodell. Modellen omfatter stillingshjemler til ledelse, administrasjon og drift, samt rammer til utstyr, drift og vedlikehold. I tillegg tildeles midler til undervisning og individuell tilrettelegging gjennom en faktor per gruppe. Faktoren varierer etter programområde og trinn, mens antall grupper er basert på *Høringsdokumentet – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skole i Agder, skoleårene 2027–2031*.

Budsjettfordelingsmodellen har blitt revidert i løpet av 2026. Endringene i fordelingsprinsippene medfører en omfordeling av midler mellom skolene, og innebærer en effektivisering på 0,5 prosent i budsjettene til de videregående skolene.

SMI-skolen Agder

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
SMI-skolen Agder	0	52 857	54 368	54 368	54 368	54 368
Sum	0	52 857	54 368	54 368	54 368	54 368

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	**52 857**	**52 857**	**52 857**	**52 857**
Sum Budsjettendring i år	**-105**	**-105**	**-105**	**-105**
Sum Lønns- og prisvekst	**2 616**	**2 616**	**2 616**	**2 616**
Konsekvensjusteringer	**2 511**	**2 511**	**2 511**	**2 511**
Konsekvensjustert ramme	**55 368**	**55 368**	**55 368**	**55 368**
Innsparingstiltak				
Innsparing - SMI skolen	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Sum Innsparingstiltak	**-1 000**	**-1 000**	**-1 000**	**-1 000**
Nye tiltak og realendringer	**-1 000**	**-1 000**	**-1 000**	**-1 000**
Ramme 2027-2030	**54 368**	**54 368**	**54 368**	**54 368**

Sammendrag budsjett

Budsjettrammen for SMI-skolen foreslås økt med 1,5 mill. kroner i 2027 sammenlignet med fjorårets forslag. Økningen er knyttet til lønns- og prisvekst. SMI-skolen skal samtidig forsøke å redusere kostnadene med 1 mill. kroner i 2027. Noe av dette er relatert til redusert aktivitet på avdeling Lillebølgen, samt at enkelte oppgaver knyttet til vedlikehold av bygg er flyttet sentralt.

Budsjettet ved SMI-skolen er i stor grad knyttet til hvor mange elever som flytter inn på barnevernsinstitusjoner i fylket. I tillegg har skolen ansvar for å sende refusjonskrav for elever som mottar undervisning i Agder, men er hjemmehørende i andre fylker. Det er vanskelig å forutsi hvor mange elever dette gjelder hvert år.

Østre Agder vgs.

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Østre Agder vgs.	0	0	139 842	139 842	139 842	139 842
Sum	0	0	139 842	139 842	139 842	139 842

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum Tekniske justeringer	**20 976**	**20 976**	**20 976**	**20 976**
Sum Lønns- og prisvekst	**118 866**	**118 866**	**118 866**	**118 866**
Konsekvensjusteringer	**139 842**	**139 842**	**139 842**	**139 842**
Konsekvensjustert ramme	**139 842**	**139 842**	**139 842**	**139 842**
Ramme 2027-2030	**139 842**	**139 842**	**139 842**	**139 842**

Sammendrag budsjett

Det foreslås en budsjettramme for Østre Agder videregående skole i 2027 på til sammen **139,8 mill. kroner.** Dette vil erstatte budsjettet for tidligere Tvedestrand videregående skole og Risør videregående

skole. Tilbudsstrukturen for Østre Agder vgs for skoleåret 2026/27 er tilnærmet uendret sammenliknet med 2025/26 for de to avdelingene Tvedestrand og Risør videregående skole.

Skolens budsjettramme beregnes ved hjelp av en budsjettfordelingsmodell. Modellen omfatter stillingshjemler til ledelse, administrasjon og drift, samt rammer til utstyr, drift og vedlikehold. I tillegg tildeles midler til undervisning og individuell tilrettelegging gjennom en faktor per gruppe. Faktoren varierer etter programområde og trinn, mens antall grupper er basert på *Høringsdokumentet – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skole i Agder, skoleårene 2027–2031*.

Budsjettfordelingsmodellen har blitt revidert i løpet av 2026. Endringene i fordelingsprinsippene medfører en omfordeling av midler mellom skolene, og innebærer en effektivisering på 0,5 prosent i budsjettene til de videregående skolene.

Karriere Agder

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Karriere Agder	0	36 025	22 747	22 747	22 747	22 747
Sum	**0**	**36 025**	**22 747**	**22 747**	**22 747**	**22 747**

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	**36 025**	**36 025**	**36 025**	**36 025**
Sum Lønns- og prisvekst	**970**	**970**	**970**	**970**
Konsekvensjusteringer	**970**	**970**	**970**	**970**
Konsekvensjustert ramme	**36 995**	**36 995**	**36 995**	**36 995**
Innsparingstiltak				
Innsparing - Karriere Agder	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Sum Innsparingstiltak	**-2 000**	**-2 000**	**-2 000**	**-2 000**
Nye tiltak og realendringer	**-2 000**	**-2 000**	**-2 000**	**-2 000**
Sum Interne rammeendringer	**-12 248**	**-12 248**	**-12 248**	**-12 248**
Interne rammeendringer	**-12 248**	**-12 248**	**-12 248**	**-12 248**
Ramme 2027-2030	**22 747**	**22 747**	**22 747**	**22 747**

Sammendrag budsjett

Karriere Agder har i 2026 gjennomgått en omorganisering, hvor i alt ti ansatte er flyttet til avdeling for Inntak og dimensjonering, samt til de tre kompetanseskolene Mandal, Kvadraturen og Sam Eyde videregående skole. Arbeidet med realkompetansevurdering er også fordelt på de tre kompetanseskolene. Endringen er gjort for å sikre bedre samordning mellom dimensjoneringen av tilbud til voksne og den ordinære tilbudsstrukturen ved skolene. Karriere Agder har følgelig fått redusert sin ramme med i overkant av 13 mill. kroner for 2027 sammenliknet med 2026.

Fagskolen i Agder

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Fagskolen i Agder	0	80 509	95 000	95 000	95 000	95 000
Sum	**0**	**80 509**	**95 000**	**95 000**	**95 000**	**95 000**

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
Beskrivelse tiltak	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Opprinnelig budsjett	**80 509**	**80 509**	**80 509**	**80 509**
Sum Tekniske justeringer	**12 231**	**12 231**	**12 231**	**12 231**
Sum Budsjettendring i år	**-800**	**-800**	**-800**	**-800**
Sum Lønns- og prisvekst	**3 060**	**3 060**	**3 060**	**3 060**
Konsekvensjusteringer	**14 491**	**14 491**	**14 491**	**14 491**
Konsekvensjustert ramme	**95 000**	**95 000**	**95 000**	**95 000**
Ramme 2027-2030	**95 000**	**95 000**	**95 000**	**95 000**

Sammendrag budsjett

Driftsmidler til fagskoleutdanning bevilges over statsbudsjettet og fordeles til fylkeskommunene. Fylkeskommunen har ansvar for å fordele midlene til private og offentlige fagskoler i eget fylke. I tråd med stortingsmelding 11 (2025 - 2026*) Fagfolk for en ny tid- med høyere yrkesfaglig utdanning*, har fylkeskommunene besluttet å tildele et rammetilskudd for budsjettåret 2027. Dette skal føre til mindre detaljstyring og mer fleksibilitet for fagskolene.

Det statlige rammetilskuddet dekker i stor grad ordinær drift for Fagskolen i Agder. Det dekker imidlertid ikke fullt ut oppstartskostnader ved nye studier. For å utvikle og gjennomføre nye studier er man derfor avhengig av annen finansiering. Noen utviklingskostnader kan dekkes gjennom eksternt finansierte prosjekter, men gjennomføring/drift de første 1-2 årene må Fagskolen i Agder dekke gjennom bevilgninger fra Agder fylkeskommune. I tidligere budsjettvedtak har derfor fylkestinget besluttet en årlig tilleggsbevilgning på 5 mill. kroner. På sikt (når studiene er i ordinær drift) forventes det at de økte kostnadene kompenseres gjennom økte statlige rammetilskudd.

Fagskolen i Agder har de siste årene hatt en betydelig vekst i antall studenter, utdanningstilbud og faglig bredde. Det betyr samtidig at antall studenter som gjennomfører studier øker, noe som øker de statlige tilskuddene. Fagskolen i Agder får derfor en betydelig økning i det totale rammen for 2027. Tilskuddet til driftsmidler til fagskoleutdanning i Agder som helhet økte med omtrent 14 mill. kroner i 2027 sammenliknet med 2026. Fagskolen i Agder sin ramme har økt tilsvarende med 14,5 mill. kroner, og vil være på totalt 95 mill. kroner i 2027. Dette er inkludert 5 mill. kroner bevilget av Fylkestinget årlig for Økonomiplanperioden 2026-2029. Dette muliggjør å være rustet til å møte det økende kompetansebehovet i regionen.